

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Handwritten text, possibly "M. Arthur" and "1844", circled in ink.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

n

MARMOR
PISANVM
DE
HONORE BISELLII.

SECRET

[illegible]

37

1. The first group of people who are not in the labor force are those who are not in the labor force for any reason. This group includes people who are not in the labor force because they are not in the labor force for any reason. This group includes people who are not in the labor force because they are not in the labor force for any reason.

MARMOR PISANVM DE HONORE BISELLII.

Parergon inferitur de Veterum Sellis,
Synopsis appenditur de Re Donatica antiquorum,
quam breui spondet

AUCTOR

VAL. CHIMENTELLIVS I. C.

In Pisano Lyceo Eloq. & Politic. Professor.

ACCEDIT MYIODIA,
Siue de Muscis odoris Pisanis

EPISTOLA.

BONONIÆ, M. DC. LXVI.

Ex Typographia Hæredis Victorij Benatij. Superiorum permissu.

SERENISSIMO COSMO III. Etr. Principi.

Loriosum Etruriæ nostræ, & ad
memoriam posteritatis præcla-
rum Romanos rerum dominos
vniuersi penè orbis subiectis gē-
tibus imperiosam legem dicen-
tes, eiusdem imperij ornamenta, ac potestatis
insignia quasi sub lege, ac præscripto ab hac vna
nostrate gente accepisse. Ab eisdem nempè
Etruscis, quibus religionum mysteria, sacrorum-
que obseruationes debebant: egregio veluti do-
cumento, nullum sine cultu, sensuque Numinis
stabile Regnum esse. Fasces, Lictores, Prætex-
tam, Sellam præcipuè regnandi Symbolum, ijs
acceptam tulere: *Omnia denique decora, & in-* Lib. 1.
signia, quibus imperij dignitas eminet; vnius vt 6. 5.
loquar Flori testimonio. Tibi igitur SERENISS.
PRINCEPS Etrusci Regni Cāditate, iure, meri-
toque sacra esto qualiscūque commētatio hæc:
cuius

cuius pars multo maxima, Etrusci inuenti, Sellæ nimirum, Sedendique honorem, & maiestatem respicit. Siquē inter munera olim amplissima, ac veluti stāta, & solennia, Regibus (vt de Porſenna, ac Maſſiniſſa præter alios legimus) *Sellæ* mittebantur: accipe Tu COSME SERENISSIME, qua ſoles probioris dignitatē, & candidi cordis indulgentia non Sellam, ſed *Biſellium* meum ē monumento ſaxeo, quod in vrbe itidem Etruriæ veruſtiſſima, arque olim potenti, Piſis inquam Tuis aſſeruatur. Debeo enim uerò Tibi criticum hoc ſchediaſma, ceu donarium quoddam; cū cæteris illis tam multis; tum hoc poſſimum nomine, quoniam ſcitamentis hiſce antiquitatum, & venerandi æui cognitionibus Adoleſcentiam Tuam, vel me parario oblectare non renuiſti. Quid Adoleſcentiam? Hanc ipſam, qua flores Iuuentutem nobilitare pergis, atque inſtruere literatis elegantijs, & numeroſa comprehensione artium, *quibus ingenia ad magna fortuna cultum excitantur*; quod Seruio Regi hiſtoricorum ſummus olim tribuit. Sed nullus iam monitoris indigus monere alios (ò rarum!) ac docere, idem qui imperare potes: ſacris, profanis paratis: temporum, & populorum acta vetera, noua callens: terrarum ſitus, fines, inter-

Liu. 1.

interualla, si quid aliud, scientissimè tenens. Vasto nimirum illo fidelis memoriæ sinu, Magni Parentis Æmulator complecteris, ac seruas quicquid vspiam, vel assidua lectione, vel multiplici adloquio prudentium virorum cumula-
ueris. Verè namque Tragicus monuit.

Σοφοὶ τίμωσι τὰν σοφῶν συνησφ.

Sapiunt reges sapientum congressu.

*Enrip.
apud
Stob.
ser. 46.*

Iam enim quid Tibi tam in delicijs, quàm vel eximius aliquis liber, quem Macedonis more in Narthecio condas? Vel πολυμαθής τις Vir, quem intra laureata penetralia ad longi sermonis commercium admittas? Ac mirari profectò subit, quemadmodum in isthoc Principalis Fortunæ splendore. (cum Plinio dicam Nepotè)

Amas studia ut solent pauperes: in Aulæ maxime rerum agendarum contextu lucubras, ut ociosus: in vere annorum de literis maturè iudicas, expeditè disseris, ut natus grandis Polyhistor. Ante diem Sapientia sese Tibi explicuit: Tuique præcellentis ingenij gloriam, si quo in alio,

*Epist.
7. 22.*

*Vis festina parat, tenerosque superuenit annos. Quid mihi tādē promptius, aut breuius, quàm Probitatem Tuam cū Fortuna Tua litigantem dicere? Sæculum herclè nostrum prorsus inau-
ras,*

*Stat. 1.
Achil.*

*Sen. 2.
clem. 1.*

ras, atque illuminas; verè ΚΟΣΜΟΣ, & *Princeps*
luminis regnaturæ. cui non ad exemplar tan-
tùm doctrinę per amœna hæc, & multijuga stu-
dia præluces: sed prudentia, consilio, grauitate,
religione ad heroicæ immortalitatis culmen,
viam planè Regiam demonstras. Meritò itaque:

Pedo
ad Lin.

— *Per Te virtutum exempla petemus.*
ac nemo facilè non pernoscet.

Mart.
I. 9.

Quos decet esse hominum tali sub Principe mores.
Quales Tibi sunt, inculpatos summus seruet re-
rum omnium Custos Deus ad populorum feli-
citem, & bonum; ad Christianæ Reipublicæ
ornamentum, & amplitudinem; ad eiusdem
Diuini Numinis honorem, & gloriam.

Quando autem vera illud fide colis, & solida
pictate curas.

Ouid.
2. Fast.

Sit superis oro mutua cura Tui.

CA.

CAPVT PRIMVM.

Ingressus ad scriptionem. Antiquitatum laudata cognitio. Pisarum nobilitas. Marmorei monumenti locus, vultus, epigraphæ.

Honor Bisellij

à nemine hætenus visus, auditus, enarratus: coniecturis ad eum itur inuestigandum nulla certi fiducia.

Etulenus quidam Aegialus, tametsi ignobilem villam, ne dicam solitudine horrentem paludem in agro Linternino possidens; lautè tamen, atque iucundè sese habitare fatebatur, quoniam Scipionis secessum, reuerendâ sibi fortissimiciuis illic exultantis imagine, ac memoria in animum recurrente, incolebat. *Magna fama* (magnus inquit Naturæ

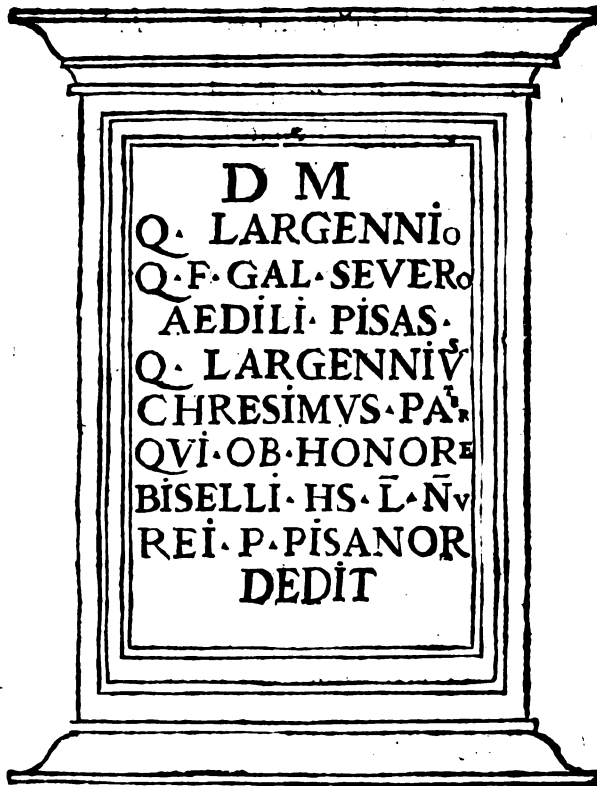
Consultus) & Vetuleno Aegialo perinde Libertino fuit in Campania rure Linternino, maiorque etiam fauore hominum; quoniam ipsum Africani colebat exilium, Plin. 14. 4. Planè idem mihi, ac multis alijs (quibus vllus antiquitatis amor pertentat animum) vñ venire arbitror, quoties veneranda aliqua veteris æui monumenta, cæteroquin puluere obrita, situ exesa, ignorance, ac neglectu deserta (cum tamen rari sint in Philologia pretij) reperire, ac tractare liceat. Quid autem aliud sunt hæc λείψανα ære, aut saxo constantia, nisi quædam exilia

A

Græ.

Græci, aut Romani decoris pulsi; & à communi, ac vulgari hominum fastidio, tamquam relegatæ eruditionis secessus quidam, ac solitudines? Hoc ipso igitur placent, magnâque sui æstimatione sensibus illabuntur, quoniam prisce ætatis, maiorumque gentium deportatæ ad nos reliquæ, suo ipso squalore, atque immeritâ desertione, perinde ac Scipionis Linterninum exilium Vetulenos, vetustatis nempe studiosos delectant. Si quæ autem vrbs in Hetruria nostrâ, cum æui antiquitatem, tum rerum gestarum magnitudinem iactat, inter pleraque egregias Pisana est. Sed commune Italiæ fatum, dominantis scilicet barbariei lasciuiem, ac furorem passa; an temporis cuncta sensim emolientis venenum experta, suum ipsa senium, atque edentulam (itâ vocabo) potentiam caduco narrat præconio. Inter pauca illic Romanæ ætatis vestigia, basis, seu arula seruat e candido marmore, suam præ se capide elegantiam, ac sinceritatem ferens; quam nulla aut imperiti scriptoris supinitas, aut inuidiosa vetustatis labes corrumpit. Vtinam indocti nunc Enarratoris (quod summo perere vereor) oscitantiam pessimo omnium fato sortita non sit! Ea visabatur apud Roncionios vico S. Mariæ, qui ad maximam Aedem perducit. In horro delitescere plurimum clauso, quem angustus, atque ignotus limes per posticum à domo seiungit. Hoc autem ipso (quantum opinari licet) paucis visa, aut obseruata inscriptio. Quamquam enim summæ viæ hortensis, conspicuo alioquin loculamento, & ingressuris statim obuiò conderetur: adnascantibus tamen illic fruticibus, nonnumquam aut *καρπώδους*, aut obseffa, vix vllum sui indicium, ac pretium faciebat.

Sed migravit tandem lapis suum dominum, quasi Orpheum securus. Illustrissimum Dominum Ballium Cæsarem Roncionium, qui pulcherrima totius vrbs parte magnificentissimam propter Arnum insulam nunc habitans, secum illuc faxea Cimelia traduxit, atque in atrio disposuit cuius facile inspicienda. Eam igitur, qualis est, literatam epigraphen suo vultu, suisque ductibus subiicimus.

Dignam sanè iudicamus, quæ ociosos non dimittat, atque aliud agentes inspectores, vel ob *Honorem Bisellij* vnum, à nemine hactenus (nisi fallor) animaduertum, aut explicatum. Quin etiam nec alibi apud scriptores lectum, vel in marmoribus adnotatum. Hoc igitur *Bisellium* bis sedere, atque amplius multò in eius eruendâ notitiâ nos fecit; nec superfedere posthac nostris promendis coniecturis nunc admonet. Coniecturis, inquam, puris putis; nulla certi, atq; explorati fiducia. Periclitamur, diuinamus, sortimur.: more eorum, qui tenebras inter, & lucem tentabundi potius repunt, quàm gradiuntur. Omnino de secta ἀπορητικῆν id vnum non dubitamus, dubitare, ambigere; εἰσέχον.

Atque hoc saltem doctioribus viris imputabimus, quòd fuerimus odorilequi; delirescentis prædæ vestigia, ac cubile indicantes; quam ij

mox feliciter excutiant, ac deprehendant, quorum ineluctabili, & capacissimo ingenio nulla se subducit eruditio in saltibus tum æstiuus, tum hybernis disciplinarum.

In hac igitur indagine collustrandâ, dum prædam concupitam insequimur, non possumus (quod Venatores faciunt) non alijs quoque aduertere animum, quæ incidunt, & occurrant irrequisitæ. Pisana scilicet hæc inscriptio, alijs quoque lucem dabit; quod non erit ὁδὸς πρὸς τὸν σκοπόν, sed ἵππος ferè necessarium.

Et quoniam vara vibiam sequitur (sumus enim in venatione) si quando ad pluscula egredi videbimur, non tamen præter rem, aut gustum eruditionis id factum voluimus. Sed ne longiori, ac molesto præludio (quod Plautinus succenset Megadorus) loquamur lapides, ad ipsa lapidis verba aggrediamur.

C A P V T II.

Q. Largennius: à largo anno dictus: nihil de eo liquet. Lux temporum, & fax historia anquirere in nomina. Saxea mouere verba, aut ex ingenio corrigere, impudens, & violentum. Innectiuncula, & morsus in temeratores.

Q. LARGENNIO.

DE hoc Quinto Largennio tam scio, quam qui penitus nesciunt. Nihil reperire licuit inter priscas literas: at neque libuit quidem obstinatè perquirere. Quis enim persuadeat sibi posse omnium nominum, quæ uspiam leguntur, origines nosci, ac tempora dijudicari? Operosa ineptia, atq; irritus labor ubique, ac semper id conari. Nonnumquam, fateor, ingentis præsidij ad elijciendam eius, de quo quæritur, veritatem, aut coniecturam: Sed mihi nullius usus ad eum, quem collimamus *Bisellj honorem* indagandum. Neque tamen omninò fuimus incuriosi in historijs, ac monumentis: nihil autem profecimus; quoniam & pro nostra quantulacumque, ac perfunctoria diligentia, non vola, aut vestigium apud Veteres compareret. Expectabimus sagaciorem, qui moneat, ac digitum intendar. Sexcenta eomodulo, flexu, aut productione *Nesennius, Herennius, Pescennius &c.* Sic *Largennius*, fortè à largi-

largitate, seu largo anno. In hac namque compositione, quæ anni vocem extremo verbo recipiebat, primam vocalem in secundam reformatabant. Gruteriani operis. 543. pagina apparet idem prænomen *Quintus*, quod in nostro marmore; dein *Gargennius*, quod nolim temerè mouere, descriptorem inculans, & de Gargennio in Largennium transcribere. Potius enim cohibenda est; quàm nutrienda hæc mala prurigo, quæ iam diù serpit saxeas literas pro lubitu recudendi. Quæ hæc audacia est plus, quàm ferrea, quâ gratuiti quidam Asclepiades medicas manus lapidibus admovent, quos nec viderunt, nec tetigerunt? Ac si vltius hic cancer proserpat, expecto, vt animosus quispiam Criticus variantes marmorum lectiones edat ad meliorum Codicum fidem; quos non Vaticana, aut Medicea Bibliotheca, sed Paria, aut Lunensis Latomia saxeis benè instructa membranis præferat. Quasi equidem pugillares lapideos præperitis amanuensium notis impressos, eosque multiplici exemplo descriptos apud se habuerint Veteres. Veteres inquam, sed Opici, & saxeï, quales Deuocalion in aquas deiecit, durum genus, nondum in hominum naturam, ac rationem reformatos. Sed ad *Largennium* redeamus; in quo Latina se prodit origo à largo anno, sicuti & Largiorum creberrima mentio in Latinis historijs; cum tamen, quid boni contrà ex Gargennio eruamus? Quamquam & *Gargilius*, & *Gargettius*, & alia parilis initij reperire est. Sed suo loco, & nomine stet Gargennius. Quis enim nobis Iupiter id permittit, vt non homines in lapides instar Gorgonum, sed in lapidibus homines nostro iure mutemus? & Gorgonia tamen hæc truculentia non est insolens apud nostros Antiquarios.

CAPVT III.

Quisque ciuis suam tribum professus. Censoris munus eam assignare. Mouere Tribu. Non omnes Gentiles, ydem Tribules. Vnde tribus nomina. Duplex vni Tribus. Integri populi, ac ciuitates in suam tribum transcriptæ. Pisani è tribu Galeria, Florentini è Scaptia.

GAL. SEVERO.

NVllus ambigo, quin literæ *GAL.* tribum demonstrent, in quam descriptus Largennius. Hoc enim plerisque vsitatum eam inf.

inferere post nomen, vt centies adnotare est in Veteribus saxis. Si-
cut igitur carere tribu, aut seruire, aut peregrinum habebatur, mo-
ueri autem eâ ignominiosum: ita necessum erat, vt quicumque ciui-
tate Romana gauderet, tribum quoque suam profiteretur? Stabat
ergo arbitrio, & descriptioni censoriæ, in quam quisque allegaretur.
Equidem inter eos vna magis, quam alia illustrior, atque honestior
censebatur: omnino autem rusticæ vrbis antehabitæ: quare tribu
ille mouebatur, qui ex honestiori in minus honestam migrabat. Nil
mirum igitur, si ambitionis causa suam nonnulli indicarent, quod &
distinctionis ergo factum opinor haud raro. Si quidem non quicumque
erant Gentiles, ij etiam erant Tribules; hoc est, non qui ex eadem
gente, eandem quoque tribum pariter sortiebantur. Imò, vel ipsi in-
ter se fratres, non tamen tribules subinde audiebant; quod eruditè
obseruauit Thomas Reines. in epist. 35. p. 236. Ergo ex tribu digno-
scebatur non numquam cuius gentis, quæ domus foret. Numerosæ
namque familiæ in plura capita, aut domus latius extensæ; prout
olim partem, aut regionem vrbis incoherent, ita quoque in aliam,
aut aliam tribum cooprabantur. Sed fermè tamen id factum, vt inte-
græ gentes statam tribum fideliter retinerent, imò nomen ipsæ da-
rent tribui; quæ origo plerisque tribubus fuit, quod viri docti autu-
mant; quos inter Sigonius 2. cap. 3. de Iure Ciu. Rom. Panuinius lib. 2.
Comm. Reip. Rom. Doctissimus Gruchius sparsum lib. de Comitijis;
Rosin. 6. cap. 15. antiq. Rom. Neque illud inobseruatum duas tribus
eodem tempore ab eodem ciue fuisse retentas, quod in Octauiano Au-
gusto cap. 40. tradit Suet. Goltz. in eo Principe pag. 193. ex veteri la-
pide Brixiano, & Panuin. in Ciuir. Rom. vbi de tribu Scaptia.

*C. Iulio
Fab.*

*C. F.
Scapt.*

*Casari
Augusto*

Affert etiam Gruter. 226. 3. Fabia, scilicet, & Scaptia tribus me-
morantur: hæc tamquàm gentilis, & natiua familiæ octauix: Illa
propria Iuliorum, in quorum nomen, & gentem per iura adoptionis
pertransijt. Id tamen ego puto rarissimum; quippe in vna certa tribu
vnusquisque ciuis erat censendus propter comitia, & suffragia, cæte-
rasque

rasque perfunctiones publicas: nec vero licebat desultoriè, aut promiscuè munia occupare. In hac autem inscriptione honori posita, Cæsaris Augusti, non miror, si utraque tribus nominatam se voluit gloriæ caula, ut neutra mortalium tunc maximi, ac felicissimi altericem, & parentem sese reticeret.

Sed & Vrbes, populi, nationes, cum ciuitatem primo acciperent, in aliquam tribum, quantæ quantæ erant, referri gaudebant, quam perpetuò sequebantur. Prout verò eas beneficij alicuius origo deuinxerat, aut summi ciuis auctoritas traxerat (alijs etiam de causis) ita studebant illi tribui nomen dare. Sic Circumpadani in Fabia, Lugdunenses in Stellatina, in Galeria tribu Hispani censebantur, quod idem Reines. epist. 35. monuit. p. 236. Licet tamen conijcere Pisanos ad hanc maximè tribum pertinuisse; quod inscriptiones monent, tum hæc nostra, tum alia apud eosdem Roncionios.

V. F.
Q. Anquirinnius Sec.
vndus. Occia. Agile
uxor. Q. Anquirinnio
Gal. Seuero &c.

Fragmentum in agro Pisano repertum, in horto Francisci Spigliati Florentiæ seruatum.

Coniugi suo C.
Gal. Pisis Q. V.
A. N.

Commune mihi fecit Illustrissimus Senator Carolus Strozza, Vir multis nominibus, antiquitatis potissimum studio, ac diligentia, moribusque prorsus antiquis mihi semper suspiciendus.
 Apud Grut. 558. 16. ex Apiana

P. Ranfanus
P. F. Gal.
Cyrinicus
Pisis

Hæc

Hæc ipsa igitur tribus Galeria in nostro marmore intelligenda est, in quam adscitus Largennius. Inter antiquissimas eam institutam à Seruio Rege autumant: meminit huius, tum Liuius lib. 27. Plin. 7. 48. tum Plutarchus, atque in opere Gruteriano perscriptis verbis 418. 7. 431. 1. 516. 4. centies verò compendiosè *Gal.*

Quod si vera est Panuini lib. 2. Comm. Reip. Rom. coniectura, à Fluuio Hetruriæ Galeo desumpsit nomen: primò Galefia, deinde Galaria, solemni olim mutatione S. in R. Non prætermittam apponere nobis Florentinis tribum Scaptiam placuisse. Eadem monent Epigrammata apud Grut. 537. 3. 557. 1. 542. 8. & 5. vbi de Q. Gargennio, & 1018. 3. quæ in ædibus Saluatorum legebatur.

Q. Terfina Q. F.

Scap. Lupus.

Alia apud Bonarrotios Florentiæ visitur.

Q. Septimio Q. F.

Scap. Primo &c.

In omnibus his & Florentiæ Urbis, & Scaptiæ tribus coniuncta mentio. Plerasque affert Borghinius noster lib. de origine Florentiæ pag. 287. & seq Honorificum planè habeatur huic tribui Scaptiæ potuisse inter suos alumnos, ac tribulibus inter collegas censere Octavianum Augustum, quod allata superius monet inscriptio. Ariciâ autem oriundi fuerunt Octauij, quod Cicero, & Suetonius produnt.

C A P V T IV.

Magistratus in Colonjjs, ac municipijs sæpè Aediles vocati. Aliubi Dictatores, Prætores. Plurimum Duumuii, & Iiuiri Præfecti I. D. Potestas pro Magistratu: dissensum à Brissonio, & alijs. Ποτισαῖς, & Ποτισάτορ, Podestà Ἀρχοῖτες, & στρατηγοὶ τῶν πόλεων. Quatuoruii. Quatuoruiralis. Tres Viri. Sexuiri. Duumuiralitij.

Duumuירים, Duumuirates, Deouirates. Simpliciter Magistratus, & ἄρχοῖτες.

ÆDILI PISAS.

DE Aedilibus, eorumque honore, ac munjs in Vrbe rerum dominâ, multi dicere occuparunt; quorum scrinia compilare im-

portunum foret, & ~~ἀποδοῖναι~~ ^{ἀποδοῖναι}: aut toties apposita repetere, molestius, quàm ~~dis~~ ^{dis} ~~ἀπάμψν~~. Non verebor de municipali, aut colonico ædilu quædam inspergere; tum, vt lapidi nostro lux aliqua accedat, alterique itidem Pisane inscriptioni; tum vt tricas quasdam eludam, quas obtrudi video etiam à Viris doctis super hoc honore exponendo.

Aedilitium hoc munus in quibusdam ciuitatibus, aliter ac Romæ, excelluisse tamquam summum non ignoro; prout populis Magistratum suum, penes quem annua recurreret dignitas, & cura Reipublicæ, libuit, vel Dictatorem, vel Prætorem, vel Duumuiros, vel Aedilem, vel alio nomine reuereri. Videatur Cuiac. ad l. 1. 8. C. de Decur. Gothofr. ad l. 4. D. de damno inf. §. 4. Alciat. ad l. Decuriones de V. S.

Dictatorem præfuisse Lanuvinis, vel vnus Cic. locus in oratione illa verè dictatoria cunctis eloquentiæ fascibus inclyta pro Milone ostendit *Dictatoris Lanuvinis statua sacrificia*. Item apud Cerites ex veteri lapide Grut. 214. *M. Pontio Celfo Dictatore &c.* Spartianus de Adr. cap. 18. *Per Latina Oppida Dictator, & Aedilis, & Duumuir fuit.* Capuani Prætorem habuerunt eodem Tullio teste in Agraria secunda. Nam primum id, quod dixi, cum ceteri in colonijs Duumuiros appellantur, his se Prætores appellari volebant; Campanam superbiam veluti notans. Sed in Hetruſcis Oppidis Prætura. Spartian, ibid. in *Hetruria Praturam Imperator egit*; ac vetus inscriptio *Prator Hetrur. xv. populorum*. Quod nonnulli in lapidibus *P. R. II. Vir.* exponunt, *Prætores Duumuiros*, frustra esse ego quoque sentio cum Velfero lib. 5. rerum August. p. 101. & malim *Præfecti Duumuiros*, sicuti alibi *Duumuiros Præfecti* l. D. Fundanis quoque Prætores; quare Flacc. 1. Satir. 5.

— *Fundos Ausidio Fusco Pratore libenter
Linquimus &c.*

Ad quem locum Vetus interpret *Pratorem* pro Duumuiro explicat: more Græcorum, qui Duumuiros *σπαρτυς*, hoc est Prætores vocant. Neque est tamen, quòd Scholiastes hunc morem aduocet, vt infra ostendemus. Gabij, ac Fidenæ *Potestatem* vocarunt Iuuen. Satyr. 10. vers. 100.

An Fidenarum, Gabiorumque Potestas?

Neque hic necesse est *Potestatem* pro ædili interpretari, cum duobus proximè carminibus rem diuersam & nominet, & describat Poeta.

*Et de mensuris ius dicere, vasa minora
Frangere pannosus vasis ædilis Plubris.*

B

Cum

Cum enim tot alijs nominibus suum Magistratum municipia renunciauerint, non est absolum, si Fidenæ, & Gabij *Potestates* dixere: genericam scilicet appellationem imperij, atque Iurisdictionis, peculiarem sibi faciendo. Saltem mihi æquus permittat id Lector, non tam ædilem, quàm alium quemuis Magistratum *Potestatis* voce subaudiri. Nobis quoque in municipijs, & pagis inferiores quidam Præfecti Iuridicundo *Potestates* hodie vocantur, ac si diuersum quiddam à dignioribus Magistratibus. Quo sensu, puto, & Iuuen. de Gabijs, ac Fidenis scripsit; quippe deserta ea Oppida, an potius vici Horat. 1. epist. 11.

— *Gabijs desertior, atque Fidenis*

Vicus

Omninò Suetonius Claudij cap. 23. *Potestates à Magistratibus distinctas voluit, tamquam infra hos. Atque etiam per Prouincias Potestatibus demandauit &c.* l. 1. §. 1. D. quod quisque Iuris &c. *Qui Magistratum, potestatemue habebit &c.* Adi Lipi. cap. 1. de Magistrat. Græcis æuo sequiori *Μποτῆς*, & *Ποτῆς*. Vide Meurs. gloss. in utroque verbo. Eadem barbarie seculorum *Potestaria* pro Vicaria Iurisdictionis apud Petrum de Vineis, quæ laudat Vossius 3. de Viriis serm. cap. 36.

Alioquin *Potestas* pro summo Imperio apud I. C. l. 21 §. de V. S. Sueton. Iulio 18. *Compellari apud se maiorem potestatem passus esset*; loquitur de Consule, etiam Calig. 26. *fuitque per triduum sine summa Potestate.* Resp. Nota in utroque loco adiunctum: nunc vocat maiorem Potestatem: nunc *summam* de Magistratus, & Potestatis differentia, vide quæ colligit Illigerus ad Donell. 17. 7. Tenuit ea vox apud scriptores semibarbaros. Vide Voss. de viriis serm. Radeuicus de rebus Frederici lib. 2. 10. *de Principibus, quorum ad ordinandos Ciuitatibus Consules, seu Potestates alium aliò dimittit.* Sed vt ad Iuuenalem redeam, non tantum mihi est natio audax Poetarum, vt in illorum verba iurare velim. Prouer enim causæ suæ seruientes exaggerare aliquid, aut eleuare cupiunt, ita voces recidunt, ac formant: atque adeò satyricus Aquinas, vt magis extenuet eam Gabijs, Fidenis, Vlubris præfecturam, & honorem, Aedilatum, aut Potestatem substituit; & si forsitan non eo speciatim nomine appellaretur. Omninò autem Duumuiro, ordinarius ferè Magistratus singulis annis colonias, ac municipia regebant: instar nempe duorum Consulium, qui Romæ præerant.

Græ

Græcis nunc Ἀρχόντες τῶν πόλεων, ut in l. 15. §. 9. de excusat. tut. hoc est *Consules*, aut *Principes Ciuitatum*: nunc στρατηγοὶ *Pratores* l. 6. §. 16. eodem tit. quomodo sup. Horat. 1. sat. 5. At de Duumuiris passim testimonia, quorum vno, atque altero simus contenti. Cic. de Agr. 2. Apul. Apolog. 1. *In qua Colonia patrem habui loco Principe Duumuiralcm, cum ætis honoribus perfunctum &c.* Cæsar de bello ciuili lib. 1. *Duumuiris omnium municipiorum imperat, ut nauem conquirant &c.* Pro suprema Potestate accepit, etiam si fortè alio nomine nonnumquam affecti: hi ipsi, & cum adiuncto, *Præfetti Duumuir* etiam *Duumuiri Præfetti I. D.* ut adnotauimus, & simpliciter *I. dicundo à Decurionibus creati*. Gruter. 195. 4. In Pisano decreto *II Viri Præfetti &c.* quasi iunctim pro eodem Magistratu. De hoc politissimo, & quantiuis pretij lapide Pisano, ubi annua funebria memorantur Caio, & Lucio Cæsaribus Augusti Nepotibus publico consensu decreta dicemus inferius. Scio Præfectos fuisse Româ missitatos ad I. dicendum in ea loca, quæ nec Coloniarum essent, nec municipia; multata autem legibus, ac magistratibus *Præfecturarum* nomen retinebant. Sed istis Præfectis (quos ne magistratus quidem dixerent) nihil commune cum nostris municipalibus. Et quidem hæ Præfecturæ sublatæ post annum V. C. 560. Erat ubi pro II Viris, Quatuor gubernarent. facit l. 1. de solut. & liberat. & in Gruterianis 426. 3. *Decurio Municipij &c. III Viralis*, hoc est qui III Viratum gesserat. Notat etiam Reines. epist. p. 176. sic Pistorij præfuisse Quatuor Viros iuri dicundo monet inscriptio ibi reperta, quæ in magna Aula Palatii legitur.

L. Bæbio P. F.

V E L.

III Vir: I. D. Pistor.

Sæpè occurrit in lapidibus *IV. Vir. I. D. Quatuor viros Neapolitanos, Cumanos &c.* nominat Cicero, & in saxis obuij, sicuti *Tresuiri, Sexuiri*. De Tresuiris Bouillanis Inscrip tio haud ita pridem reperta prope Albanum. L. Manlio L. F. Pal. Seneca Regi Sacrorum Fictori Pontificum P. R. *III Viro Bouillensi &c.* Lapis cognobilis ob mentionem quoque fictoris Pontificum. Et quidem in eadem Colonia, quandoque simul III Viri, & III Viri, cum II Viris. Hinc suspicabatur doctissimus Velscher. rerum Augustan. 5. p. 100. Duumuiros tunc fuisse principe loco:

B 2

Qua-

Quatuoruiros, aut Tresuiros inferiori, ac dicto audientes: quam coniecturam neq; vanam, neque felicem aio. At *Duumuiralitij*, *Duumuirates*, *Duumuiratij*, qui abierunt eo honore; *Duumuirates*, & *Duumuirates*. Adi Inscriptiones Vett. & Cuiac. Cod. lib. 10. tit. de Decurionibus l. 1. 8. & passim lapides. Brissou. l. 4. select. antiq. cap. 13. Scipion. Gentil. de I. Dictione l. 2. cap. 5. Pancirol. de Magistrat. Municip. cap. 8. sed & laxiori Collegarum numero Sexuiri vsq; iam administrarunt. Huc spectant verba I. C. ad municipal. l. magistratus 25. *Magistratus Municipales, cum unum Magistratum administrarent, etiam unus hominis vicem substituent.* Ad hos scilicet intendit Vlp. Duos, Quatuor, Sex, *quorum officium indiuiduum, ac periculum commune;* quomodo Antonius rescripsit Lentulo Vero l. 9. dicto tit. Simpliciter quoque & *γυναικας* nullo adiuncto, *Magistratus* pro Duumuiris, aut alijs, qui summo loco gererent l. 1. & 2. C. de Magistrat. Municip. & l. 8. C. Th. de Decurion. & in saxis *σπερ, Αρχοντες*.

C A P V T V.

Duumuiri Colonici, aut Municipales simulacra Consulum Roma; & Consules quandoque appellati. Asserta ea appellatio contra Reinesium, & Velferum. Duumuirorum Falces. Scipionis Gentilis submotā interpretatio. Duumuiris vindicata Iurisdictio. Bulengeri securitas. Quinquuiri. Quinquennales. Quinquennialitij. Quæstores in municipijs. Iacobi Gothofredi laus.

Illibenter præterirem, quod sicuti frequentiori vsu Magistratus suos Duumuirorum nomine gaudebant appellare extra Urbem vrbes; dominantis scilicet (quod supra dicebam) Reipub. imitatione suos veluti Consules domi reputantes: ita haud tam absurdum puto, si quod fortè Municipium, aut Colonia (ut Neapolis, Tusculum &c.) *Consules* nominarint eos Duumuiros, quos regimini annuo præfecisset. Nullo modo id admittit doctiss. Reines. ep. 31. quæ est ad C. A. Rupert. pag. 160. & 161. & variarum 3. 16. pag. 603. in cuius eruditissimi viri sententiam, qui alioquin sua Auctoritate me frangit, gradior, sed non curro; loripes sum, & mulciberis affecta.

Scimus namque, præsertim de Colonijs, quod omni cultu vsque ad ambitionem imitari, ac spirare studebant Urbem parentem; cuius

ex

ex vtero incolæ traduces ad alias inhabitandas terras mittebantur. Hinc Decuriones, alter veluti senatus, ac simulacrum quoddam amplissimi ordinis in Vrbe; de quibus intra plenius. Ex hoc corpore lecti Duumviri, quot Romæ Consules, eorumq; potestas æquo annui spatij cursu diffusa; quidquid Pancirol. de Magistrat. municip. cap. 8. moneat, dum Quinquennales cum Duumviris confundit, aut alij aliter opinentur. Quod si isti Duumviri consilio, auctoritate, prudentia totidem quasi Consules in ea Republica præerant; quid verat, vt ambitiosa aliqua Ciuitas eodem nomine Consulari Duumviros nuncupasset? En Burdigala apud Aulonium de urb. 13.

Diligo Burdigalam; Romam colo; ciuis in hac sum

Consul in ambabus —

Nimis elatè, vt censet Veller. d. lib. 5. pag. 101. qui & *πρωτοπολογίας* vltus remedio mutauit.

————— *Consul in hac sum*

Ciuis in ambabus —————

Sed ore poetico locutum Ausonium censuit Reines. ego nihil vatem redarguo. Atqui obstat, (inquis) consularis apicis augustissimum decus, quod vna Roma domina, mater, ac princeps cæterarum sibi adsciuerat, tamquam peculium suum, quod nulla sibi è vitiori ciuitatum grege Ciuitas vlturparer. Sed placet interrogare: non ne Dictaturæ nomen, (scio esse extraordinarium) longè augustius, atque excellentius Consulari? non ne Potestas sanctior, maior, formidabilior? non ne hic vnus Magistratus periculosissimis, ac difficillimis Reip. temporibus, vbi primum affulsit, cæteri honores conniuebant, vt exorto Sole minora sidera sepeliuntur? & tamen permittimus Lanutio tenui alioquin oppido, vt Magistratum suum vocet Dictatorem, neque vllius *ἀκροπολογίας* arguimus Tullium, quod ita vocarit. Vocauit autem, quia is populus Lanuvinus, vel vltu antiquo, vel ambitione, vel alio respectu ita appellari maluit. Iurisconsultis itidem *Consules* pro Duumviris, vt in l. cum quidam 30. de acq. hæred. *Dionysius Pius rescriptis Consulibus &c.* Consules, hoc est, Magistratus, aut Duumviri alicuius ciuitatis, qui de incerto iure, (vt sæpè factum) imperatorium culmen consulebant. Hotomano tamen placuit lib. 7. obseruat. cap. vlt. vocem *Consulibus* reformare in *Consulentibus*. Neutrquam. verò mouendam censuit Scipio Gentil. de l. dictione lib. 2. 5. Consulem hunc municipalem non inuicè agnoscens. Scio itidem quod afferri solet,

solet, præter alia ornamenta, de fascibus, ac Licitoribus, quos Duum-
uiris olim tributos putant. *Duumvirorum impune non liceat extollere
potestatem fascium extra metam Territory &c.* Arcadius cum collegis
l. 53. C. de Decurion. lib. 10. Cic. Agr. 2. de Campanis, & si indignan-
ter. Apul. Miles. lib. 3. dat virgas Pythæ Aedili; quiquennalibus
quoq; tribuit lib. 10. vbi de Thyali; quamquam olim Bacilli, non
falces fuerint: atq; ea lege 53. *καταχρησιν* vocari falces doceat Cui-
cius; vt & Apuleio in fragmento Petronij Traguriano (de quo infra
erit iudicium) *Inter hæc triclinij valuas licitor percussit &c. Habinna se-
nir est.* At Seuir, aut Augustales infra Duumuiros. Fateor tandem,
quod hæc argumenti acies ab Insignibus ducti non tam firma est, quin
facile obtundatur. Neq; tamē adprobo, quod idem Gentilis ex d. l. 53.
Falces ad Ius ludorum, aut editionis transtulit, ne tesseram faceret
iurisdictionis. Si namque verba Imperatorum expendo, vbi *potestatem
fascium* vocant, ac *territory* mentionem iniiciunt, spectasse eos aucto-
ritatem, atque ius in Duumuiris, non inanem, aut ludicrum splendo-
rem facile adducor vt sentiam. Sed quod idem Reines. omnem Du-
umuiris iurisdictionem abiudicat, ac solam relinquit notionem, non
tam purum, atque illime est, quin aliter alij iudicent. Præit Paulus,
ac turbam submouet, vt iurisdictionem vindicet Duumuiris l. 26. D. ad
Municip. *ea, quæ magis imperij sunt, quàm iurisdictionis, Magistratus
Municipalis facere non potest.* Ergo ea, quæ puræ sunt iurisdictionis,
aut quæ magis sunt iurisdictionis, quam Imperij, omninò faciet. Sic
Municipalis iurdictio l. incola 29. D. ad Municip. Hanc quoque opi-
nionem affirmat Cuiac. ad l. 1. 2. 3. 4. de iurisdictione Illig. ad Donell.
17. 7. Gothofr. ad l. 4. de damno infecto, specimina afferens iurisdic-
tionis; præsertim vsque ad certam quantitatem, de quo Paulus 5.
sent. Item pignoris capionem, legis actionem, seruorum castigatio-
nem, & curatoris dationem, de quibus idem Cuiac. ad d. l. 53. C. de
Decurion. Bulenger. lib. 7. de Imperio Rom. cap. 9. Scipio quoque
Gentilis l. 7. de I. dictione eidem fauet Duumuirali potestati, vt &
lib. 2. cap. 6. Adi & Berter. pithan. lib. 1. cap. 10. Vizzanum nouissime
erudito opere de mandat. Princip. cap. 1.

Passim quoq; in lapidibus II. III. IIII. Vir &c. *iuridicundo*. Sic *Aedi-
lis iuridic.* quod patet Gruterianum indicem percurrentibus. Non
video interim, cur Gentilis moneat, numquam *iuridicundo præesse di-
ctum* de his Magistratibus. Quid enim aliud signat II. III. &c. I. D.

nifi

nisi Iuri præesse? Alibi *Duumviri præfecti I. D.* (vt præulimus supra) qui autem præficitur , idem præest iuridicundo . Expresse omnino in tabulis Pisaniis (quas commendauimus) æuo Augustæo dignissimis . *Neque IIVir , neque Præfecti en . . . o , neque quisquam iuridicundo præerat &c.* De Magistratu municipali loquuntur .

Ab huic Duumviris , summis Coloniarum , & Municipiorum custodiis diuturnos fuisse *Quinquennales* merito existimat Vellera d. lib. p. 101. prolatis saxorum testimonijs . Nec variatur interim ullus (motheo) vt ei Bulengerus imponat lib. 5. cap. 18. de Imperio Rom. ex Plinio lib. 2. epist. 1. quam ibi ad Traianum scripam apponit , cum ad Viconium Romanum sit ; tum quia in ea epist. non *Quinquennios* , sed *Quinquenros* legitur ; tum quia Magistratum hunc *Quinquenriorum* sumptibus minuendis constitutum opinor Romæ tantum , atque extra ordinem . Sed *Quinquennales* extra Romam Censibus quibusdam similes in suis ciuitatibus præstare : sic & *Quinquennij* spatium censioni faciendæ , vnde nomien *Quinquennali* huic honori . Vide Rein. variar. lib. 3. c. 16. p. 602. Censuram namq; etiam extra Romam habitus munus saltem publicorum gratia : sic *Decurionibus* præfinitus centum millium , de quò Plinius ad Traianum . Inde *Censuales* , & *Lustrum* in ijs ciuitatibus . Thyali apud Apuleium 10. *Metamorph.* *Quinquennalis* erat . De Adriano Spartianus cap. 19. *apud Neapolim Demarchus* , & *in patria sua Quinquennalis* . Ac sæpe in lapidibus *Quinquennalis* , & *Quinquennalitus* . Non defunt , qui eosdem faciant cum *Defensoribus* , sed nouissime reprehenduntur à consultissimo viro Iacobo Gothofredo magni parentis inclyta prole in opere lucubratissimo , ac diu expetito ad Cod. Theodos. tom. 1. p. 62. & ad l. 7. eiusdem Cod. de profess. & med. Vt autem ad Duumuiros , seu Consules Municipales , aut Colonicos reuertamur ; disertè scripsit Magnus Casaubonus in notis ad Apuleij apologiam secundam , quod etiam Magistratus Municipales , Consules appellari non erubuerint , ac Græcis potissimum testimonijs vtitur , apud quos verbum *ὑπατος* de Municipali bus toties legitur . Has notas , nec dum à se visas fatetur Reines. Scipio Gentilis (vt inuimus) posse Consulum nomine , tum Romanis , ac dignissimos , tum Municipales Magistratus intelligi . De Romanis propriè , ne dicam semper , usurpari debere ego sentio . Sed & ab aliqua Ciuitate potuisse assumi id nomē ad Magistratum suum decorandum simul opinor ; vt quandoque , si res postulat , etiam apud Auctores non sit in-

ineptum interpretari. Ex usu namque illius populi, aut Ciuitatis loquitur nonnumquam scriptor; nec tamen verum non erit (quod sapienter iudicat Reinefius) eam Consulum appellationem apud quosdam populos tantum domi regnasse; ab ipsa interim Romana loquendi consuetudine abhorruisse. A consuetudine, inquam, non tamen, quin aliquando (& si rarissime) Consularis appellationis fastigio Duumviratus claruerit; & quidem eo scribentium usu, ac proprietate, qua nunc Dictatores, nunc Praetores, nunc Aediles vocantur (nomina scilicet Romanorum Magistratum) summas rerum gerendarum habenas in Municipiis, ac Coloniae gerentes. Scite propterea, quis abnuat? & accurate loquutus est summus dicendi Magister Cicero, cum Dictatorem Lanuuium, aut Praetorem Capuanum dixit. Spartianus ibid. de Adriano protulit. *Per Latina Oppida Dictator, & Aedilis, & Duumvir fuit.* Pro varia nempe populorum consuetudine, qua Magistratum suum hic Dictatorem vocabant, hic Aedilem, hic Duumvirum; non verò quod Adrianus eodem in loco, omnes illos honores sustulerit. Theanum Sidicinum Quaesturæ titulo Magistratus suos insigniuisse ex Gellio 10.3. coniicimus; sicuti & Ferentini habuere; sed duos, ut constat ex narratione Gracchiana apud eundem notitium scriptorem.

C A P V T VI.

Aedilis unus, pluresue in Municipiis, & quandoque summo loco. Aedilitas cur Italus honor? Iuuenalis illustratus. Aedil. II Vir; Aedil. III Vir; Quaestor II Vir. Aediles infra II Viros. Episcopi. Diuersa Magistratum nomina in Municipiis, & cur? Non semper summus, aut unicus illic Aedilis: abisum à Cuiacio. Aedil. Iuridic. Aedil. Annonarius. Magister municipij. Pisa ab antiquo splendore laudata. Decaprotia.

AD ipsum Aedilem, propiusque ad rem nostram gradum facimus. En ut nonnullae ciuitates *Aedilis* nomine suum Magistratum nuncupabant; quod Spartianus tradidit, sed magis disertè Tullius de suo Municipio Arpino. *Hoc anno Aedilem filium meum feri volui, & fratris filium, & M. Caesum hominem mihi maxime necessarium (is enim Magistratus in nostro Municipio, nec alius ullus creari solet) quos &c.* lib. 13. epist. 11. ad Brutum. Tres interim illic creatos Aediles adnoto. Etepi. ad Atticum lib. 15. ep. 15. *Tu nummas Arpina-*

pinatum si L. Fadius Aedilis petet &c. De Aedili tantum loquitur, quoniam unus hic honor præsidebat. Meminit & in 2. Agrar. Quod vero is unus ædilitius Magistratus, nec alius Arpini, ab Arpinate oratore dicitur creatus, de maioribus expono, aut de summo, cui id nomen *Magistratus* nullo adiuncto conuenit. Nouariæ tribuit Suet. de claris. Rhet. C. *Albus Silius Nouariensis, cum ædilitate in patria fungeretur, cum forte ius diceret, ab ijs, contra quos pronunciabat, pedibus à tribunali deiectus est.* En I. dicundo præerat tamquam princeps; en quoque tribunal; contra ac municipali Magistratui denegatum asseuerabat nimium secure Scipio Gentilis 2. 6. & 24. de I. dictione. Idemq; Iuuen. sat. 3. vers. 179. summos Aediles vocauit in municipijs.

Sufficiunt tunica summis Aedilibus atba.

& sat. 10. vers. 102. *Vlūbris dat Aedilem Latij oppido.*

Frangere pannosus vacuis Aedilis Vlūbris.

Aretio nostro in Tuicia, siue Ereti in Sabinis Pers. sat. 1. vers. 129.

— *Italo quod honore supinus*

Frerit heminas Areti Aedilis iniquas.

Alphenus I. C. l. 30. §. 1. D. locati. *Aedilis in municipio balneas conduxerat &c.* quem locum vulgò afferunt, vt & l. 13. §. 8. eodem tit. ad quæ iura Gothofr. ex Brisl. 3. Select. 2. & ex Duaren. 1. Disput. 26. Sed locus ille Alpheni non satis aptè probat vnicum fuisse Magistratum in municipio Aedilis appellatione, vt inferiùs explicabimus. Ipsa verò l. 13. magis respicit Aedilem Vrbani, quàm Municipalem. Ad datur potius l. 2. C. si teru. aut libert. & passim antiqui lapides præferunt. Hinc illa nota *A. P.* hoc est Aedilitia Potestate; sed & cum adiuncto, atq; expressè *Aediles municipales.* Gruter. 163. 2. nihil vt mirum sit, si ea fortasse mente *Italum honorem* vocet Persius ob frequentem eius vsum, & appellationem in oppidis. Iuuen. quoque sat. 3. vers. 171. *Pars magna Italia est &c.* & d. vers. 179.

Sufficiunt tunica summis Aedilibus alba.

Summis, quoniam ij ferè præerant in Italiz oppidis. Velfer. lib. 5. p. 102. imitatione Urbis matris binos, quaternos nonnunquam in Colonijs fuisse censet Aediles; quod & inscriptiones suadere videntur; neque ego penitus improbo; sed hoc interim aio *Aedil. IIVir*, vel *Aedil. IIIVir &c.* posse etiam exponi, quod per honorum gradus fuerit quispiam primo Aedilis, dein vero Duumvir, aut IIIVir, diuer-

C

sisque

fisque temporibus, diuersos Magistratus adeptus fuerit. Tres Arpini
 fuisse Aediles locus superius allatus à Cicerone, euincit: in faxis inscrip-
 tis. *Ed. II Vir. & AED. II VIRAL.* sic *AED. III Vir. & Aedilis, Qua-
 stor, II VIR.* Quæ lapidea quidem testimonia, ac proinde grauis, &
 immortæ fidei illud, vt libentius credam, efficiunt; duos alicubi, plu-
 resue Aediles fuisse; quod sentit Cuiac. ad l. 18. C. de Decurion. Go-
 thofr. ad d. l. 2. C. si seru. aut. libest. Quocirca cum occurrit *II Vir,
 III Vir, Aedil. &c.* in eo municipio, non vnum, sed duos, aut tres, fuisse
 Aediles publicis curis præfectos intelligere licebit. Hos ipsos gene-
 rali nomine *Primatium* fuisse comprehensos non dubito, quales appel-
 lantur lib. 7. tit. 17. C. Theod. de Delectoribus l. 13. *quod ad notitiam
 primatium urbium, vicorum, castellorum &c.* Arque his ergo Aedili-
 bus, quos toties legimus, adiungimus nostrum quoque Pisanum; in
 qua Vrbe talem viguisse honorem suspiciamus, quod sciam, perhibent
 monumenta, excepto hoc nostro Marmore. Quod autem Velfer.
 lib. 5, pag. 96, rerum Augustanarum Dictatores solum municipijs, non
 Colonijs præfuisse scripsit, vti apud me *οὐκ ἔστι δὲ τὰι*, ita illud as-
 sentior, in Colonijs Aediles intra Duumuiros extitisse. Sin aliquis à
 me quærat, vnde hæc nomenclaturæ diuersitas, qua suos honestabant
 Magistratus in Colonijs, ac Municipijs, prouum est dictu, non tam
 facile est certi aliquid dicere. Pro ipsa fortè populorum consuetudi-
 ne, ac veteri instituto, siue ante, siue post Romanæ Ciuitatis ius impe-
 tratum; aut qua Græcam, aut alienam originem profitebantur, ita
 crediderim varia nomina vsurpasse in suis rectoribus designandis. Il-
 lud quoque adiungere haud foret incongruum, pro vario gradu Ro-
 manorum Magistratuum, nunc inferioris, nunc altioris ordinis sibi
 quoque adsciuisse: qua Ciuitatis amplitudo, aut tenuitas postulare vi-
 deretur; atque id permissu Præfidis, aut Romani Senatus fuisse fa-
 ctum non ineptè crediderim: prout quoque ambitionis titillaret ille-
 cebra, dum magna nonnulli, & illustria de se iactare gaudent, buc-
 cas inflando insolentiores, & quidem nonnullos, & si tenuibus impos-
 sitos oppidis, aut municipijs, altè, & arroganter spirasse comperimus,
 Quare Saluian. de gubern. Dei 5. *Quæ sunt non modò urbes, sed etiam
 municipia, atq; vici, ubi non quos Curiales fuerint, tot Tyranni sint?* Alio-
 quin municipia, & municipales non raro contemptui, præsertim ipsis
 Romanis. Cic. 3, de ll. *Homines municipales, & rusticani, & sæpè alibi,
 Iuuen. sat. 8, 237. — Ignobilis, & modo Roma municipalis eques, Sidon. 1. 2,*

Non

Non eminentius, quam municipaliter natus. Sic *Schola municipalis* apud Aufon. & *Oratores municipales* eidem Sidonio : quemodo ad extenuandum *municipalis adulter* Tacito 4. annal. Hinc & *municipali magistratui* obiecta humilitas: Suet. Calig. 23. *etiam ignobilitatis quadam ad Senatum epistola arguere ausus est, quasi materno auro Decurione Fundano ortam.* Et Aug. 2. *municipalibus magistratibus contentus.* Iuven. sup. *Pan-nosus vacuis edilis Vlubris.* D. Augustin. de cura pro mort. ger. *Vix illum inter Duumuiros sua patria ad lectum &c.* Haud aliter nobis *municipes, Castellani.* Quo sensu Tacitus, vt obscuritatem argueret lib. 6. *Oppidanum genus* vocauit. E diuerso municipia ipsa, Coloniar, Ciuitatesque inferiores suarum sollicitæ dignitatum ita *Quæstorem, Aedilem, Prætorem, Consulem, Dictatorem, Duumuiros* habere voluerint; quatenus comitatu, opibus, splendore, superbia etiam, & opinione retinere illos in honoris auctoritate, & fastigio potuissent. Et (quod verius existimo) prout munerum publicorum, ciuilibusque procurationis ratio magis vnum, quam aliud magistrandi nomen, atque officium flagitasset. Aedilatus autem præcipue, quoniam sarta recta seruare, popellumque pascere, latitiaque, & ludis ducere ordinaria cura apparuisset. Atque hæc forte etiam causa, cur tam frequens id nomen Aedilium in municipijs (quod superius adnotabam) quoniam, quæ imperij essent, atque altioris regiminis, deque grauiore rerum gerendarum forent Consilio, ad Prætores, Præsides, Proconsules, ceterosque Prouinciales Magistratus pertinebant, quos Roma misisset. At vero ea, quæ copiam, & domestica (vt ita vocem) negotia, populisque nutrimenta, ac latitiam, Urbisque securitatem, aut mundiciem spectarent, Municipali Magistratui, qui patriam suam præsens, ac videns tueretur, seruabantur. Verè enim populus duas tantum res anxius oprat.

Panem, & Circenses Iuven. 4. 81.

Ille apud Apuleium miles. *Annonam curamus, ait, & aedilem gerimus.* Erat autem Aedilis Hypatæ in Thessalia. Quo sensu, & *Episcopi* alio nomine in Municipijs, qui ea munia obibant rerum venalium, ceu quidam Aediles, pretium, sanitatem, copiam panis, ac cibariorum curantes. De his Arcadius l. fin. §. item Episcopi de muner. & honore ibi Gothofr. Pancir. cap. 13. de Magist. Municipi.

Neque tamen in ea opinatione versor Aedilem in Ciuitatibus, sua extra Romam pro summa potestate Municipali semper accipi debere;

re; aut semper vnicum fuisse Magistratum, qui in eo municipio crearetur, nunc Aedilis, nunc Triumviri &c. nomine, quod Cuiac. docuit ad l. 18. C. de Decur. Scipio Gentilis 2. 5. de I. dictione, à quibus viris liceat etsi cum verecundia recedere. Immo namque præter Aedilem eodem tempore habuere Duumuiros, Centiores, Defensores, Quæstores, aliosque Præfectos: aut duos, inquam, aut plures Magistratus; penitus autē euincitur ex fragmento fastorum municipalium, quos profert Golz. in Aug. pag. 213. & Grut. 299. vbi, in eadem ciuitate, & in eodem anno legitur, qui fuerint *Duumviri*, qui *Aediles*, aliquando *Quæstores* additi, prout creati fuerant eo anno; nonnumquam generico nomine *Magistratus*, pro Duumviris, aut Summatibus. Haud secus Pisis fuere & Duumviri, & Aediles, tamquam diuersi, & alij Magistratus, vt dicemus. Item apud Cærites Grut. p. 214. Scio extra Urbem, quin etiam Romæ, vix accenseri honoribus Quæsturam: nec ignoro quod scripsit I. C. l. 18. de muner. & honor. *Quæstura in aliqua ciuitate inter honores non habetur*. Est igitur tamen vbi honor audiuerit: vbi verò Aedilis in aliquo Municipio, aut Colonia primas tenebat *Ed. iure dicundo*, meritò vocari poterat, vt in antiquo lapide municipij Cæritum d. p. 214.

At *Edil. Anno* ibidem; quasi à Superiore distinguatur, qualem possumus Pisanum hunc agnoscere, cæterosque in ijs Coloniajs, vbi digniori loco alij præessent Magistratus. Immo namque ædilitas quandoque gradus ad Curiam: adeo alicubi Aediles, non modo summum locum non obtinebant, sed infra Decuriones habebantur, nisi testimonio decipior veteris I. C. municipalis apud Grut. 408. 1. *absque censu per Aedilitatis gradum in Curiam nostram admitterentur &c.* Aliarum Ciuitatum alios Aediles Gruterianus index volentibus prodit; ac de ædilibus municipalibus quædam Bul. 7. de Imperat. R. c. 15. Non placet tamen, dum Magistros municipij pro Duumviris exponit ex loco Suet. Domit. 14. *Municipalibus magisterijs contentus*. Est enim Magisterium idem, ac Magistratus, aut Præfectura: non verò quia eo nomine *Magistorum* II Viri vocarentur. Sic, & *Magisteria Sacerdotij* pro dignitate. Suet. Calig. 22. Confusaneam eiusdem Bule. cruditionem, & quandam velut auctoritatem *πρωτοπρία* male digestam tu vide. Dum verò sellam Curulem Aedilis, & immunitatem à *Turella* expendit, parum mihi videtur distinxisse Aedilem Curulem à non Guruli, & Romanum à Municipali. Hoc itaque pacto *Aedilem Pisanum*

num interpretor: non pro vnico, & summate; sed qui, Magistratibus altioris ordinis maiora curantibus, ædilitia ipse munera obiret: quod quidem arguit Pisana Colonia olim magnitudinem, ac splendorem. Duumuiros enim Pisis præfuisse docent eximie illæ tabulæ marmoreæ Decreti funebreis, vbi & *Decemprimi* apponuntur; qua quidem Decaprotia docemur numerosum fuisse Senatum, aut Curiam, virisque refertam dignissimis, è quibus illi *Decemprimi* legebantur. De hac Primorum decem excellentia V. Vellerum rer. August. l. 5. pag. 95. Rein. epist. 394. & nos inferius cap. 37. Disertè in eo decreto legimus; *Quicumque postea in Colonia II Vir, Præfetti, siue qui alij Magistratus erunt &c.* quibus verbis plures Magistratus domesticos Pisis consedisse liquidò constat. Vsq; ad tria enim, aut quatuor illorum genera Vlp. l. C. l. 1. & 2. de Decur. in Colonijs, aut Municipijs non veretur simul admittere.

CAPVT VII.

Sepulcreti Pisani magnificentia. Tabula illic marmorea de inferijs Caij, & Lucij Cass. elegantissima Præfectus ærario Pisanus. Quæstor ad Ærarium. Quæstor ab æratio. *Pancirolus reprehensus.* ἀγοράνομος; διοκόμος & πόλεως. Arcarius. Curator Reip. Curator Calendarij. *Florentini, non Fluentini.* Pisana inscriptio restituta de Curatore Calendarij Florentinor. *Pisa municipium, Colonia.* Pisani Coloni Iulientes: *in domum Augustam obsequentiissimi.* Flamen Augustalis Pisis. *Præfectus arar. Roma; & qualis Pisis? Lapidis nostri tempora indagata.* Pisas gignendi casu.

IN ære suo me tenet Præfectus ærarij Pisanus, quem nobis ingerunt eadem tabulæ marmoreæ de inferijs Cæsarijs. Seruantur parieti infixæ, in conditorio, aut sepulcreto ad Aedem maximam operum omnium, quæ Christiana vnquam tentauit magnificentia, ac pieras pro ea ætate pulcherrimo. Illæ sic habent in eo decreto, quod ad Caium Augusti Nepotem attinet. *Quando eo casu (cùm nunciatus esset decessus Caij Cæsaris) in Colonia. Neque II Vir, neque Præfetti: Er...o (æratio) neque quisquam Iuredicundo præerat. Et infra II Vir, Præfetti, siue qui, ali. Magistratus &c.* Hos enim posteriores Præfectos præcipuè refero ad ærarium, quos paulo ante nuncupatum

tim nominarat lapis. Curam ijs ihiunctam fuisse publicæ pecuniæ nō
mo non videt: qui in alijs lapidibus nunc Quætores, nunc Arcarij
vocantur. Non enim puto Præfectus hic ærarij Pisani Romam mitteba-
tur, tamquam Magistratus Prouincialis, aut sulceptor; tūm quia non-
dum in Vrbe repertus erat hic honor, vt infra dicemus; tūm etiam;
quoniam in Pisano decreto agitur de Magistratu Colonico. Quo au-
ctore, & præfente Decuriones maiorem suis Consultis vim, ac firmi-
tatem adstruerent, & obsequium Pisanae Coloniae adprobarent in do-
mum Augustam, parentali eā lege quot annis seruanda ad augendos
honores Caij, & Lucij, quos immatura mors, & acerbum Romano
Imperio fatum abstulerat. Municipalis ergo fides, ac deuotio à Mu-
nicipali Magistratu memoriæ illorum Cæsarum exprimebatur. Inter
Municipales Magistratus neutiquam hunc Præfectum ærario agnouit
Pancirolos, cui noster lapis inuisus, sed poterat alium vidisse ex inscri-
ptione Gruter. 214. de Municipio Caritum. *C. Suetonio Claudiano ad-
ile Iure dicundo. Præfecto ærarij.* At meo iudicio tātū fuisse si cap. 19.
de Municip. Mag. talem nostrum intellexisset, qui pecuniam exigeret,
collocaret; ærario, aut arcæ inferret, promeret, conderet; publicos
redditus, rationesque dispensaret. Reperio in hac ipsa Vrbe Pisana
Quæstorem ad ararium, vt exprimit lapis Lucæ seruatus, à Cyriaco
Anconitano in suo itinerario, nisi fallor, productus.

Decurioni Pisis Quæst. ad arar. II Hæredes &c. Sicuti vocatur hic
Quæstor ad ararium, ita dixerunt *Quæstorem ab arario*, vt apud Grut.
437. 2. 1026. 9. Alius est autem Ἀγοράνομος, hoc est Aedilis, de quo
Pancirolos d. cap. & alius (quem tamen confundit) est οἰκονόμος τῆς
πόλεως, vt ex D. Pauli epist. ad Rom. quem Hieronymus, seu vetus
interpres *Arcarium* vertit, ac forte suppar est Præfecto ærar., qualis
hic Municipij Pisani. De Arcarijs quædam norat è veter. epigram.
Reines. var. lib. 3. p. 395. V. & Samuel. Petit. 3. obseru. 7. Fuisse ta-
men Pisis Quætores Prouinciales eadem tabula ostendit extrema.
Ceram Pro. Quæstoribus primo quoque tempore &c. Hoc est Prouinciæ
Quæstoribus, vt ego malim exponere, quàm Proquæstores huc ad-
uocare. Cætera hunc Præfectum ærar. Pisani non ab similem statui-
mus *Curatori Reipub. vel Curatori Calendarij*, de quibus idem Panc. &
magis huic secundo; cuius erat non prædia, sed pecunias curare fœ-
noribus, ac nominibus. Habebant enim Corpora, & Collegia: habe-
bant & Ciuitates suos Calendarij Curatores, qualis nostræ Florentiæ
fuisse

fuisse legitur in veteri marmore itidem Pisis apud eundem Roncium. Placet verba lapidis afferre, quoniam nobis Florentinis vindicias dar litteræ R. Scimus enim nos quoque hircire, & litteram caninam exerere præsertim aduersus sciolos; nè quis obstinatè Fluenti- nos nos velit, quasi fluxos, vel fluidos. Aedepol. in hac ipsa nostra Ciuitate R. amisisse contumeliosum est: ita enim ludere solet plebecula, aliquem notans temulentix, & ῥωβικώτερον, cui ob offensantis linguæ, & vino insuccatæ tumorem non benè exprimitur. Ea sunt verba inscriptionis malè exscripta à Borghinio nostro, malè recepta à Grut. 444. 5. ex qua praua lectione nescio quid comminiscuntur de Prima Ala Florentinorum. Vti optima maxima fide sic habent.

q. Obsequentius Seuerinus

Aug. Pisis

Cur. Kal. Florentinorum.

Cum verò in littera K duæ linæ, quæ cuneatim obiacent, paululum deletæ per ætatem fugere incæpissent (manifestissimum tamen earum vestigium in marmore adhuc eminet) putarunt esse: litteram I numeralem luscitiosi exscriptores. Mox in fine syllabæ AL gratuita audaciâ somniatam E apposuerunt, vt conficerent I. ALE. hoc est primæ Alæ. Sed vero Cur. Kal. sculprum fuit, idest Curatori Kalendarij. Illud interim mihi subolet Pisanos Ciues omni industria, omnique arte studuisse, vt Octauio Augusto adularentur; seque, ac suam Coloni- am inter addictissimas eidem Principi, summisque deuinctam beneficijs profiterentur. Olim Pisæ Municipium vetustissimum, vt expressè eas numerat Paulus ex Festo in verbo *Municipium*. Sed ducti postmodum Coloni teste Liuius V.C. 572. Ptolem. Πίσα Κολωνία: V. Cluuer. antiq. Ital. 2. 2. *Coloni Iulienses* appellari voluere, vt vrbs ipsa *Colonia Iulia Pisana*, cui & cognomen obsequentis addidere in Decreto Pisano. Vti *Coloni Iuliensibus. Colonia obsequentis Iulia Pisana &c.* sic etiam Octauij Augusti nepotes hinc Caium compellant, *Coloniaque nostræ unicum Praesidium*. Lucium illinc in altera tabula *Patroni Coloniae nostræ* titulo demonstrant. Aut quia magnis beneficijs affecti fuerint Pisani ab Augusto, & eius domo; aut (quod multæ tunc fecerunt Colonix) ad splendorem, & opinionem dignitatis aucupandam, nomen Iulix, & Iulienfis Colonix affectauerunt. Cum enim in Gentem Iuliam

liam transferit Augustus, in hanc ipsam appellationem migraverunt Coloniarum additiores, quod Golzius pridem observavit, & Veller. lib. 6. rer. August. pag. 117. Neque enim puto iterum Pisas sub Augusto scriptos fuisse Colonos; nec sinerent historiarum id à nobis ignorari. Ad hæc, vivente quoque Augusto, templa dedicarunt in foro. Eadem tabula, quæ ad Lucium attinet *In Foro. In Augusto*. Quæ de causâ & Flamen Augustalis Octavio decretus ex Principibus Coloniarum *Statulenns. Iuncus. Princeps. Colonia. nostra. Flamen. Augustalis*. Semel, atque iterum in altera tabula, quæ de Caij honoribus est. Quos quidem honores funebres tum in allato nuncio utriusque nepotis defuncti, tum in annuis parentalibus servandis, quanta maxima publici doloris testatione, quæsitissimaque interiarum pauperum paratu decreverunt Pisani Cives; tabulisque marmoreis in ipsam æternitatis inscripserunt, quas hodie legimus: omnino legi dignissimas, & Augustei ævi excellentia, & lauti sermonis candore, & funebrium officiorum ritu præstantes. Utinam non illarum alteram, quæ de Lucio Cæsare agit foedi vulneris hiatu invidiosa vetustas, an barbarorum temporum incuria violaverit! irreparabili, ut opinor, damno, quod perpetuò Musæ defleant, solus illarum parens, divinandi peritus explere possit. Sed id tamen solatio, quod verba desiderantur, sententia commodè excerpitur. Altera tabula magis rimosa, quam imminuta est; eamque accuratè exscripsit, doctum nescio quid *φιλολόγημα* in utramque concoquens amicissimus noster Franciscus Maria Fques Cessinius in Pisana Academia CL. Antecessor, qui scientiam Iuris æquissimis moribus probat, amœnioris autem litteraturæ cultu affatim exornat. Ioannes quoque Pagnius Medicus Pisanus eruditione nobilis pares humeros huic moli suffecit. Vulgarunt eas olim Abbas Porghinius in suis dissertationibus; Abbas Vghellius, ubi de Urbe Pisana t. 3. p. 389. Curtius Pichena ad Tacitum lib. 1. meminit Reines. in epist. 65. p. 582. quæ est C. A. Ruperti ad Reines. & p. 179. & 394. novissimè Reuerendis. Octavius Boldonius Antistes Reatinus p. 57. epigraphicorum; quem virum uti religione, gravitate, senio, doctrina venerabilem iudico, ita benigniorem exoptarem in ea censura, quam exercet in atri rei seculi monumentum. Quod verò pronuper in ijs tabulis *Augustum* legimus, non indignum est aliqua examinis cura. Potest namque *Augustum* exponi forum. *Αὐγυεῖον* Suidæ in *Αὐγυες*, & ab Augusto sic forum vocatum tradit. Medij ævi scriptoribus *γυεῖον*: quod forum

forum cupidinarium explicant. Sunt enim *Cyfa* cupidinæ. Sed abludit hæc interpretatio à Pisana inscriptione. Narratur enim ubi factum, aut scriptum fuerit id decretū: & statim incipit *XIII. K. Octobr. Pisis, in foro, in Augusto*. Si forum iam dixerant, cur Augusteum repetere? nisi discriminis gratia, ut ab aliquo alio foro secernerent. Sed *τὸ ἐν* superuacaneum. Secundo *Augusteum*, hoc est Prætorium, vel Augustale, & Domus publica, in quam de more conueniunt Decuriones ad consulta facienda. Sed hoc *Augusteum* vix digna vox eo seculo Augusto. Tercio templum (& puto verius) à cultu Augusti sic dictum: ut Serapeum, Heracleum, & multa id genus. Quin *Σεβασίον*, siue *Augusteum* reperio ita appellatum templum Alexandriæ in honorem eiusdem Principis apud Philonem lib. de Legatione ad Caium accurate descriptum. At repugnat quod Dio scribit lib. 51. à viuentis Augusto nemini permissum condere templum suo nomini dicatum in Italia. Indulgit provinciis, ut de Tarraconensi testatur Tacit. lib. 1. ann. & de Pergameno lib. 4. Suetonius tamen in vita cap. 52. ita scripsit. *Templa quamuis scires etiam Proconsulibus decerni solere: in nulla tamen Provincia, nisi communi suo, Romæque nomine recepit: nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore.* At Aurel. Victor etiam *Roma &c. viuo, mortuoq; templa, sacerdotes, & collegia dicata* refert. Non est igitur cur Dionis auctoritas nos deterreat: adstruente præsertim lapidis nostri testimonio viuentis ætate Augusti inscripto; in quo *Fla-*men, etiam *Augustalis* memoratur; argumento templis, ac religionibus cultum Pisis Augustum. Ac fortasse hic Princeps Pisanis permisit, ut delubrum construerent suo nomini; quo pacto in provinciis fecerat. Hæc obiter, sed non inuitè nobis expressa; & si parum obsecundantia magnorum virorum adnotationibus ad ea loca tum Suetonij, tum Cornelij. Eò interim spectant, quò tendebamus; ut Pisanæ Coloniz splendor, quin etiam charitas, & obsequium in Domum Augustam magis innotesceret.

Sed ut reuertamur, vnde digressi fuimus; quoddam Præfectos ærarij in Colonia Pisana nobis exhibent lapidea hæc Monumenta, non eò trahendus (quantum opinor) locus *Liuij* lib. 34. V. C. 558. *Litteræ M. Cincij* (*Præfectus is Pisis erat*) *allata: Ligurum*; &c. Potius enim hic Cincius Roma missus, & à Senatu impositus Pisanæ Ciuitati, ut curam gereret rerum præsertim bellicarum periculoso tempore, cum Ligures Alpini excursionibus vastarent agrum. Hinc & Sedes Præ-

toris aliquando Pisis statuta aduersus eam gentem, quæ subinde è suis saltibus ad prælia, & populationes erumpebat; ægrè tandem, tandemque perdomita. Possumus tamen & Præfectum Colonicum interpretari, quo nomine Præfecti vsus Liuius, vt quemcumq; demonstraret Magistratum, penes quem Reip. Pisanæ cura, ac iuris dicendi fors. Non est ergo Præfectus Aerarij, qualem in his lapidibus legimus: nulla namque ærarij mentio; imò nec dum eo tempore inuentum id nomen Præfecti ærario. Ad Quæstōres tunc attinebat ea procuratio, quæ dein Prætoribus iniuncta V. Lipsi. in excurs. ad 13. annal. Tacit. C. A. Rupert. ad Enchirid. Pomponij cap. 8. Brissō. Select. antiq. 3. 19. Augustus quidem primus induxit Præfectum ærarij militaris in Vrbe, quod contigit anno V. C. 759. teste Dione lib. 55. at è Decretis Pisanis, vnum post mortem Lucij factum est; altero anno in obitu Caij alterum. Omininò antequam Romæ Præfectus ærario sub hoc nomine institutus fuerit. Expressè autem, si quando Præfectus ærarij in faxis compareat, legitur cum eo adiuncto *Militaris*. Profert Lipsius ad Tacit. 1. ann. lapidem in Samnio repertum. Cæterum deinceps & nomen, & cura ærarij Præfectis attributa extra hoc militare, vt sæpè in libris I. Consultorum l. 12. de his, qui vt indig. l. 15. & 42. de I. Fisci. At noster Pisanus fux Ciuitatis, & Colonicus mea opinione est: quod & textus, atq; iunctura sermonis satis probat, qui hunc Præfectum ærario post II. Viros nominat, & cum alijs adnectit Magistratibus proprijs. Quando igitur plures eodem tempore Magistratus fuisse in Col. Iulia Pisana ostendimus, Duumuiros, ac Præfectum hunc ærario; non est quod Aedilem Largennium nostrum quasi vnicum (sicuti in nonnullis alijs oppidis) interpretemur; vel Summatem, ac Principem Reipub. clauo assidentem exponamus. Ergo complures hi Magistratus, suis quippè munijs incumbebant; ac Aedilis quidem, perinde ac Romæ minutus quidam Censor, pusillusque morum Magister, annonam, forum, res venales, locaque illum metuentia explorabat. Quod & in alijs municipijs idipsum ab Aedilibus factum crebris monemur testimonijs scribentium, quos prudens omisso, ac superius delibauit. Sed iam præuerto ad illud, quod mihi vllus haud ineptè objiciat; potuisse alio tempore aliter regi Pisanam Ciuitatem, ac diuerso iridem nomine Magistratum suum appellare. Habuerit illa sub Augusto Duumuiros, totidem veluti Consules, binos Curie oculos, bina Reipub. capita salos etiam Magistratus habuerit. Sed

verò

verò cum inscriptus fuit hic lapis Q. Largennium Aedilem repræsentans, quis spondere audeat eo tempore Pisanos sub ædilatu, tanquam summo, aut vnico Magistratu non paruisse? libenter aio, nec diffiteor id contingere potuisse. Cum tamen superius ostenderimus, vel in multis alijs tenuioribus oppidis præter Duumviratum, saltem Aedilem præsedisse: quid est quod Pisanam ciuitatem, vel Augusti æuò ita opulentam, ac splendidam (quod decreto illo toties laudato comprobatur) vnico Magistratu addictam velimus, solique Aedili panoso (qualem vocat Iuuenalis) audientem statuamus?

Sed quidquid alij hac in re diuersum sentiant, haud repugnari; utcumque enim, ad examen semper proficiet nostri lapidis. Quod si de ætate quærat, qua vixit Largennius, quaque manum sensit, & Scalprum Pisanus hic lapis; equidem non ausim statuere. Neque licet nobis, tam esse oculatis ad hæc *τὰ δεικνύοντα* definienda, præsertim obscuro, & ignoto (quod ego sciam) in scriptis Auctorum Q. Largennio: si quid tamen licet pingui coniectura *εὐχολογῶν*, ad tempora Antoninorum, aut præter propter referrem. Species ipsa, ac forma florens literarum, tam politè, tam affabrè ad amussim ducta antiquitatem negat aurei seculi, sed potius arguit quam diximus. Honor Bisellij coniecturam fulcit, nisi ex æsse salimur, de qua inferitis; sed & verbum *Pisas* more Græco vsurpatum non abludit ab eo seculo. Vix est enim, vt hunc errorem impingere velimus marmorario, qui *Pisas* per iniuriam scripserit pro *Pisa*, vel *Pisarum* cum literæ omnes literatè, & ad exquisitam delineandi regulam sint effictæ. Sed credamus potius dorico inclinamento scriptum fuisse *Pisas* in paterno casu; quamquam & Latinis ea figura vsurparur contra Analogiam, vt *Paterfamilias* pro *Paterfamilia*. Varron. lib. 7. LL. &c. In antiquis autem lapidibus haud semel *Dux vias, terras, filij, &c.* V. Indicem Gruter; ac Boldonius p. 91. repetijt, & animaduert ante illum Lauremberg, antiquario in *As*, & *Vias*. Et quidem nonnullæ Vrbes Græcam instantes originem, qualis Pisana, in Græcis licenter exultare quandoque deprehenduntur, vt marmora sæpè nos docent. Græcis autem numero singula *Πισα*, & quandoq; *Πισσα*. Præcipuè sub Antoninis inuecta quædam insolentia loquendi; cum; Analogia mutare capis, & puritas illa aurei seculi à suo splendore desciscere. V. Reines. epist. p. 290. quia & verba latina Græcis literis scripta, idem Reines. p. 289. quod nescio petulantia, an lusu fabrilis factum fuerit, vel ambitio-

bitione Græcitat̃is, quæ tunc irreperet. Quod enim demum translato in Orientem Imperio Græco, Latinas tam sæpè lineamentis Græcis referrent, non adeo demiror. Idem & in nummis observatum fuit sub Antoninis M. AVP. ANTΩNINOS. AVG. quem profert idem Reinol. p. 434. epist. inter suas 48. quæ est C. A. Rupert. ad Reinesium. Contrà verò voces Græcicæ latina forma decriptæ, & quidem sub ea potissimum tempora: quadam utriusque linguæ inter se communione, atque hospitalitate, dum altera alteri aut voces, aut characteres commodat. Quod in nummis factum indicare non desistit Ezechiel Spanhemius dissertatione erudita de veterum nummorum usu, ac præstantia pag. 48. In lapidibus specimen esto apud Grut. 339. 2. *Aramanti nica* ad latus cippi utrinque recto ordine inscriptum. h. e. *Aramanti Vince*. Inter acclamations .i. quibus agitantes ad victoriam excitabantur, quod & in nummis ea formula observatum: quæ variè ab alijs exponitur; & Boldonius fecit pag. 81. Epigraphic.

C A P V T VIII.

*Chresimas, Χρῆσιμος. Libertis fausta nomina bonæ scæuæ gratia.
Pancarpus: Onesimus.*

Q. LARGENNIVS CHRESIMVS PATER.

Constat ergo lapidem hunc, siue basim, aut arulam dicam, aut positam fuisse Q. Largennij Seueri Aedilis Pisani manibus à Patre suo Q. Largennio Chresimo.

Quod verò Chresimum patrem spectat, suo se cognomine prodit, ceu alienigena, non Latina, aut Italica origine; nisi quod Græco vrbs Pisana fonte nata Græcis gaudere poterat appellationibus; est enim Chresimus Χρῆσιμος: ac fortè hic Chresimus Civitatem Romanam, & ingenuitatem adeptus in familias Largenniorum transijt, quorum beneficio ius togæ impetrasset. Retinuit autem Græcum, aut peregrinum Chresimi bonæ scæuæ gratia, quoniam Χρῆσιμος vtilem, & commodum indicat; ac ferè Liberti talia cognomina non abdicauerunt rem gratam facturi patronis. Enidem Chresimi cognomen C. Ticio Augusti liberto, Grut. 485. 2. *Caio Ticio Chresimo Augusti li. &c.*
quam

quam inscriptionem non possumus infra non expendere, saltem *αρεοδρύως*, utpote affinem nostro matroni, & vnde mutuam sibi lucem commodent; & 18. p. 706. *Chresimus Cleopatra filio dulcissimo, &c.* Apud Senatorem Strozam in suburbano rutis castris antiquitatum instructo. *L. Murdius Chresimus annos natus, &c.* atque in alio *Ti. Iulius Chresimus, & C. Furnius Pancarpus, &c.* Chresimus, & Pancarpus fausta plane nomina. Neque in alio significato *κατ' ἐπωνυμίαν* alicubi *Onesimi* cognomen legitur. In iisdem epigrammatibus, ut inter alia apud Grut. 900. 13. pariter in liberto. *C. Postumius, C. L. Onesimus.* Sirmondus sine lacuna vidit, atque exhibuit; cum tamen in Gruterianis sub eo numero vastum vlcus appareat. Est autem *Ὀνείσιμος*, idem ac *Χρῆσιμος*.

Ac de seruo 987. 8. *Onesimus Stati Bussi. Ser.* In Etrusca nostra S. Miniatensis vrbe apud equitem Antonium Roffiam *Cimarulina fecit. Onesimo. benemerenti.* Senator Car. Stroza mihi dedit atque aliam sui suburbani inscriptionem. *A. Hernuleio Eutychio. A. Hernuleius Onesimus tibi. suo. B. M.*

Adeantur, & inscriptiones Basilicæ S. Pauli ad viam Hostiensensem. 581. 541. 959. Alij itidem lapides Florentiæ *D. M. Iulioneismo M. Iulius Marinus fecit Patrono b. m.* Et in alia *D. M. Flpio Venerio, &c. Camnefius Onesimus filia dulcissimo.* Et *D. M. Albia Darcadis Plotia Onesimo filia matri piissima.* In horto visuntur Illustrissimi Marchionis Bartholomæi Corsinij, quem alijs fortunarum amplitudo, sanguinis, ac ministerij dignitas inuidendum, mihi semper spectabilem ingenij elegantia, ac morum suauitas faciet,

CAPVT IX.

Honor Bisellij: nusquam legitur. De sellis veterum instituta digressio. *Sella*, *Sedda*, *Subsellium*, *Subsedium*, *Bisellium*: quod duos capit, vel duabus constat sellis. Varro leuiter tentatus, & accuratè explicatus. *δίσπος*, *δίσδρος*, *δίσδpor*. Lat. *Bisellium*. Athenæo addita lux. *Bisellium* λαμπρὰ καθ' ὅρα Hesychio. Ambitiosæ leges sedendi, quæ maiora, credita honestiora. *Duabus sellis sedere*: omiffa à collectoribus adagialis forma.

QVI OB HONORE BISELLI.

SI vnquam aliàs, opranda nunc mihi foret Accij Nauij auguris miraculosa manus, ac culter, quo cotem olim secuit; vt ego quoque Pisani lapidis abditum, ac penetralem sensum, quasi facta sectione educens, quid ex veritate critica magis conueniat, augurari subinde possem. Sed ab initio monui, solis coniecturis me progredi; qui nunquam aut Nauij ipsius, aut Tagis artem condidit. Vel quadratarius igitur insigniter nobis imposuit ita scalpendo; vel qui sit hic *Honor Bisellij*, accuratè quarendum est; cuius vnica (quantum creditur) mentio in hoc marmore Pisano. Neutiquam igitur desideamus, vt de sedendi, sediumque, aut sellarum vfu, formâ, ratione, discrimine leuiter saltem exponamus; si hinc aliqua fortè lux ad Honorem Bisellij inuestigandum affulserit. Congeremus veluti per Satyram, ac lege miscella, quæ in veterum scriptis, monumentisq; obseruare *παχυμῆς*, ac desultoriè licuit. Cura longior, & adnotatio intentior requireretur in hanc partem antiquitatis excutiendam, ad quam veluti ex inopinato, ac penè imparati, accedimus: quippe nihil tale ab initio cogitantibus obrepfit lubido, vt hic tanquam in suo loculamento emblemata hoc philologicum insereremus. Aliàs, si diuino Numini visum erit, totam impensè dabimus, exactèque operam veterum sedibus indagandis, depromendisq; . Nunc solum in transcurso sedemus; tota tunc erit sedentaria exercitatio.

A Bisellio incipientes nè pigeat cum literatoribus aliquantulum sapere, atque in eorum pergulis parumper derineri. Minuta, inquis, ac leuidentia sunt ista: sed ad seria nos ducunt; sique ignorentur, aut negli-

negligantur, ad maiora nunquam gradus. *Isid. lib. 20 cap. 16. sella à sedendo quasi Sedda; & cap. 11. Sella quasi sedda dicta est, & subsellia quasi subseddia.* Felt. *seliquastra, sedilia antiqui generis appellantur D. littera in L. conuersa, ut etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quæ non minus à sedendo dicta sunt.* Terent. *Scaur. de orthogra. seddan, dixere, quam nos fellam.* Mar. Victor. in lib. 1. *Sella à sede; vbi de commutatione litteræ D. & L. sic Dij Nouemfiles quasi Nouemfides, quod nouem vnâ affideant Πάρεσσι, & Assessores apud eundem Victorinum: cuius grammatici verba veluti conturbantis nimium præfidenter sollicitat Salmast. ad Spartiani Adr. c. 14. mihi tamen pura sunt, & aprica.* Videat vllus mecum, atque iudicet; sed nunc omitto. Sic *Dini Fidius* hoc est *Dina filius*, siue *Iouis filius*: quod de Hercule exponunt: Fidius nempe pro filius, & Pomp. Festo, *Impelimenta Impedimenta dicebant.* Eundem vide in *AnCasa, Delicata, Dacrymas.* Seruius 7. *Acneid. ad illud.*

— *Solio medius consedit auito.*

Selium — quasi *sedium*: ut *sella pro sedda*. Vt mihi videtur, solium, dein sodium, mox sedium. Sic festo. *sodales, quod una federent.* At vnicus Varro in tota veterum scribentium cohorte 4. de LL. bisellij meminit: *Ab sedendo appellantur sedes, sedile, sedum, sella, seliquastra.* Deinde ab his *subsellium*, ut *subspere*, quod non plane supra: sic quod non plane erat *sella subsellium dictum*, vbi in eiusmodi duo *bisellium dictum*. Quæ postrema verba (ni vlcus subfit, ac vitium, quod subueor) hoc mihi explanant: *Vbi in eiusmodi (sella) duo (supple, sedent, quiescunt, capiuntur; vel sedere, capi, & quiescere possunt) Bisellium dictum.* Quare verborum fartinatores ex hoc loco Varronis, ut auguror, bisellium exponunt sellam, quæ capit duos. Sed non inconciantiter etiam dixerimus, *Vbi duo sellæ quasi iunctæ, & compactæ fuerint, Bisellium dictum*: ac leuissima detractione Tū in, Varronem ita monentem inducere. *Vbi eiusmodi duo (sellæ) Bisellium dictum*, aut si magis placer, *Vbi in eiusmodi (nempe subsellio) duo (capiuntur, & confident) Bisellium dictum.* Proximè enim de Subsello Varro loquebatur; ergo ad Subsellium referenda videntur, quæ consequuntur. Grecis δῖσπος quandoque pro sede, quæ capit duos: ἀπὲρ δύο σίπας, & hoc sensu, atque vsu sedendi Etymologista accepit in δῖσπος; Menandrum aduocans, ἐξ αὐτοῦ ἐν δῖσποι μὲν τρεῖς, καὶ πρὸς δύο, & *federunt in δῖσποι aut Bisellio, Mater, & Nerga.* Sed δῖσπος, vel δῖσπος magis exquisitè Latinitis

nobis sonat *Bisellium*. Præter Eusthadium in *Iliad.* meminit Hesychius,
 & Suidas, ad quem Aemilius Porrus, *δίεδρος, idem ac δίσπος. Bisellium.*
Sella duos recipiens. At illa sunt Athenæi in Philadelphi pompa descri-
 benda. *παριέθσαν δὲ καὶ τριπόδες τοῖς κατακειμένοις χρυσοῖ διαδόσιν*
τὸν ἀριμόν. *ὡς τὶ εἶναι κατὰ κλήνιν ἐπ' ἀργυρῶν δίσπον,* lib. 5. cap. 6. p.
 mihi 197. edit. Commelin. Veritè Dilectam. *Accumbentibus Mensæ*
tripodes aureæ admoσæ sunt numero ducentæ ad lectos singulos, duæ argen-
teis fulcris constabunt. *δίσπος,* fulcræ, aut pedes mensarum exponit.
 Non (puto) tam acutè vidit, ac Casaub. qui *Repositoria* tripodum ma-
 luit, quæ binos capiebant. Adderem ego signatè vocari *δίεδρος;* quo-
 niam tum tripodes, præter genus mensarum, fuere etiam *sedilium*
 (ut hodiè quoque rustici, & paupertini vtuntur, nobis Trespoli) tum
 quia, & ipsi tripodes à Viribus infideri solebant, qui Deum illic con-
 cipientes, mox fata redderent. Quoniam igitur duo tripodes, aut se-
 diculæ illic reponerantur; aut quia illic veluti sedebant aptè recondi-
 ta, *δίεδρος* appellarunt. Atque his postremis intellectibus Varronem
 enarrantes, magis ad compositionis latinæ flexum, aut inclinamentum
 accedimus. Sic namque biclinium, quod duos habet lectos, seu *κλήνας;*
 bipennis, quæ duas pinnas, aut acies; bipalium, bifaccium, birorium;
 & alia id genus. Sic bisellium potius à duabus sellis, quàm à duobus
 qui illic fedearant. Quæcumq; ea sit veriloquij ratio, aut structuræ for-
 ma; ex ipsa bisellij laxitate, qua vel duos capit, vel duas complectitur
 sellas; dignitatem quadamtenus arguere quis possit. Omnino autem
 pro sella splendida, atque honesta acceperunt Græci: quos inter Hes-
 ychius (qui auctor argumentum honoris in bisellio spectavit, ac no-
 tus esse tum debuit illius usus) disertè inquit *δίεδρος. διαφανής, ἢ λαμ-*
πρὰ καθέδρα. Bisellium (ita veterem) *conspiciua, aut splendida sedes.*
 Nempe omni æuo blandita sibi in tantum est ambitio, ut etiam in hi-
 sce rebus, quæ exterius refulgent, pro earum materiæ amplitudine,
 ne dicam luxu, de vtentium præstantia iudicauerint homines: quod
 præcipuè in vestibus, atque ornamentis obseruatum fuit. Ac in sella;
 qua de agimus, exemplo, illustrem, ac præpotentem ut notaret for-
 minam Seneca lib. 2. de tranquillit. cap. 14. *quid refert quantum ha-*
beas, quos lecticarios; quam oneratas aures, quam laxam sellam? Lecticarij
 autem tam ij, qui sella; quam qui lecticæ subiungebantur; quod Lip-
 sio assentior 1. elect. 19. Sic quoque supra usum; aut necessitatem;
 ad pompæ, aut magnificentiæ speciem; corone, quæ omni capibus
 victo-

victorum imponebantur; dein capite ampliores factæ, quod Festus tradit Donatica corona, quod his victores in ludis donabantur, quæ postea magnificentiæ causa instituta sunt super modum aptarum capitibus, quali amplitudine sumunt, cum lares ornantur.

Quo respectu Plinius paneg. ut beneficij, aut letitiæ magnitudinem exaggeret, *Augustioribus aris, & grandioribus victimis inuocantur, &c.* Ne hic addam de clauo lato, aut angusto, de ollis maioribus, aut minoribus; non de rogis, aut pyris; quæ omnia pro eorum magnitudine, ac modo, ita existimationem eius demonstrabant, cui tributa erant.

Haud planè statuerem, huc respexerit, an non Sarcasmus ille, quo aliquem *duabus sellis sedere* dixerunt; quasi ad bisellij vsum, ac formam retulerint. Scopitcus tegitur sensus, sedetq; acumen in hisce verbis, quibus lubricam nonnullius fidem, & mobilis animi inconstantiam carpebant. Exprobratum id Ciceroni à Laberio, de quo Macrobi. 2. Saturn. cap. 3. Præstat integram narrationem exscribere, ne inuideamus vrbanitatem, & saltem dictorum. *Cum Laberius in fine ludorum, anno aureo honoratus à Cesare, è vestigio in quatuordecim ad spectandum transijt violato ordine, & cum detractus est eques Romanus; & cum Minus remissus: ait Cicero praterchunt Laberio, & Sedile quarenti, nec passim te, nisi angustè sederem, simul & illum respiciens, & in novum Senatum iocatus, cuius numerum Cesar supra fas auxerat: nec impune. Respondit enim Laberius: Mirum si angustè sedes, qui soles duabus sellis sedere; exprobrata leuitate Ciceroni, qua immeritò optimus ciuis male audiebat. Repetitque lib. 3. cap. 7. vbi diſterij vim exponit, obijciens tanto viro lubricum fidei. Ante illum Sene patens. declam. 4. lib. 7. & controu. 18. lib. 3. Laberius ad Ciceronem remisit: atqui soles duabus sellis sedere. Quia Cicero male audiebat, tanquam nec Pompeio certus amicus, nec Cesari, sed utriq; adulator.*

Qui igitur bisellio insidet, facili transitu, si lubeat à dextra in sinistram migrat, aut contra remigrat sellam, nunc vni, nunc alteri incumbens parit. Quo pacto homines subleſtæ fidei, & versatilis animi, quæ vocat spes, blanditur lucrum, aut occasio inuitat; ita ex vfu versoriam regunt, ac temporibus insidiando, nunc vni, nunc alteri vento rudentes laxant; vndeque stat fortuna, illic adherescunt; quod viro consulari, ac disertio obiecerunt. Et quoniam hoc scommate ij præcipuè asperguntur, qui vno, eodemque tempore duabus rerum agendarum oportunitatibus mobilem, atque obnoxiam fidem oppi-

E

gno-

gnorant; perbellè hoc dictum à bifellij forma petitur, vbi infessor duabus eodem tempore incumbit sedibus, cum tamen vnicam videatur tenere. Sed duabus sellis etiam ille sedet, qui quam commodiorem sibi putat, eam disiuncto & tempore, & loco subinde obrinet, resistit, ac mutata priori; quod ad partium sequelam in Republica deinde transulere. Nisi malimus ad morem veterum referre, cum pedibus in sententiam discedentes, alio sessum ibant, atque eo pacto prodabant quid eligerent.

Atque hanc adagialem loquendi formam *duabus sellis sedere* eruditissimi prouerbiorum collectores cur volentes præterierint, aut nimium securi non viderint, minimè video. Nobis tamen quadantenus est affine vernaculum illud, *Tenere il piede in due staffe*, de homine a occasionum segni, qui sibi vnam, atque alteram prospexerit; ut si forte primà exciderit, secundam arripiat: quomodo pes innixus duobus suppendaneis, si vnum elabatur, alteri insistit. Posset quoque metaphora duci à cursu equestri, cum quis ex vno in alium equum currendo se traiecit; ea enim erat delultoris ars in equum ~~ad passus~~ velociter transilire, ac in eum in priorem sellam resiliere. Periculosum autem est rem habere cum equis currentibus, quos nudos tunc fuisse paro, ac sine sella. Omnino igitur tutius erit à confesso, & concione deducere, quod tum Sen. tum Macrob. diserte narrant.

C A P V T X.

Bifellij indagata forma: prolatum specimen, aut affine aliquid. *Sella quadrum. Antiquum. Antiqui moris*: lux Tacito. *Leti archaici*: all'antica. *Sella rustica*. *Calliopeia mulier seliquastri*.

Sed cuius omninò formæ, aut structuræ fuerit Bifellium nostrum (ut eo reuertamur) nesciui hæsternis è veterum reliquiarum figuris certo deprehendere. Eam autem sellam in vfu aliquo extitisse ambigendum non est, alioquin cur eius mentio, aut descriptio Varroni? Quod si vltam tamen monumentum, aut monumentorum iconismum, quem nobis reliquum fecit vetustas, ac elegantium hominum industria seruauit, bifellium meo iudicio, aut videri, aut dici potest; vauis est, quem subijcio: V. in calce libri num. 1. Si quis transversum socer medium hoc sedile, duo erunt sellæ curules disiunctæ:

ætæ: quæ ita compactæ bisellium, siue binas sellas conficiunt; & quidem honorifica illic sessio, quoniam curulibus innixa. Extat hæc figura inter antiquitatum paradigmata, quas collegit Fuluius Basserus: possidet hodie Vaticana Bibliotheca. Cuius Cimelii pararius mihi fuit apud Illustrissimos Puteos D. Vincentius Viuianus nuper redux ab Vrbe, vir mihi suauissimæ amicitiae lenocinio coniunctus; orbi autem notus ob præstantiam subtilissimi moliminis editi, quod de sectionum conicarum *Maximis, & Minimis*, maximum semper Auctorem demonstrabit. Nec tibi inuideo sellam, aut thronum duos capientem ex antiquo, atque eleganti Cimelio onychino apud Tristanum tom. 1. pag. 100. V. Icon. num. 2. Attende & apud Goltz. in Aug. 71. 5. vbi duo pro rostris in eodem sedili: vulgavit & Vrsin. in fam. Sulpicia p. 254. qui Augustum, & Agrippam sedentes exponit: V. nu. 3.

Quod si quis nimium anxie hæc à nobis inquiri existimabit, per veterum saxorum reliquias, atque iconica vestigia monumentorum, ad honoris, aut dignitatis aliquod illinc expiscandum documentum; hunc velim meminisse, qualia fuerint omni æuo id genus commenta, ac symbola honorum externis hisce nitētia adspectibus. Qualia etiam hodiè, cum plura sint insignia virtutum, quàm virtutes ipsæ, quæ virum demonstrent, & magna cuique laus est Iarua callide gerere! Inter prima vt iam Sapientiæ mysteria habeatur, & rituales morosæ ambitionis nugas nouisse, quis, coram quo, quantum, quoties, quæ sede, loco, tempore, sedeat. Deq; his omnibus non ignoramus constitutionem editam ab Imp. Arcadio, & Honorio in Cod. Theod. 15. 13. tit. *De Vsu sellarum*: quam inf. producemus. Nihil ergo miremur de bisellij honore. Sed cum sedibus pergere iuuat, quod apprime commodum erit. Vtinam dum calamo, quasi sella fertoria progredimur, *animus* quoque (quod aiebant) *sedendo fiat melior*. Ab eadem sella *Seliquastrum* deducunt tum Varro, tum Festus, cuius illa sunt verba superius allata. *Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur*. Arnob. lib. 2. enumerans supellectilem *Pollubrum, Siliquastrum, Trubla &c.* qui Auctor per I. effert, vt & Hyginus, de quo infra. Premisctue autem & *Siliquastrum* dixere, & *Seliquastrum*: quamquam & *Siliquastrum* genus herbæ hortensis. Pariter meminit huiusce sedis inter instrumenta domus, & in supellectilis censione Iuris Consult. 1. 4. de supell. legata; nisi magis placet ex Pandect. Flor. legere *Sedularia*, quod Ant. Augustinus conatur; pro puluillis exponens, quibus

lecticæ sternuntur V. Gothofr. ad d. l. 4. Erit igitur *Seliquastrum* non tam ornata structura, aut artificiosi operis sedes; Festi verbis: *Sedilia antiqui generis appellantur*. Sic enim antiqua dixerunt, quæ rudia magis, ac simplicia; ad usum, ac necessitatem, non ad luxum, aut munditiem inutilem. Qua similitudine egregie, arque ingeniose Tacit. lib. 16. 5. *qui remotis è municipijs, feneram adhuc, & antiqui moris retinentes Italiam &c.* qui nondum scilicet viderant luxuriosas illius opes, ac insana illic voluptatum, ac theatrorum certamina, de quibus ibi Tacitus. Sic viros, sic mores antiquos Ennius.

Moribus antiquis stat res Romana; Virisque.

Vt sedilia antiqui generis, ita Horatio *Lecti Archaici* lib. 1. epist. 5. nobis *All'antica*.

Si potes Archaicis conuiua recumbere lectis.

Turnebus aduers. 1. 18. maluit *Archiacis* ab artificis nomine. Mihi per placet *Archaicis*, & Nannius amè statuit miscell. 4. 18. Quod non penitus desita, aut antiquata fuerint ea sedilia, ostendit legatum in d. l. 4. si *Seliquastra*, non *Sedularia* verior nos lectio reposcit. Vocamus enim antiqui generis etiam ea, quorum usus adhuc durat; sed vt demonstramus formam, & fabricationem. Mulierum ergo sellæ ea *Seliquastra*; talesque fuisse; neque ad opertas, quarum domi usus, putauit Casaub. ad Suet. Octon. c. 6. Nostrates dixerimus vulgares; ac minores, vbi foeminae lantpendio, & acui operantur. Indisimiles crediderim quas *sellas rusticanas* Sulpit. Severus appellauit de B. Martino loquens; quarum ramen nihil puduit fessorem maximum. Vates, aut Myrthastronomi locarunt Cassiopeam Seliquastro impositam. Hyginus Astronom. poet. 2. in Cassiopeia *inter sidera sedens in Siliquaastro constituta est*; & de signis lib. 2. *Cassiopeia sedens in Siliquaastro collocata est.* adnotauitque Grotius pag. 47. ad has imagines. Nisi mihi res cum Poetis, aut Mythologis foret, genere licentioso, quibus Iudæus credat apella; abundè esset, quod Seliquastrum supra omnes biselii honores dignissimam sedem reputarem, quando illic Reginam incumbentem tot siderum satellitio vndeque stiparam locarunt. Contra autem commune, & cuique parabile id sedile statuentis in Formaturam, & Schema Seliquastri huius Cassiopei variè pro tubum exhibent artifices in mappa coelesti; domesticum, vt apparet, & muliebicum ad usum. Arabibus proinde Astronomis *Mulier Seliquastra* appellatur Cassiopeia.

Pro-

Productio hæc, aut incrementum, quod in *aster* pangebant Latini, nescio quam extenuandi, aut despiciendi vim habuit, ut recaluaster, furdaster, parasitaster &c. Sic plantas depretiat, aut sylvaricas facit, ut pinaster, oleaster, &c. Quid, si vilitatem, aut contemptum ira ducant à sellis Siliquastra? quomodo serperastra, vel aliud genus. Sed obsoletum, aut vile seliquastrum paratq; mox sedis nitore, ac dignitate pensemus.

CAPUT XI.

Sella curulis. Tuscorum inuentum: à Curibus; non à curru dicta.

Hinc *Magistratus curulis*: ὑπατικός. ὁρθός: δῆρος βασιλικός. *Sella ἀρμάτιος*, alia. *Sella Consularis*, *Regia ἡγεμονικός*, ἀρχικός. Ducum, & Magistratuum. ἐλεφαντίνος: *eburnea*: *eborata ἀγαλόπυς*. Curuipes. Franciscus Gottifredus antiquitatum diligentissimus. Serenissimi Leopold. ab Ern. heroica virtutes. *Curulium* non una forma producta, & in nummis explorata: Coronæ, delaphe, fasces, rami, manubia circumq; & ad pedes erecta huiusmodi. *Curulis perneræ collocata*. *Sella auersa*. Faldistorio Episcopo. similis.

Curulem sellam quantam honoris significationem, quantumque decoris instar secum ferat, nemo, vel in Romana antiquitate balburians ignorare potest. Tusciae nostræ inuentum id insigne. Ac si fides Silio Italico lib. 8. de Veruleni oppido (hodie Viterbio) primum aduectam in Urbem Curulis. De ea sic loquitur Ciuitate.

Hæc altæ eboris decorant honore Curulis.

V. Macrob. 1. Saturn. cap. 6. & Dyonis. lib. 3. Ἀρχαῖος. quia à Hetruscis accepisse Priam [Tarquinium refert. Livius. lib. 1. *one hand panites eorum sententia esse, quibus apparitores, & hoc genus (lictiores) ab Etruscis finitimis, unde sella Curulis, unde toga prætexa sumpta est.* Nihil tam dictum, ac de ea Sella: Tu videtis è propè innumeris, quos veluti edecumatos delibo, & ipsimurda. & 4. annal. Facit. Brissonium select. antiq. lib. 3. cap. 15. Passerat. ad Propert. lib. 4. eleg. 12. Cæd. ad 11. Aen. vers. 384. Læzium Reip. Rom. 2. 3. Conspirant Grammatici, ut à curru deducant. Festus in Curules,

Isidor. 11. 20. Bassus apud Gell. lib. 3. 18. Seru. ad idem Maronis carmen 384.

Et sellam regni, trabecamque insignia nostri.

Sed meritò reprehenduntur à doctioribus, quos Grammatistarum argutix parum afficiunt. Inter hos Lipsius, qui non à curru, sed à Curibus deducit: hunc vide cap. 12. de Magistratibus. Cui opinioni fauet modulus syllabæ primæ in curulis. Ergo ab hac sella, & illius usu Magistratus *Curules*; quorum mentio l. 1. §. 26. de origin. Iuris. l. 1. de ædil. edict. §. 7. Instit. de l. nat. &c. Liuius lib. 6. Hinc Aediles Curules à plebeijs distincti, quoniam (quod est apud Theophilum §. proponebant de l. nat. gent. & Ciu.) ἐκέρχοντο τῇ σέλλῃ ὑπατικῇ, *ut- bantur sella Consularis seu Curuli*. Nihil proinde mirum, si ab hisce ornamentis, seu insignibus, nomina quoque, & honorum gradus defumantur, ut in nostra Honore bisellij. Sed plura inferius. Alio nomine igitur hæc sella dicta *Consularis*. Theophilus super. Glossæ, *sella Curulis ὑπατικὸς θρόνος, δίφρος βασιλικὸς sella Consularis, sella regia*, quoniam ea usi quondam Reges, deinde Imperatores, qui à Græcis Reges; ideo βασιλικὸς. Eam ob causam Plutarcho ἡγεμονικὸς *Sella Ducum*, Magistratum, ac Principum. Dionysio Halicarnas. semper ἐλεφαντίνος θρόνος *Sella Eburnea* à materia, siue ebore. Neque confundenda cum aliâ, quæ ἀρμάτιος δίφρος Polluci 10. 11. (plura suo loco) quam rectè vertunt *Sellam curulem*. Est enim sedes in curibus; non tamen sedes honoris, quæ Magistratibus Romanis attributa, & quæ efferri debet litterâ vnâ caninâ minus.

Materia ol. m. ex ebore, diuquæ tenuit. Eam ob rem ἐλεφαντινον δίφρον ubique vocat Dionys. hoc est Consularem, & passim scriptores de ebore curuli. *Eboratam* Vopisc: in Aurel. Proprium Romanorum agnoscit hoc ebur. Athenæus lib. 5. cap. 4. ubi de Antiocho Epiphane, qui nonnunquam sedebat ἐπὶ τῷ ἐλεφαντίνῳ δίφρῳ κατὰ τὸ παρὰ Ρωμαίων ἔθος, *In sella eburnea more Romanorum*. Ex Polybio autem narrat Athenæus; apud quem Polybium lib. 6. ἐλεφαντίνος itidem δίφρος appellatur V. P. Fab. ad tit. de Orig. l. p. 39. 40. & Passerat. eo loco ad Propertium. Dempst. ad Rosin. lib. 10. c. 11. Orleans ad Tacit. pag. 783. Imo Dijs ipsa, Deorumque parenti Ioui ex ebore dicandam reperio apud Vopiscum in Firmo cap. 3. ubi de Aureliano Imperatore loquitur. *Et duobus dentibus elephantiis, pedum dentium, additis duobus alijs dentibus constituitur sella facere Ioui*. Genijse sella magnitudinem

nem ex dentium quatuor proportione, ac mole; si modo alij duo pedibus denis extendebantur. Sed gliscente luxu, opibus, virijs, tum bracteata, tum ex auro, argento, &c. accedente industria, labore, operâ artificum: dicemus nonnihil infra. Formam ostendunt marmora, ac nummi. *ἀγυλόν* Plutarcho dicitur in Mario, hoc est *curripes*; quod quatuor lignis incuruis, ac decussatis constaret, atque ordinaria ea species; obseruatque Calaub. ad Suet. Aug. cap. 47.

Quandoque autem visitur pluribus compacta lignis, quales nobis sedes totâ ligneæ (cilicrannæ dictæ) ad vulgarem vsum. Nihil tam frequens in antiquis taxis; nihil tam obuiû in nummis tam exteris, quam Romanis; præcipue autem vbi congiarium, aut alia largitio à sedente Principe erogatur. Vide interim productam superius Iconem in Bisellio: est enim duplex iuncta sella curulis octo suffulta pedibus recuruis, sed minimè plicatilis. Frequentiori igitur forma quadrupes sella camuris, & obuersis lignorum capitibus; quorum quatuor solum tangunt; quatuor loramentum obtensum, aut sedile substinent.

Vnde vero exemplaria iustius deducemus, quam ex æuo omnium nobilissimo Cæsaris, & Augusti? En primò transuersis pedibus cancellata apud Lud. Nonn. in Goltz. num. Cæs. tab. 27. num. 7, corona desuper iacens, fascis vtrique ad pedes erecti V. in fine num. 4. & 5. Consimilis alia Coloniz Apameæ sub Augusto cum fascibus, & corolla: sine fascibus altera.

Vtramq; è suo Cimeliarcheo Româ misit diligentissimus antiquitatum vindex, & elegantiarum spirans Amalthea D. Franciscus Gottifredus, quos tibi non inuideo lector, atque inspector humanissime; curauitq; Serenissimus Princeps Leopoldus ab Hetr. cui debeo quidquid meæ conantur literulæ. De summo Heroe, ac Mæcenate quantumuis dixerò magnum, infra erit semper. Quod ad omne genus artium nobiliorum fauore, ac patrocinio impellat, Principis est: quod suo ipse labore exornet, ac tueatur, omnium penè compos, supra Principes est, sed non Mediceos. Nullus dubito cancellatis hinc sedibus compactas sellas è genere curulium fuisse, quidquid fateatur le ignorare Lud. Nonn. ad humilimata Cæsaris. At frequentior, & communior forma Curulium, quin etiam illustrior, ea quadrupes è lignis recuruis. V. passim apud eundem Nonn. Cæsar. tab. 15. n. 22, & 24. tab. 35. 5. & August. 22. 4 V. in fine libri 6. 7. 8. in quibus tamen totis non vntem, sed duas sellas exportat Nonnus. Verè una tantum est.

est. Non negarim tamen sibi parumper indulgisse artificem, vel inuitā optice; quippe in fronte sellam prospicimus; quatuor autem illi pedes non tam diducti, ac patentes ex lege visionis apparere deberent, sed anteriores posteriorum luminibus officere. Neque id tamen nouum quandoque in nummis demonstrationis gratiā, vbi neque color, neque umbra iconismum adiuant. In his autem sellis notare est coronas impositas, vel singulas, vel binas, quandoque ternas; nunc iacentes, nunc erectas; sic fasces, sic ramos vtriusque humi adstantes, aut frumenti spicas, vt in Lepido 27. 9. eidem Nonno: vbi & Iouis manubiæ impositæ. V. & Cæsar. 35. 5. V. n. 9. 10. 11. in calce libri. Aug. 22. 4. & 6. hic pedes curulis vario fabri lusu tornatiles, aut cælari, & in cuspidem concinnè desinentes: qua verò crassescunt, & sedile sustinent (si oculorum arbitrio credere est) corollis, aut lemniscis ornati apparent. Adde Vrsini nummos, quos proferimus inf. cap. 31. Sed cum sessore tibi occurrit sella August. 46. 20. apud eundem Nonn. V. n. 12. in eiusdem calce. ex qua manifestè deprehendas eam pedum figurationem, aut positum, quem nuper indicauimus. Ni fatis numismata, adi opus anaglypticum in arcu Constantiniano Romæ, vbi Traianus sedens in Curuli; iterumque sedentem illic cernite, sed aliā sedis formā. V. num. 13.

Non admodum à sede Episcoporum (quam vocant Faldistorium) diuersam Curulem assentimur; quoniam vtrique humilis, ac repositilis, vt portare, ac ponere possis, vbi opus sit; sine anaclinterio plurimum, aut sulco ad dorsum reclinandum.

Quod si quis interim sciscitetur, vtrum eadem fuerit facies sellæ Curulis tam anterior, quam posterior, sicut in Faldistorio; nihil vt referret, qua fronte statuatur; esset quoddam in Curuli, diuersitatem aliquam suspicarer ex Suet. loco in Galba cap. 18. vbi inter alia, quæ imperium Galbæ, vitamque amittendi dedere omen, refert Historicus fuisse in *Senatu Curulem peruersè locatam*, quod nobis esset à *ruescio*. Alius ergo Curuli aspectus in antica, alius in postica esse potuit. Nisi peruersè intelligamus, quasi latera sellæ exposita fuerint, vbi frons, aut aditus obuerti debebat. Notauit in l. 1. D. de postulando *Publium tacum Asprenatis Nonij patrem auersa sella à Bruto destitutum, cum vellet postulare*. Sed eam partem, ante, aut secus disparem formam imagines non præferunt. Illud dumtaxat quandoque obseruare est, præsertim in nummis, ligna postica patris paulo alius extare, ac prior-

rem

tem sellam in anterieus reddere; quod antiqua numismata lostrantibus facile apparebit. Nonnulla alia, quæ ad curulis structurâ spectant. V. inferius cap. trigesimo, vbi de anaclinterio, nobis *spalliera*, & cur eo caruerit hæc sedes.

CAPVT XII.

Sella curulis cognominibus data magistratibus: flaminibus: munerum editoribus: forralsè Vestalibus. Dubitatur an omnibus Senatoribus. Berneggeri affirmantis suspecta opinio. *Subsellia Senatoria*. Ludouico Aurelianensi impacta censura. Tullius explicatus. Lud. Cerda sub examen; & laudatus. Proconsulum Curulis, Prætorum, Pisidiæ, & Lycaoniæ. dissensus à P. Fabro. *Lectica consulares*. Dictatoribus, Interregib. Præff. V. Magistris eq. debita Curulis. Patres in Consistorio sedentes. Curulis domi detenta; sæpius imposita curui.

Vbi materiam Sellæ curulis, speciem quoque, ac figuram obiter inspeximus; quibusnam tributum fuerit id honoris insigne, pari compendio, aut excursu adnotemus.

Liquet autem omnibus Magistratibus Maioribus, domi, forisque adhibitam, hinc ἀρχὸς δῖσπος, & ἡγεμονικός Græcis. *Sedile dignitatis amplissima* Mamertino in paneg. vocatur. Sic *Acdilitia, Prætoria, Consularis* Sella. Non dubitarim Dictatori vlturparam, quippe ille Magistratus omnium in se potestatem inuoluebat, affirmatq; Lips. de Magistratibus cap. 2. De Principibus, aut Imperatoribus non est ambigendum, ac nos infrà. Nec Sacerdotibus negata. Liu. 27. de C. Flacco Flamini Diali *Vetussum Ius Sacerdotij repetebat datum id cum toga prætexta, & sella curuli Flamini esse.* & lib. 1. de Numa *Flaminem Ions assiduum creauit, insignique cum veste, & curuli regia sella adornauit.* Vbi sellam curulem vocat regiam. V. & exempla apud eundem Liu. de Vrbe à Gallis capta lib. 5. & Valer. 3. 2. de Romanis in curuli sedentibus.

Nummus Cottæ Pontificis hanc sedem exprimit promptus à doctissimo Iacobo Gurthero de Vet. I. Pontif. pag. 120. Neque ab hoc more abire videntur verba Taciti, *sedes curules Sacerdotum Augustianum locis* lib. 2. annal. Munerum editoribus inter ludos, & solemnia

datam fuisse opinarer, etiam si priuati essent: de Magistratibus quis dubitet? Omnino tribunal ad podium ijs parabatur. Suet. August. cap. 44. *Virginibus Vestalibus locum in theatro separatam, & contra Prætoris tribunal*: explicat autem Lips. Prætoris vocem pro quocumque editore; tu vide cap. 11. de amphit. Addo Festum in *sella curuli*, quomodo eam explet $\delta \pi \alpha \nu$ Scaliger. Imò tam propria videtur ludos edentium, ut alijs cæteroquin habentibus tunc negaretur, quod infra conijimus ex Dione lib. 44. Quare $\pi \rho \sigma \delta \rho \iota \alpha$, & *Præsidere* de ijs dicebatur, sicuti in $\pi \rho \sigma \delta \rho \iota \alpha$ adesse. V. infr. c. 32. sed quid planius? Datur editori tribunal, à tribunali numquam sella, & quidem curulis in Vrbe seiungitur. Stat sella quidem sine tribunali; hoc autem haud sine ea. Cic. 2. Verr. *Palam de sella, ac tribunali pronuntiat*. Martial. epigr. 11. 99. ad Bassum.

Sedeas in alto tu licet tribunali,

Et è curuli iura gentibus reddas.

Dantur editori cætera insignia, ac decora Magistratuum, & quidquid maximè splendidum est ad pompam, & auctoritatis indicium: quid est quare illi Curulem abiudicemus? Inter Consules medium editorem locat Boeth. imò Sapientia ipsa lib. 2. de Consol. *Cum in circo duorum medius consulum, &c.* Eodem argumento ad opinandum me comparo Virginibus Vestalibus potuisse dari. En ad podium ipsæ quoque sedebant, & quidem eadem metatura, qua editores; Sueton. sup. ac Prudentius de ijs hymno de D. Hippolito.

— *Podij meliore in parte sedebant.*

Sacerdotes Vestæ, & Antistitæ omnium dignissimæ censebantur; lictores habebant; silentio, aut carpento vehebantur; ijsque cæteri magistratus fasces suos submittebant, nulloque nō genere sanctitatis, atque honestamenti mactas Romana gens venerabatur. Quare ut dignatio glisceret Vestalis Sacerdotij decretum olim *quotiens Augusta theatrum introisset, ut sedes inter Vestalium consideret*. Tacit. 4. ann. 16. quòd si hæ sedes Augustam ipsam manebant, non leuis coniectura me ducit, eas saltem in theatro, aut per aliquam occasionem fuisse Curules. Nihil tamen certi statuo, ac multò minus, quoniam Lips. pulcherrimo illo opusculo de Vestalibus, ne $\gamma \rho \delta$ quidem super hoc ritu; & poterat ille tamen perquirere. Omitto interim Præsidis illarum Vestæ solemne fuisse donarium, & $\alpha \nu \alpha \theta \eta \nu \alpha$ sedem; eamque sæpius curulem in vestibulis templorum positam, quod exhibent nummi

ni à Lipsio producti: eo simul valebant, vt stabilitatem Vestæ, seu terræ denuntiarent. Atque his testimonijs abundè satis edocemur, quibusnam clara hæc sedes honoris contigerit, quantumue in eius vsu instar dignitatis inesset. Illa nunc me dubitatio exercet, num Senatores hanc ipsam Curulem adhibuerint? quippè tam egregij confessus inclyti Proceres, rerumque toto orbe Romano maximarum auctores, quos merito totidem Reges Cyneas videns, venerantque appellauit, exortes fieri non debuere tam honesti decoris. Diserte Cl. Berneggerus ad Sueton. Cæsar. cap. 78. occuparas fuisse indiscriminatim à Patribus Curules monet. Sed multa, ne huic fidam sententiæ, vrgent validius; & quidem Senatoribus assignata fuerunt subsellia, non igitur Sellæ Curules. Sueton. in Aug. c. 44. *Facto igitur decreto Patrum, ut quoties quid spectandum publicè ederetur, primus subselliorum ordo vacaret Senatoribus.* Quod autem de primo subselliorum ordine tradit, id ex lege iniunctum puto Senatoribus, si veste senatoria adfuissent: sine ea, vbi libuerit sedere poterant teste Dione lib. 60. p. 669. editionis Hanouianæ gr. lat 1606. quod semel sit præmonitum toti libro. Quo spectat Plin. 9. epist. de Tacito Senatore. *Narrabat (Tacitus) sedisse se se Circensibus proximum equiti Romano veste priuata.* Clarè autem narrat Dio ibid. fuisse à Claudio assignata Senatoribus Subsellia, quæ tempore ipsius Dionis in vsu erant, ἰδρὰν τὴν νῦν ἔσαν appellat: lessionem .i. aut locum; sed nulla mentio Curulium. Om. minò clariùs lib. 59 p. 645. vbi de Caligula, qui primus instituit, vt Senatoribus puluilli subijcerentur, ne ἐπὶ γυμνῶν τῶν σαΐδων in nudis assēribus sederent; quid autem hi nudi assēres, nisi mera subsellia? Idem 44. p. 242. de Cæsare, cui honoris ergo μαθίζεσθαι ἐπὶ τῇ ἀρχικῇ δ' ἰδρῶν παίσταχῃ, πλὴν ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ἐκτὸς αἰσίου τότε γὰρ ἐπὶ τῇ δημαρχικῇ ἔσθην, καὶ μετὰ τῶν αἰεὶ δημαρχούντων διασάδων ἔλαβεν, *sedere in curuli sella omni loco exceptis ludis permiserunt. tunc enim & in tribunitio subsellio, & cum ijs, qui quoq; tempore tribuni forent, sedere obtinuit.* Priuilegio id datum Cæsari, non ergo solemne cunctis Patribus. Imò verò si cum temperamento eidem Cæsari, exceptis ludis; minus multo vulgatum id Senatoribus. Cur autem in ludis non sella Curuli, sed tribunitio subsellio vti debebat Cæsar? Fortè quia ea tunc propria, & prærogatiuæ indicio seruata, editoribus? Omnem tandem profligat dubitationem, ac sententiam nostram mirificè fulcit, quod idem Dio scripserat lib. 43. p. 220. de

alijs honoribus antea decretis eidem Cæsari. καὶ προσέτι ἐπὶ τῇ ἀρχῇ διόπερ μὲν τῶν δὲ ὑπάρχοντων ἐν τῷ συνέδριῳ καθίζαν. *Ut insuper Consilibus cuiusque tēporis in Senatu affideret super sella curuli.* συνέδριον (verto Senatum) non itaq; antea in Senatu utebatur Cæsar. Sed redeamus ad subsellia Senatoria. Cic. in Catilinam 1. *quidquid ab adventu isto tuo ista subsellia vacua facta sunt, &c.* Inter subsellia Senatus id. in Sallust. Alcon. ex eisdem Cic. pro C. Corn. orat. 1. *à populari confessu Senatoria subsellia separari.* Spartian. in Caracal. cap. 2. *Cum armatis militibus curiam ingressus, hos in medio inter subsellia duplici ordine collocavit.* Sidon. Apollin. 1. epist. 7. de Tonantio Ferreolo, *Verecundè, ac leniter in imo subselliorum capite consedit, ita ut non minùs legatum se, quam Senatorem reminisceretur.* Indico tibi, & Donatum Marcellum ad Suetonij Neron. cap. 17. Ni mea igitur prorsus aberrat opinio, neutiquam sellæ curulis honestas vniuersis vulgata Senatoribus fuit: ac multo minùs ijs, qui è Magistratibus maioribus nullum, aut gessissent, aut gererent. Quinimo si Prætoribus quoque ipsis data subsellia (vt infra dicemus) mirabimur, si purus Senator à curuli exclusus, conquescere in ijs debuerit? Delicias prorsus facit Vir alioquin cum primis eruditus Orleans ad 10. ann. Tacit. p. 783. qui ciuibz bene de Repub. meritis in præmium, ac mercedem, sellæ curulis vltimū tradit: ego dicerem magistratus, honores, imperia: hæc autem cum sella curuli iungebantur. V. & Dempst. ad Rosin. 10. 29. scio alioquin honoris causa nonnullos, aut socios, aut externos sella curuli fuisse donatos, præcipuè autem Reges, qua de re Briffon. lib. 2. form. p. mihi 234. sed nos loquimur de vltimo illius publico inter ciues, non de munere secum adsportando, aut retinendo ad memoriam, & insigne honestatis. Neq; ad rem facit locus Ciceronis Verrina 9. n. 36. *Ob earum rerum laborem, & sollicitudinem fructus illos datos, antiquiorē in senatu sententia dicenda locum, togam prætextam, sellam curulem, &c.* Non de simplici Senatore Orator loquitur, sed de Aedili Curuli; cui omnino conuenit ea sella, vnde & adgnomen desumpsit. Sicuti & in Cluentiana n. 194. *Toga prætexta, Sella Curulis, insignia, fasces, exercitus, imperia, prouincia, &c.* non eum habent sensum, vt quiuis Senator sella vratur curuli; alioquin & vnusquisque esset Imperator, & prouinciam gereret, si Tullij verba nos mouent. Sed hoc volunt, è Senatu, amplissimo. s. illo ordine, ciuiumque lectissimorum confessu prodire viros, quibus imperia credantur, & populorum regimi-

na,

nā, provinciæ, exercitus, potestates tradantur: ac proinde illos consequitur auctoritas, ac domi splendor, apud externos nomen, & gratia: illis toga prætexta, illis sella curulis, falcesq; , & cætera insignia, quæ cum imperio cohærent. Fateor interim, aut saltem suspicor multum interfuisse ad rationem, modumque sedendi, quo in loco Senatores adessent; vtrum in templo, aut curia, in foro, in theatro, in iudicijs, in domo Principis, &c. ac fortasse aliud alicubi magis conueniebat. Vtrum autem ad sedium quoque discrimen ea loci differentia procurreret, non audeo nunc statuere. Obseruamus certè apud Scriptores, vbi de sedendi ratione, aut sellæ vsu pertractant, apponi etiam locum, ac tempus, & occasionem. Fortè enim erat vbi parum commodè ob loci habitum; vbi minus reuerenter in conspectu Principis; vbi nequaquam aptè, rebus mœstis, atque afflictis (dum cultum, nitoremque maiestatis ponerent) esset Patribus adhibenda curulis. Sed quanti habita sit hæc regula sedendi in vsu politiæ Romanæ, non est quod vel hoc vno prætermittam docere; peculiarem .f. constitutionem fuisse ab Imperatore Arcadio euulgatam A. D. CCC LXXXVI. quæ est in lib. XV. tit. 13. C. Theod. de *Vsu Sellarum*: vbi personas, locum, atque ius sedendi, & quibus illud in publico permisum statuunt; ne rem tralatitiam; temerèque confundendam, ac vulgandam opinaremur. Ante ipsum Quintilian. 3. 6. Tertullian. de spectacul. c. 22. vbi *Honoribus* succenturiat, & coassat Sessionem ipsam. Verba legis Arcadij ea sunt. *Exceptis plebeis, scemicis, & qui spectaculo suo præbuit populo materiam voluptatis, & tabernarijs; cæteris omnibus usum sellarum, & sedendi, ac conueniendi in publicum tribuimus facultatem.* Vide istic illustramenta doctissima Iacobi Gothofredi; non vacat nunc particulatim exquirere, qui delibamus dumtaxat, ac Velitum more euagamus: statariam suo tempore curam admouebimus. Quod si clarissimus idem Berneggerus ad loca Suet. cap. 76. & 78. in Cæs. occupari scripsit Curules à Patribus respiciendo occasionem triumphi, aut spectaculi (de quo ibi) tanquam si in luce publica, communique populi gaudio explicanda magis esset maiestas Senatus, dignissimo, atque honestissimo sessionis genere; cupiebam vt non modò distinctius loqueretur vir doctissimus, sed distinctionem quoque ipsam dein cum teste sanciret. Sed illi fundus fortasse, & fons huius opinionis Iustus Lipsius, quem laudat ex cap. 11. Amphitheatr. sed verè idem Lips. ait quosdam Patres spectasse, creditque Consules,

Præ-

Prætores, aliosque, quibus id ius in sellis curulibus ad podium spectandi; non tamen omnes Senatores; neque iuratus affirmat, sed credit, reperitque nonnullos ita confedisſe. Huc ego quoque libenter iudicio inclinarem; ijs patribus, qui magistratum curulem gererent, datam quoque fuiſſe cognominem ſedem in curia, aut alicubi. In ſuis vero dicaſterijs, tribunaliſus, foris nullus ambigerem. Sicuti verò Berneggerus nimium liberaliter vulgat uſum Curulis: ita nimis deparcus, ac reſtriſtus meo ſenſu Ludouicus Cerda ad locum Vatiſ maximi ſuperius allati Aeneid. 11, verſ. 334. qui ſolis vindicat Conſuli, Prætori, Aedili: cæteris omnibus negat: Feſtum iidem coanguſtans in verbo *Curules*; quòd de his dumtaxat tribus ſit exponendus. Sed cur repellit Flamines, & Sacerdotes, ſalrim quòſdam? Cur Veſtales, cur ludorum præſides, ſi quando è curulibus Magiſtratibus non fuerint? Non Dictatorem uſum credamus, qui cæterorum in ſe poteſtatem, atque iura compleſtebatur? Non interregem, nō eos, qui pro Prætorè, aut Conſule gererent extra urbem? Ac multo magis Romæ Tribunos conſulari poteſtate? Proconſulibus omninò tribuit P. Fab. ad tit. de orig. I. ſed & eorundem legariſ; id tamen mihi non eſt adeò planum. Quod .n. Spartiani teſtimonium aduocat in Septim. Seuerò cap. 2. falces legariſ datos, atque in vehiculo ſediſſe, qui ante pedibus ambulabant; hoc narratur dumtaxat, nil de curuli. ac ne colligi quidem indidem poteſt. Non diſſentior *Legatum P. R.* illic, non pop. Romani, ſed *P. R.* hoc eſt Proconſulis eſſe exponendum, ut ex narratione conſtat. Prætoribus Piſidiæ, & Lycaoniæ *διππορ ἰξ ἀργύρου*, & *ἀντίω ἀργύρου*: tribuit Iuſtinianus nonella 24. & 25. *Leſticam argenteam* vertit idem Faber. Ego *διππορ* libentius, ac tutius *Sellam* interpretor: *ἀντίω* autem eſt rheda, aut vehiculum, non ſella. Sed viro magno in animo fuit toties curulem datam exponere, quoties in curru federetur. Non deſino interim mirari, cur Marmertinus in paneg. noua appellatione *Leſticas conſulares* inuexerit? *Panè intra ipſas Palatina domus valuas leſticas conſulares iuſſit conferri, &c.* *Leſtica* uſus ad iacendum, non ad ſedendum, ut notum eſt; & mox tamen has *leſticas* vocat *ſedile dignitatis ampl. ſſima*: quare aut oratorem exequens, *leſticas* pro curulibus poſuit; aut eo tempore *Leſtica*, quales noſtræ hodie ad ſedendum, non quomodo veteres utebantur, repertæ iam fuerant. Cæterum rectè Seruium caſtigat Cerda, eos ſolos curuli uſos monentem, qui triumphali curru inuherentur.

Pror-

Prorsus autem Præfectis vrbis, omnino Magistris equitum debitam Curulem, quoniam hi à dictatoria potestate manabant, clare tradidit Dio lib. 43. pag. 238. in ea narratione, quam sic latine efferimus. *Præfecti vrbis cuncta in vrbe cum Lepido magistro equitum procurarunt: accusatique quod licetoribus, veste, ac sede curuli, ac si magister equitum vti essent (en magistri equitum propria) lege se defenderunt, qua usus earum rerum ijs permittitur, quibus magistratus à Dictatore est commissus.* Hæc Dio: notabilis lex de sede curuli, & alijs insignibus: atq; inde colligendum, multo magis dictatori tributam Curulem augustioris potentia, atq; honestatis significatione.

Pertinet autem ad amplitudinem, aut decus sedendi, quod consultissimus inter eruditos vir quærit Ianus Langlæus, Patribus licuerit olim, an non in consistorio Principis, aut Imperatoris sedere? Sed ne pluribus te morer lector, ad illum te remitto scribentem ocij semestris lib. 7. cap. 15. cui placet licuisse affirmare. Videatur lex 1. & 2. C. de Comit. Consist. & ibi Cuiac. Neque minus Romani Senatus conscriptos Patres sedendi iure, atque honestate donat ibidem. Langlæus, si peregrè proficiscentes, siue in Italia, siue in Prouincijs aliarum ciuitatum Buleuteria ingredi, aut censere voluerint. Vix est enim, vt amplissimi consilij Principibus, quorum auctoritati vniuersus pæne stabat orbis, negata fuerit ea sedes, ac potestas dicendæ sententiæ.

Colophonem addo huic capiti, locum explorans, stationemque, aut sedem eiusdem sedis curulis. Tanquam necessariam suppellectilem domi quoq; detentam opinor à magistratibus, nō modo ad vsum, & opportunitatem I. dicendi; sed forrè ad memoriam honoris, commendationemque posteritatis, etiam exacto Magistratu. Liu. lib. 5. *qui eorum curales gesserant magistratus; ut in fortuna pristina, hominumque, aut virtutum insignibus morentur, qua augustissima vestis est thynas ducentibus, triumphantibusque, ea vestiti medio eburneis sellis sedere.* &c. V. & Valer. Max. 3. 2. n. 7. inter Rom. in eadem narratione. Gell. 6. 9. ex annalibus L. Pisonis. *Cn. Flavius Annij filius dicitur ad collegam venisse visere agrotum: & in conclau postquam introiit, adulescentes ibi complures nobiles sedebant contemnentes eum; assurgere ei nemo voluit. Cn. Flavius Annij filius Aedilis id arrisit. Sellam curulem iussit sibi afferri: eam in limine apposuit, ne quis illorum exire posset; utique y omnes inuiti viderent sese in sella curulis sedentem.* Adi & Valer. Max. lib. 2.

lib. 2. cap. 5. eamdem sellam dum procederent portari iuebant, sique opus fuisset ex inopinato dicendi Iuris causa utebantur. Vide §. 2. Instit. quibus manumitti, &c. vbi de Consulē manūmittente, cum in balneum iret, aut theatrum. Iuuant loca Isidori 20. 11. & Gellij 3. 19. ex Gabio Basso, Festus in verbo *Curules*. Si domi, aut priuatim à curuli sede minimè abscedebant magistratuum compotes; multò id minus in conspectu populi, & ad publica officia, in quibus, aut promendæ iustitiæ auctoritas, aut patrij honoris vindicanda Maiestas. Notabilis est etiam locus Ammiani lib. 25. morem vel sua ætate prodentis, vbi de Varroniano infante ad Consulatum euecto, *Vagitu pertinaciter reluctans, ne in curuli sella ex more veheretur*. Curum repono inter præcipua loca, vbi Curulis poneretur, quoniam tum eo vsi magistratus dum irent in curiam, aut ad publica ministeria (quod voluerunt auctores nuper laudari) tum triumphantes curulem illic locabant Seruius ad 11. Aen. vers. 384. quare Dionys. Halicarn. lib. 5. Menenium deuictis Sabinis ducit triumphatorem *ἐν ἀρχαίου δόρῳ βασιλικῇ in sella curuli*: regia quomodo & Liu. sup. *curuli regia sella*.

Si ad exercitus ibant, aut in Prouincias, secum habuisse Curulem nullus dubito. Hinc mentio sellæ castrensis: hinc militaris, aut Imperatoris, seu strategicæ. Talem vocat Dionys. Halycarn. ἀρχαία lib. 8. qualem habuere Consules egressi ad exercitum; sed de his proximo capite. Romanæ huius sessionis ritum, ac morem seruatum fuisse à P. Aemilio in Macedonia, postquam debellasset ex Liuio constat. *Affuetis regio imperio, tamen nouum formam terribilem præbuit tribunal, summotor aditus, praco, accensus, insueta omnia oculis, auribusque, quæ vel socios, ne dummodo hostes victos terrere possent* V. lib. 45. & quæ de Marcio Coriolano apud Volscos refert Dionys. Halicar. lib. 8. ac de P. Scipione in Hispania oppidum Badiam circumfidente Val. Max. 3. 7. n. 1. Rom. sed ubicumque staret, migraret Curulis; priuatim, an publicè; domi, forisue; præcipua illius mansio, ac metatio plurimum suggestus, & locus editior, seu tribunal, aut solium. Quod quoniam augustam Principis Maiestatem potissimum decet, de sede principali, aut Imperatoria placet aliquid subtexere, vt mox ad tribuna- lia proueamus.

CAPUT XIII.

Sella Imperatoria ἀρχικὸς, ἡγεμονικὸς, στρατηγικὸς, non alia à curuli. *Sella Castrensis*. Tribunal in castris prætorijs. δῖσπος βασιλῆος. Thronus. θρόνος. *Sedes regia*. ἀρμάτιος δῖσπος. Dionys. Halicar. expensus. *Sedes Herilis, Regalis*. *Sella aurea* Cæsaris. Suet. declaratus. Leonardus Augustinus. Elegantiorum sellarum prompta specimina. Nefas priuatis sellam Principis occupare. Maiestas sellæ regię apud Persas. Regis δαπροπόρος. Xerxis ἀργυρόπους: quæ αἰχμηάλωτος dicta. Aliæ & aliarum gentium sellæ aureæ.

Imperator olim, vt notum est, idem ac Dux exercitus, & rei bellicę summus antistes. Hinc *sella Imperatoria*, quæ Dionysio Halicarn. στρατηγικὸς (vbi de Consulibus loquitur) quasi Prætoria, siue Imperatoria; est enim στρατηγὸς, quicumque Præfectus, aut Princeps; & si propriè in exercitu. Eadem & ἡγεμονικὸς à Ducatu; & ἀρχικὸς ab Imperio. *Castrensem* quoque reperio, cuius meminit Suet. in Galba cap. 18. *Adoptionis die, neque milite alloquuturo castrensem sellam de more positam pro tribunali, oblitis ministris, & in Senatu curulem peruersè collocatam*: quasi equidem castrensis à curuli differret, quas distincto nomine Suetonius demonstrat. Sed id magis est, vt locum, non formam in hisce sellis diuersam declari velit. Vtramque puto curuli speciè fuisse: sed castrensis magis expedita, ac veluti in procinctu, more militum. Ostendunt nummi, & probant historię. De Vitellio apud exercitum Tacit. histor. 2. cap. 59. *Valentem, & Cæcinnam pro concione laudatos curuli sua circumposuit*. de Cæsare Dio lib. 44. pag. 244. καθέζισθαι ἐπὶ τῷ ἀρχικῷ δῖσπῳ πάνταχῃ, *Vt ubique sella curuli sederet*. Seruius ad 11. Aeneid. 332. *Romanorum Imperatorum insigne fuit sella curulis, &c.* Sic quoque Romę in Castris Prætorijs Tribunal. Tacit. 1. hist. 36. *In suggestu, in qua paulo ante aurea Galba statua fuerat, medium inter signa Othonem collocarunt*; loquitur de Prætorianis militibus; & lib. 15. ann. 29. *medio Tribunal, sedem curulem, &c.* Apud Armenos absenti Neroni id positum fuerat.

Deletâ Republicâ, atque vrgente dominatu Imperator fuit, qui Princeps; cuius sella (equidem credo) operosior; cultuque aucto, paulatim ex ebore in aurum, ac pretiosum quiduis reficta. Curulis

G

tamen

tamen plurimum, aut non admodum diuersa, nisi qua luxuriosiusque artificis ornatu, sumptuque nouam faciem appinxisset. V. Icones supra productas Imperatorum sedentium. Hinc δῖσρος βασιλεως, & θρόνος: respicientes thronum, aut solium, in quo sedes: sed & θρόνος Helychio, ἀνάκλιτος δῖσρος, sedes cum anacimterio, quod sanè decebat. Vocat & quadrupedem, & ἱερὸν δῖσρον, καὶ ἐκπεποικιλμένον. Sacram sedem, atq; exornatam. V. inf. c. 27. Herodian. 4. in honorem Pertinacis, θρόνους τρεῖς καταχρυσούς αὐτῷ εἰσχομίζεσθαι. Sellas tres inauratas ei deferri, V. & lib. 2. cap. 10. & 11.

Neque minùs Latinis sedes regia, quia olim vsi Reges Romani ante statum libertatis, detinueruntque dein Consules. Maro 11. magni operis vers. 334.

Et Sellam regni, trabeamque insignia nostri.

Y. Cerdam, & quæ nos supra.

Sic Etrusci afferunt ad Tarquinium Priscum sellam eburneam. Sic Romani mittunt ad Porcenam Regem teste Dionys. 3. & 5. ἀρχαὶολ. & iterum lib. 5. de Menenio in triumpho de Sabinis, ἐφ' ἁρμάτιον δῖσρον βασιλικὴν ἐν curuli sella regia; quam ἁρμάτιον vocat, quippe in curru quæ posita erat; alioquin regia, & curulis hîc eadem est. Sed quoniam Menenius tunc in curru sedem occupabat, ideo vocat ἁρμάτιον: ne quis παντοπειὰς arguat diligentissimum historicum. Sedes Herilis Corippo Africano 2. & 4. de laud. Iustin. Regalis Ammiano Marcellino lib. 19. Sella Regalis cum aureo puluinari nulli vetante directa est. Spart. Adr. 23. Sedile regium, Vbi cumque Imperator, semper ibi sedet, ac thronus, siue in palatio, siue alibi, publicæque, aut intra lares. Apud Romanos initium à Cæsare, cui Romana gens iam prolapsa ad seruitium, & antiquæ indolis immemor ampliora humano fastigio illi decreuit Dio lib. 44. sup. laudatus Suet. in vita cap. 76. Sed & ampliora humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in Curia, & pro Tribunali, &c. quæ Suetonij verba quamdam, vt vt leuem mihi exprimunt obseruationem. Nonne satis erat dixisse In Curia pro Tribunali? Cur addidit coniunctionem, & pro Tribunali? An quia duplex ibi sella, alia inferiori loco, alia pro tribunali, vt pro occasione, aut opportunitate, qua vellet, quæ opus esset, sederet? An Tribunal, non curiam ipsam, sed forum intelligemus, vbi iudicia habebantur? Sic habuisset in Senatu, sic in foro habuisset. An tandè ad δούλησιν honoris dictum à Suetonio; quasi non tantum in curia, sed, quod amplius

plius est in tribunali eiusdem curiæ? Decus quoq; crescebat, & excellentia, quoniam non vulgarem, sed auream illi sedem decreuerunt. Dio lib. 44. 243. *διόρον ἐπίχρυσον* vocat. Cic. 2. Philipp. 85 *sedebat in rostris collega tuus amictus toga purpurea in sella aurea coronatus.* & 1. de Diuin. 119. *quod paulò antè interitum Caesaris contigit: qui cum immolaret eo die, quo primum in sella aurea sedit.* &c. Claudian. in 4. Consulatū Honorij.

Portatur iuuenum cernicibus aurea sedes.

Sic igitur descitum à prisca curulis simplicitate: cæpitque ebur aurescere, quia mores quondam aurei vitijs lutari. Prout ingenium Principis, aut sæculi intemperies prouocabat, varia prorsus in ijs sedibus elaborandis cura, atque ars. Tapetes insuper, puluilli, stromata picta, auro limbata, paragaudis, institis, gemmis sumptuosa; sigilla, ac toreumata; si quod ebur, scissile, aut anaglypticum; lapidum tessellæ; auri, atque argenti laminæ, crustæ, segmenta, aut bractearum subtilis litura. Sellam honestissimo cuique præbent clauis argenteis distinguens Homerus Odyss. Θ. columnæ innixam refert in speciem throni.

—— *θρόνον ἀργυρέον*

μέσση δαυτυμόνον πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.

—— *sedem argenteis clauis*

Medio conuiuarum longa apposuit columna.

Sed hic locus me admonet, vt specimina quædam sedium apponam tum Romanarum, tum exterarum, quas aut ornamento, aut dignitate, aut artificij raritate magis visendas existimaui. In veterum monumentis adhuc sedent, ac sine dolo malo tibi lector repræsentent. Nonnullæ sunt Numinum, Deorumque (vt vocabant) immortalium. Sed & Imperatores suos cœlestibus adscribebant, Deorumque, etiam dum viuerent, cognominibus venerabantur, religionibusque inuocabant: imò & sellæ ipsæ Principum in templis adorata. Illud interim non oscitanter aspexi sceminis plurimum cum reclinatorio, & ornatiores positas sedes in Nummis, alijsque vetustatis reliquijs; quoniam molliorem sexum decebat molliori cultu conuiescere. Sic Deabus, aut Virtutibus id genus posita sellæ, vt Concordiæ, Salori, Pietati, Paci, &c. Færmè autem sub harum imaginibus Principales, & Augustas sceminas exponebant. Antimadueto demum in ijs nummis, quos Prouinciæ, aut Græcæ, aut Asiaticæ cudebant, elaboratas

magis, atque artificiosas sedes apparere: quod earum gentium, atque luxum, aut industriam facile arguit. Miscellum sedium rariorum apparatus oculis lustra, & boni consule.

In horto Principis Ludouicij. V. in fine libri (n. 14.) In horto Principis Iustiniani (n. 15.) In Sanctæ Mariæ Translyberinæ (n. 16.) singulas marmoreas, quarum exempla Româ misit ad Serenissimum Principem Leopoldum Leonardus Augustinus Vir (dicam cum Gellio) *memoriarum veterum exequentissimus*. Apud Boissard. par. 3. 129. (n. 17.) Apud eundem parte 6. 5. ubi duo vtrinque sedentes Fortunæ (n. 18.) ibid. 22. (n. 19.) ib. 127. (n. 20.) Apud Goltz. in Aug. 23. 5. & Cæf. 22. 5. (n. 21.) Apud Erizz. 271. in Domitiano (n. 22.) ib. 337. in Traiano (n. 23.) ib. 421. in Aelio (n. 24.) Tristano tom. 2. 285. (n. 25.) ib. 469. (n. 26.) ib. 510. (n. 27.) ib. 567. (n. 28. Numeri 29. & 30.) typos mihi fecit communes Serenissimus idem Leopoldus Româ missos ab Augustino. Liberalius promptifigurationes, præcipue ob varietatem fulcrorum, quibus docto incumbitur, quoniam infra de ijs agendum erit.

Sed ad Cæsaris sellam auream redeamus: meminit Plutarch. in Cæf. Cic. 15. ad Atticum epist. 3. *de Sella Cæsaris bene Tribuni, &c.* ubi de sella aurea docti adnotatores rectè explicant. Mera autem diuinatio, dum aiunt respondere Tullium Attico suo, bene factum fuisse à Tribunis plebis, quod Cæsari necato sellam auream poni viderint in ludis. Nusquam (quod ego repererim) tradunt historici id factum fuisse plebiscito, aut Tribunorum, sed potius Antonij Consulis interdicto, ut Appianus lib. 3. Dio lib. 45. p. 273. Vterque sellam auream memorat, ac coronam de super, quam & gemmis ornata facit Dio, qui pariter refert lib. 57. sellam hanc auream à Vibio Rufo fuisse priuatim adhibitam nescio qua ambitionis voluptate, & luxus ostento: licuitque impune facere; cum tamen non sine piaculo Imperatoria sedes à priuatis occuparetur, ut mox dicemus. Sed rudi adhuc dominatu, aut fortè ob inuidiam Cæsaris non anquisitum in Vibium, qui nihil alioquin, præter leges fecerat, dum sedem Cæsaris recens extincti, & hostis Reip. tunc iudicari omni maiestate (ut ita loquar) exutam in priuatum vsum conuertit. Cæterum in ea sella possidenda delicias fecisse Vibium, tanquam Imperij omen, aduertit idem Dio ἡ δὲ τὸν δῖον καὶ τὸν εὐδαίμονα. Vel propter sellam Cæsar futurus; ac veluti admiratur. ἡ μὲν ἔτι αἰσθάνεται τὴν ἐν τῇ σέλλῃ.

ἔσχε, neque ob id causam dixit. Peculiarem igitur quamdam sanctitatem in hac sede Principali stetit, quam non liceret nisi impietatis crimine priuatim occupare, multa veterum testimonia nos docent. Dio nuper allatus, qui insuper lib. 74. siue potius abbreviator ex eo inter ostenta, & prodigia Imperij Seueri oblata, *ἰς τὸν θρασυλὸν θρόνον ἕρκεος ὡς ἐν ἀγροῖς ἐνδύον*, adhuc *ephēbus in sella Imperatoria per imprudentiam sedit*. Spartian. in hac ipsa narratione Seueri vitā cap. primo: *Sedit & in sella Imperatoria temerē à ministro posita ignarus, quod non liceret*. Idem auctor in Adriano cap. 23. *Servianum quasi affectatorem Imperij, &c. quod in sedili regio iuxta lectum posito sedisset*. Nunc *Sedile Regium*, nunc *Sellam Imperatoriam* vocat Spartianus. In cubili, in triclinio, in templo, in curia, in theatro, in via, in castris, ubique sua Principis erat sella, quam nefas, ac piaculum usurpare. Vide Casaub. ad Spartian. d. cap. 23. Torrent. ad Sueton. Galbam. cap. 18. Lud. Orlean. ad Tacit. p. 783. Inter cetera Iudeæ regum decora, quibus dignitatem suam afferebant, id cautum, ne quis alius Sella eorum vteretur, quod ex auctore Aruch, tradit Casaubonus. Nostri moribus in argumentum segregis, atque intactæ Maiestatis sella regnantis obuersa parieti sub umbellis locatur, vt nemini non innosceat, non licere priuato salua Principali fortuna eam occupare. Capitale id olim apud Persas. Val. Max. 5. 1. n. 1. inter cetera. *Idem salutare futurum dicens, quod apud Persas capitale extitisset solum regum occupasse*. Frontin. 4. stratag. 1. 6. exemplo 3. *Si in Persis natus esses, in regia sella resedisse tibi capitale foret*. Curt. hist. 8. c. 4. intelligis miles quanto meliore sorte, quam Persa, sub Rege vinatis. Illis enim, in sella Regis consedisse capitale foret, tibi saluus fuit. Adde Diodorum Siculum lib. 17. qui *θρασυλὸν θρόνον* appellat: Omnes isti humanitatem tam dicti, quam facti in Alexandro narrantes, quod apud eos legere est. Omnino ex iisdem Briffonius lib. 1. Regn. Pers. p. 20. qui alia obseruat.

In Leone Augusto Marcellin. Chron. ad annum 462. loquens de quodam Iacobo medico, *Stetitq; regia in sella iuxta torum Imperialem posita sine villo Augusti nutu consedit*. Quasi nimium mansuetus fuisse hic Leo, temeritatem medici nec nutu quidem coarguens. Quam suam sedem fecerint Parthorum, siue Persarum Reges, vel eo constat, quod à Traiano inter prædas captiuam sollicitè, nec semel reperierint, Romani autem contra veluti pignus partæ gloriæ apud se
reti-

retinuerint, postulara illorum eludentes. De Adriano Spart. in vita c. 13. *Toparchas, & Reges ad amicitiam inuitauit, inuitato etiam Cosdroe Rege Parthorum, remissaque illi filia, quam Traianus ceperat, ac promissa sella, qua isidem capta fuerat.* Neque tamen fidem præstitit, maluitque filiam, quam sellam reddere. V. Casaub. hic, & Brissl. de Reg. Persl. p. mihi 50. Neque aliter Antoninus Pius, qui repetenti Regi postmodum pernegauit. Lamprid. in eo cap. 9. *Sellam regiam Parthorum Regi repetenti, quam Traianus ceperat, pernegauit.*

De hac Sella Regia illud quoque scriptum reperi, inter cætera ministeria comitatus Regij fuisse βασιλέως διφροφόρον *Selligerulum Regis*; cum enim descendentem e curru Persarum Regem puderet stare pedibus, vel manibus suorum in ipso descensu fulciri, admovebant illi sellam, in quam desiliret: perpetuusque aderat ea de re comes, & baiulus sellæ: quod ex Dione refert Athen. lib. 12. cap. 2. in ea verba desinens, καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τὴν σέλλαν ἵππετο, & ob id *Regis Diphrophorus* (sellæ portitor) *sequebatur.* Brissl. 1. de Regno Persl. p. mihi 132. maluit apud Athenæum legere διφροφόρος; ego retineo libentius διφροφόρος. Quis non videt quanto satius ad Persicam magnificentiam ostendendam, si peculiari quis officio, ac nomine sellam Regiam gestauerit, quam si vni e cæteris stipatoribus iniunctum id muneris fuerit? Celebre apud Scriptores Cyri solium, de quo Horat. 2. 2. Od.

Redditum Cyri solio Phraatem.

Curt. 6. *Cyri sedem* appellat, quam Plutarchus Κύρου θρόνον 2. de fort. Alex. quasi ea sede regali tota staret Maiestas, & amplitudo Persici Imperij. Claudian. 4. Honor. Conf.

Si Tibi Parthorum solium natura dedisset.

Sed ab hisce sellis aureis oculos nondum reuocemus, quos ita flati fulgor metalli delectat. χρυσοῦς δίφρος vocatur ea Persiarum Athenæo d. lib. 12. Artaxersem in auspicio Regni sedisse θρόνω χρυσοῦ διπλόω *sede aurea gemmata* tradit Ioseph. 1. bell. Iud. cap. 17. Talem auguror fuisse, in qua Xerxes Naumachiam spectauit, sed argenteis pedibus. Hinc ἀργυροπούς δίφρος vocata, hoc est *Sella argenteipes*; quam & Athenienses αἰχμηλῶτον dixerunt, quoniam post Xerxis fugam, in eorum potestatem venit. V. Harpocrarionem, atque ex eo Suidam in ἀργυροπέδα. Catullus nupt. Pelei, ac Ther.

Ipsum at fides, quacumque opulenta recessit

Re-

*Regia, fulgenti splendent auro, atque argento,
Candet ebur solys —*

Pertinacis Imp. θρόνος τριῶς καταχρῦσθαι; Sellas tres inauratas obseruauimus sup. apud Herodian. lib. 4. Corn. nepos de sella Alexandri in Eumenis vita.

Sellam auream cum sceptro, &c. De argentea, aut argentata Lamprid. in Heliogab. c. 4. vbi de probroso Senatus Conf. quo Princeps probrosior probrosissimis foeminis senaculum dedit, condendique ius Senatus Consulti. In quodam eorum, præter alia decretum, *qua sella ueheretur, & utrum pellicea, an offea, an eborata, an argentata.* Coripp. Afric. lib. 2.

*Auratum scandens solium, sedemque paternam
Constructam plumis, pulchrisq; tapetibus aptam.*

V. Barthium aduers. 9. 12. De sedibus aureis apud alias gentes, quæ notat Buleng. de Imperio Romano lib. 2. cap. 19. qui & de Sella Imperatoris lib. 1. cap. 19. sed, vt solens est, ad alia egreditur, ac nihil minus ibi, quam quæ πρὸς Διόνυσον; sellamque, ac lecticam sæpius confundit.

C A P V T XIV.

Absentibus, aut defunctis positæ sellæ in honorem. Coronæ super ijs ex lauru, auro, &c. Sceptra, rami, falces. Quandoque effigies locatæ. Ad Principum sellas habitæ consultationes tanquam præsentium: oblata pecuniæ, viætimæ casæ. Sella aurea nonnunquam pro inaurata, aut imbracteata: non ὀλόχρυςος: quandoque tota ex auro; quomodo statuar, & alia donaria. Auro *imbracteari*, inde nostrum *Imbrattare*.

NOtatu dignum est tum absentibus, tum defunctis vita Principibus positas fuisse sedes in argumentum honoris, maiestatis simulacrum, præsentia imitamentum, iucunditatemq; ac solatium memoriae. Quasi equidem suo ipsorum numine, ac cælesti vultu, nusquam non desint, vt providentiam commodent, imperiantque auxilium tuendæ Reip. Suet. Cæs. sup. c. 76. *Sedem auream in curia, & pro tribunali, &c.* Dio. lib. 44. & 45. Appian. 3. de quibus sup. Tacit. 15. ann. *Medio tribunal, sedem curulem, & sedes effigiem Neronis*

ronis sustinebant. & 2. de Germanico : *ut nomen eius salutarî carmine caneretur, sedes curules Sacerdotum Augustalium locis, superque eas querna corona statuerentur.* V. hic Lipsium, quem laudat etiam Casaub. ad Suer. Cæl. cap. 76. superius adductu, sellasque in theatrum mortuis illatas pariter animaduertit. Amplius obleruo ita positam mortuis sedem, ut apud eam reuerentiæ, & obsequij causa quasi erga viuentes assiderent, quod Dio narrat, siue eius abbreviator lib. 71. pag. 813. de Faustina defuncta. *καὶ ἐς τὸ θεῖον χρυσὸν ἰκόντα τὸ φανερὸν ἐπὶ θρόνῳ, &c. καὶ περὶ αὐτῶν τὰς γυναῖκας τὰς δυνάμεις προχέσας συγκαθίζοντα.* Et in theatrum auream imaginem Faustina super sellas, &c. & circa eam illustriores feminas assidentes, &c. De Pertinacis imagine, sedibusque tribus aureis eidem decretis ab Imperatore Seuero, ut in theatrum inferrentur, plurifariam ex Herodiano diximus. Cotonæ autem & his sedibus impositæ; Tacitus superius, ac nummi, quos protulimus tum Græcos, tum Romanos cap. 11. Simulque super sellas rami laurei, aut fasces, vel ad pedes earum vtrunque positi in iisdem nummis. Corn. Nepos in Eumene de sede Alexandri *In sellam auream cum sceptro, ac diademate, &c.* V. & Appian. lib. 3. Dionem lib. 44. p. 243. de sella aurea Cæsaris cum corona gemmis distincta, quam in spectaculis ponerent, *τοῦτε δῖον αὐτῷ ἐπὶ χρυσόν, καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλειον καὶ διάχρυσον ἐξίστα τοῖς τῶν θεῶν, Auream eius sellam, & coronam gemmis, & auro insignem, parem illis Διότρου.* V. infra cap. 36. Nec corona tantum, sed effigies locata sedentis Principis super Curuli Tacit. 15. Ann. *Medio Tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Neronis sustinebant.* Dio in eclog. καὶ ἐπ' αὐτῷ ἰκόντες Νέρωνος ἐσθθισαν, ac super eo (suggestu) imagines Neronis statuit. V. & 1. hist. vbi de Galbæ, & Othonis statuis in suggestu. De Domitiano Plin. panegy. *Iamdudum illi radiatum caput, & media inter Deos sedes auro staret, atque ebore.* Obseruat Lipsius. Puto autem huc spectare *Sellisternium*, de quo alibi. Neque minus commemorabile ad eandem Principis sedem tanquam viuentis, videntisque habita de grauissimis belli, pacisq; negotijs consilia: illic res arduas, ac difficiles fuisse agitas: in cuius conspectu oborta statim reuerentia, ac fidei pudore, iram, studium, æmulationem posuerint ciues, deque publico bono, ac salute egregie statuerint. Ptolemæus apud Curt. lib. 10. cap. 6. post Alexandri mortem in ea altercatione de substituendo Rege. *Mea sententia hac est, ut sede Alexandri in Regia posita, qui cum*
filijs

filij eius adhibebantur, cocant quoties in commune consulto opus fuerit: eo- que, quod maior pars eorum decreuerit, fectur. Eumenes deinde hunc iptum morem vafamenti loco habuit, vt Argyraspidas tumultuan- tes in obsequium pertraheret; sed coronam, sceptrumq; sellæ adiun- xit, quo augustiorem obijceret speciem auctoritatis, ad continendos in officio milites. Corn. Nepos in Eumene. *In principis nomine, Alexandre statuit tabernaculum, in eoque sellam auream cum scepro, ac diademate iussit poni, eoque omnes quotidie conuenire, ut ibi de summis re- bus consilia caperentur, &c.* V. & Plutarchum in eadem vita. Polyenus stratag. lib. 4. in Eumene, Diodorus Sic. 18. 60.

Adoratam Caligulæ sellam Dio scribit lib. 59. p. 659. imò tanquam præsentī Principi argentum ex more, qui sub Augusto inualuit, ob- latum.

Τὸ γὰρ δῖπρον τὸν ἐν τῷ ναῶ κείμενον προσεκύνησαν, καὶ ἐπὶ καὶ ἀργύριον κατὰ τὸ ἐπὶ τῇ Αυγύσει ἔθος ἰσχύσαν, ὥς καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ διδόντες κατίθισαν, *Gaj sellam in templo positam adorant, & argen- tum ex more, qui sub Augusto inualuit, tanquam præsentī obtulerunt.* Vi- ctimas cælas ante illam Neronis à Tiridate refert Tacit. 15. annal. Quod si tam magnum vel humanæ decus auctoritatis, vel diuinitatis etiam opinio hisce sedibus tribuebatur; mirari defino, quòd impieta- tis accerteretur, si qui Imperatoriam sellam occupare, non publicè tantum positam (quod sanè grauius) sed vel intra palatium, ac dome- sticam foret ausus. V. quæ supra differuimus; atque hoc ipsum est, quod Dio notauit lib. 57. de Vibio Rufo, cui contigit impune sellam Cæsarī domi, & ad priuatos vsus adhibuisse. Sed id consulto Vibius fecerat, simulque Ciceronis vxorem in Matrimonio habebat: vtro- que gloriabundus, & vanus; aut oratorem se propter coniugem; aut Cæsarem propter sellam ostentaturus.

Mantiffæ loco non absistam apponere memoratam toties sedem auream apud Historicos, non de solido auro semper intelligi: quasi totæ ex eo, & ὁλόκρουσαι. sed vel inauratas, ac distinctas, principisq; metalli bracteis opertas, eo tamen pacto vocarunt; sic cervical, pul- uinar, vestem auream, quæ texta, variegata, nitens auro foret. Græcis κατὰ χρυσός, διάχρυσος, ἐπὶ χρυσός. Non negarim quandoque potuisse è solido auro confari, apud Reges præsertim Persas, aut Bar- baros, de quibus supra.

Talis omninò extitisse debuit, quam Magus in cubiculo habebat,

H

cuius

cuius sedis pedem arripuit, eoque pugnavit aduersus percussores suos: cui namque vsui ad pugnandum, nisi è solido metallo pes ille constiterit? V. Briffon. d. lib. de regn. Pers. p. 50. lib. primo. χρυσῆς δίφρος, *aurea sella* Alexandri M. sub eo tabernaculo immanissimi luxus memoratur Athenæo lib. 12. cap. 9. Nonnunquam id Romanis consentirem factum. Aureæ sellæ sæpius meminit Cic. 15. ad Att. epist. 3. Verrina 4. & primo de Diuin. Certè de statuis scimus è solido auro, argento, &c. fuisse positas tum Principibus, tum priuatis. Non loquor de donarijs, alijsque, quæ sacrabant Numini alicui; tunc enim & sedes, & signa, & vasa è solidis ducta, flata, sculpta metallis haud pauca fuerunt. Statuas ex auro solidas legimus multas apud Scriptores, ac refert Figrelus cap. 16. eruditi operis de Statuis illust. Rom. quæ vero non totæ ex auro, eæ dictæ Auratæ, auro illustres, sub auro, ex ære auratæ, &c. vt in antiquis sæpè inscriptionibus, notatque idem Figrelus Tacitum sequēs Ducem Salmasium ad Trebellij 30. tyrannos in Tito. Sic *auro imbrascari* dicuntur eadem statuarum Ammiano lib. 16. laminis nempe, bracteisque obduci tenuissimis. Indè nostrum *Imbrastare*. Sidon. Apollin. 8. 8. *eboratas curules, & gestatorias bracteatas*. V. Sauaronem ad hunc locum, ne exscriptorem agam. Huius artificij, aut luxus nimium quantum exquisita quotidie serpit industria magno cum auri detrimento, quod omnigenæ lupullectili superfunditur, arque illinitur. Adeò tam pauca sunt, quæ è solido sint bona, & non adscito fuco resplendeant.

C A P V T XV.

Tribunal, Suggestus, Bema, &c. Fastigium in domo, ἀγορήριον. Auditorium. Pro Tribunali ἐπὶ τῷ βήματι. In iure. De plano; Leuato Velo; χαμόδιον. Pro Rostris: *curules illic sella. Tribunalium descriptio*, atque icones. *Asinus Pistorij tribunal ascendens. Solia veterum illustriora*. θρόνος: Trono, Seggio. *Pro tribunali ius dicitur. Principes medij sedentes*.

CVM sedibus istis Imperatorijs (dum mihi quoque, vt Vibio Rufo fraudi ne sit) sensim & apertè deuehor; imò extollor, & assurgo ad Tribunal. Celsus hic, atq; editus locus dignus statio sedis tum Principum, tum Magistratuum. De Principali nunc: sed

sed nihil tam vulgatum, ac detritum: delibo quæ in rem nostram magis. *Suggestus, Pulpitum, Tribunal, Bema, Thronus, Solium*, aliisque nominibus haud multum disparibus notabatur. Sed nihil his immoror, neq; vocationes sollicito. V. Isidor. 15. 4. Flor. 4. 2. de honoribus in Cæsarem congestis: *Suggestus in Curia; fastigium in domo; mensis in Cælo, &c.* quæ apposui ob mentionem Fastigij, hoc est, *ἀπορρῖς* supra ædes. Non parco admonere *Tribunal* vocitari tum pegma, aut tabulatum, vel molem, vbi sedebatur, ac sterneretur; tum forum ipsum, auditorium, iudicium, vel dicasterium, vbi sedes dispositæ. Sed Auditorium tamen quid diuersum à Tribunali; in eamque agentium causas postulata audiebantur; in Tribunali ius promebatur. Solemne, ac iudicarium *Pro Tribunali sedere*, quod Græci *πρὸ*, vel *ἐπὶ τῷ βήματι*. *Bema*, pro Iure, siue iudicio Græcis I. Consultis; *ἐν βήματι*, *In iure* Basilic. 70. tit. 5. de noxal. act. Festi Epitomator *Pro* significat *In*, vt *pro rostris, pro aede, pro Tribunali*. Idemque Festus, *pro censu, &c.* accipi debet *in censu*; vt ait M. Varro in lib. 6. rerum humanarum. Sicuti *pro aede Castoris, pro Tribunali, pro testimonio*. Alij exponunt *Pro*, hoc est, *ante*, sic *pro Rostris, pro curia, &c.* Opponitur tamen *Pro Tribunali*, quod I. Consultis est *De plano*, & aliter *Leuato velo* l. 1. § 8. D. ad Turpilianum: *Item pro Tribunali, non de plano, & l. 1. de constit. Princib. Vel de plano interloquutus est*; ac ferme *Interloquutiones* dictæ, quæ ita pronunciabantur, & *Interloqui*: sicuti *Edicere, & edicta interponere*.

Nonnulla namque genera, quin etiam partes causarum (quippe grauioris diiudicationis) strepitum, atque æstum forensis iurgij flagitabant; neque de plano, vt multa alia, sed pro tribunali exitum fortiebantur. Huc traho verba elegantissima veteris I. Consulti in lapide Gruteriano 408. 1. *quibus munera Decurionatus, vt paucis iam onerosa, honestè de plano comparsiamur*. Compendiosè, ac summariè, ac sine perquisitione census (vt opinor) est illud *de plano*. At ad rem nostram. Suet. Tiber. cap. 32. *è plano, aut è quaestoris tribunali*. V. hic doctissimum Torrentium. Est igitur *de plano* *χαμόθω*, cum sedetur inferiùs, nec ascenditur. Gradus namque ad tribunalis fastigium, vbi sella posita Plin. paneg. *ascendere curulem, induere prætectam*. Editum hunc locum forsan respexit Iuven. sat. 10.

———— *summas donare curules*. Lucan. 5.

Lentulus è celsa sublimis sede profatur. Sil. 8.

H 2

Hæc

Hac altis eboris decorauit honore Curules.

Cassiodor. 6. 3. in form. præf. Prætorio. *Tribunal tuum idè tam excelsum factum noueris, ut locatus ibi nihil humile, abiectumque cogitares.* Spissa sunt testimonia, sed interiuungimus: dum ne indictum relinquamus omnium celebratissimum Tribunal, aut suggestum apud Rom. Id *Rostrat*oties memorata, in quæ conscendebant concionis habendæ causa, vbi orabant, iurabant, magistratus, & imperia aspiciabantur. Protuli tibi iconem ex nummo Augusti apud Goltz. p. 71. n. 5. sup. cap. 10. & in calce libri Icon. n. 2. Vides duos sedentes, & rostra nauium basi præfixa, de quibus Plin. 16. 4. & Dio. 6. Togati apparent Consules pro Rostris in curuli, an potius sublellio, vel bisellio, quod capit duos. Sed curules fuisse illic compositas non ambigo ad vsum capeßendi honoris, præsertim Consulibus. Quare ad Stiliconem Claudian. in eius consularu lib. 3.

Circumsusa tua conscendant rostra Curules.

Et in Pan. 6. Cons. Honorij.

————— *Agnosunt rostra curules.*

Suer. Ner. 12. *Curuli residens apud Rostra.* Malim Curules legere, quàm secures. Græci ἐπὶ τῶν ἐμβόλων, *Pro rostris.* Et ἔθμα δεικνυμένα, suggestum ipsum. Sic Ammian. lib. 16. veluti peculiare Consulum agnoscit, elatum, & scanfile nominans, *classisque vertice scanfili suggestus Consulum, &c.* Aliorum Bematum, aut suggestorum figuras suppeditant frequentissimè nummi; ij præsertim, in quibus congiaria, & liberalitates exhibentur. Visitur Imperator in edito sedens super curuli, alius quoque præfectus frumentarius, aut administer largitionis in extremo suggestu, quæ gradus scalarum definunt, ad munera diuidenda, & explorandas resseras: alij pone, circum, infra stantes; nonnunquam duò, tresue Cæsares confidentes. Ex innumeris specimen, aut gustum tibi damus; propter ea potissimum suggesta, quæ ornatiora nobis visa sunt, emblematis, segmentis, clauis, parergis, & sculptili opere variegata. Talia præferunt nummus Neruæ apud Erizz. p. 297. & Traiani p. 367. & Seueri 663. Duo simul Principes Marcus Antoninus, & Commodus apud eundem Erizzum p. 475. Balbinus, Pupienus, Gordianus 690. 1. Septimius Seuer. cum Geta, & Aurel. Anton. apud Tristan. 1. 2. pag. 96. Gordianus Pater, & filius 468. Seuerus cum filijs 262. Philippi Pater, & filius 569. vbi sedes cum scamno, aut suppedaneo, V. imagines à n. 21. vsq; ad 39.

Tri.

Tribunalis descriptionem, ac mensuram habes apud Latinæ archi-
tecturæ magistrum lib. 5. cap. primo. *Tribunal est in ea aede hemicyclij*
schematis minore curvatura formatum; loquitur de Tribunali in æde
Augusti. *Eius autem Hemicyclij in fronte est intervallum pedum XLVI.*
introrsus curvatura pedum XV. Cæterum maior, aut potius ordinaria
curvatura, siue spatium dimetiens erat pedum xxij. ad arcus propor-
tionem, ut idem docet.

Cogito interim, ac spleen mihi salit, non tam arduum, ac difficilem
fuisse ascensum illum per gradus ad tribunal, qualem descripsimus:
aut saltem pro locorum usu, populorumque institutis, mitiorem ali-
bi, & mollioris aditus, si fides Amm. Marcellino lib. 27. in ea facti
narratione mihi lepida, tunc opinosa, quod in nostræ Etruriæ vrbe
Pistorio contigit, cum non iniquæ mentis asellus (quippe ius iam iam
ruditu dicturus) tribunal ascendit. *In oppido enim* (inquit) *Pistoriensis*
prope horam diei sentiam spectantibus multis asinus tribunali ascenso au-
diebatur destinatus rugiens: & stupefactis omnibus, qui aderant, quique
didicerant, referentibus alijs, &c. tu vide euentum; conveniunt Luci-
liana illa.

— *rudes, è rostris, atq; culicænis*

Concubfans veluti anaxins, clareq; quirisans.

O supersticiosos veteres, ac nimium religentes! Quid nos hodie in
tali re? Non aded miraremur.

Illius admirandi, atque omnium splendidissimi tribunalis, quod sa-
piens Rex sibi struxit, ut Populum diuini promissi hæredem iudica-
ret, descriptionem habes lib. 3. reg. 7. Intra prætorium suum Olo-
phernem inuenies *sedentem in Conopæo, quod erat ex purpura, & auro,*
& smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum, &c. in Iudith cap. 10. Di-
tissimum aliud, in quo Rex Parthorum ius dicebat, ac legatorum po-
stulata excipiebat, refert Athen. lib. 11. cap. 2. Ac de celebri illo
Persarum formâ platani aureæ, ac vitis aureæ, confectâ illic è gem-
mis vuâ, itidemque de Alexandri Magni tabernaculo, ubi sella aurea,
ac suggestus ad eandem imperij artes lib. 12. cap. 9. De Cyri folio di-
ximus capite proximo. Totus autem hic suggestus editior, & scan-
silis apparatus regum, nobis, *Trono, Seggio, Soglio*, ut Græcis *θρόνος,*
σώλιον, Thronus, scena: *Tabernaculum* quoque, & *χρηματιστήριον*, cui
umbellæ non deerant, & vranisci, quibus tegerentur (*Baldacchini*)
aliaq; non pauca ad enormem luxus speciem, pudendumque assum-
pta

ptæ Diuinitatis fastum. V. Lipsium de Amphit. cap. 11. Bul. 3. c. 3. de Imperatore, vbi de tribunali, & 2. cap. 19. sed thronus etiam, θρόνος, sola ipsa sedes Græcis, quoniam in throno, aut folio collocabatur. Pro tribunali igitur iura reddita. Suet. Vitellij cap. 9. *Vien-na pro tribunali iura reddita*, & Aug. 33. *ipse ius dixit assidue, & in no-tetm nonnunquam si parum corpore valeret, collocata lectica pro tribunali*. De Tiberio Tacitus. *Iudicys assidebat in cornu tribunalis, ne Prætorum curuli depelleret*, primo annal. 75. Suet. hac ipsa in re cap. 77. *Magi-stratibus pro tribunali cognoscentibus se offerebat consiliarium, assidebatque mistim, vel ex aduerso in parte primori: & si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat, iudicesq; aut è plano, aut è quaestoris tribunali, &c.* Dio itidem hæc narrans lib. 57. p. 606. ἐπὶ τῷ βῆθρῳ τῷ κατὰν-τικρὺς αὐτῶν καμίνε καθίζων ἰλιγγιν ὅσα ἰδοὺ καὶ πύτῃ. *In subsellio è regione ipsorum (magistratuum) posito sententiam suam promebat*. Fer-mè autem aduerti Principes medios Contulum sedisse, aut aliorum, quos cohonestatos volebant; aliquando filiorum, aut Cæsarum, vt ostendunt nummi superiùs producti cap. 13. De Tiberio Suet. in vita cap. 7. *Postumque in septis tribunal, Senatu adstante conscendit: ac me-dius inter duos Consules cum Augusto simul sedis*. Marcello defuncto sel-la curulis ponitur in theatro media inter præfectos ludis Magistratus. V. Dionem lib. 53. De Claudio idem cap. 23. *De maiore negotio acturus in Curia medius inter Consulium sellas Tribunitio subsellio sedebat*. Dio lib. 60. p. 675. in hoc ipso facto ἐν μέσῳ τῶν ὑπᾶντων ἐπὶ δίῳρῳ ἀρχικῇ, καὶ ἐπὶ βῆθρῳ (lego ἢ ἐπὶ βῆθρῳ) καθέσμιμος, &c. *medius Consulium in sella Curuli, vel Subsellio: quod Tribunitium vocat Sue-tonius*. Nunc igitur subsellio, nunc sella utebatur: sed illo ad mode-stiam, ac ciuilitatem, vt mox dicemus. De Caligula idem Dio 59. 649. ἐπὶ τῷ ἐξήματος ἐν δίῳρῳ μεταξὺ τῶν ὑπᾶντων καθέσμιμος, &c. *Pro Tribunali in sella inter Consules sedens, &c.* Vitellius apud Tacitum hist. 2. 59. *Valentem, & Cecinnam pro concione laudatos Curuli sue cir-cumposuit*. Boeth. 2. de consol. *Cum in Circo duorum medius Consulium circumfusa multitudinis expectationem triumphali largitate satiasti, &c.* Verba sunt Philosophiæ alumnum suum consolantis, ne prioris for-tunæ desiderio imabesceret.

CAPUT XVI.

Quandoque Impp. minus digno loco sedentes. Consul Præsidere dicebatur. Tiberij moderatio. Assidere in cornu tribunalis. Ritus exploratus assurgendi, aut sede migrandi in Senatu ad Principem adloquendum. Dionis versor notatus. Princeps Consulibus assurgens. Aue Consul. Adriani, & Augusti comitas: Iulij Caesaris, & Carini fastus. Ceriolani in matrem reuerentia tribunal ascendentis.

Quandoque, ut dicebam, moderationis, & æqualitatis laude non erubescabant Principes minus digniori loco sedere, ut cum honorem præcipue haberent Consulibus, & antiquæ Reipublicæ imaginem retinerent; quod multo magis tum factum, cum Princeps Consul non esset: præsidebat enim tunc Senatui Consul; quod notavit ex Plinij paneg. Guterus de off. D. A. lib. 1. c. 12. p. 37. Verum neque eo tantum fine, neque perpetua lege id factum, etiam à modestissimis opinor, ut allatis afferendisque testimonijs parebit. Tiberius tanè quo rebus agendis foret intentior; iudicii, iustitiæque fidem promptius specularetur, ac litigantium postularis vindex, & inspector adesset; non pro tribunali, atque honestissimo loco (qui est medius in ea forma semicirculari) sed assidebat *in cornu*, ut inquit Tacit. d. lib. 1. ann. quod Suet cap 33. ita expressit; *assidebatque mistim, vel ex aduerso in parte primori*. Si formam tribunalis spectamus, idem est in cornu, ac in parte primori ex aduerso Magistratus. Placet quoque pro *mistim* legere *iuxtim*; ut quandoque .s. assideret, quandoque alibi, ut ex aduerso interesset. Claudius magnam præ se moderationem tulit: qui ubi medius Consulum sedens aliquid de Republica egerat, in suum locum redibat, Consulibusque curules ponebantur. Dio 60. p. 675. *μὴτὰ δὲ τῷ αὐτῷ τῷ ἐν τῷ συνήθει ἔδρῳ μετῴχιστο, καὶ ἐκείνοις οἱ δῖοι ἐτίθετο*. Post hæc tum ipse ad consuetum locum redibat, tum illis (Consulibus) Curules ponebantur; ex quibus verbis duo colligere est; primò consuetum Claudij locum non fuisse dignissimum toto consensu, quem Consulibus relinquebat; secundò Consules curulibus quandoque abcessisse cum Claudio loquuturos; alioquin cur erat, ut ipsis postea sellæ ponerentur.

nerentur? Descendisse autem eos de sellis alloquendi causa idem tradit p. 668. τῶν ὑπᾶτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάλλοντες ποτὶ ἀπὸ τῶν δίφρων ἵνα διαλιχθῶσι αὐτῷ. *Consules in Senatu cum de Curulibus descendissent, ut cum alloquerentur, &c.* Parum accurate versor Dionis verba, ἀπὸ τῶν δίφρων, latine reddidit, de *Subsellis*: tum quia hæc dedecora Consulibus, tum quia δίφροι sunt sellæ, & quidem consulares, aut Curules in hoc loco. En thronus ijs eminentior datus, vnde in planum degrediebantur. Pergit Dio de Imperatore καὶ προσεξάνεσθαι τε, καὶ αἰτῆ προσῆλθαι, & *assurrexit, & obuiam ijs venit*. Cæterum ab hac humanitatis laude commendatus Claudius, quod stantibus diu in curia Senatoribus, ipse quoque assurgeret; cum alioquin propter infirmitates corporis tremorem capitis, & manutim exculatus federet, eodem teste Dione 665. & 673. De Tiberio Tacit. supra laudatus. *Iudicij affidebat in cornu Tribunalis, ne Prætorem Curuli depelleret*. Non Consulibus, aut in curia; sed cuique Prætori in suo dicasterio hanc moderationem exhibebat Tiberius; neq; Curuli moueri permittebat Prætorem. Quare Dio lib. 57. de eodem Principe ἐκείνους μὲν ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ καθίσθαι ἔλεα. *Eos (Magistratus) suo quemque loco sedere sinebat*. Sed & Consulibus assurgebat eodem Dione referente 57. p. 609. τὴν τε αἰσὶ ἀρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ ἐτίμα, καὶ τοῖς ὑπᾶτοις καὶ ὑπάνιστο. *Magistratus, ac si in Democrazia honorabat, & Consulibus quoque assurgebat*. Suet. 32. in vita. *Cum palam esset ipsum quoque eisdem (Consulibus) assurgere, & decedere via*. Formula, qua Princeps Consulem salutabat, dum obuiam procederet, *Aue Consul amplissime*, ut ex Mamertini panegyrico edocemur. Comitas hæc Adriani in Seruiantum memoratur, quod sedem, aut quiduis aliud relinquens *uenti de cubili semper occurreret*. Spart. Adriano cap. 8. De Augusto Suet. cap. 53. *Die Senatus nunquam Patres, nisi in curia salutauit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submouente: & discedens eo modo sedentibus singulis vale dicebat*. Contrà namque parens Iulius publici odij molem in se pertraxit, eandemque maturauit, quoniam hæc ciuilitatis, benignique animi æqualitatem neglexerit, cum in vestibulo templi Veneris sedens accedentibus Senatoribus nequaquam assurrexisset. Nonnulli tamen eum purgare conati sunt, quod ventris profluuiò laborasset, veritusque ne inter assurgendum alium deijceret, sedi inhæreret. V. Dionem lib. 44. p. 244. Suet. cap. 78. *Adeuntes se cum plurimis, honorificentissime*
decre-

decretis uniuersos Patres conscriptos sedens pro ade Veneris Genitricis ex-
cepit. Aliam exultationem affert Suet. illic præter diarrhæam aqua-
liculi. Quidam putant retentum à Cornelio Balbo, cum conaretur assur-
gere; alij, ne conatum quidem omnino, sed etiam admonentem C. Trebatium,
ut assurgeret, minus familiari vultu respexisse. Superbientis fastidij no-
tam obleruat in Carino Vopisc. cap. 17. *Præfectus nunquam Consulibus*
obuiam processit. Sollicitabant hunc locum Interpretes, inter quos
Calaub. *Præfectis, aut Consulibus nunquam, &c.* at Gruter. *Præfectis*
nunquam, nunquam Consulibus, &c. In mentem mihi venit æqua illa
demissio M. Coriolani, qui de summo tribunali sellam iussit in pla-
num deferri, ut venientem, deprecantemque Matrem exciperet: in-
dignum, ac superbum ratus imperij, ac potestatis inuidiam retinere
coram flente, ac misera, à qua genitus fuerat. Non tamen sella ab-
stinuit: inter filij obsequium, & Imperatoris dignitatem publicas pre-
ces audituri egregie se temperans. Dionys. 8. *Ap̄. de Coriolano sel-*
lam iussit θῦναι χαμαί, humi deponi: atque iterum, καὶ τὸν δίφρον
ἀπὸ τοῦ βήματος ἔθηκε χαμαί, *Curulem è suggestu in solo statuit.*

CAPUT XVII.

Tribunalia Magistratum: in castris, & apud exercitus. Tribunal è ca-
spite. Adloquutio. *Suggestus minorum magistratum: assertum,*
etiam municipalibus Tribunal in spectaculis. Puteal, an Tribunal
Prætoris? Puteale, *Φρίαρ: regmen Putes.* Ad Puteal iuramenta.
Φρίαρ τὴ Ασκληπιῶ Phreatium. Assidere; Adlesiores; Confes-
siores. *πρόσδοποι, συνώδοποι, συνώθροποι, Consentes, Nouemfides;*
Consiliarij. Χαμαιδάσσαι. Amici Principum, Comites. Tribunal
inferorum. Tribunalium cancelli, & vela. Cancellarij.

NON Principibus modò, aut Imperatoribus, quorum potesta-
te vigent Magistratus; sed ipsis quoque Magistratibus meri-
tò locata tribunalia, veluti honoris insigne, atque Iurisdic-
tionis instrumentum: & quidem tum incolumi quondam Republi-
ca, tum valido imperio, siue domi, siue foris posita, atq; erecta: ne-
que ad ciuiles tantum altercationes, sed ad militaria quoque, & cali-
gata iudicia. De Marcio, apud Coriolos nuper diximus ex Dionysio
lib. 8. de Scipione ad oppidum Badium Val. 3. 7. & 88. sup. cap. 12.

subit interim mirari quod de P. Aemilij apud Macedonas tribunali scripsit Liu. lib. 45. *Assuetis Regio imperio, tamen novum formam terribilem praebebat Tribunal.* Imò namque nihil tam Regibus vfitatum, quàm superbi hi apparatus, & tribunalium fastigia, quod notissimum est. Cur ergo tantus terror incussus Macedonibus Regio alioquin imperio assuetis? Nisi tamen nova (ut signanter loquitur Liuius) forma tribunalis terrori fuit, cæterique adstantium ritus, ministeria, habitus; consternatis præsertim animis Macedonum euerfione regni, clade, ac seruitio suorum; Væ victis! subdit Historicus, *summo-
tar aditus, præco accensus insueta omnia oculis, auribusque, qua vel socios,
medum hostes victos terrere possent.* Quandoque tamen in castris; & apud milites nullum tribunal; nisi cæspitium aggestis terræ cumulis fultum, & cliuolum, vbi sella posita; sæpius verò stans Imperator: indicantque passim nummi, in quibus *Adloquutio* legitur. Tacit. 1. annal. *Simul congerunt cespites, extruunt tribunal, quò magis conspicua
sedes foret;* ad quem notant vbertim Orleans, & Lipsius, iterumq; hic lib. 4. Dial. 9. de Militia Rom. cuius allatis testimonijs lubet adiungere Ammianum Marcellin. lib. 19. *Vallo propè Acumincum locato, cel-
soque aggere in speciem tribunalis erecto, &c.*

Minoribus quibusdam Magistratibus, ut ædili saltem Curuli debeamus an non interdicare hoc genere honoris, atque amplitudinis in suo saltem foro, aut iudicio erigendi, conscendendique Tribunalis, ad hoc Tribunal suspendo iudicium, atq; ampliare iuvat. Nihil videro absconditi humiliorem ijs, & magister terrestrem fuisse locatum suggestum, quando eos quoque ius dixisse non diffitemur. V. Manut. 2. 4. quæst. epist. Omnino Municipalibus negatum voluit tribunal Scipio Gentilis lib. 2. cap. 24. de I. Dictione. Sed nos asserimus de quo supra cap. 6.

Præter notiora Magistratuum tribunalia indico editoris tribunal in spectaculis dandis, de quo Suet. Aug. c. 44. Lips. de Amphith. cap. 11. & nos sup. c. 12. & cap. 15. vbi non pauca alia de tribunali exposuimus tanquam sellæ statione, ac domicilio.

De Puteali ne hîc taceam, iusta sese præbet occasio, quod idem esse, ac tribunal Prætoris nonnulli crediderunt. Hor. epist. 3. ad Mæcenat.

————— *forum, Putealque Lisbonis*
Mandabo siccis —————

Et

Et 2. Sat. 6.

Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.

Ad quæ loca, Porphyrio in epistolam, Acro in satyram *Puteal* exponunt tribunal Prætoris, quod & Flacci iunctura verborum, ac sensus suadere videntur. Persl. lat. 4.

Si puteal magna cautus vibice flagellas.

Puteal est forum, & τὸ δικαστήριον, inquit illic Casaub. Sed *Puteal* ex suo veriloquio nihil est aliud, quàm operculum putei, quod nos docet Pomponius I. C. l. 14. de act. empti: Tullius lib. 1. 8. ad Att. Glossæ vocant περιτόμιον; notatque Cuiac. lib. obseruat. 11. cap. 2. aliter ἱερὴ θραγμὸς, *Puteale*: & inibi, τόπος ἱερὸς περιεκλασμένος, *Puteale*. Percelebris locus Romæ extitit in foro, aut comitio, de quo P. Victor in regione Urbis 8. statuens, & Dionys. lib. 3. ἀρχαῖολ. qui tamen φρεῖαρ appellat, puteum .i. non *Puteal*, aut tegmen putei; ob id reprehensus à Torrentio in eam Horatii Satyram. Sed vereor ut aliquantulum audacter: tum quia antiquissimus, & diligentissimus auctor Dionysius: tum quia non incommodè potuit ille locus vocari φρεῖαρ, siue Puteus; quoniam verè illic in puteo defossæ erant cos, & nouacula Attij Nauij, supraque impositum *puteal*, quod Cic. scripsit 1. de Diuinat. *Erat autem ara quædam coronata, & superposita puteo, ubi quondam defossa nouacula, & cos Attij Nauij anguris; inde nomen sibi fecit Putealis.* Hæc ara visitur in nummis inscriptione *Puteal Scribon;* est. n. Scribonius Libo, vnde *Puteal Libonis*, qui fortè aram instituit, aut euerfam restaurauit. Adde Festum in ver. *Sceleratus* ex supplemento Fuluij Ursinij. Nummum exhibet ex Golzio, & alijs Jacob. Ræuard. varior. lib. 5. 8. V. & Torrent. dicto loco. Iurabarur ad hanc aram à iudicibus, ac litigantibus: quo sensu exponendus Horatius, & plenè docuit Ræuard. cui adiungo Ericium Puteanum in calce Schediasmatis de I. iurando. Illò quoque conuenisse Fœneratores, ac desedisse occasionem captantes locandi bonis nominibus pecuniam tradunt: quo respexit Ouidius.

Qui puteal, Ianumq; timet, celebresq; Kalendas.

V. Torrent. ut supra. Non damno igitur aut veteres Flacci Interpretes, aut eundem Calaubonum, qui *Puteal* pro tribunali exponunt.

Credo enim, quòd non ignorassent, quid ex sua vocis notione foret *puteal*, h. e. putei κάλυμμα, & operimentum; sed Poetæ loquuntur

metonymicè, quoniam proximè illud puteal, vel aram aderam tribunal Prætoris in foro, vnde & illic iurabant iudicaturi: Iuratio autem illa in Iure fieri solebat, & ad Prætorem. Tuerur hanc explicationem Theodor. Martilius ad eam Persij satyram; qui & puteal, siue puteum religiosè obseptum, & opertum inter res sacras adgnoscit; quod & Glossæ superius allatæ monuerunt. Sed *φρίαρ τῆ Ασκληπιῶ*; in oratione Aristidis, quam affert Martilius, non video quomodo huc spectet; neque *φρίαρ* illic est Puteale, sed Puteus. Reperio quidem apud Athenienses quoddam iudicium, seu tribunal *Phreatium* fuisse appellatum, fortè à puteo quodam. Illic iudicabantur non voluntariæ cædis rei; Polluci lib. 8. cap. 10. vocatur *τὸ ἐν φριάτῳ*, quod vertunt *forum putei*. Aristotel. politic. 4. 16. *Ἀθῶνσι λέγεται ἐν φριάτῳ δικαστήριον*, *Athenis vocatur in Phreattoi dicasterium*. V. Scholiast. Demosth. in Aristocrat. Suid. verbo *ἐν φριάτῳ*, & Seberi notas ad Pollucem. Indico tandem Salmasium exercit. ad Solin. p. 1141. & seq. qui diuersum putat Libonis Puteal ab eo Atrij Nauij, neq; tribunal exponit, sed aram, aut potius septum aræ coniunctum ad tutelam, ac munimentum, hinc puteal pro ara ipsa apud scribentes. Sed de his puteis libasse sufficiat: profundiore haustum alijs relinquimus.

Vt ad puteal, siue tribunal, sedesque iudicantium officijs illic statutas redeamus, haud solus ibi Princeps, vel soli Magistratus munia potestatis obibant; sed confessores secum, & secundarum partium alios ad consilia, atque iudicia adiungebant: Cic. 1. de orat. *Nobis in tribunali Quinti Pompeij Prætoris urbani sedentibus*. Atque hi sunt, quos vocabant *Assessores* ab assidendo, siue vna, & iuxtim sedendo, de quibus est tit. Pandect. de officio Assessorum, & simpliciter *Affidere* pro assessorem agere l. 37. & 38. D. ex quib. caus. maior. l. 10. C. de assessor. V. Briffon. select. antiq. 3. 10. nonnulla apud Saur. ad Sidon. 1. epist. 3. Cic. 2. de finibus *Confessorem* dixit *A. Varius qui est habitus index durior dicere confessori solebat*, &c. alibi quoque usurpat Græcis *πάρεδρος*, & *συνῶδρος*, & *συνῥορος*, quod in eadem sede, aut throno iungerentur. Hesych. *πάρεδρος*, &c. *συνῥορος*. Hinc Deorum *Synthroni*, & *Consentes*, aut *Assessores*; qui & *Nouemfiles*, quasi *Nouemfides*, quoniam nouem vnà sederent. Meminit horum fusè Arnob. 3. extremo. Seru. ad 7. Aen. Marius Victorin. ac nōs sup. cap. 9. Sic Antinous tanquam vnus è consentibus, aut Nouemfidibus consecratur,

cratur. Vetus lapis *συνθρονον* vocat apud Grut. 86. 1. ex Pighio *Αντίφω συνθρόνον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θιόν. Antinoe Synthrono*, aut *Conseffori Deorum Aegypti*. V. ad Spart. Adrianum cap. 14. fulgentissimos adnotatores Cafaubonum, & Salmafium. Nonio, & Heminae in annalibus *Confedentes*: quanquam & hoc pacto vocari possunt quicumque coniunctim sedent, non ij tantum, qui operam praestant tribunalibus, aut consilijs. Quare & hi ipsi *Consiliarij* dicti Suet. Tiberij cap. 33. *Magistratibus pro tribunali cognoscentibus plerumque se offerebat consiliarium, assidebatque iuxtim*. Paulus lib. 1. sentent. relatus in l. 5. ff. de off. assel. *Consiliarijs eo tempore, quo assident, negotia tractare, &c.* Voce *Adsefforij* ne tibi imponat verus Horatij interpres ad epod. 5. caue, *Hinc Esquilina*, inquit, *porta Roma dicitur Adsefforium, vbi, &c.* emenda *Ad Sestertium* ex Criticorum emunctissimo I. Lips. ad Tacit. 15. ann.

Nec minus Iudices dati intra spatium tribunalis, & si inferiori loco, & in Subsellis Praetorum, aut Quaestitorum; quare quod in l. 2. de re iudic. legitur, *qui pro tribunali cognoscit*, explico non tam de Magistratu, quam de Assessoribus. Huc pertinent ex quorundam sententia *Iudices Pedanei*, eo appellati, quod infra & ad pedes assiderent; Theophilo Inst. de Interdict. *χαμαδινασαι*, *humi iudicantes*, de quibus est tit. C. de Iudic. pedan. & alibi saepe mentio in libris Iuris. V. Ræuard. coniect. 3. 10. Cuiac. ad nouell. 82. quæ est de Iudicibus, Bulenger. d. lib. 3. cap. 3. vbi tamen iudices datos cum delegatis confundit, quos distare haud paulo inter se norunt sanioris prudentiae consulti. Quod vero Principis consessum attinet, genericè, & infinite *Consiliarij* dicti, qui circa latus agebant nullo certo dignitatis nomine, & in contubernium Imperatoria Maiestatis adsciti, vt loquitur Spartianus Adr. cap. 18. & ad xxx. tyrann. in Macriano, Bul. de Imperatore 2. 21. nos infra, & *Comites*, aut in *Comitatu*: Hinc quoque *Consistorij* nomen, & *Comitum Consistorianorum*. V. Iacob. Guther. 1. cap. 17. de off. D. Aug. Et si namque à stando, siue consistendo dicatur Consistorium, sedisse tamen Comites saltem primi ordinis coram Principe affirmat Guther. aduersus Cuiac. aliter opinantem ad l. 1. C. de comit. Consistor. superius quoque cap. 12. Senatores ad Principis adyta admissos consedissee adnotauimus. At de Consiliarijs Principum, & eorum cognitionibus. V. eundem Guther. ibidem cap. 19. & 20. Buleng. 3. de Imperatore cap. 9. & seqq. Romanis Magi-

Magistratibus æquo iure assedisse veluti beneficium regibus socijs, & amicis seruatum docet Salustij locus in bello Iugurth. vbi de Gauda Malanissæ nepote libenter appono verba. *Cui (Gaudæ) Metellus petenti more regum vti sellam iuxta poneret, item postea custodia causa turmam equitum Romanor. vtrumq; negauerat: honorem quòd eorum modò foret quos Pop. R. reges appellauisset: presidium, quòd &c.* Noto insimul vocari simpliciter *Honorem* eam sellæ collocationem iuxta Metellum Consulem.

Mulier illa maternâ ductâ pietate, vt filijs suis lautioris fortunæ commoda, dignitatesque prospiceret apud Marthæum cap. 20. ad Principum Regem conuersa. *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in Regno tuo.* Neque aliter Ioannes 4. Apocalypsi. Diuini tribunalis maiestatem vt humanis mentibus instillaret, humanum ritum, apparatusq; letauit. *Et ecce sedes posita erat in Cælo, & supra sedem sedens, &c. & in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, & super thronos viginti quatuor seniores sedentes, &c.* Hi sunt Consiliarij, siue Assessores: quorum sedes (vt potè infra primam, & dignissimam) vocat *sedilia*, ac deinde *thronos*. Angelus quoque tenebrarum affectans lucem, verique Numinis æmulator stultissimus suum habet Consilium, & tribunal apud inferos, si fides Poëtis; ne scilicet vmbrearum arbiter causam suam faciat, si temerè, nec consultis Assessoribus de crimine, aut pœna manium statueret. Seneca in apocoloc. Claudium Imperatorem humanis exemptum perducingens ad tribunal Aeaci pararas illic sedes demonstrat. *In ius eamus: ego tibi sellas ostendam: ducit illum ad tribunal Aeaci.* Poetam agit Philosophus in hoc ludo, & naribus vncis indulget.

Atque his tribunalibus, elatisque sedentium suggestibus, quo summius motior foret aditus, & Maiestas sanctior, fenestrata sepra circumdabantur, & cancellaræ fores, præductis decussatim sudibus, nè vulgus temerè accederet. Hinc *Cancellarij*, vel scribæ nomen, qui staret intra eos. V. Spelmann. glos. in *Cancellarius*; Bulenger. 2. 23. de Imperatore, Guther. de off. dom. Ang. 3. 11. & quæ notat Barth. Aduers. 51. 3. Iacob. Gothofr. ad Cod. Theod. tom. 1. p. 71. Imò prætenta quoque vela. Hinc I. Consulti *velo leuato* causas cognoscere, h. est sine magna disquisitione, & palam audiente populo. V. l. 13. de Instr. leg. l. 18. de act. empt. l. 5. C. de Naufrag. Quo respexit Constant. M. nobilissimo edicto, quod nobis refert l. 1. Cod. Th. de Off. rector.

rector. Prou. *Venale iudicis velum* appellans. Atq; hæc loca cum eò apparatu, velisq; & admissionis lege *Secretaria iudicum* dixere: de quibus affatim, ac doctè Valesius ad Marcellin. lib. 15. ac nos infra non nihil. Omnino autem Principum solijs, consistorijs, thalamis ea velamenta adducta, ac reducta. V. Guther. d. loco. Buleng. l. 2. de Imperatore 22. & 23. notata à viris doctis ad Suet. Claudij c. 10. Neronis 12. Tacit. 13. ann. cap. 5. vbi de Agrippina, *Abditis à tergo foribus velo discreta*, &c. ibi Lips. Sidon. Apollinar. 1. 2.

CAPVT XIX.

Solium unde dictum, grammaticorum pugna. Sollum. Sodium. Sedum. Seggio. *Regum proprium*. Soliarius. Solearius. *Soliorum apparatus*. *Respondentes de iure in folio*. *Solia acerna*. Armarium. Solida. *Serius enarratus*. *Fulgentius emendatus*. Podius. *Ad podium spectare*. Appoggio. Solida sella. Solium pro sepulchro. Tribunal defunctis positum. Vas disomum.

AD solia me transfero, tanquam diuersum quid, nec temerè confundendum; sique, vt perhibent, eò solium vocatur quoniam solum est, atque vnus tantum capax; solitariè nos quoque, ac separatim de eo hic agimus, vbi ante de tribunali disseruimus. Neque tamen interim tam solitarij erimus, quin aliqua simul variæ cognitionis intercurrat societas. Solium amplissimum honoris instrumentum, egregia supellex maiestatis, altum decus, ac specimen Regni, discepciones hinc inde altercantium Grammaticorum quasi de Regno in se pertraxit. A solo descendat, an non, h. e. terra: à solo, idest vnico: à sollo, videlicet toto; an tandem à soliditate solliciti nimium, atque æstuentes quærent. Festus. *Solla appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possunt sedere*, &c. quasi nempe solum, atque vnicum recipiant sessorem: ac verè insociabilis est regnandi fides, neque alteri simul benè committitur Imperij gubernaculum. Pergit Fest. *Omnia ducta sunt à sollo*, vt emendatè illic legimus. Idem, *sollo* Oscè dicitur, quod nos totum vocamus. Qua retenta origine, haud reor necessarium vocem mutare, & pro *sollo* substituere *solia*, quod tamen fecit Cl. Voss. Etymol. verbo solium. Solla enim vult appellare Fest. & non solia, & cur ita appellet, disertè exponit, qui

qui alueos pariter balneares sola dici monens, inquit. *Aluei quoque lavandi gratia instituti, quo singuli descendunt. Sola dicuntur quæ à sedendo potius dicta videntur, quàm à sollo.* Eiusdem illa sunt *sollaster-nere dicuntur, qui sollistemium habent.* Pariter eiusdem, *solaria vocantur Babylonica, quibus eadem (solla) sternuntur.* V. Cuiac. 10. obseru. 17. Libenter geminarem liquidarum primam, reponendo *sollaria* ob eam à sollo deductionem, quam ubiq; ingerit. Quamquam non ignoro, quod idem docuit de veterum vlu, *nulla tunc geminabatur littera inscribendo.* V. in Solitaurilia. Sed refert Seruium quoque audire ad illud summi varis VI 1.

———— folio medius consedit auiso.

Ita inquit honoratus hic Grammaticus, ut eum bene Vossius restituit. *Solum est veluti armarium de uno ligno ad Regum tutelam factum, à soliditate dictum. Secundum alios, quod solum unum capiat. Secundum Asperum per antistichon, quasi sodium à sedendo; nam & sella quasi sedda dicta est.* Sed penè asperum, quod Asper ἀντίστικον hic comminiscitur; non enim vnus tantum literulæ facta esset commutatio, si solum quasi sodium diceretur: E in O. & V in D. duplex pro duplici. Quod autem à soliditate arcessunt alij, solida magis notatio est, neque à sollo Pompeij Festi ditcedit. Varronis certè *sedum* neutro genere affine est *sodio* Asperi Grammatici; nosq; appellamus *Seggio* totum illum iuggestum, Græci θρόνον, ut Isidorus docet mox afferendus, ac supra in tribunali diximus. Posteriores iidem Græci, ac semibarbari Latinum imitantes σωλίαν dixere, quomodo Codinus Cedrenus, alijq; citimæ verustatis. Maurf in glossar. *Solum* exponit. Georg. Pachymer. hist. 3. cap. 2. ἀμβωνά, καὶ σωλίαν, *Ambonem, & Soleam* nuperrimè editis ex bibliotheca Eminentiss. Barberini. Non pauci de hac *solea* eruditè scripsere, quos laudat doctiss. Possinus ad eum Pachymeris locum in glossar. pag. 419. ac deinceps, præcipuè Illustrissimum Allarium in Diatriba de eo argumento. Delego te Lector ad eundem Possinum, qui exactè verbi notionem in Ibellenismū translata expendit: tandem colligens *soleam* antiquo Latino verbo propriè dictam, in templis Græcorum nihil aliud fuisse, quàm substructionem specioso apparatu coronatam, quæ aram maximam, ac presbyterium ab ingressu, inspectuq; populi tegebat: extentā quoq; appellationem ad spatium quoddam isti substructioni contiguum designandum. Sed ad folium reuertamur. Isidorus lib. 20. cap. 11.

Sedes

Sedes singulari numero propriè Regni est, quod Græcis ὁπόρος dicitur, nos solium (demo hîc verbum subsellia, quod irrepsit, & continua oratione) in quo Rex sedet propter tutelam corporis sui, secundum quosdam à soliditate dictum.

Erat igitur solium nihil aliud, quàm sedes, & quidem Imperij, ac Maiestatis, non priuati hominis; Regibus locata, ac composita; exteris potius in vsu, quàm Romanis Principibus, vt ego sentirem. Vnde namque ab auctoribus retineri hanc Regum mentionem, quasi eorum peculiare. Seruius suprâ *Ad Regum tutelam factum*. Isidor. *propriè Regni est, & mox, in quo Rex sedet*. Cassiod. in psal. 1. *Solium Regum proprium esse memoramus*. Val. Max. 5. 1. ext. primo. *Solium Regum occupasse*. Spartian. Adr. 23. *In sedili Regio iuxta lectum posito, &c.* V. quæ notat Casaub. Maro dicto loco Aen. 169. de Rege Latinorum.

———— *solio medius confedit auito.*

Ac de Didone Regina 1. Aen. 510.

———— *solioq; altè subnixâ refedit.*

Ouid. 14. Metam.

———— *Pukhro sedes illa recessu*

Solenni solio —————

De Circe loquitur. Libentius lego *Solenni*, quam *Sublimi*. Est autem *Solenne*, h. e. proprium Regum, & ijs debitum. Coripp. African. 2. de laud. Iustini.

Auratum scandens solium, sedemque paternam.

Ennius lib. 2. de Rege Romano.

Tarquinio dedis imperium simul, & sola Regni.

Vbi *sola*, non regiones, aut terras Regni, vt alij opinari sunt, accipio, sed sola, hoc est, solia; quomodo, & hunc locum intellexit Fest. in *solum*. Hoc enim quoque nomine appellarunt, & solum, & solium; ac belle tunc conuenit, quòd vnum capiat solum, quomodo idem Festus. *Non plures singulis possunt sedere*. Apud Grut. 643. 8. ex Mazochio *Soliaro ab luco Semeles, &c.*

Nisi mendum est in excriptione, aut lapide, ego *Soliarium* exponerem, non artificem soliorum; sed solium, aut puluinar custodientem *Deæ Semeles* in eius luco. Sic *Quæstor ab Aerario* pro *Quæstor Aeriarij*, vt supra docuimus. Quod si quis soliarium pro artifice exponat, locus *Semeles* demonstrationis gratia appositus erit, vt officinam,

K

aut

aut tabernam indicet. Apud eundem Grut. 648, 13. *L. Bratius Lit-
rinus Solearius*; à soleis, an à solijs, ac solearius pro solarius, iudica-
tionem protollo. Quomodo autem de Tribunalibus supra diximus,
in sublimi statuebatur solium, ut per gradus, & scanfilia ad culmen
illud perueniretur. Coripp. 2.

Anraturum scandens solium ———

Ovid, 14. Metam. 261. ex altera lectione.

———— *pulcro sedet illa recessu*

Sublimi solio ———

Quantum opinor, non sella tantum ubi Reges incumberent, sed to-
tus ille apparatus, ac scena vestibibus ornata, *solij* nomine non vacabit.
Hinc *solaria* illa Festi, seu Babylonica ad insternendum. Alioquin
unica sellæ amiciendæ, & vnus dumtaxat capaci, quid lata Aulæ,
pictaque Babylonum stromata aduocamus? Coripp. 2.

Constructam plumis, pulchrisque taperibus aptam.

Huius sedis formam, tanquam Regum peculiaris, & (quod conticie-
bam) exteris potius usurpatæ, diuersam à Curuli censerem. Tu vide
varias sellarum imagines magis operosas, sumptuque, & artificio vi-
sendas, quas protulimus, ubi de sella Imperatoria. Quis modum,
legemque ponat Regum superbiæ, opibus, luxui? Haud tamen infi-
tias iuero solium non modò de suggestibus Romanorum Principum,
sed de alijs quoque Honoratorum sedibus dici; imò Tullius de se ipso
ius responsuro 1. de ll. *Non recusarem quò minus more patrio sedens in
solio consulentibus responderem.* En mos Romæ solennis in solio respon-
dendi de Iure: Quæ autem solemnitate verborum, collegit Briffon.
3. form. Sed veterum solia non tanti pretij, atque artis fuisse credibi-
le; quippe ad tutelam facta Regum veluti armaria, non ad luxus
ostentationem, aut maiestatis fulgorem. Acerna facit 8. Aen. Vates
solio dignissimus de Euandro loquens.

Præcipuoque toro, & villosi pelle Leonis.

Accipit Aeneam, solioque innitat acerno.

Cuius imitatione Ovidius 3. Metam.

———— *in solio medius confedit acerno.*

Ea sunt, quæ Græcis itidem Vatribus *μῶνυς*.

Structura, ac facies est, *veluti armarium de vno ligno*, inquit Ser-
uius, quasi incompactile, ac continuum, nullâ commissura, aut claua-
tura. Rudi olim seculo, aut quadratæ, aut teres ligni massa aptæ ad
seden-

sedendum altitudinis, atque vnius tantum capaxis, quam loco eminenti statuerent, fortè sedes erat, ac solium regnantium, quemadmodum de subitario, ac cæspitio Imperatorum suggestu in castris admonuimus. Quod si à soliditate solium vocamus, en quomodo Festus in *solitaurilia* lucem nobis affert; *Qua nulla parte, inquit, laxata, canaque sunt, solida nominantur.* Atque hoc pacto omnis artificij, aut paraturæ expers, commodumque, atque expeditum solium asportari, ac locari quacumque libuisset, facile poterat ad vsum, atque opportunitatem. Quod verò insuper describit Seruius, *veluti armarium*, vnde quaque fuisse clausum constat, præterquam in aditu, aut parte anteriori: quanquam si talis figuræ, & fabricationis fuisset solium, vix fieri poruit, quin aliqua tabularum commissura, ferrumen, ligamentum annulorum, cardinum, clauorum interueniret, quibus compingeretur, ac cohereret. Quomodo igitur, vt idem ait, *de vno ligno?* Nisi *Vnum* exponamus nudum, ac solitarium, sine alterius materiæ societate, sine habenis, aut loris, sine puluillis, aut instragula veste. Etiam hodiè quandam armarij speciem referunt hæc solia Principum, ac Regum, si vtrunque ad latera claudantur, quod quandoque fit adductis velarijs. Consimile quid nobis describitur à Fulgentio Placiade *Aumarium* (inquit) *dicitur locus secretus publicus, sicut in theatris, aut circo.* Sed quod vocat *Aumarium*, repono *Armarium*. Talis ergo domuncula, aut statio, qualem Principibus construebant. *Ad Regum tutelam factum*, subdit Honoratus: nempe dum eo veluti armario, tabernaculo, & *οικίον*, vndique circumsepti sedebant Reges, perfidorum manus faciliùs propellebant, spesque improbas eludebant perduellium; quoniam nonnisi ab vna parte, ac præuidentes peti poterant. Atque hæc Seruij spectans dicta, vt opinor, doctissimus Iunius in nomenclat. *Solium* exposuit hanc sedem ad Regum tutelam; cuius vsus fuit, inquit, antequam stipulatoribus sepire latus cæperant. Sed vera dicam; prisco illo æuò nunquam magis tuti Reges, quam vbi, aut quando minus tuti fuere; cum ignota satellitia, nec dum inuentæ militum manus, atque hastæ, quæ latus cingerent, ac protegerent. *Discimus experimento* (inquit Panegyrici Dædalus) *fidissimam esse custodiam Principis eius innocentiam; hæc arx in accessu, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere. Frustrà se terrore succinxerit, qui septus caritate non fuerit.* Quid igitur opus stipulatoribus, cum nullæ adhuc insidiæ timerentur? Eodem tempore natus

timor, & sepulta innocentia. Ergo aut inanis tutela in folio, aut vna cum protectoribus simul inuentum. Quanquam quæ salus, aut securitas arcæ lignea, tanquam arce includi ad effugiendas audacium hominum manus, qui forti ictu flagitiosos Principes haurirent, & animoso gladio publici boni libertatem extorquerent tyrannis? Sed de hac solij structura ad Regum custodiam ante stipatores inuentos esto cuique placitum statuere, quod magis lubet. Cætera Seruij etyma non improbarim. Illud præcipue, quod *solum unum capis*. Colligimus hinc sedis magnitudinem, modumque capacitatis. Sed & *solum*, suggestus ille, qui in Orchestra, aut podio locabatur Principi ad spectacula. V. Lip. de amphith. cap. 11. ac seqq. qui consideratè distinguit podium magnum, ac peculiare Principis à podio communi, ac vulgari, vbi senatus, ac cæteri honestiores sedebant. In eo podio magno thalamus, mansio, *οίκιονος*, domuncula cancellata, fenestrata, velis, & cortinis obductis, vbi secretum captabant in ludis spectandis, quam *solum* dixeris. Sed *podius* communiter tota illa pars erat Orchestræ, siue mænianum, & proiectura, vbi sedes dispositæ spectantium, qui magis spectati forent, commoditati: Inde ad *podium* spectare Latinis; vnde nostrum *Appoggio*, & *appoggiarsi*. V. ad antiquitatum Romanæ collecta lib. 5. cap. 10. affluentissimum Dempster, qui reliquatores Rosinum suis paralipomenis egregiè liberat. Hoc autem mihi subolet, *solidam sellam* apud Festum pro folio explicari posse eo soliditatis respectu, de quo sup. V. illum in *solida sella*. Cum verò locus miserè sit discerptus, ac truncus, vix articulum boni sensus illinc colligas. Sed huic Hippolyto suus medetur Aesculapius, qui ad vitam nisi penitus reuocat, saltem ossa, & laceros artus coniungit. Consule itaque magnum Scaligerum, qui tandem opinatur hanc *solidam sellam* propriam fuisse Sacerdotum, ac Magistratum, vbi sederent ad auspicia captanda; adi eundem Festum in *sikere*, vbi de solido lecto quædam non aliena, atque ibi eximius idem adnotator. Nasoni *solida sedes* pro throno Regali. Nisi fallor 2. Metam. vers. 148.

Dum potes, & solidis etiam nunc sedibus adstas.

Si nostra sedium genera hodiè attendamus, cathedras quasdam sacrorum antistitum haud absimiles existimemus folio, quoniam è ligno totæ vndeque includunt sedentem; nisi quatenus in lateribus parumper caratæ, ac sinuosa, exili arcu sessorem denudant, aut professorum sedibus affine, in quibus pectore tenus sese exponit, cætera circumseptus, qui insidet.

Ob

Ob hanc autem ipsam solij speciem obsepi vndique, ac circumclusi, cur arcam mortualem, aut loculum eo nomine affecerint, in causa forsitan esse potuit. Merito solium dixeris, vbi sæua illa cunctorum domitrix, cui viuentes omnes tandem procumbunt, sedem figit immoram, legemque hominibus sancit durissimam vitæ post hac nunquam remeabilis. Plin. 35. cap. 12. *Quin & defunctos multi fictilibus solijs sese condi maluerunt, ut legunt eruditiores pro dolijs.* Flor. lib. 4. c. 11. de Cleopatra loquens. *In differto odoribus solio iuxta suum se collocauit Antonium.* Curt. 10. 10. *purgauere corpus, repletumque est odoribus aureum solium, &c.* notat Frehinsenius ad hunc locum, obseruatque Salmasius ad Suet. Neron. cap. 50. *In eo monumento solium Porphyretici marmoris, &c.* Sed similitudinem ducit à solio, seu alueo, in quo lauabantur. Non temerè quis credat solia itidem fuisse appellata hæc sepulchra potentium præcipue, ac diuitum, quoniam magnificè constructa, ac sublimi statuta forent loco. Haud aliter posita mortuis tribunalia reperio in antiquis inscriptionibus; quæ tum honoris ergo, memoriæque illustris monumento erigi potuerunt; tum ut illis, quæ reliqua sunt vitæ defuncti ossa, ac cineres honorificè conderentur. Fidem nobis præstruunt operosè, ac superbe structa, soliorum instar, ea veterum sepulchra quorundam. Grut. 7511 11. *P. Aelius Venerianus hoc vas disomum sibi, & felicitati suæ posuit, & tribunal ex permisso Pontificis fecit.* Est autem *disomum* vas duorum corporum capax, quod tum sibi, tum felicitati (nomen id mulieris) Venerianus posuerat. Obseruo Pontificis auctoritatem, ac permillum, quo tribunal id mortuale liceret constituere; ac si extra ordinem, nec vulgare quid foret. Adi & 174. 10. *Tribunal cum locis è stipe collata posuerunt, & fragmentum 170. 1. Sedem extracto tribunati &c. milites infrascripti posuerunt.* Hoc idem solium, aut tribunal defunctorum manibus datum, fortè alio nomine, ut suspicor, *Podium* dixerunt, ut in alia epigraphe 172. 13. *Podium cum lorica aditus viuos fecit.* Solium tandem appellatum peculiaris balnearum pars, vbi lauaturi sedebant; & quidem plurimum illud capax, non vnius, ut de solio Regum diximus; qui & alueus aliter dictus. Sed de his infra cap. 25. vbi de sellis balnearibus.

CAPVT XIX.

Tribunal *Antistitum*. Tribuna. Tholus. Concha. Hemisphaerium, &c. Trullus, Τρελλος. Synodus in Trullo. Apsis, Absis, ἀψις. Sella episcoporum. *sub apside*. Βήμα, Bema οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος. Secretaria, *in ijs habita consilia*. Secretarium iudicum, Prætoris, Senatus. Stallum, Stallus. ἑθρονίζεν. Enthronismus. Enthroniasticum. Inthronificum. *Cuius aduersus Langleum defensio*. Synthronus. Thronus; *de Patriarchatu dictus*. Leo Abbatius laudatus. Cathedra: *Antistitum propria*. Cathedraticum: *aliud ab Ethronifico*. Dies cathedræ. *Cathedra D. Petri instaurata ornata, translata*. Pij, ac venerandi operis auctor Sanctissimus Alexander VII. celebratur. *Cathedra D. Iacobi: item D. Marci*. *Carolo Dato redditum laudis testimonium ab humanitate, atque eruditione*.

A Gentium Tribunalibus ad sacros veterum Christianorum suggestus traducor, quos in templis, aut Ecclesijs statuebant; eademque de antistitum sedibus nonnihil explico, ne crimen præuicationis incurram, si penitus hæc tacuero. Sed transeo, atque indico, neque ante hoc tribunal me diu sisto. Isidorus, 15. 4. Tribunal, eò quod inde à sacerdote tribuantur præcepta viuendi; est enim locus in sublimi constitutus, unde vniuersa exaudiri possint. Nominis originem nil moror, an à tribuendis præceptis, an verò quod illuc tribus conuocentur, ut idem subdit auctor, & magis verum est; aut (quod alij maluerint) quoniam tribuni locus, aut sedes foret. Puto autem nostrum *Tribuna* eò vocari, quia tribunal, thronus, ac sedes episcopi sub eius fornice, aut camera statueretur. *Tholus* etiam dicta θολος, *Hemisphaerium*, *Concha*, & posterioribus Græcis Τρελλος, Trullus (cupola). Neque suspensa, aut fornicata illa pars ædis dumtaxat, sed & pauimentum, ac solum illi subiectum Trullus dicitur. Inde Synodus sexta Oecumenica sub Iustiniano toties memorata vocatur *Synodus in Trullo* ob locum, vbi habita fuit. V. Meurs. gloss. in Τρελλος, & Buleng. de templis lib. 3. cap. 29. Allat. de templis Græcor. epist. 2. n. 3. vbi plura de Trullo, ac templis Trullatis.

Item *Apsis*, & *Absis*, ἀψις, ob curvaturam, & arcuati operis formam; & *Absida*, de accusatiuo Gr. Augustino, Isidoro, & alijs. Plin.

Plin. epist. 12. 17. *Cubiculum in absida curnatum*. Sicut autem Tribuna, à tribunali subiecto, ita contra Absis pro sede, ac throno Pontificis accipitur, quoniam sub abside est. Augustin. epist. 203. ad Maximum episcopum Donatistam, *Nec absida gradata, nec cathedra velata, &c.* idemque, *qui ad nos in absidem honoratiores, & gratiores ascenderant*. In abside igitur posita cathedra, scanflesque ad eam gradus; sed & Apfistortus ille locus, aut pars ecclesiæ, vbi tribunal erigitur sub fornice, aut hemisphærio, nobis hodie Chorus, Episcopium, Sanctuarium, ἄγιον ἔθμα, ἱερατεῖον, Presbyterium; vbi & altare maius ἁγία τραπέζα. Hic episcopus sedebat: hic cœtus canentium, ministrantium, operantium; neq; illuc accessus nisi initiatis; cancellis fermè, clathrisque præductis. Imò & eminentiori ædis parte per gradus ad eum ascendebatur; vnde illi & nomen bematis, ἑμάτος. Sed forsitan ἑθμα, quoniam illic (vt de tribunali, & abside diximus) thronus, aut ἑθμα antistitis locabatur; & οἱ ἀπὸ ἑμάτος, quibus licebat in Presbyterium, aut episcopium, aut absida, &c. ingredi. Quales qui res diuinas exequuntur sacris affecti ordinibus, non laici, ac profani, excepto Imperatore. V. Petr. Possinum accuratissimum verforem, & glossographum Georgij Pachymeris pag. 422. in verbo Σωλίας, vbi quædam de Bemate. Omnino consule Leonem Allatium ἢ πάν epist. 1. de templ. Græcor. n. 11. & 12, qui & ἱερατεῖον diuersum à choro statuit, saltem Græcis. De Apfide Spelmann. glossar. Buleng. d. lib. c. 22. ac de Bemate c. 21. Non placet aurem quod idem Bulenger. alijq; Secretarium ponunt sub abside, atq; in eo pariter locant sedem, aut solium Pontificis. Mihi namq; Secretarium magis est, quam vocamus *Sagrestia*, Sacrarium, Sanctuarium, Vestiarium, Pastophorium. Etsi quandoque inter hæc nonnihil discriminis. De Secretario Guther, de I. Pont. Ver. 3. 9. Attinia .n. quædam obseruare est apud Ethnicos. D. Hieronymus sanè duo statuit pastophoria hinc inde apud absidem in Ezechiel. 42. quomodo fermè hodiè duo sacraia, quæ sunt extra chorum, sed tamen apud ipsum. Secretarium Pauhinus epist. 12. eleganter describit.

Hic locus est veneranda penus, qua conditur, & qua

Promitur alma sacri pompa ministerij.

Crederem tamen sacrarium, aut vestiarium, vel diaconium propriè fuisse partem ecclesiæ, vbi Lipsana sanctorum, aliaque instrumenta ad quotidianos vsus seruata: pastophoria verò ad ecclesiam, vel potius

nus extra eam, vbi æditui, & custodes habitarent; inibique conderentur, quæ vel pretij maioris, vel vsus rarioris (nobis *l' Opera*) aut quoddam quasi gazophylacium. Quòd si quando apud rei Ecclesiasticæ scriptores mentio vestium, aut alterius supellectilis sacræ intra Apsidem, fortè an intelligendus abacus, aut mensa, vel altare minus: Græcis *πρόβιος* (nobis *Credenza*) vbi vasa, vestes, aliaque ad sacrum faciendum parantur. Meam autem (vt eò redeam) de secretarijs opinionem tuetur Sulpicius Seuerus epist. 1. loquens de D. Martino; *Mansiones ei in secretario ecclesia clerici parauerunt, multumq; ignem scabro iam, & pertenui pauimento subdiderunt, lectumq; ei plurimo stramine extruxerunt; & Dial. 3. n. 8. Secretarium ingressus, cum solus, vt erat illi consuetudo, resideret (hanc .n. sibi etiam in ecclesia solitudinem permissa clericis libertate præstabat) cum quidem in alio secretario presbyteri sederent, vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotijs occupati.* Meminit & dialogo 2. n. 1. Apparet ex his Sulpicij locis secretaria non intra apsidem fuisse, neq; ibi thronum episcopi proinde statutum. In his autem secretarijs fermè olim habita concilia. V. Baron. tom. 6. ad ann. 451. ex Liberato Diacono, & Euagrio. Iuret. ad Symmach. lib. 10. ep. 36. Alia autem fuerunt secretaria iudicum, quæ haud diuersa admodum ab auditorijs. Græci partem vocant *τὸ δικάστηριον*. Iuret. ibid. & 2. epist. 30. Guther de Off. D. A. 3. 7. meminit l. vltima Cod. vbi Senatores, aut clariss. l. penult. C. de accusatoribus, & alibi. *Secretarium Pratorij*. D. Augustino 3. 56. contra Crescon. *Secretarium Senatus*. Grut. Inscr. 170. 5. V. plura de secretario apud Iacob. Gothofr. tom. 1. in Cod. Theod. p. 41. tit. de off. rector. Prouin.

Tribunal autem episcoporum describit Euseb. lib. 10. Hist. eccles. Prud. hymn. D. Hippolyti vers. 225.

Fronte sub aduersa gradibus sublime tribunal

Scanditur, antistes prædicat vnde Deum.

Isidor. sup. d. lib. 15. c. 4. *locus in sublimi constitutus, &c.* & Augustin. d. epist. 203. veluti perstringens quosdam suæ ætatis episcopos. *Nec Absida gradata, nec cathedra velata, &c.* Sulpicius D. Martini paupertatem, & moderationem laudans. *Illud non præteribo, quod in secretario sedens, nunquam cathedra usus est.* At nescio cuius fastum, & ambitionem mox damnat; *nam in ecclesia nemo unquam illum sedere conspexit, sicuti quendam nuper (rektor Dominum) non sine meo pudore vidi sublimi*

limi folio, quasi Regio tribunali, celsa sede residentem, Dialogo 2. n. 1. *Stallum*, aut *Stallus* pro eadem antistitis sede, vel cuiusq; qui praesideat in Choro; Inde *Stallus Abbatis, Praepositi, &c.* V. Voss. de vitijs ferm. Spelmann. Archæolog. in *Faldæ*. Gloss. *Stallus est locus unus in Choro*. Sic Græcis τὸ τοῖ. simpliciter pro his locis, aut sedilibus, & συναΐδσα: quod magis accedit τῷ stallō. Huc traho verba lapidis apud Gruter. 1074. 10. *Tribunal cum locis, &c.* h. e. cum sedilibus. *Stallum* igitur quasi stabulum, aut statio, quo nomine affecta ea sedilia. Iisdem Græcis incultri aui, & labentis sermonis eminentior hac sedes vocata συναΐδς, quasi dicas *solium*, uti vertit Meursi. in Glossario. Meminerunt Codinus, Cedrenus, Euchologium, ac Simeon Thessalonicensis, quem laudat Allat. d. epist. 2. n. 5. maualq; cum Meursio *solium* vertere, quam Iacobō Gretsero adherere, qui diuersum putat.

In hoc igitur tribunali, siue factorum antistitum folio posita sella, quæ plurimum nunc thronus, nunc cathedra à scriptoribus appellatur, θρόνος, καθέδρα. Quocirca ἐνθρονίζαν dixere in sedem ponere, aut inaugurare antistitem, & ἐνθρονισμός ille actus acceptæ potestatis; ac dies enthronismi, quo ea capitur. Hinc *Enthroniasticum, Inthronisticum, ἐνθρονιαστικόν*, & vulgò *Cathedrale*, aut *Consuetudo*. Gr. συναΐδσα. nouella 123. pensio s. illa, seu honorarium, aut munus, quod dabat antistes alijs episcopis, seu Patriarchis, aut Metropolitibus, cléricisq; à quibus inaugurabatur, atque in throno locabatur. Mentio in ea nouella 123. cap. 3. quod Iulianus Antecessor vocat καθεδρατικόν, Cathedratium: & quidem in lemmate eius capitis scriptum est inter alia τί ὑπὲρ τῆ καθεδρατικῆς δίδοται προσήκη, *quid pro Cathedratico dari conueniat*. Hoc moneo, quoniam Cl. V. Ianus Langlæus lib. 6. cap. 12. otij semestr. veluti exultabundus summo Cuiacio dicam impingit, quod parum consideratè scripserit eadem esse Cathedratia, atque enthroniastica. Imò namque non poterat consideratius scribere, si modò Langlæus Cuiacium attendit, non enim id agit Cuiac. ad nouel. 6. neque hoc decernit eadem esse Enthroniastica, & Cathedratia; sed hoc tantum ait, quæ ibi ab Imperatore Enthroniastica, ab Iuliano vocari Cathedratia.

Nec minus verum, quod annotaueram in titulo capitis tertij nouellæ 123. vocari καθεδρατικόν, Cathedratium: cum in textus corpore ἐνθρονιαστικόν dicatur: *Inthronisticum* vertunt.

Sed, ut expresse dixerit Cuiacius, non indoctè dixisset, si auctores

habebat Græcos, qui enthroniasticum à CathedratICO non seiunxerint; neq; nouum esset, vt CathedratICO (de quo infra) nunc vno, nunc alio significatu acciperetur, quod in tot vocibus polysemis comperimus. Quippè si ipsas quoque rimamur nominis causas, non abhorret, quin CathedratICO, atq; Enthroniasticum pro eodem habeantur, quæ à Cathedra, ac throno ipsissimis rebus deducuntur. Immeritam egregio viro notam placuit delere, quem Principem legalis sapientiæ, geniumq; eruditi iuris nonnullis carpere lubido est, vt magni nominis aduersarium pro instrumento habere captandi rumusculi.

Sed nè throno videamur excidisse (grauior alioquin lapsus) *θρόνος* vocata sedes ea sublimior aristitis, sicuti *συνθρόνος* cæteræ sedes inferiores, & appositæ eorum, qui ministrant, ac deseruiunt. *Συνθρόνος* autem dictus, quoniam illic digniores, vnà sedent in ea veluti scena, & apparatu sedilium; vel quia plures ibi sedes locatæ. Duplex quoque Synthronus: alius sacer in Bematè, alius extra Bema. Sed & subsellia illic, aut *ἐσθρα* in ordinem disposita ad clericorum vsum. Idem Euseb. lib. 10. cap. 4. in ea oratione panegyrica, qua templum augustissimum nouæ Romæ describit *θρόνους τε τοῖς ἀνωτάτοις ἐν τῷ ᾧ πρόεδρων τιμῶν, καὶ προσέτι ἐσθραῖς ἐν ταῖς τοῖς καθ' ὅλε, &c. Thronisq; altissimis in honores presidentium, ac præterea subsellis per uniuersum templum ordine dispositis, &c.* vt vertit Vallesius: at Allarius καθ' ὅλε, in cōmunem vsum interpretatur; cū tamen Vallesius solis clericis metetur, neq; laicos sedisse in ecclesiastico coetu, saltem dum diuinum officium celebraretur ex Oprati Milleuitani lib. 4. doceat. Alia apud eūdem Allarium complura eā epistola 2. n. 7. & deinceps. Idemque notat Thronum, non pro sella tantum, sed pro ipso honore, ac præfectura sacra accipi, & quidem pro celsiori, & magis digna, nempe Patriarchatus. Sic *thronus C. Politanus, Alexandrinus, &c.* Huc Hilus spectauit suo opusculo *περὶ τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων. de quinque patriarchicis thronis.*

Neque id tamen (vti video) seruatum perpetim: sed tam de Patriarchis, tum de alijs Sacerdotijs vsurpata vox nunc throni, nunc cathedræ. Cathedram nempe vocantes ab ipsa sede, quam antistites occupabant, honoris refferant, & sacre Iurisdictionis Symbolum. Est enim Cathedra καθέδρα, idem quod sedes ἑδρα, vel sella; sed honestior, ac dignior. Sederq; in ea nescio quid magis augustum,

ac

ac sanctum, quoties ad usus speciatim transfertur venerabilium miraculum, quos regendis populorum animis in via suæ legis proficit Deus. Sidon. Apollinar. lib. 7. epist. 9. *Aut altarium, aut litterarum cathedras tenere.* & lib. 9. epist. 16. de Saturnino loquens, *Tolosatum tenuit Cathedralam*, hoc est, rexit ecclesiam. V. eruditissimum Sauaronem, qui pleno, ut solens est, vehitur alio ad eum auctorem eruditione irrogandum. Adi. & p. 428. nec immerito reprehendit magnum Scaligerum, qui ad Aufonij 1. 12. cathedram hanc interpretatur de ludo Rhetoricæ, quam Saturninus docuisset. Constat autem fuisse antistitem Tolosatam, non Rhetorem. De Cathedra autem Scholastica infra videbimus. Sulpicius Seuerus dial. 2. n. 1. *Illud non prateribo, quod in secretario sedens nunquam Cathedra usus est*, de D. Martino. Paulopost. *Sedebat autem Martinus in sella rustica, quam nos Rustici Galli tripetas, vos Scholastici, aut certe, tu qui de Grecia venis, tripodes nuncupatis.* Respuebat Martinus cathedram; sellam scilicet honestiorem, quoniam in eius cathedra apostolica sedebat humilitas. August. ut sup. *Nec absida gradata, nec Cathedra velata.* Quamobrem ab hac Cathedra Ecclesiæ Cathedrales, & Cathedrales episcopi. Neque aliud *Cathedraticum* (non absumile veteribus, quod *as Gyrionium*, Festo vocatur) genus illud annuæ pensionis, quod clerici suo Pontifici erogant intuitu Cathedræ, alio nomine *Synodaticum*; aut quoties sacri regiminis causa ab eodem Episcopo *diuinois* inuistitur. V. cap. conquerente de offic. ord. cap. placuit 10. q. 3. & cap. ecclesijs de Censibus. Concilium Barense II. cap. 2. & Toletanum VII. cap. 4. Julian. in d. nou. 6. *καθεδρῆτις* appellat, quod aliter Enthroniasticum. Sed verò unum alteri dispar est, quoniam Enthroniasticum præbetur ab episcopo ob inaugurationem, & susceptæ sedis, aut throni dignitatem alijs episcopis: Cathedraticum autem soluunt suo Antistiti ceteri Sacerdotes, aut clerici. Installationem barbari vocitarunt hunc actum tradendæ potestatis, aut sedis; est enim installare in alterum locum augurare, sufficere, substituere: vel stationem, aut locum, sedemque assignare: pecuniam autem, aut vestigal pro hac Installatione id ipsum Cathedraticum.

Quo circa initii Pontificatus *diem cathedra* appellantes cum veneratione coluerunt; anniuersarium recursum solenniter celebrantes. *Natalis Cathedra* dictus ille dies; sic natalis B. Basilij, B. Ioan. Chrysostomi, &c. apud Orientales, ut in eorum menologijs legitur. Nec

minus in Occidente velucem eam cum gaudio, ac pietate reuifunt, qua primum hinc Cathedralam Romani culminis Petrus Sacerdotum Princeps, venerandi caput Senatus, Apostolici Magister Collegij suscepit. De eiusdem Petri Antiochena Cathedra scripsit August. ferm. 2. de ea. *Rectè igitur ecclesia natalem sedis illius colunt, quam Apostolus pro ecclesiarum salute suscepit, & mox, quod natalis ergo Cathedra hodie colitur, sacerdotale honoratur officium.* V. Roam. de die nat. sacro, & profano cap. 23. & Baronium ad ann. Chr. 45. apud quem plura de cathedra Petri tanquam vna, ac Principe christiani orbis. Ea primum Romæ visa, atq; erecta A. D. 15. Kal. Febr. Claudio III. & Vitellio Coss. suppūante Baronio. Ennodius IIII. Synodo Romanæ Sellam Apostolicæ confessionis vocauit, sed gestatoriam facit. *Nunc ad gestatoriam Sellam Apostolica confessionis, vel admissunt limina candidatos.*

Omnino autem præcipua cum reuerentia, cultuq; seruatur ad hunc diem in Vaticana Basilica. Lignea est, & admodum rudi opificio, cuius tibi iconem profero, ne tuo studio, aut pietati desim.

Deessem quoque mihi, publicoque christianæ gratulationis officio, nisi eandem sedem maiestatis specie hodie refulgentem, nobili ferculo impositam, atque eminenti loco statutam commemorarem. Maestè hac egregij operis cura Pater Sanctissime, qui beatissimam Sedem, an Ecclesiæ Romanæ nascentis cunas, vbi Pontificum Princeps traditam sibi diuinitus ligandi, soluendiq; potestatem in arce imperij, atq; orbis primum exercuit, ad cultus æternitatem, ac celestium beneficiorum pignus tam augustè, tam munificè instauras.

Quod enormes vicos Urbis, & scabros viarum anfractus, aut dirueris, aut direxeris, vt in hanc pulcherrimam, admirandamq; faciem reformares, quasi renouata Augusti, gloriæ aliam acceperis, aliam reddideris Romæ; quis equidem non laudet, nisi publici splendoris, ac magnificentiae sit hostis? Quod diuorum Petri, ac Pauli amplissimo foro haud impares porticus ingentium columnarum futuris multiplici ordine circumdederis, eximium, atq; insigne opus fecisti, ac nulli veteris Romæ secundum. Sed consummas gloriam, & absolutæ pietatis coronas officium; quod eam sedem, eam ipsam, quam Pastor celestissimus pressit corpore, auctoritate impleuit, ac consecrauit, à longo situ iam vindicas; cultamq; & communitam decerissima statione ad perpetuam venerationis securitatem reponis.

Iu-

Iubes post hæc ne oscula, ac manus idamnosa pietate contingant: sed corda, atq; oculi tantum sint religiosi, solusq; reuerentiæ horror contrectet. Aerea latinæ Ecclesiæ Doctorum quadriga tam sacrum pondus meritò in Coelum prouehit; sed tu ille auctor ALEXANDER VII. tuaq; mens, tuumq; consilium auriga exuta: Sic geruli illi Patres, vbi hac Sede Petri quâ diuissimè sis defunctus; Te quoq; sustollant beati itineris comites; ac sempiternæ iuuentutis socium habeant in Coelis, quos tu ad tantæ pignoris inclitum pondus, ac tutelam in terris coniugasti. Restituta hinc Cathedra; sanctiq; consilij numisma ex auro, tibi exhibeo splendidissime, & scitissime culum. Quod tum reuerenter, tum fideliter præsto, quoniam vbi hæc scripseram, in ipsa editionis mora aureum eiusce typi numisma iussit ad me mitti Sanctiss. D. N. cuius nihil non est adreum, mens, lingua, manus. Testatum cupio deuotissimi cordis mei cultum ob insigne cimelium, Summiq; & Adprandi Donatonis Maiestatem, ut, quod Virgo illa sub Capitolinis armillis, ego sub Varcani huiusce auti ponderosa nimium gratia procumbere iam cogar lætus, & venerationis plenus. Vide sub num. 40.

Principis Apostolorum Sedi, quam ita pie instauratam, & magnificè cultam veneramur, meritò sociamus alteram D. Iacobi Hierosolymitanam, de qua scribit Euseb. hist. eccl. lib. 32. quod sua adhuc ætate custodiretur *ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐκείνῳ πικυλαγμένο ἀποστόλων διαδοχῇ θρόνον*. De Ermone episcopo loquens, *Apostolicam Cathedram, quæ illuc (Hierosolymis) etiamnum seruatur, obtinuit*, ut vertit doctissimus Henricus Valesius; iterumq; mentio cap. 19. eiusdem lib. 7. Alexandrina pariter D. Marci Cathedra honorem, cultumq; promeruit diligenter seruata: de qua in actis Missi S. Marci ita proditum est. *Adest etiam huius rei testis, quæ usq; in hodiernum diem, ad confirmandam huius veritatis assertionem in eadem Ecclesia perseverat ex ebreis, utiq; antiquo Cathedra politis compacta tabulis, in qua quidem sterisse illum dum euangelicas paginas exararet, præstantium non retinuit memoria relatorum. In cuius nimirum Cathedra sedili nullus est ausus unquam Pontificum deinceps residere, sed in magna veneratione hæcenus à cunctis extat. Pontificibus humiliter honorata*. Non peperci hæc exscribere, quoniam adhuc in pluteis latentia protulit in suis notis pag. 162. Idem Valesius emunctissimi vir iudicij, ac singularis diligentia. Libentius autem feci, non ob rei, qua de agimus, notitiam, atq; examen dumtaxat:

taxat: sed quoniam hæc Eusebij politicissima editio tam rara est nobis in Italia, quam rari pretij, ac doctrinæ est editor. Nec locus inter rarissimos mihi numerandus, qui librum vtendum permisit Cl. & amiciss. D. Car. Datus nostræ flos illibatus vrbis, suadæq; Etruscæ modulla, quam omni literarum paratu quotidie auget, atq; illustrat. Parum enim mereri putat, qui per se tam egregie meretur, nisi ad bene merendum de Repub. literaria alios quoque omni ope, & consilio adiuuet. Nihil vt minus suum habeat, quam quod in vsum, & gloriam eruditionis impendi possit; penè ipsum se sibi subrahens, nedum temporis, aut operæ parcus. Iterum verò idem Valesius in addendis p. 139. ex actis pariter S. Petri Alexandrini, quod hic artihistes ausus sunt *nunquam in ea sedere, sed in scabello, quod ad pedes eius erat.* Cathedram D. Marci subaudi.

Prorsus quoq; sum ὁμόλογος eidem Valesio locum Tertulliani cap. 36. de præscript. harer. egregie explicanti aduersus Rigaltium, Non enim de Cathedris loquitur Afer ille doctior, tanquam de ecclesijs; sed de sedibus, quas corpore occupamus, quas premimus, quas tangimus. Aliter namq; in meram *ταυτολογίαν* impingeret.

Hæc autem nobis suppeditata à Valesio. è bibliothecis testimonia, non est quod adaoramenti penitus expertia relinquamus. Principio colligimus materiam Cathedræ eburneæ politis compactæ tabulis; scabellum quoq; aut suppedaneum illi applicitum, cui vni præ veneratione insidebat Petrus Alexandriaus, de scabello supra diximus. *Sedile* autem Cathedræ, nec ille, nec vllus successorum tangere ausus fuit. *Sedile*, hoc est partem, aut aream illam, cui proprie incumbunt scissores; & quæ vnà facit, vt sedeamus, si cæteræ omnes deficerent. Demum animaduertimus eam D. Marci Cathedram creditam fuisse, in qua lucubrabat Euangelicis actis texendis. Ex quo dubitare contingebat eadem fuerit, an non cum Patriarchali. Fortè igitur eandem sedem priuatim adhibebat, quam in templo subinde reponeret ad munia Pontificia vsurpanda. Nisi malimus opinari (quod veritati non est absonum) intra Ecclesiam ipsam diuino Numine veluti magis inspirante, ac præsentē sacratissimæ historie, aut plurimum, aut vniuersum opus consecisse. Indissimile quid obseruare est de Cathedra D. Martini, de qua sup. apud Sulpic. quasi in vtrumq; vsum, vni domi, quam in Ecclesia adhibuissent. Repostiles namq; fuisse hæc Cathedras credere licet, vt vbi res exigeret, illic statuerentur.

Ho-

Hodie intra absidem suo tribunali, ac *scabpo* fixæ coherent ple-
ræq; . Sed & pomatilis, aut, exempliles, pro ecclesia oportunitate,
ac consuetudine; ut qua opus fuerit, illic se sistat episcopus. Atq; in
his, quas voco repostiles, vsitatione ea forma, ut solidis tabulis vnde-
quaq; compingantur ad firmitatem, reclinatorio longè supra caput
sedentis in arcum, seu curuamen producto; septis ad latera non aper-
tis, sed continuo tabulato; nisi qua paululum recuruantur, tum ad or-
natum, ac symmetriam; tum ad commodiorem cubitorum innixum.
Hæ autem Cathedræ in folio collocantur vestibis opertæ, soliumq;
ipsum pariter instratum: scanfilia, gradusq; tapetibus, culmen um-
bellis exornatur. Sed hæc vide exquisitiùs apud sacros designatores,
rituumq; Protomythas; nos pedem hîc non figimus, utq; canis ad
Nilum fugiendo bibimus.

CAPVT XX.

Cathedræ velatæ. *Sedes lineata, trabeata. Pro altarium gradibus po-
sita; atq; illinc ad populum sermo. Ambo, pulpitum. Analogium.
Lampium. Faldistorium: unde illi nomen. Sedes stercoraria: exa-
tæ, atq; assente de ea expositum. K natantium, non dua, ut vulgò credi-
tum. Perperam confusa cum Pontistij's, sine inauguralibus quondam
Basilicâ Lateranensib. Eminentiss. Card. Casar Rasponius cum prædi-
catione nominatus. Ioanna Papissa fabula. Icones earum sedium
prælatæ.*

CAeterum quod antiquâ Ecclesiâ has Cathedras velatas repe-
rimus, ea fuerintne instragula, ac vestes, qualibus sedes, aut
thronos hodiè operiri videntur, nuperq; dicebamus: an-
potius vela insuper addita, & obducta instratis iam Cathedris dubita-
re licet; atq; hoc postremum puto verius. Augustin. d. epist. 233.
Cathedra velata, &c. Atqui lineatæ sedes episcoporum ex veteris
instituti mysterio. Pacianus de Nouatiano: *Quem consecrante nullo
lineata sedes accepit. Pontius Diacon. in vita Cypriani. Sedile autem
eras fortuito linteo rectum, ut ex subiectâ Passionis episcopatus honore frue-
retur, &c.* Hæc duo loca profert Barth. aduersar. 42. 27. ante illum
indicauit Cresol. thetr. Rhet. 3. 13. Baron. ad ann. Christi 45. Puta-
rem addi posse locum Hermæ in ea Cathedra, aut Subsellio, quod
de-

describit lib. 1. c. 3. Pastor. *Erat cervical linteum; & super linteum expansum carbasinum; nota expansionem, & velamentum Sidon. 8. 81 gestatorias trabeculas, &c.* et illi autem...

Arqui nonnullæ etiam hodie veterum sedes visuntur veste, veloq; superinfecto, non tamen expanso. Tu oculis arbitrare lector, atq; iudicium facito, nūquid ad rem nostram, quæ protulimus exempla, atq; icones caput 3. Addo binas Romæ: alteram apud Matthæos ad D. Catharinæ, alteram in Museo Leonardi Augustini. V. n. 41. 42.

Nostris sanè moribus regnantium sedes in solio posita, præter tot alia instragula, sericeis regumenis plerumq; obducuntur; puto ad maiestatis nescioquam opinionem, & characterem. Vt non tantum à volanti puluiculo, sed à vulgi oculis intactæ, dum Princeps adueniat, ultimo eo velamine, ac si sacrum quid, recondantur. Iterum, iterumq; ea Diui Augustini mihi versantur in labris grauissimè dicta: *Transit hora huius sæculi, transit ambigio: in futuro Christi iudicio, nec abside gradate, nec Cathedra velata adhibebuntur ad defensionem.* In eum autem potissimum vltimū antistitem sedes, præferri repositiles, vt diuini verbi ad populum tradereptur in ecclesijs oracula, sacrarumq; lectionum mysterijs ex ore episcopi imbuerentur christianis. Sidon. Apollin. lib. 7. p. 9. *quis autem librarum, aut altarium cathedras tenere.* Pro gradibus namq; altaris à sedente episcopo haberi olim sermones. Quinobrem, vt peculiare, aut inusitatum proditur à Socrate de Io. Chrysostomo, quod in ambonem ad diuina eloquia ascendenda conscenderit. V. Sirmondum ad Sidon. p. 151. est autem *Ambo*, idem ac pulpitum. V. Meursium in *Αμβων*, ab ambiendo deducunt, quod intrantem ambiat; aut quod ab ambabus partibus constendatur: & quidem veterum pulpitorum, ita deformatam adhuc hodie videntur fabricam. Sed vnde τὸ ἀμβων, hoc est ab ascendendo mañult Spelman. in glossar. vnde ἀμβων, *Ambonery* monitium ascensus; ἀμβων; & ἀμβων, pars, siue locus eminentior. Vide alia testimonia de Ambone producentem. *Pulpitum* vocamus hodie, sed parieti infixum, ac prominens; fere in aula, vel vult Ecclesiæ. Isidor. 15. 4. *Pulpitum, tribunal, analogium*; inter sacra ponitur ædificia. *Analogium*, inquit, *dictum quod sermo inde prædicetur.* Hic ipse Ambo est, qui & *Lampium*, glosse Isidor. *Lampium, Pulpitum, Analogium.* Sed Analogium potius est ille pluteus, cui libri imponuntur. V. Spelman. in Analogio; nobis *Seggio*. Aut si pro saggestu interpretari mali-

malimus, eum crediderim suggestum qui in Choro, aut Presbyterio assurgit, vnde scripturarum lectio habetur propè alta re, seu mentem maiorem: indeq; Analogium, ab eo legendi actu V. Barth. ad vers. 8. 2. Sed tum ex his locis, tum è sede in tribunali posita, vetus olim cura sanctissimorum antistitum, quæ paulatim decreuit, populum adloquendi. D. Cypriano 2. ep. 5. *Pulpitum*, quod 4. ep. 5. *Tribunal*. Prudent. hymno D. Hippolyti.

————— *sublime tribunal*
Scanditur, anistes prædicat vnde Deum.

Neq; hic omittendum (quod vocant) *Faldistorium*, genus sellæ humilioris, & plicatilis sine reclinatorio, aut suppedaneo, facile portabilis, atq; expedita: sine cultu, aut ornamento, nisi quatenus operimento tegitur, ac pendenti circum stromate amicitur. Verùm eo die nudari solet omnium dierum maximè deflendo, maximè salutari, cum ecclesia deiecta, & nni posito gaudio, omni assumpto mærore Dominicæ cædis memoriam feria sexta in parasceue reducit. Cæteras huiusce sedis leges, quò loci, aut temporis, coram quibus vsurpanda sit, docent libri rituales. Hanc paruo, aut nullo discrimine ab antiqua Curuli abire diximus cap. vndecimo; sed *Faldistorium* dixerunt vocabulo parum humano; est enim *Faldum* vox saxonica, septum, aut claustrum significans. Inde sedes, aut thronus episcopi, quòd cancellis, aut sepimentis muniretur, ita vocata. V. Spelmann. glossar. atq; ex eo Gerard. Voss. de vitijs serm in *Falda*, & addend. Corruptè pro *Fandistorio*, hoc est loquendi loco, aut statione, *Faldistorium* appellatum censuit Paris Grassius, quem laudat Dominicus Magnus Oratorij Sacerdos in sua notitia rituum, ac vocum ecclesiast. Libentius autem dexteram porrigo Spelmanno, ac Vossio, quorum incomparabilis doctrina est, atq; experientissima in his tractandis solertia. *Stallum* etiam sedem episcopalem dixerunt corrupti ævo sermonis, à stando, aut quiescendo (*ἵμωδ δονῶν*) sed propriè tota ea pars, aut scena, vbi thronus cum subellijs erigitur intra absidem episcopo.

Non est tandem, quòd neglectui habeam eam sedem inter sacras, ac dignissimas; quæ alioquin vel nomine ipso contemptum, impiorumue mendacijs infamiam sibi contraheret. Sed quoniam nec mysterio sanctitatis vacat, atq; iam calumnias deridet, summoq; olim inaugurando Pontifici deserviebat, indicare nil vereor. *Stercorariam*

M

dixit

dixere, in qua collocabatur ille, cum primum soleanni consecratione ad gubernacula Ecclesiastici gregis admoueretur. Vt hominem igitur se esse recordaretur, nec in altissimo illo dignitatis omnium maximæ fastigio inolescere, superbumq; spiraret, insusurrabant Pontifici, cum ab ea sede confurgeret, illud è sacris literis *suscitat de puluere egenum, & de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum Principibus, & solium gloria teneat*. Cærem. Rom. lib. 1. sect. 2. cap. 3. Cardinalis Stephanescus de eadem.

———— & sedes capiens de stercore nomen

In platea est circa templum despecta parumper.

Decebat, ne Vir multijugæ doctrinæ Matthias Martinus præteriret hanc nominis originem; ritumq;, & rationem huius cathecheseos in Summo Pontifice inaugurando. Alioquin in eas sordes, ac putiditates minimè prolapsus foret, quas in insigni suo philologico opere legere est; neq. aniles fabulas, ac deliria impiorum iam diu profligata refricuisset, quæ vix puero dentienti sunt digna. Cum verecundiz, ac modestiæ velamine videtur ille loqui, sed dum ignorare se simulat, quæ ignorasse dedecuit, ac libenter promit (etsi dubius, ac de aliorum magis sententia, quàm sua) rumores, ac mendacia de Ioanna Papissa, aliasq. ibi ineptias non inuitus colligit, suam interim scalpit pruriginem, conceptamq. prodis in Romanum Pontificem irreuerentiam.

Quod autem Cardinalis ille Stephanescus in foro Lateranensi eam sedem locat, sua respicit tempora, hoc est Bonifacij VIII. cuius inaugurationem describit. Hodie visitur non vnica, sed duæ in peristyllo, siue claustro, vt vocant, eiusdem Basilicæ: vtraq. perforata è marmore leucosticto, siue Porphyrite. Cæterum reperio neutram ipsarum verè fuisse eam, quam stercorariam dixere; sed aliam solidam è marmore candido nulla sedilis apertura. Atq. hæc Stercoraria fuit appellata, quoniam sedenti Pontifici mox Cardinalium manibus sublato carmen illud sacrum occinebatur, *suscitat, &c.* vt ex vetustissimo cæremoniali M. S. discimus, in quo vnus tantum sedis fit mentio, cui nomen Stercorariæ; non duarum, quomodo à multis creditum, & traditum fuit: aduertitq. Fioratantes Martinellus in *Romæ ricercata*, vbi de Basilica Lateranensi. Ritualement hunc morem, ac sedium historiam refert etiam Eminentiss. Card. Cæsar Rasponius, quem honoris, & obsequij ergo sacro nuper ostro insignitum libentius

tius nomino, officiosius veneror; Romana suspicit Ecclesia suum antiquis hisce literis, ac magis multò rebus gestis exornatorem: lib. 2. cap. 12. de Basilica, & Patriarchio Lateranensi. Addatur Dominicus Magrius *Nella notizia de' vocaboli, e riti Ecclesiastici*; sed multum confert distinguere has sedes. Quæ enim duæ visuntur porphyreticæ, perperam vocantur Stercorariæ, neq. per sedenti in illis Pontifici insulurrabant *suscitas de pulvere, &c.* ut in alia, quæ verè stercoraria appellabatur. At in his duabus perforatis accipiebat claves, & ferulam, spargebatq; quandam pecuniam. Ritus videbis in Cæremoniæ M. S. atq; etiam in alio edito lib. 1. sect. 2. cap. 3. Idem Raspen. sup. Atq; hoc pacto abundè satis diffilatur illud ægræ calumniæ somnium de Ioanna Papissa, & Pontificis attrectatione; quoniam vera sedes stercoraria nullum habuit foramen, sicuti & alterum ruit putidum commentum de admonitione, quæ se Pontifex hominem esse meminerit humanis necessitatibus subiectum, dum sellæ quasi familiaricæ incumberet. Duæ itaq; sunt sellæ Porphyreticæ, quæ adhuc perdurant, eæq; perforatæ. At vna fuit præter istas stercoraria, nec pertulit è marmore candido: Quod & Andreas Fuluius scripsit lib. 2. cap. de Cœlio monte, quem Martinellus laudat iustam impingens dicam Hieronymo Francinio Fuluium Italicè parum ex fide vertenti. At de his tribus sedibus omninò videndus Card. Bellarminus consummatissima Vir Sapiencia in suo opere de Pontifice Romano lib. 3. cap. 24. ubi fabulam abundè explodit de Ioanna Papissa: quod ipsum egregiè præstat Reuerendis. Allat. in Consutatione eiusdem Ioannæ. Post reliquos omnes Vir solidæ doctrinæ, atq; incomparabilis diligentiz Philippus Labbe S. I. in Cenographio Ioannæ Papissæ euerfo.

Si perquiramus quandonam desierit nos ille inaugurandi Summum Pontificem trino illo sedium ritu, affine vero est credere, cum primum in Galliam secessit Romani culminis statio: quoniam neq; illic sedes aderat peculiaris, nec statæ supellex ceremoniarum; ac postquam ad limina sua redierunt Pontifices, iam diù ea religione se soluerant non utendo per annos amplius LXX. Cencij Camerarij ætate perdurasse morem refert Baron. ad ann. 1191. Stephaneiscus autem Cardinalis in Bonifacij VIII. consecratione vocat eam sedem despectam.

In platea est circa templum despecta parumper.

Quali suo tempore exoleuerit etiam ritus. A Bonifacij autem obitu

ad Clementem V. cum quo Auenionem migravit Ecclesia, duo tantum intercurrent anni.

Exhibeo autem perforatarum sedium imaginem, quam antea vulgavit Martinellus; ad me Romam misit nobilissimus Octavius Falconerius; sicuti & aliam non pertulam in eodem Lateranensis Patriarchij cauædio seruatam: atq; hæc verius potuit esse stercorearia. V. num. 43. & 44. Cæterum cum tres istæ sedes omnes sint antiqui operis, & eleganter sculptæ, in usum conuersæ fuerunt ceremonialem inaugurandi Pontificis rudibus ijs seculis. At perforatæ omnino balneares erant, vt infra dicemus, sensuq; doctissimus Pighius in Hercule Prodicio. Eo namq; sedilis cauo dabatur insulæ aquæ effugium, sicuti & in ipso suppedaneo, vel scabello alia cavitās apparet veluti excipulum aquæ transmissæ. Præter Martinellum vulgavit eam sedem pertulam Io. Rhodius ad Scribonij Largi cap. 193. pag. 281. Cuius similem Veronæ visam affirmat. Sentit ille quoq; balnearum vsibus destinatam ad humanas necessitates, aut vaporis excipiendi causâ, potius, quàm lauandi. Sed de hoc nonnihil infra cap. 25.

C A P V T XXI.

Subsellia. *συβέλλια*. Panche, e Banche: non à Græco *δ βακος*, sed à Latino Planca. *σπίδης*. Scamna. Scabella, Scabelli. *β'θρα*. Anabathra. *Scholias* Iuuenalis emendatus. Sedilia: plerumq; fixa. Reslongi Subsellij. Longa cathedra. Scamna longa. Scamna magna. Summa, ima subsellia.

Q Vando hætenus sublimia dignitatum culmina insedimus, sellarumq; honestiorum gradus merati fuimus, siue Imperio validi, siue sacris eximij, siue doctrina regnantes tenuerint; vt rerum omnium vestigio est, de alto nunc escendamus, & paulatim ad humiliora dimittamur. A solijs, ac Tribunalibus ad inferiora sessitabula: à Curulibus, & Cathedris ad scamna, ac subsellia.

Cum Varrone exordiamur, cuius illa sunt 4. de l. l. *vt subsistere, quod non planè sapit: sic quod non planè erat sella, subsellium dictum*. Facilis, & obuia nominis scaturigo. Quo pacto *sublustris, subniger, &c.* qui non planè clarus, ac niger, *μεῖωσις*, & extenuatione *τῷ* sub; ita

in subsellio exponit Romanorum doctissimus. Sicuti verò sella pro sedda, ita subsellium, quasi subseddium, vti explicat Fabius Quintilianus 1. 7. Isidorus 20. 11. Quod autem Varro ait *non planè erat sella: spectare videtur formam, aut magnitudinem, vel structuram; cuius ratione infra sellam erat, ab eaq. vincebatur. Sed ego locum quoq; ipsum respicerem, vbi sedes, præsertim Curules, atq; honestiores, in Tribunali, vel suggestu, aut gradibus: cum subsellia inferius ponerentur. Quòd igitur sub sellis, vel infra sellas locarentur, id sibi nomen fecisse subsellia haud inficere quis dixerit. Hinc sedem vulgarem appellare voluisse videtur Tacit. 4. ann. 8. *Consules sede vulgari per speciem maestitia sedentes honoris, lociq; admonuit.* Sic Græcis ὑποθλία inferior sedes, aut confessus, quasi infra digniorem sedem, aut cathedram; & κατωτέρω θρόνον, vt loquitur Nazianzen. epist. 3. Inferiori πλο συβ' λλια, omnino à Latinis desumptum corrumpere, vt pleraq. alia. V. Meursi. glossar.*

Nobis sunt *Panche*, aut *Banche*; nonnullis placet à Græco ἄβαξ, & gignendi casu ἄβακος, *Banco, Banche, &c.* sed putauerim non esse recedendum à Romana dictione. Ita n. *Planca*, hoc est assamenta, & tabulara à planitie dictæ. Fest. *Planca tabula plana: ob quam causam planci appellantur, qui supra modum pedibus plani sunt.* Plin. 8. 43 de asinis loquens. *Nec pontes transcunt per raritatem planearum* (ita verus codex) *translucentibus fluuijs.* Scaliger. ad Fest. prius palancas à Phalanges Græco, dein plancas appellatas monet: at Festus à planitie deducit: quod planius existimo. Neq. aliter Dioni, atq. alijs σαβιδις, hoc est tabulæ, & asseres pro subellijs. Hæc eadem & *scamna* vocata, vel quia alta forent, scansione vt opus esset; vel quia (quod malim) per ea scanderemus in lectos, aut sellas, locaq. editiora. Varro. 4. 1. 1. *quia simplici scansione scandebant in lectum non altum, scabellum: in altiorum, scamnum; duplicata scansio Gradus dicitur.* Varroni igitur *Scabellum* erit scamnum humilius, per diminutionem scamni conflata voce: *Scamnum* verò altius, & altioribus admodum. Hoc sensu puto accepit Voss. in etymol. scamna idem esse scribens, ac subsellia, eaq. alta, atq. edita, vt scandere opus esset. Isidor. lib. 20. cap. 11. *Scamna sunt, quæ altioribus lectis apponuntur dicta à scandendo, hinc & scabelli, qui lectis parvis, vel sellis ad ascensum apponuntur.* Hæc Hispalensis antistes cum Varrone faciens, ex quibus colligere est scamna, aut scabella eò potius dicta, quod illinc in lectum,

ctum, aut sellam scandamus, quàm ut ipsa sint scanfionis terminus, præq. altitudine scandi oporteat; nam & sessione inferuiunt, ut iam ante oculos est.

Ab hoc scandendi actu *βάθρα* Græcis, & *ἀνάβαθρα*, quo verbo posteriori vsus Iuuenalis sat. 17. vers. 46.

Nemo dabit Regum quanti subsellia constants,

Et qua conducto pendunt anabathra tigillo.

Vbi scholiastes *subsellia*, gradus superiores *scanfiles*; à Græco tractum, id est *subsellia*, super qua alius sedetur: post verbum *scanfiles* intero vocem *Anabathra*, quæ sui furtum fecit: ut ea sit mens Interpretis *subsellia* exponere gradus superiores *scanfiles*; mox de *Anabathri* loqui, quod verbum à Græco tractum inquit, nempe *παρὰ τῆ ἀναβαίνου*. Quomodo enim si de *subsellij* loqui pergeret, à Græco id tractum garriret? Ergo *subsellia* Scholiastæ sunt gradus superiores *scanfiles*: quòd si adhuc *altius sedetur*, conductis tigillis ad extruendos pegmatum gradus, ea dixerunt *Anabathra*; nobis *Palchi*, aut *Scalinate*, qualia affigi solent parietibus, ac suspendi subditis fulcris sensim acclinata, ne alter alterius luminibus in spectando officiat. Ità Scholiastæ restituo, ac declaro: sed poterant quoq. *subsellia* in *Anabathris* locari: atq. is fortasse extitit sensus Poetæ duobus versiculis mutuam sibi lucem commodantibus; sed vide illos mirificè enodantem Lipsium cent. 2. ad Belgas epist. 48. Voss. de imit. cap. 7. & in addend. Omnino huc facit Sueton. in Claudio cap. 41. *Cum initio recitationis compluribus subsellijs obessitate cuiusdam defraetis risus exortus esset, &c.* Si plura *subsellia* bos iste Hungaricus sua ruina, vnoq. tempore diffregit, alia super alia fuisse constituta per gradus quosdam, consequens est opinari.

Scamna igitur, & *scabella* idem nonnunquam, ac *subsellia*; de *scabellis* postea. Glossæ Cyrilli *ὑποπόδιον*, *scabellum*, *subsellium*. Sed Glossographus hic, si quid conijcio, *subsellium* videtur accipere, quod sub sellam, aut ad pedes illius ponitur; egregius locus in l. 2. lib. 3. Cod. Theodos. de contrah. Empt. Constantini verbis: *Us etiam si subsellia, vel, ut vulgò aiunt, scamna vendantur, &c.* quasi equidem ore vulgi, & minus aptè, ac literatè ipso Constantini ævo *scamni* nomine *subsellia* indigrauerint: aliter ac olim I. C. in l. 3. de supell. leg. distinguens: *subsellia, scamna, lecti, &c.* Aliud igitur *subsellia*, aliud *scamna*, quæ pro humilioribus *sediculis*, ac *suppedaneis* accipio.

Pau-

Paulus autem 3. sent. 4. *Palatini, subsellia, cathedra, mensæ, &c.* instrumenta domus enumerans. Equidem subsellia puto fuisse oblonga, & angusta, ac plurium proinde capacia cum reclinatorijs ferme ad innixum dorsi. At scamna fortè magis rudia, sine illis ad tergum fulcris, quæ in gradibus theatrorum, & Anabathris commodius locari poterant. Sicuti è ligno propriè fuisse autumem subsellia, ac mobilia; etsi quandoq. fixa non negarim, ut hodiè fit. Cæterum lapidea, aut marmorea libentius *sedilia* dixerim; siue ex opere structili fuerint, quæ nobis *muriccioli*. Plin. 5. epist. 6. elegantiss. suam in Tusciij villam describens: *Sunt locis pluribus disposita sedilia è marmore*. Subselliorum formam planè publicat Celsus Latinorum Hippocrates lib. 7. ubi in quadam curatione ægrorum iubet resupinum iacere in subellio, aut lecto: *Resupinus eo modo, quo in curatione ani figuratur: super subsellium, aut lectum collocandus esset*. Vides hic usum iacendi, tam in subellio, quam in lecto. Fortè allusit Cic. 3. epist. 9. cum rem vocavit *longi subsellij*, multorum scilicet iudicio, aut veriùs longa consultatione dignum. Neq. aliter exponerem longam cathedram apud Iuven. sat. 9. vers. 52.

— & *strata positus, longaq; cathedra*.

Vbi Scholiast. *cervicalibus postis scamnum dicit*. Plurium capax facit subsellium Hermas à nobis sup. laudatus 1. 3. *Cumq; veilem sedere ad dextram partem, non est passa, sed annuebat mihi manu, ut ad sinistram partem federem, &c.* loquitur de subellio. Sidon. 1. epist. 7. *in uno subsellij capite confedit*. Colligo minori etiam forma fuisse quædam subsellia, prorsus ut ea, quæ nos hodiè vocamus *sgabelli*, vnius tantum capacia ex Cic. sup. atq. Iuuenali, atq. omninò adstruit Sueton. in Claudio 23. *Medium inter Consulum Sellas Tribunio subsellio sedisse*. Si longum fuisset subsellium, fusq. sessionis (qualis è nostris, quæ vocatur *Panca*) incommodè potuisset statui inter Consulum sellas, præsertim in tribunali. Scamnorum itidem longitudinem, pluresq. recipiendi usum sessores, idem Scholiast. supra innuit. Ouid. 6. Fast.

Ante focos olim scamnis confidere longis.

Cato quoq. de re rustica cap. 10. villicorum magister inter cætera utensilia, quibus paupertinam coloni domum iubet instrui: *Scamna magna tria, scamnum in cubiculo unum, &c.* Scamnum hoc cubiculare tanquam exilius interpreteror, vti illa magna ad quoscunq. usus, sub

sub dio, in porticu, ad mensam, ad somnum, ad rustica, aut fabrilis opera.

De M. Curio gloriosæ paupertatis viro Val. Max. 4. 3. *se in scamno assidentem foco, &c.* in viliori supellectile, aut inopum, aut rusticorum apparet fuisse hæc scamna reposita. Subsellio quatuor pedes tribuit Hermas in Pastore lib. 1. cap. 3. *Et quia super subsellium vidisti sedentem, fortis positio est: quoniam quatuor pedes habet subsellium, & fortiter stat.* A quatuor Iuuenibus tanquam magnæ molis sarcina deinde amouetur in ea narratione, quam vide.

Atq. hæc subellia, etsi infra sedes honorum sublimes, atq. humiliori loco statuta, non tamen suæ dignitatis expertia fuerunt, aut gradu honestatis caruere. Indè toties illa mentio, loquendiue forma, *summi, imi subsejij, &c.* si quæ autem fortè illis nota adhæreret, aut humilitatis, aut contemptus, penitus eam deterfam existimabimus, ubi proximo capite, quibus ea viris honore spectatissimis statuta fuerunt, examinabimus.

C A P V T XXII.

Prætoris subsellia. spatρωδ. Ordo sedendi ex albi norma, ac præscripto. Bartholom. Chesus I. C. acutissimus. Quis intelligendum, ut in subsellijs Prætores, atq. in curuli. Mæstis rebus relicta curules, & ad subsellia descensum. Lamprid. enodatus. Habere falces. Dionis Casij locus cum cura expensus. Sedes vulgaris. Aldi Manutij intus iudicium de tribunali, & sella Prætoris. Tribunitia subellia à subellijs. Quandoq. Princeps Rom. in subsellio. Dio. uerum examinatus. In marore sedibus abscissum. Subsellia iudicum, accusatorum, reorum, testium. Merces pro subsellijs. Suetonius aliter, ac vulgo explicatus. Litigantes, & aduocati sine subsellio, sed stantes. Scamna amabilia. Adseßores Principum, Amici vocati. Sedere iudicum. Subellia equitum: fori appellati, & spectacula. Subsellia composita in gradibus, non cathedra. Iuuenali noua data lux. Desia's character.

IN publicis conuentibus ad solenniora munia, vel subsellijs vsos fuisse Romanos Patres, hoc est lumina orbis, & imperij, Principetq. auctoritatis, ac consilij publici, satis ostensum superius cap. 12. ex Suetonio, Dione, Sidonio, alijs. Quod verò magis est, ac nisi

nisi cum admiratione nequeo legere, ipsis Prætoribus (qui maiorum, aut curulium Magistratum splendore fruebantur) assignata quoque subsellia publicis in conuentibus, templi, fori, theatri, &c. si fides Dioni. Subsellia sæpè apud illum *ἐσθρα τῶν σπαρτῶν* Prætoria subsellia, vt lib. 56. in morte Augusti de Consulibus loquens, οἱ δ' ὕπατοι καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐσθραῖς, ὁ μὲν τῶ τῶν σπαρτῶν, ὁ δὲ τῶν ἀνυπόρχων. Consules verò infra, unus in Prætorum, alter in Tribunalium subsellij, & lib. 60. vbi de L. Sylla ob senectutem surdastro, qui cum in suo subsellio quædam audire non posset, ac ideo surrexisset, permissum illi ἐς τὸ τῶν σπαρτῶν ἐσθραῖ, &c. καθίξασθαι, vt in Prætorijs subsellijq; sederet. Res planè ardua, ac perplexa, quæ animi, atq. iudicij pendentem me reddit, ne dicam ipsum Dionem dubiæ fidei, & auctoritatis. Non audeo autem ignorantiam illum insimulare, tanquam Græci in Romanis ritibus; neq. vocem *σπαρτῶν* minus propriè ab eo usurpatam coarguere, quoniam fideliter ea vitur in suis historijs ad Prætores significandos; quicquid alij Græci parum in illa quâdoq. sibi consent. Eo quidem magis, quoniam vii rem compertam, atque exploratam haud semel memorat hæc Prætoria subsellia; neq. ad alios magistratus transferri potest nomen *τῶν σπαρτῶν*, quibus subsellia deberentur. Fortasse primus in parietinis Romanæ vetustatis hanc vrticam attingere audeo. Sed mihi quoq. teneræ sunt, ac debiles manus, iuuabit aliquando non obiter (quod nunc facio) duriori articulo rem premere, atq. excutere. Interim verò haud absolum existimarem curuli sella prorsus eos fuisse vsos, qui primas tunc agerent, vel qui comitia, aut relationem haberent. Cæterum alij quamlibet maiores Magistratus in subsellij adessent, hoc est loco infra sellam præsidentium (quo sensu *ἐσθρα* appellat Dio) ordine tamen sedendi pro Magistratus dignitate, aut antiquitate honoris; dignior vt foret locus, qui propior suggesto, aut tribunali, dextra sinistram anteeunte. Ac quemadmodum de loco dicendæ sententiæ al'as in Senatu mos erat, ita in sessione esset factum: adeatur l. 1. de albo scribendo. Exactè enim, ac sollicitè custodita semper albi religio: cuius causa tot actionibus, tot pænis confossi temeratores, ne contempta maiestas, & imminutus alioquin publicus honor seuerò vindice careat. Præter Cuiacium V. quæ plenius, & acutius obseruat differente Iur. 1. cap. 79. Bartholomæus Chesius, Academiam nostram, iustique, ac recti artem non tam scriptis exornans, quàm candore animi,

ac libertate iudicij. Dignissima puto fuisse Prætoria subsellia, quoniam is quoq. honor post Consularem summus. Ideòq. ab humanitate laudatus fuit Princeps Tiberius ex ea Dionis narratione lib. 60. quod L. Syllam ad Prætoria subsellia accersiverit, sibiq. proximum locaverit, ut audire posset, quæ agerentur. Sed omnis vellitur fibra dubitationis, si Prætoria subsellia quis accipiat non pro genere sedij, sed pro ordine sedendi, ac toto illo sessionis apparatu infra sellas Consulum; ubi tamen sellæ quoq. curules Magistratibus forent positæ. Interea non inivisus odor hinc ab vno tribunali latere (credam dextero) Prætoria, illinc ab altero Tribunitia subsellia fuisse posita. Vestigia mihi aperit idem Dio eodem lib. 56. pag. 590. cum relicto suggestu describit Consules in subsellijs sedentes; quasi hinc, atq. illinc servata suæ sedis statione *ἐν τοῖς βήθοις, ὁ μὲν τῶν πραιτωρίων, ὁ δὲ τῶν τριβυντίων, in Prætorij alter, alter in Tribunitijs subsellijs.* Cum post mortem, scilicet Augusti omnia ad summi mæoris speciem essent composita, gravissimumq. sibi inflicto vulnus tanti Principis desiderio lugeret Respub. Consules tribunali abstinerunt, inferiori loco sedentes. Communi autem nomine utitur Tacitus hoc ipsum cum Dione factum edisserens; neq. aut Tribunorum, aut Prætorum subsellia, sed vulgarem sedem appellat. *Tiberius, &c. Consules sedem vulgari per speciem maiestatis sedentes, honoris, lociq. admonuit* lib. 4. ann. cap. 8. Quasi equidem exceptis Consulibus, quibus curules in tribunali parabantur, vulgari, & indistincto sessionis genere cæteri omnes uterentur, quæ vocat Dio *βήθρα, subsellia.* Quod si quis apud Lampridium legat in Heliogab. cap. 4 de vxore nequissimi illius Imperatoris: *Ad Consulum subsellia scribendo adfuit,* non est quod Consules in subsellijs sedisse colligat; sed quoniam illic infra eorum Tribunal scribæ aderant in subsellijs, quæ Consulum vocabant. Si igitur adessent Consules, curuli forsitan abstinentes Prætores, Aediles, &c. subsellijs inhærebant. Quod si iidem Consules abessent, tunc Prætor urbanus, quippe dignior, ac deinceps ordine ille è maioribus Magistratibus, quem penes Maiestatis publicæ staret dignitas, rei, gerendæ auctoritas, præstant solus curulem occupabat. V. quæ supra examinavimus. Ac multum referre potest, quo in loco haberetur consessio, in curia, in theatro, &c. an in peculiari dicasterio. Cæterum, Consules quod spectat, tamen si vnus tantum haberet fasces singulis vicissim mensibus, quod *sortiendo*, aut inter se *comparando* fiebat; utrique tamen

tamen positam fuisse sellam pro certo est. Superior id euincit Taciti locus, vbi vterq. Consul sedis admonetur; adde Suet. Claudio cap. 23. *Medium inter Consulatum sellas, &c.* passim nummi, ac nos supra.

Atq. his præstructis, irreprehendendus foret Dio, qui subsellia Prætoribus tradit, nisi nouo alio commento vindicias dare secundum Dionem placeret. Nimirum in ea narratione de morte, aut funere Augusti, ad mœroris ostentum, deiectionæque tanta calamitate Reipub. indicium, Prætores iamdiu ipsi sella curuli abdicauerunt, subsellij insidentes, in quibus etiam ipsi Consules hæserunt ad augendum doloris sensum; atq. hæc vocat *Prætorum subsellia* Dio; *sedem vulgarem* Tacit. Sed quare Tacitus aded tacitus non id narrat (dum mœstitiam publicam exaggerat) Prætores quoq. ipsos suis curulibus decessisse? At enim (inquis) sufficiebat Cornelio de Consulibus tantum expoluisse, penes quos erat publici contentus dignitas; quod si iſſeam doloris scenam exhibebant, de cæteris quæ dubitatio? Ac multò magis quoniam Consules non curulem modò sedem reliquerant, sed locum, ac tribunal: cùm Prætores, aut si qui alij, solam sedem mutassent. Hinc Tiberius eos *honoris lociq. admonuit*: ac si honor ad curulem, locus ad tribunal pertineret. Sed quæ prior in mentem venit, ea sit mihi potior in hoc iudicio defensio; ac multò magis, quoniam ipse Dio lib. 60. (vt diximus) meminit itidem subellij Prætorij; & tamen nihil ibi de publici doloris testatione, & ob id turbato sedendi ordine, ac loco; sed omnia alia ibi afferuntur. Apparet interim mœstā, & afflictā fortunā relictum solium, & sedes cellior, vt in superiori narratione. Cui congruit quod de Penelope dolore circumuenta Homerus protulit. Odyss. A. vers. 716.

ὅδ' ἄρ' ἵτ' ἔτλη
 δίφρῳ ἐπίζιθῶν, πολλῶν κατὰ θυπον ἐδίτῳ
 ἀλλ' ἄρ' ἵπ' ὅδ' ἵζι πολυκμήτε δαδάμοιο.

neq. amplius sustinuit
 In sella sedere, & si multi in domo adessent;
 Sed in limine sedis splendidi thalami.

Niniuitarum rex iræ cælestis, quæ imminebat, audire denunciationē surrexit de solio suo, &c. & sedis in cinere. Ionæ cap. 3. V. sup. cap. 16, de Coriolano;

Neq. ignoro, quod Aldus Manutius lib. 3. epist. 4. quæsit. per epist. scripserit Magistratus curules omnes vlos semper fuisse sella-

cognomine, non omnes tribunali; Prætoribus tamen & sellam, & tribunal iunctim assignat. A quo viro non equidem discedo, si in suis foris, atq. iudicijs Prætores statuamus. Cæterum si ubiq. seruata velie hæc insignia in curijs, theatris, alijsq. conuentibus, vbi Princeps, aut Consules præssent, non ægrè dissentio.

Tribunis porro suam quoq. in subsellijs mansionem fuisse attributam affirmat Dio in ea ipsa narratione de Consulibus in morte Augusti, quorum alter in subsellijs τῶν σπαρτῶν Prætorum, ὁ δὲ τῶν δὴ μὲν ἀρχῶν, aliter Tribunorum. Suet. Claud. 23. *Inter Consulum sellas tribunatio subsellio.* Asconius Pedian. in Miloniana, *sunt enim, inquit, subsellia Tribunorum, Quæstorum, Triumuirorum, & huiusmodi minora iudicia exercentium, qui non in sellis curulibus, & tribunalibus considebant, sed in subsellijs.* Videatur & in 4. Verr. Tribunos intellige, non militares, aut consulari potestate, sed Plebis, aut Aerarios. Reprehenditur tamen Asconius à Manutio ad locum ibi Ciceronis *hunc tamen à subsellijs, &c.* quoniam non tantum eorum, qui minora iudicia exercebant, sed in omni iudiciorum genere subselliorum vsus; quo sensu generaliter Cicero loquutus fuerat: congerit illuc Manutius testimonium. Haud prætermittam apponere, quod Consultissimus Hotomanus ad Asconiana verba opinatus est, ea forma, qua apud Latinos aliquem *A Pedibus, à Manu, à Cyatho, & consimilia* dicimus; ita *à Subsellijs*, qui iudicantibus præsto esset, ibiq. versaretur ad ministerium: quæ ingeniosa opinatio est. Sed mox de iudiciarijs subsellijs dicemus, ne tribuniria tam citò linquamus; in quibus non exiguum honoris instar residebat, imò fulgor maiestatis, & gloriæ ornamentum, quando illic Romanus Princeps publicè incubare non dedignabatur. Amplum testimonium, quod supra ex Suet. Claudio cap. 23. deprompsimus. Adde Dionem lib. 60. τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρὸν ἐν μέσῳ τῶν ἑπιδῶν ἐπὶ δίφῳ ἀρχιεῖ, καὶ ἐπὶ βάθρῳ καθήμενος ἐποιεῖτο. *Metius Consulum in sella curuli, & in subsellio sedens referebat.* Xylander legit ἢ ἐπὶ βάθρῳ, vel in subsellio, & magis placet. Hoc subsellium vocat *Tribunitium* Suetonius. Perpetuò si quidem τὸ βάθρον, *subsellium* veterem, vbi de Tribunis agitur, vt apud eundem scriptorem lib. 37. p. 52. in ea narratione, cum Metellus Consul in carcerem ductus fuerit imperio Flauij Tribuni pl. Senatus reuerentia motus erga tantum virum, in ipsum carcerem statuit conuenire, tanquam in templum aliquod, quoniam ibi Metellus detinebatur: fecissetq. nisi Flavius

Tr.

Tri. pl. subsellium ad ingressum carceris collocasset, impedimento ne Senatores introirent. *Εἰσόδον τὸ διμαρχικὸν* vocat Dio, vbi versor *Sellam Tribunitiam*; ego *Subsellium*, ma'lo. At in eo Claudij more tradendo subdit idem Dio lib. 60. *μετὰ δὲ τῷτο αὐτὸς ἐπὶ τῷ σωῶνθι ἔδραν μετάρχετο, καὶ ἐκείνους οἱ δῖπροι ἐτίθειτο.* Post hæc ad consuetam sedem redibat, & illis (consulibus) curules ponebantur. Interdum .i. in suo tribunali medius inter Consulium sellas (supra diximus): interdum humiliori loco in subsellio, quoties eferre debuffet ad Senatum; atque idem fastitabat, inquit Dio *ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων, ἐν αἷς maximis rebus*; quoties videlicet de huiuscemodi agendum foret. Suetonius ita expressit, *de maiore negotio acturus in curia medius inter Consulium sellas tribunitio subsellio sedebat*; quod tortè ob commoditatem factum, vt facilius se interens Princeps in vtriusq. aures consulis insusurraret, & arcana conferret. Sed hæc Dionis verba non ostantem in sese aduertunt lectorem. Si Princeps namq. post habitum colloquium *ἐπὶ τῷ σωῶνθι ἔδραν μετάρχετο ad consuetam sedem redibat*; iam ea decesserat, siue tribunal, siue alius locus fuerit. Coniicio autem Principem transisse ad consulum stationem, aut in tertio aliquo consedisse. Quod enim à colloquio, vel consultatione consulibus *οἱ δῖπροι ἐτίθειτο sella ponebantur*; argumentum est sedisse tunc consules conuictis in sedibus, sed inferiori loco, vel potius stetisse; frustra ijs alioquin redderentur mox sedes. Sed & tribunitia potestas hîc in mentem mihi venit, quippe sacra, & inuiolabilis, quam ideo tam auidè affectarunt, iactaruntq. inter titulos Romani Principes. Eadem puto de causa, & Cæsari datum, vt in tribunijs subellijs sederet. Dione teste lib. 42. pag. 194.

Ac simili forsitan subsellio tribunitio vsus Tiberius, de quo Suet. in vita cap. 17. *medius inter duos Consules, cum Augusto sedet.*

Iudiciis, ac Recuperatoribus, quoties Prætori adessent, data quoq. fuisse subsellia nemo dubitat; indè tam sæpè vox subselliorum pro ipsis Iudiciis, seu munere iudicandi; solenni hypallage, locum, aut insignia honoris pro ipso honore, aut officio desumendi: insignis locus Cic. epist. 10. lib. 13. fam. de Varro: *Versatus in utrisq. subsellijs optima & fide, & fama*; hoc est in iudicijs tam priuatis, quam publicis: alia testimonia congerit Manutius citato libro. Obseruat Cornel. VVitell. in Merul. cap. 22. qui accusatoribus reis, testibus assignata subsellia ostendit. Marcel. Donat. in Suet. Nerua cap. 17. qui

qui Ciceronem alibi testem vocat in lib. de orat. *eum si à subsellijis in otium contulerit, &c.* i. à munere iudicandi; sed & pro quocunq. munere forensi, aut ciuili acciperem; sicuti & in Verrem eidem Cicero-
ni alienus à subsellijis, & ad Heren. *longi subsellij indicatio, & mora.* Mar-
tian. Capellæ *subsellia cognoscentium.* Iuuen. sat. 16. vers. 13.

Bardaisus index datur, hac punire volenti

Index, & grandes magna ad subsellia sura.

Sed pleraq. hæc ab alijs pridem obseruata. Adiungo l. vlt. C. de Se-
natoribus. Si quod enim crimen ijs obiectum, aut publicum, aut pri-
uatum, facultas illis permittitur; *sedendi quoq; in aliqua Secretary par-
te, que iudicibus inferior, altercantibus vero superior esse videatur.* Insi-
gnis, & palmaris locus, atq. obseruatione dignus apud Suet. 10. cap.
17. *item tot litigatores pro patrocinijs certam, iustamque mercedem solu-
rent; pro subsellijis nullam omnino darent.* Indubitanter autem subel-
lia nihil aliud hic sunt, quàm iudices. Patronis iustam mercedem
accipere fas fuit, neutiquam iudicibus vendere sanctitatem officij, siue
(quod eidem Marcello placet) ne quid pro sententia lata eidem iu-
dicibus soluatur, quando ex ærario publicè constituta ijs sit merces,
præbente æraria gratuita subdit ibi Suet.

Tardus, ac cespitans gradior in eam sententiam, quam refert idem
Marcel. Donat. tuetur Casaub. ad Suet. subsellia accipiens, quemad-
modum vox sonat, pro ligneis ipsis sedibus, earumq. vsu; vt quories
exercenda forent iudicia, extruerentur in foro auditoria conductis,
deportatisq. subsellijis, pro quibus certa pecunia à litigantibus pende-
retur, à quo tamen onere leuatos voluit Nero. Quicquid in Rhetor-
um exercitamentis, aut recitationibus ad captandos auditores factum
fuerit (qua de re infra) vix est, vt idem sit statuendum in iudicijs Præ-
torum, aliorumue Magistratum. Quid? In vrbe tot ciuium milli-
bus habitata; tot conuenarum ex Italia, subiectisq. provincijs quoti-
diè affluentium concursu florentissima; in tam multis rerum gerenda-
rum occasionibus; hoc est meris caussidicinæ nutriculis, foecundisq.
litium seminarijs, quories iudicium exercendum, toties subsellia, aut
sempa conducenda erant, atq. in forum adsportanda? Vix illud fa-
ctum crediderim sub Romanis pultriphagis, rudi, atque horrido æuo:
ædum vbi eum amplitudine fortunæ, atque imperij nitore, populiq.
immenso numero cuncta in augustiorem faciem verterunt. Potuit
summum fieri, vt semel positis subsellijis ab ærario pensio quædam
exi-

exigeretur à litigantibus pro eorundem stabilimento, aut conseruatione, & custodia; quam pensionem iussit Nero remitti. Quod verò per singula iudicia ponendæ, reponendæque forent sedes, extruendum, componendumq. auditorium, id mihi molestiæ, ac difficultati plenum opus videretur, & abhorrens ab eo politissimo, & florentissimo seculi, ac populi more.

Omnis itaq. vellitur dubitatio, si subsellia pro iudicijs, vel sententiæ ferendæ actu, & officio interpreteremur. Cæteroquin enim litigantes sedendi iure pellebantur. V. l. r. C. de offic. Cui. iud. sicuti & ipsi aduocati, aut causidici. Plin. r. epist. 23. *in tribunalu abstinni causis agendis, quòd di forme arbitrabar, cui loco cedere omnes oportere, nunc omnibus sedentibus stare*, & lib. 6. 33. *ingens utrinque aduocatorum vniuersa subsellia perstantium corona*. En subsellia iudicum, circa quæ aduocati perstant. Ita legendum esse locum Plinij admonuit Cuiac. ad nouell. 71. cap. 1. *ἡ συγκαθίσταται τοῖς ἀρχαῖοις ἐν ᾧ διαζύουσιν, ὃ παρὰ πρῶται πάλιν οἱ αὖ διαζύουσιν*. *Vel sedere cum magistratibus, dum indicant, vel rursus stare, ut litigantes*. Quòd vero Cuiac. inibi testem aduocat Symmachum lib. 1. epist. atq. ex eodem Cuiacio Gothofredus ad d. l. C. ubi Senat. vel clariss. non reperi equidem, & puto Sidonium potius de buisse laudare hb. 1. epist. 7. cuius illa sunt verba: *Ferreolus circumfisteneibus latera collegis verecundè, ac leniter in imo subselliorum capise confedit, ita ut non minus legatum se, quàm senatorem reminisceretur*. Erat Ferreolus accusator, alij autem circumfistebant acculationis, & legationis socij, eo sedente, quoniam Senator. Ac de aduocato itidem l. 6. in fin. C. de postul. *cùm ipse necessitatem elegerit standi, & contempserit insedendi*. Verus namq. mos, atq. ex dignitate rei, ut qui loquuntur, aut sententiam dicunt, erecti, ac stantes faciant. Obseruat Brissou. de form. lib. 6. p. mihi 182. qui tamen sedisse monet, quicunq. assensum præberent. Verùm antequam perorarent, aut causam dicerent, assignatis fortè infidebant subsellijs, siue scamnis aduocati; atq. hoc temperamento doctissimi Sauaronis non recuso dictum ad Sidonij Apollinaris lib. 1. epist. 3. *Scamnis amicabilibus deputantur*: ubi scamna pro subsellijs exponit, in quibus sederent aduocati. Hi namq. peculiari *amicorum* nomine gaudebant, unde *scamna amabilia*. Verùm, ut suspecta non nemini esse posset hæc *amicorum* appellatio, quæ causidicos honestamus, cùm alioquin sanguinem fortunarum bibant, & patrimonia miserorum emungant: ita
sui

sui dissimilis videtur hîc mihi Sauaro, nec tam firmis, plenîsq. vt affor-
 let, subnixus testimonijs. Quod enim profert I. Diui fratres, D. de I.
 Parronat. non de causidicis ibi agitur; sed de I. Consultis, quos in
 consilium adhibitos Imperator honoris causa *amicos* appellare con-
 suevit, vt dicemus. Quare *amicabilia scamna* libentiùs exponerem
 pro subellijs adfessorum, vel iudicum, quos vocant pedaneos. Nec
 dissuadere videtur sentius, atque ordo epistolæ, si quis attentè percur-
 rat. Gaudentiùs enim ille (de quo ibi) paulò ante contemptus ab ob-
 trectatoribus, quem nec confessu dignabantur, nunc in sede, atq. ho-
 nore suscipitur: atque ita vices ille rependit, dum *scamnis amicabili-
 bus* deputat contemptores; in inferiorem .i. locum ad obsequium, &
 ministerium hos detrudens, qui nuper dedignabantur se habere as-
 sessorem. Quòd verò assessores, vel consiliarij *Amicorum* nomen pas-
 sim meruerint, tam notum est, quàm quod notissimum. Ac ne plu-
 ribus te morer lector, V. plenissimè congesta à Salmasio ad Spartian.
 Adrian. p. 47. & seqq. siue cap. 18. vbi & Casaub. idemq. Salm. ad
 Pollionis xxx. tyrann. in Macrijano; Bulenger. Imperatore Rom. lib. 2.
 cap. 21. adi & Pignorium de seruis p. mihi 212. & seqq. Huic cumu-
 lo inspergo locum Lampridij in Severo cap. 29. *Res bellica, & civiles
 (vt superius dictum est) per amicos tractabantur, &c.* Omnino igitur *se-
 dere* Magistratuum, atq. iudicantium exitit. V. quæ notat Helmenorff.
 ad Minuc. Fel. mihi p. 9. Paræus lex. Crit. verbo *sedere*, Pollettus ab
 eo laudatus Fori Romani pag. 36.

Equitum loca, aut quatuordecim gradus in theatro sæpè *subsellio-
 rum* nomine demonstrata, præsertim Martiali; cuius illa sunt lib. 5.
 epigram. 28.

Bis septena tibi non sunt sellia tami.

& 2. 29.

Ruse vides illum sellia prima tenentem.

& 5. 8.

Quo sellia certiora sunt,

Et veros eques ordines recepit.

Ac ne longius faciam, adi ad hunc vatem plena, atq. erudita accura-
 tissimi Raderi commentaria, Dempster. ad Rosin. 5. 10. De puluino
 autem equestri erit infra dicendi locus. Non parcam adscribere hæc
 subellia, aut gradus in circo *foros* fuisse appellatos. V. Panuin. 1. 5.
 de lud. circens. Festus *sexto foro* significant *circensia spectacula*, ex quibus
 etiam

etiam minores forulos appellamus. Sic Liu. lib. 10. ubi spectacula sibi quisq; facerent, fori appellati. Var. 4. l. 1. Circus maximus dictus, quod circum spectaculis adificatus est. Spectaculum vocant eam scenam, sedem, loculamentum, quod quisq; sibi faciebat ad spectandum. Vtitur & Terull. in lib. de spectaculis. Non dissimilia, quæ nobis stantini.

Sed loca ea in gradibus, ac foris spectaculorum, *subsellia* fuisse quandoq; appellata ed putarim, non quia lignea fuerint, ut olim sub Romanis vetustis; sed quoniam illic ponerentur *subsellia*. Vitruvius 5. cap. 6. *Gradus ubi subsellia componantur, suo .i. ordine, ac metatione, prout balthei, præcinctiones, viæ, sedentiumq; dignitas postulet. Subsellia inquam, non cathedræ, aut sedes, quod multò operiosius extrisset, & vix accomodatum spatio, & areæ gradus, si quis eas inferre in theatrum, & componere voluisset. At subsellium humilius, & angustius, ac minus impeditum, quod & perpetuò, vel ad longum tempus poterat lapideis gradibus affigi, plumbatione, statumine, ferreisque subscudibus. Aut si fortè repostile illic esset, leuioris operæ id erat, quàm sellas toties interre, ac referre. Hoc aio, quoniam Buienger. cap. 34. de Circo illatas fuisse à spectatoribus sedes opinatur. Fortasse nonnulli delicatiores fecerint; in vniuersum, aliter sentio. Neq. alter Iuuenalis locus ad hos gradus spectaculorum atinens, de gradu meæ sententiæ me deiecit sat. 9. vers. 143.*

————— *Et duo fortes*

De grege Mæstorum, qui me cervice locata

Securum iubeant clamoso insylere circo.

Quæ carmina genium spirant poëtæ, qui (quod acriter solet) Nemo-
sim concutit aduersus hominem curi excurandæ deditum, vota q; concipientem tam desidis vitæ, suis ut pedibus nec itare in circum velit, nec sede ipsa moueri, dum spectat. Signauissimum ergo tenebri-
nem (qualem illic describit Sâyricus) peculiaris hæc cogitatio, ac cura tenebat sollicitum; rectè consequitur non populi morem, aut vulgarem consuetudinem fuisse. Ac per poëticam *auænon* licebat id quoq; Iuuenali aggerare. Non placet autem, quod pleriq; omnes doctiores hic volunt de lectica, non de sella esse intelligendum poë-
tam. Quomodo in lectica, si duo tantum fortes Mæstorum requi-
runtur? Scimus lecticam delicatiorum præsertim, qualis ille, sex ut minus humerorum futura fuisse gestatam, nonnunquam octo, nedum sufficere duo possint. Præterea quid tam magis ineptum, atq; im-
por-

portunum; quàm leſticam inferre, aut ægrè capiendam, aprandamq. in ijs ſpatijs, aut multorum impedimento futuram, ne ſpectent? At, inquis, loquimur de eo, quod erat in votis huic nebuloni Epicureo. Ergo, iterum reſpondeo, non is erat mos Romanæ gentis inferendi ſellas. Sique ulterius locum poëtæ expendere nos delectat, non leſticæ, non ſellæ illic mentio; ſed id operabat diues ille, ac ſocors, vt duo ſervi è Mœſia validi ceruicem ſibi locando, ſecurum in circum ſuccollocarent, vbi poſſet conſiſtere. Nempe vt eorundem ſeruorum collo, atq. humeris portaretur, hoc exoptabat, qui quidem firmiſſimi tumultuantem populi turbam, tum in vijs, tum in circo ipſo ſubmo-uerent, ſecurumq. tandem, atq. incolumem ab incurrentium, ac prementium vndecunq. periculis in ſpectaculo ſiſterent. Quid vetat ita Iuuenalem interpretari? Eò magis quia de votis hîc agitur, quæ tam varia, ac multiplicia ſunt, quàm hominum capira, vt nemo ignorat. Atqui non abhorret hæc voti concepio ab ingenio huius balatro- nis, cui anima pro ſale data erat, ne quod interim computreſceret. Haud aliter ille apud Sen. epiſt. 12. vbi ventrem dapibus inferiſſet ad menſam, ſatur tandem, ac laſſus manibus ſeruorum ſe adſportari iubebat, ac ſi morte occubuſſet, carmenq. illud ſerale ad Sympho- niam cani ~~ſcelera~~ ~~ſcelera~~. Ac ſedibus tandem vix locum fuiſſe in ſpectaculis, quas ſecum importaſſent, ſatis probat, quod aliàs docui- mus cap. 12. ſubiellia, non ſellas fuiſſe paratas Senatoribus teſte Suet. cap. 44. Auguſt. *Facto igitur decreto, vt quoties quid ſpectandum publicè ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret Senatoribus, &c.* V. ſup. cap. 12.

Caligula, quod tradit Dio lib. 59. iuſſit, vt Senatoribus puluilli ſubſtrernerentur. ~~ἀπὸς τοῦ ἐν τῷ γυμνασίου οὐκ ἔχοντος, ne in modis af-~~
ſeribus, aut ſubſellijs ſederent. Si Senatores in ſubiellijs, multò minus alij in ſedibus. Siq. lege cautum de puluillis, conijcere eſt non fuiſſe allaras à dominis ſedes, aut à locarijs (ij ſunt, qui loca ſeruabant, ac vendebant in theatris) quorum alterutri puluillos etiam paraſſent non expectata Principis indulgentia, qui iuberet, aut permitteret. Et quidem locus Suetonij diſertè agit de ſpectaculo, ne quis mihi ob- tendat aliud in curia, aliud in circo, aut theatro factum, vbi præ lon- ga mora, ac tædio commodior ſeſſio erat querenda. Sed his nos la- queis tandem expediamus: quorum reſtibilis copia in antiquitatibus eruendis, dum alter alteri continuò ſuccreſcit. Ad quæ omnia ha-
tenus

Stenus de subsejlijs, quanquam tralavicio, atq. obiter dicta, manifestam animadversionis iterum adiungo, qua pleriq. auctorum nodi evolvuntur; si statuerimus subsejlia, non tam pro ipso sedis genere, acfiguratione, quam pro ordine, loco, apparatu sedendi esse nonnunquam indiscriminatum, ac *γυναικας* exponenda.

CAPUT XXIII.

Rhetorica sedilia. In auditorijs Subsejlia, Anabathra, Orchestra: horum locus. Cathedra docentium, aut legentium; item Lectus, aut Scimpodium. Cathedra discipulorum. *Basij* excepti, qui recitaverint. *Martialis* secus, ac *Lippio* explicatus. Recitantes sedebant, discipuli stabant. Cathedrarii *ἐκδιδάσκοντες*, exhedra; hemicyclium, & pluscula de eo. *Cicero* enodatus. Sessio pro loco. *πρωτος*. Disputationes in exedris; item epula. Exedra *Pisani* *Lycei*, in quo uno perdurant acerrima professorum disputationes. Exedrarum descriptio. Proexedra. Exhedra meridiano. Exedria. Philosophi in exedris. *Homerus*, *Pythagoras* sedentes. Exedra Christianorum. *Peristylia* in aut porticus circa templa.

Audicijs, ac spectaculis in Scholas, & professorum cœtus baiulemus subsejlia, ac gerula arte progrediamur. Neque animus tamen nobis est calcatam toties semitam premere, sed innuere tantum, digitosq. ad illam intendere. In his igitur recitantium, aut docentium theatris libenter fatemur pensiles, ac portatiles fuisse positas sedes ad temporarios plerumq. consessus, quod innumera docent loca scribebantur.

Rhetorica sedilia vocat *Sidon.* lib. 5. ep. 10. ad *Sapaudum*; idem nunc *scamna*, nunc *subsejlia* 9. 14. Auditoribus *scamna* componere, & ibid. crepitantis *Athenai* *subsejlia* cuneata. Omnino namq. *subsejlia* hunc cœtum audiendum, ac totam auditorij caueam dixerunt, præferunt poetæ. *Lucret.* sat. 7. vers. 45.

Nemo dabit Regem, quanti subsejlia consent.
& vers. 86.

— — — — — cum fregit subsejlia versa.

Nobis *Panche*, quæ & *scamna*; Græcis *καθῆμα*, & *συνίδας*. Diximus de subsejlijs præcedenti capite. Pluscula apud *Cresol.* legere est in

absolutissimo libro theatri Rhet. lib. 3. cap. 13. apud Voss. de imitatione cap. 7. Adi & Lips. epist. ad Belg. cent. 2. epist. 48.

In his auditorijs, aut theatris sophisticis *subsellia* propriè fuere, quæ in medio locabantur, communi, & vulgari vsui, sicuti *Anabasthra*, quæ parieti infigebantur per gradus scansiles subeunda, nobis *Palchi*. *Orchestra* autem in fronte ante suggestum dicentis; clarissimo .i. loco, ubi cathedræ, aut sedes honestiorum dispositæ.

Affabrè totam hanc scenam, atq. apparatus depingit idem Iuven. sat. 7. vers. 45.

Nemo dabit Regum, quanti subsellia consistens,

Es qua conducto pendent anabasthra sigillo,

Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.

Noto hîc *Subsellia*, *Anabasthra*, *Cathedras*: egregium huius loci enarratorem ne pigeat consulere Lips. ea epistola. Cathedræ autem hîc sunt, quas in fronte (vti dicebamus). flos populi, atq. edecumata audientium cohors occupabat. At ipsius quoq. Rhetoris, aut Sophistæ sedes eodem *cathedra* nomine ante has ipsas proximè locata audientium digniores. Ea. tamen paululum eminentior, vt videri, exaudiri. ab omnibus posset. Pers. sat. 1.

Sede leget celsa —————

V. Gref. d. cap. Gr. ὁρῶς ὑψηλὸς. *thrōnas excelsus*, ad sublimitis. Qua sedis dignitate, quid distant Regnantibus professores? Egregius honor virorum, qui publicæ student eruditioni, tradendisq. operantur disciplinis, vt illinc dictata auditoribus proferant, vnde distant imperia, iura diribent, belli, pacisq. leges imponunt populorum Rectores. Plinius 8. 21. epist. *positis ante lectos cathedris amicos collocavi*; loquitur de priuata intra domum recitatione apud amicos. Nota morem lecti, intellige autem de lecto tricliniari, ubi ille fortè legebat; ibid. & *tempus*, & *locum opportunissimum elegi*, utq. iam nunc *assuescerent*, & *ab otiosis*, & *in triclinio audiri*, &c. At de lectis, ubi scribentes, discentes, discentes, sederent: notat Casaub. ad Aug. cap. 78. & nos infra cap. 26. *Scimpodium* itaq. & *σκήπτρον*, item *διόπας*, & *αὐθιόπα*, ea sedes appellatæ recitantium, aut docentium; nobis *cathedra*, non tantum pro suggestu, sed pro magisterio ipso, & professione publica literarum. In celeberrimo totius orbis Palladio tres cathedræ potissimum memoratæ apud Atticos, Philosophiæ, Rhetoricæ, Politicæ. At quæ vocatur Politicæ, siue *πολιτικός ὁρῶς*, non tam

Tam respicit Civilis sapientiæ magistros, quam Rhetoras, aut Sophistas, qui politico dictionis charactere vrebantur: de utroq. enim exponi posse existimo. Qui eas cathedras obtinuerunt, *ποσάρες* dicti, veluti Præsidentes, aut Præfecti. Nec cuius tamen effroni per ambitum, aut obreptionem vulgabatur, sed multo prius examine, & experimento doctrinæ. Honorifica etiam accedebant stipendia, quibus præstantium virorum labors, & industria aleretur. Ut dicam in summa, cum summa pecuniæ, summò honori habebantur Cathedrae Athenis. V. quæ tradidit Meurs. de Fortuna Athenar. cap. 8. Cresol. d. libro. Sed redeamus in viam. Horatius ferm. 1. 10. discipulorum cathedras vocat.

Discipulorum inter iubeo plorare cathedras.
Alij malunt lequiori sexu *Discipularum*. Siden. Apollinar. lib. 7. epist. 9. *qui aut literarum, aut aliarum cathedras tenere.* Cassiod. psal. 1. *Cathedra propriè Doctores datur.* Hinc *Cathedra Moysi* quam interpretantur docentes: ac non semel alibi cathedrarum mentio eo sensu. Quare D. Hilar. in psal. 138. *Doctrina necessario significatur in cathedris.* Auson. epigr. 46. in tabulam, ubi Rufi Rhetoris imago picta.

Hæc Rufi tabula est, nil verius. Ipse ubi Rufus?

In cathedra

V. eundem Ausonium in Professoribus. Hermas antiquissimus ille Theologus 2. cap. 11. *Ostendit mihi sedentes in subsellijs homines, & unum sedentem in cathedra.* p. 873. Barthio editore. Hæc auditores signantur in *Subsellijs*; in *Cathedra* doctor, aut recitator. Iuven. ea satyr. 7.

Panxit multos vana, sterilisq; cathedra.

Hanc ipsam sterilitatis notam impressit cathedris Hispanus vates lib. 1. epig. 77.

circum pulpita nostra,

Et steriles cathedras basia sola crepant.

Omne seculum tulit algentium magistrorum querimonias, quos læna perula, ac mensa arctior, locatæ infelicitè cathedris operæ, suæq. pœnitentia professionis afflixit. Quod *Pulpita* Martialis, exponerem dicentium sedes. Ita enim quoq. vocatæ; at verò *cathedra* eorum, qui dicentibus interuenirent. V. Cresol. d. loco. Flaccus sup.

Discipulorum inter iubeo plorare cathedras.

Basia quod atunet, mos allusus suauis excipiendi post recitationem

nam Poetas, Sophistas, aliosq., qui prælegerunt. Adnotavit Voss. eo capite §. 5. ex Eunapio in Proaeresio. Addo ego palmarem, atq. illustrem locum Plinij epist. 17. lib. 5. *Recitatione finita multum, ac diu exosculatus adolescentem, qui est acerrimus stimulus monendi, laudibus incitauit, &c.* quare basia Martialis non expono, quomodo sentit Lips. d. epist. ac si nihil serium, aut quæstuosum; sed oscula, & amores, rerumq. mollium tractatio versaretur in labris dicentium: sed potius hanc basiandi consuetudinem respicerem. Quo sensu steriles Cathedras merito appellabant, si messis basia sunt, fructusque acclamatio tantum, & plausus. Non inuidebo tandem eiusdem Vossij adnotamentum de sedente, aut non sedente, dum publicè loquitur. Sedebant namq. ij, qui recitabant, h. e. quide scripto pronunciabant; at Dicentes, siue memoriter adloquentes stare solebant. Recitat iste, qui iam scripta iterum citat, atq. exponit; & quoniam intentos libello tenet oculos, ferme destituitur actione, motu, cæterisq. pronunciationis blandimentis, ac lenocinijs, quæ stantem adiuuare, & comitari solent. Conuenit igitur recitanti magis sessio, & incubatio, & sedatus membrorum habitus. At Dicentibus, quos memoria non deficit, quoniam stabant, gestus quoq., atque incessus, omnibusq. motibus animi consentaneus vigor corporis adiungebatur. Plin. 2. epist. 19. Vnde accedit, *ut hi, qui sedentes agunt, &c. Recitantiu verò præcipua pronunciationis adiumenta oculi, manus præpediuntur.* V. plura: & lib. 6. ep. 6. *Dicenti mihi sollicitè assistit, assidet recitanti, &c.* De legis interpretibus, aut Magistris apud populum Iudaicum, quod sedentes docuerint, auditoribus perpetuò stantibus, ritum protulit Samuel Petrus lib. 3. obseru. cap. 2. ac seruatum fuisse scribit vsq. ad tempora Simonis filij Gamalielis. Deinceps itaq. surgere in Synagogis legis doctores, alijque verba facturi. Act. Apost. 13. 16. *surgens autem Paulus, &c.* Idem Lucas de Christo Domino 4. 16. Euang. & *surrexit legere.* Obseruat doctiss. Maldonatus ad Matth. 23. *super Cathedram Moysis, &c.* hodieque seruari inter Iudeos.

Ab his cathedris, seu dicant, seu recitent, seu quoquo pacto doceant, *Cathedrarij* dicti, qui professoriam linguam exercent. Gloss. *Cathedrarij, ἐπιστοφῶν.* Seneca de breuitate vitæ cap. 10. *Nem ex his cathedrarijs philosophis, &c.* hoc est, qui in umbris scholarum, & super cathedras sophisticas eminentiam docent sapientiam, totos dies de virtute altercantes, quam verbis tantum, ac voce profrentur. *μὴ χρὴ*

τῆ λήγῃ, αἰὲν τῷ πρῶτῳ, verbo tenus, ac sine opere, ut eos perstringit Epictetus apud Gell. lib. 17. cap. 19. siue Pacuuij verbis apud eundem 13. 8. *ignava opera, philosopha sententia*. Sed & *Cathedrarj*, qui gestant cathedras, de quibus infra.

Ad sapientum confessus *Exedra* pertinet, locus instructus sedilibus, ubi disputationes, & colloquia seruntur. Describit Virruvius lib. 5. cap. 11. ac sæpe apud Ciceronem memoratur. In ipso statim aditu elegantissimi libri de Amicitia, quod illic *Hemicyclium* vocatur, non tam de sellæ genere ab ea forma dictæ, quàm de toto confesso in orbem, ac rotunditatem parato succurrebat interpretari. Hunc sellarum positum reperio in domo Cephali Atheniensis apud Platonem 1. de Rep. ad colloquia sapientum virorum, quos inducit de re ciuili dissonantes philosophorum summus: *ἐκεῖντο γὰρ δίσκῳ τινι, αὐτῶς κύκλῳ*. Erant enim illic dispositæ in orbem sedes. Sunt verba Socratis; at ea Tullij de Q. Murio. *Cum sæpè multa narrares, tum meministi domi in hemicyclio sedentis (ut solebat) cùm & ego essem una, & pauci admodum familiares, in eum sermonem illum incidere, &c.* Possunt hæc & ad confessum referri, siue exhedram, domumq., aut edificiij partem, ubi disputationes habiræ. Ex hoc Tullij loco nonnulli colligunt, & quidem viri probè subacti in polyhistoria, *Hemicyclium* sedem fuisse Auguris, quoniam M. Scæuola iridem erat Augur. Sed meminerint, volum, Q. Murium in templo tunc non fuisse (nisi Tullij domum quoddam veluti templum quis dicat Dæd. Suadæ) neque ibi auium Oscinum, aut Præperum volatus, vel cantus obseruasse: sed cum amicis iucundis, ac beatis de amicitia disseruisse. Quæ igitur ratio (ex hoc inquam loco Ciceronis) de Hemicyclio, tanquam de sella Auguris statim decernere? Meo augurio parum ritè augurantur. Erraui, ac me reprehendo: bellè, ac merè diuinant. Et quodd enim Tullius illic vitur verbo *solebat*, coniectura potius est hemicyclium non fuisse Murio paratum, tanquam sellam auguralem, ac prorsus debitam huic honori; sed quoniam illic consuetudinis, aut commoditatis gratia soleret quiescere. Ut autem monui, exedra etiam esse potuit sedium positus, atque ordo semiorundus, ubi Cicero, atque alij familiares cum Murio sedebant. Hos ipsos sapientum virorum confessus idem Cicero cum dulcedine memoriz ob oculos sibi ponit §. de fin. *Hic Spensippus, hic Xenocrates, hic eius auditor Polemo: cuius ipsa illa sessio fuit, quam videmus*. Quod autem vocat *sessionem*, pro exedra accipit.

accipio, aut sede; vel loco sedendi: quomodo Latinis, ambulatio, coenatio, gestatio, &c. pro loco ipso, non pro actu ambulandi, coenandi, gestandi quandoq; sumitur. Omnino autem exedra appellata tum Græcis, tum Latinis à frequentia, & paratu sedium. Exedra alio nomine Græcis *πασάδης*. Pollux lib. 7. c. 27. *Πασάδας δὲ ὁ ἐνοπιῶν, ὃς οἱ νῦν ἐξέδρας, &c.* *Xenophon Pastadas, quas nunc exedras, &c.* Gualtherus vertit *Porticus*; sic Hesychio haud semel *πασὰς, σοὰ*. Ita autem vocaram monet etymolog. auctor *διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἡμᾶς εἰσεῖναι, παρὰ τὸ πάσσεσθαι, quoniam ibi vescimur*. Est enim *πάσσω* dicitur τὸ γίνεσθαι, *degusto*. Idemque Hesychius *πασὰς, σοὰ, πρὸς τὰς πασάδας νυμφῶν. Porticus ad sponsarum nuptias, aut communia*. Fermè autem in ijs exedris paratæ epulæ ob loci commoditatem, ac spatium ætius præsertim tempore. Ac fortè in eum vsum olim ædificatæ, positæq; ibi subsellia ad compotationes; quo spectare videntur verba Pollucis d. l. 7. cap. 27. quasi olim forent, & appellerentur Xenophonti *πασάδης* ad conuiuia; hodie ad confessum, & disputationem exedra vocentur. At quoniam in porticibus, ac peristylis, quò docentes, discensesq; conueniebant, disputationes quoq; inibant; idè tam *πασάδης*, quàm *ἐξέδρας* expoluntur *Porticus*. Quo ritu hodie Pisis vocari potest spatium illud, ac subselliorum positus quadratâ formâ sub porticu Academiae, in quo sedent professores ad grauissima suæ artis, scita propugnanda, singuli aduersus singulos. Laudabile institutum, quod in alijs lyceis iamdiu desuetum, Pisis perdurat ad exercenda acriter docentium ingenia, quos vel vna hæc periclitandæ doctrinæ cogitatio laboribus omnino deuouet literarijs, suæque professioni addictos, mancipatq; insudare cogit. Adstant disputationibus conferti auditorum cunei, periade iudicium de Magistris facientium, ac in lubrica illa arena vires successerint. Quamquam & hîc multum frontis durities, ac verborum volubilitas prodest: ac sicuti in cæteris humanæ vitæ partibus, pudor, ac modestia, & si cum doctrina coniuncta, infra est. Multos sanè inclytos alioquin viros à Pisanis Athenis id experimentum deterruit, ne fumantes vrinæ attingerent. Vitruuius lib. 5. cap. 11. loquens de palæstris Græco edificiij genere. *Constituantur autem in tribus porticibus exedra spatiose habentes sedes, in quibus philosophi, Rhetores, reliquisq; qui studiis delectantur, sedentes disputare possint*. De publicis exedris loquitur Vitruuius; quibus consimilia putant; quæ *Capitula* vocantur in peristylis,

lijs, aut claustris monachorum, vti adnotarunt, tum Philander, tum Bud. in Pand. ad l. si verò 5. D. de ijs, qui deiecer. vel effud. §. 2. In his enim quoq. Capitulis perpetuò visuntur parata subsellia tum ad disputationes, tum ad consilia. Animaduerto autem apud eundem Pollucem lib. 10. cap. 5. *προξέδρας*, *Proexedras*, seu *Anteexedras*, quas pariter Gualtherus vertit *porticus*: congrueretq. cum eo, quod dicebamus de capitulis, quæ contigua sunt peristylijs. *Proexedra* igitur erit porticus, quoniam est ante exedram. Sed neque incommodè *προξέδρας* redderem ego Latine *Vestibulum*. Idemq. Vitruuius 7. 9. exedras interpretatur tanquam porticus; *Peristylijs*, aut *exedris*, aut ceteris eiusmodi locis, quò Sol, & Luna possit radios suos immittere. Atque hæc exedrarum publica spatia, Græcorum propria fuisse idem monet, quoniam palæstrarum quædam membra fuere: *palestras autem non Italicæ consuetudinis idem vocat*. Cic. 5. de finibus apud Græcos agnoscit. *Hoc autem tempore, etsi multa in omni parte Athenarum sunt in ipsis locis iudicia summorum virorum: tamen illa moueor exedra, &c.* & de prouincijs consularibus *A suis Græcis subtilius eruditus, quibus cum in exedra iam bellatur*. Pisonem notat. Apud Romanos autem priuatas potius crediderim fuisse has exedras; secretumque quoddam conclaue lucubrando aprum, doctilq. excipiendis amicis, quibus cum disputare, ac commentari consueuerint: inibi quoque meridiabantur, ac somnum capiebant grabbarulo positus, quod loca Ciceronis ostendunt tum primo de nat. Deor. 15. tum 3. de orat. 17. Priuatam pariter exedram, & cubiculo iunctam expono apud Vlp d l 3. *In eum potius dare actionem, ex cuius cubiculo, vel exedra deiectum est licet plures in eodem canaculo habitent*. Neque tamen idem Tullius omnino remouet hæc exedras à porticibus, quasi Græcanicum morem imitatus. *ὑποξυστήρις* appellat *Exedria* lb. 7. familiar. epist. 23. *Exedria quadam mihi noua instituta sunt in porticula Tusculani, ea volebam tabellis ornare, &c.*

Non miror si tam multæ sedentium statuarum compareant, quos pallio malè opertos, ac seminudos coniicimus esse philosophos in palæstris, aut exedris Græcorum differentes: nec defunt illis. crepidæ, nec barba promissior, nec in manibus pugillares. Fateor tamen earum nonnullas accipi posse de quibusuis alijs, qui in balneis sedeant, lauandi, ac tergendî gratia: conuenit species iniecti palliastri, corporisq. malè amicti; & quod pugno stringitur, linteamen potius, ac

P

suda-

sudariolum, quàm liber. Satis erit interiam, si tria, aut quatuor proferam de multis, quæ Florentiæ asseruantur ita sedentium exemplaribus.

Primum accepi à nobilissimo iuvene Francisco Abbate Niccolinio, quem Gratia, ac Musæ certatim lactant, toto copiarum cornu fortunat. Veritati lito, non Philia, quæ mihi cum illo solidissima intercedit. Hic aduerte segestrium humeris impositum, ac tænia reuinctum, qua collo hæret; quod ne elabatur, sinistram retinet sessor: nec desunt sudariola, ac lintea in utraque manu. V. n. 45. Secundum in viridario Marchionis Bartholomæi Corsinij, quasi illic excubet sedens philosophus ad tutelam veterum inscriptionum, quas supra laudauimus. V. n. 46. & cap. 13. inter multiplices sellas illic exhibitas. Aliam misit sub n. 48. Abbas Octavius Falconerius, de quo spectatæ nobilitatis, atq. eruditionis iuvene, quicquid labor præstare, aut ingenium potest, totum iuratus spondebo. Tam ille cernit acutum in his quoq. diiudicandis antiquitatibus, ut vel suos vincat ἱππαρχας, unde sibi gentile cognomen; nec falcatis illorum unguitibus cedat in arripiendo feliciter quocumque disciplinæ genere.

Conijce huc, si libet, sedentem Homerum omnium Philosophorum parentem, qui quæ sint vera sapientiæ, ac virtutis præcepta

Plinius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.

Imagines profert Illustrissimus, ac Reuerendiss. Leo Allatius in ipsa statim fronte libri de patria Homeri ex Cimeliarcheo Eminentiss. Card. Barberini. Neque aliter Pythagoram veteres sæpius sedentem statuebant. Adde & iconem sellæ marmoreæ, quæ in Sancti Marci Romæ visitur reclinando corpori aptissimæ, & ad usum puto balnearem (V. n. 48.) qualem germanam geminam cum suo sessore in ædibus Gaddiorum Florentiæ inspeximus, anachinterio recuruo, & antroforus sensim porrecto, ut sedentem veluti complectatur. *Exedra* apud Christianos peristylia, aut porticus extra ambitum templi, qualia, opinor, hodie, quæ dicimus Claustra, ubi monachorum mansiones; aut quæ nobis *Canonica*, ubi Clerici, atq. ecclesiæ deseruientes. Ruffin. 2. 23. hist. eccles. *Exedra, & pastophoria, domusque in exedram porrecta, in quibus vel aditui, &c.* Nescio an huc respiciat D. Hieron. ad Eustoch. *Si quis caperit egrotare, transferatur ad exedram latiore, & tanto senum ministerio confortetur, &c.* idemque de veteri templo ad 1. paralip. 23. *In vestibulo, & in exedris, & in loco purificationis,*

tionis, & in sanctuario. Accipio exedras hic pro peristylis. Euseb. hist. eccles. 10.4. ἐπὶ τὰ ἑξῆς τὰ πάλαι ἐξεδράσσι, καὶ δίκαι, &c. ad ea, quæ sunt extra templum denentis, exedras, & mansiones, &c.

C A P V T XXIV.

Arquata Sella. Sellula rusticana. Hemicyclium. Tripetiz. Tre-
spolo. σπύλον. θράνα. σπύλον. Pollux oscitante versus.
Sellæ Tripodes. Tripoda. Tripedia. Sessibulum. Sediculum.
Sedile. Quadratum. Artisselium in fragmento Petronij Tragaria-
no: sententia noni verbi elucidatio; iudicium de fragmento. Sedecula.
Seliquastrum. Sella muliebris; adoperata. ἑλκός κατάστροφος. Le-
tica. Leticarij: etiam qui sella inferviebant. Cathedra; de sella
muliebri. Cathedrarij. Cathedralicij. Proseda. Alta sella Im-
nenali afferta. Sellariæ: Popinæ Sellariolæ. Theodora Imperatricis
lena Procopio. Lenarum, & circulatorum sella. Piscium venditori-
bus sedere vetitum Athenis. Sella Gestatoris, Fectoris, Portato-
ris. Calius Aurelianus, siue Arrianus laudatus. Procurata Sella.
Gestatoris bracteæ. Gestamen. Gestatorium. Tacitus exacte
animadversus præter Lipsij mentem. Balterna. Lettiga.

Quoniam satis haftenus quodam veluti recensu sedes adno-
tauimus, quæ aliquod in se habent honoris instar, quo no-
strum hoc maxime spectat παράγωγον: nonnullas indicare
alias nunc iuvat, quæ mutuam iam dictis præstant, & ac-
cipiunt lucem, quæque scriptoribus magis memoratæ suc-
currunt. Indicabimus dumtaxat; non attentè, atque exactè scruta-
bimur. Quod σὺν θεῷ faciemus, cum per aliud tempus, atq. ocium
impensè toti erimus ἰδῶσι.

A primo capiens elemento exordium nominis, prima sese pandit
Arquata Sella: ob structuræ, figurationis, aut compagis speciem ita
appellata, quoniam in arcum sinuetur. Sic Arquatus morbus, & Ar-
quatus, qui eo laborant; ab arcus, siue Iridis colore. Arnob. lib. 2. de
rustica loquens supellectile, quid arquata si sellula, arcus, strigilis, pol-
labrum, siliquastrum, trulla, &c. Inter viles omnino reponit, qualium
etiamnum hodie quasdam apud nostros videre est, ligneas, & obso-
letas auorum reliquias nullo, aut paruo cultu. Esic curuatura illa,

ac finis satis commodè leſſorem excipit, & complectitur: tribus innixas pedibus fermè obſeruamus. Talis ne fuerit, an non, ignoro, quam pariter ſellulam, & ruſticanam, imò ſeruilem vocat Sulpic. Seuer. dial. 2. cap. 1. *Sedebat autem Martinus in ſellula ruſticana, ut eſt in viſibus ſeruulorum, quas nos ruſtici Galli tripetias, &c.* de Tripode mox. Arcuatæ ſedis meminiffe Tacitum lib. 15. ann. ſcribit Pignor. lib. de ſeruis p. mihi 38. ſed verè nulla apud Tacitum mentio ſedis cum hoc nomine *Arquata*; id modò legitur eo lib. 15. 57. de Epichari liberta, *Vincto fascia, quam pectore detraxerat, in modum laquei ad arcum ſella reſtriſto, indidit cernicem, & corporis pondere conniſa tenuem iam ſpiritum expreſſit.* Nemorat arcum ſellæ; ſed non neceſſariò ſella erat arcuata; torré in ſumma reclinatorij pars, qua capiti ſedentis imminet, in arcum, ſiue apſidem curuabatur, ornatus, ac decoris cauſa, vt nonnullas veterum obſeruare eſt: atque huic arcui cum ſciam alligaffet Epicharis propenduli corporis grauitate ſpiritum intercluſit. Cæterum non ineptè poſſem *Arquatas* vocare ſellas, quarum Anaclynterium, vel pluteus continuò aſurgens tabulato in arcum ſinuatur, ac deſinit; ac plurimùm episcopales ſedes ita deformantur. Sed quoniam Arquatas Arnobij, aut tripetias Sulpicij, ruſticanas, ac ſeruiles fuiſſe nouimus: quid cauſæ eſt, cur reclinando dorſo eminentem illis pluteum appingamus? In priſcis tamen monumentis quædam deprehendimus ita figuratas; ſed molliori curuamine ſenſim flexas in arcus portionem, vario etiam ludentis fabri ingenio, ſignis, columellis, paraſtatis, triglyphis eleganter ornatas: quarum aliquot exempla ſuperius exhibui cap. 13. Arcuatam, ac ſimplicem magis, in qua ſedet Cithariſtria ante conuiuas fidibus canens præſero inferius cap. 29. ex Boiffardo parte 4. antiq. p. 145.

Hemicyclium, ſemirorundam ſedem, quam Auguris propriam crediderunt ex loco Tullij initio libri de amicitia ſupra examinatam habes; ac penſiculiùs verba Oratoris expoſuimus cap. 23. ordinem potius ſellarum in arcum, aut hemicyclum diſpoſitarum, quam genus ſedis peculiari ea forma exiſtımantes. Reperimus ramen ſemirorundā eā formā, & quidem ſub rit. Pontificis maximi in Tiberio apud Nonn. ad numiſm. Goltz. tab. 11. n. 3.

Proximè ſequitur, non vtroq., ſed vno amplius pede ſella *Tripas*. Martinus Thronenſis Episcopos, regula, ac decus Antiftitum hac utebatur tripode ſella modicus, & pauper, ſed Cælo diues; ſuperbas
hor-

horrebat luxu, ac diuitijs. Sulpicius Seuerus, qui supra, dialogo 2, *Sedebas autem Martinus in sellula rusticana, ut est in vñbus seruulorum, quas nos rustici Galli tripetias; vos Scholastici, aut certe tu, qui de Grecia venis, tripodas nuncupatis.* Alibi eandem sellam Martini dial. 3. c. 20, *sedile ligneum* vocat, inde materiam cognoscimus. Noto apud Gallos rusticum verbum illius æui *Tripetias*. At Scholastici, aut literati præsertim ἰλλανίζουσι dixerunt *Tripodas*. Latinis *Petiolus* diminutiuum pedis, πόδιον: ut & pars illa vnde poma dependent, atq. hærent; quam nos Gambo: à triplici igitur pede, *Tripetia*. Tripodem insidebat Pythia, ut numen conciperet, atque oraculum funderet; siue mensam, siue sedem appelles. Sed Tripus ille futurorum index ex auro, & operosè factus: de qua sede fatidica fari, ac dicere multum multi occuparunt. Redeamus ad viliorẽ vñum, quo modo etiam hodie inter colonorum, & pauperum instrumenta adhibentur, nobis *Trespolo*. Isid. 20. 11. *Tripodes, scabelli sunt habentes tres pedes.* Papias, *Tripodes, scamelli sunt habentes tres pedes.* Polluci σχίλυθρα lib. 10. cap. 11. quæ sic explicat ἀπὲρ ἐστὶ μικροὶ τρίποδες, *quæ sunt parui tripodes.* At Hesychio Ταπεινὰ διφρία, ὑποπόδια, *humiles sella, scabelli.* Vterque facit parua, atque humilia. Σχολύθρια autem, non σχίλυθρα appellari debere monet Leopard. 2 8. emend. quem vide. Eidem Polluci 26. 7. θράνια, σκολύθρια. Iterumq. 10. 11. θράνιον ex Aristophanis Pluto nobis repetit. Sed non benè meo iudicio interpreter Pollucis ea verba Comici ἀντὶ θράνε, εἰ μὴ κεφαλῶν κατιγόςτος, vertit, *Ante sedile urnæ caput confracta; debebat, Pro sedili, urnæ caput, &c.* clamat vox αἰσῖ, & locus Comici ingrata Paupertatis dona referens, quæ miser homo ab ea accipit. Inquit autem, pro puluino lapidem, pro pane maluam, pro maza raphanum, ἀντὶ δὲ θράνε, εἰ μὴ κεφαλῶν κατιγόςτος, *Pro scabello urnæ caput effracta.* Festiuè depingit nobis Aristophanes pauperrimi homuncionis vilissimam sediculā; fictilis nempe cadi detruncatum capitulum, vbi angustè, atque humiliter sedeat. Alia, quæ ad hoc θράνιον spectant vide supra, vbi de tuppédaneo. Omnino igitur Tripodem inter humiliorum instrumenta, & supellectilem faciliè parabilem reponimus. Quare Sidon. lib. 4. epist. 24. Maximum describens impaſto nuper sacerdotio continentem, ac frugè, deq. vita lautiori, ac benè curata, ad seueram, & moderatam traducto, *Coma brevis, barba prolixa, tripodas sella, Calicum vela foribus appensa, lectus nihil habens pluma, mensa nil pur-*

purpura, &c. Disce Sacerdotij candidate, & exemplum lucrifac quicumq. ecclesiasticis honoribus intumescis. Ad eam epistolam doctiss. Sauaro ex glossis Isidori Mss. *Tripoda*, *Tripedia*, *Scabellum habens tres pedes*: recte emendans pro eo quod erat, *apud tres pedes*.

Accenseamus his affinia sedium genera, quas ab humilitate, ac minuta forma in vniuersum vocarunt *Sessibulum* Plauti Pœnulo. 5. 2. Varroni *Sediculum* memoratur 7. 1.2. Paulus ex Festo, *sediculum, sedile*. Ermè enim *sedile* pro viliori genere. Sic D. Martini tellam tripodem Sulpicius dial. 3. cap. 20. *Sedile ligneum* vocat. Nos prouerbij loco *Far da sedile*, pro quauis postremissima obsequij, ac seruitij demissione. *Sedile* autem propriè ea pars, quam sede premimus: quomodo in actis D. Marci vocatur, quæ Henric. Vales. profert ad Eulebij hist. eccles. 7. 19. *In cuius cathedra sedili*, &c. plantie .f. illa lignea, omni exura fulcrorum, pedum, ornatu, aut instrumento. Hygino *quadratum* lib. 2. de signis stellas enumeranti, quæ in Cassiopeæ asterismo notantur. *In quadrato* (inquit) *in quo sella deformatur, vna*, &c. à figura nempe sedilis, quod ferme quadratum, aut *τετραπλευρον*. *Tabulatum*, *Affamentum* vocarem, si lignea sit sedes, item *Mensam*, & *Pluteum*. Nil mirum igitur, si sedilis, aut sediculi nomen dedere arctis, ac minutis sedibus, nulloue, aut exiguo ornatu. Hinc altum, illinc humilius sedile præscribit Cels. 8. 10. *Homo collocatur alto sedili*, *medicus autem humiliori aduersus*. Et si nomen *sedilis* vniuersæ sedi, cæterisque etiam sedium liberaliorum generibus conuenire potest.

Cic. 4. ad Att. 9. *Sedeculam* dixit (Græci *δωδέκων*, Polluci 10. 11.) *Maloque in illa tua sedecula* (inquit Tullius) *quam habes sub imagine Aristotelis sedere, quam in istorum sella curuli*. In Traguriano Fragmento Petronij nuper edito inter alia legimus *artissellum de suo parauit*, & *duas trullas*. Loquitur de seruo frugi, qui gentium suum defraudans, de quotidiano demenso miser comparlerat, paupertinam sibi parans supellectilem, artissellum, & duas trullas. Inaudita vox artissellij, vt multæ aliæ in hoc scripto. Quod si *Artissellum* rescribamus, pronum mox erit pro arca sella, & angusta, atque humili, qualis seruum noui dedecebat, interpretari. Nisi aliud vltus hæc subest, & *ἀπὸ τῆ ἀψίμ*, à pane deducta sit vox; cum enim iungat mox duas trullas, vasa .f. vinaria, id primum curæ esse debuit seruo non improvido seruandi panis, viniq. instrumenta parare. *Artissellum* autem idem sit, ac *Panarium*, vel arca, aut repositorium panis: quasi *ἀπὸ τῆ ἀψίμ, καὶ σιτῶν*, *Arti-*

Artisylum, Artiseliium; quòd illic colligatur panis veluti furtivus, ac diarijs detractus. *Artophorum* reperio apud Athenæum 4. 1. genus instrumenti, aut repositorii, in quo panem gestabant, plexis viminibus, aut virgis, quas illic vocat *ιμάτιας*. Nobis esset *Gerla*, quam ita pariter dictam, sicuti *Artophorum*, à gerendo pane, quasi *Gerulana* puto. Quod autem ex Petronij *ἀποσπασματίης* verbi monstrum inauditi deprompserim, nolim mihi ut vllus apud severos criticæ rei phrontistas dicam impingat. Esto nasuriorum de hoc fragmento iudicium, quod non pauci minantur: ego interim aio pleraq. illic auctorem prodere, suumq. referre genitorem Petronium. Talia ipsi lineamenta, tales ductus in satyrico reliquo. Sed multa quoq. fateor dissimilia; quæ à mala fortasse exscriptoris, aut scioli manu, ætatisq. barbarie. Vocabula illic insolentia, & lexis monstrosæ: nec pauca Italicum, ac vulgarem nobis spirantia genium sermonis. Sed recordemur tamen, communes quasdam notiones, sensusque nulli non dedisse naturam, magnumq. mundi codicem explicuisse, atque ingentem aperuisse officinam, ad quam omnes ingenio possint, atq. oculis intendere; observatam illic, adnotatamq. rerum dicendarum materiem colligere: Eoque pacto in morum, vitæque humanæ societate, ac similitudine abundè reperire, quod mentem instruat, mox linguæ officio in sermonis copiam, & apparatus effluat. At *sedeculas* quod spectat, ut eò reuertamur, sceminis eæ in vsu frequentiori: non modò ut vereturius quiescant, sed aprius quoque ad pensa domestica colo, acu, stamine exequenda. Talia fuisse *Seliquastra*, vel *Siliquastra*, aut *Solliquastra* (ut variè appellant.) Simile verò est muliebri potissimum sessioni. Sic in *ἀσποβίστας* sedentem locarunt Cassiopeiam. Astronomi: quæ idèò *Mulier seliquastri* ab Arabibus dicitur. De seliquastro autem plura diximus cap. 10. At muliebris sellæ mentio apud Sueton. cap. 6. Othonis: *Tunc abditus properè muliebri sella in castra contendit*. Si abditus Otho, liquet fuisse adopertas hæc sellas, pudoris, & modestiæ causa: quales *δίππης καταςίης* vocant Græci; atque hodie nobis in vsu promiscuo, seu veste, seu corio obducantur, fenestellis, plagulis, specularibus additis. Harum primus inventor, aut saltem adhibendi studiosus inter viros Claudius Imperator, si Dionii fides lib. 60. p. 665. *δίππης καταςίης πρῶτος Πρωδίου ἑχρίσατο*. *Sella aperta primus Romanorum usus est*; vbi *δίππη*, *Lectica* non bene vertunt, quoniam diù ante lectica lecta Romanis in vsu, nec primus adhi-

adhibuit Claudius. Iusta notauit censura doctum alioquin interpretem Iustus Lips. 1. elect. cap. 19. vbi exactè persequitur lecticæ, ac sellæ differentiam. Indicare non desino hanc sellam opertam Consulibus deinceps, & consularibus fuisse adhibitam, postquam Claudius primus vsurpauit. Dio inibi καὶ ἐξ ἱκανῶν καὶ νῦν ἔχ' ὅτι οἱ αὐτοκράτεις, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατωκότες δισφορορέμεθα. Inde & nunc non Imperatores, sed nos quoq; qui Consulatum gessimus sellam (operta) vehimur. Alioquin mollior habita ea lectio, vel supra muliebres delicias, ac tantum non vitio versa eidem Claudio, nisi quatenus infirmitate corporis excusabatur, V. Dionem. Hodie nobis frequentissima: ac sine adiuncto *Seggiola*, hoc est sellula, aut sedecula, & andare in *seggiola*. Pergit Suetonius d. cap. 6. *Ac deficientibus lecticarijs cum descendisset, &c.* Vocat lecticarios etiam eos, qui sellæ subiuncti forent, communi nomine tam eorum, qui lecticam succollarēt, quàm qui sellam veherent. Noluerunt *Sellarios* appellare, cuius vocis alia vis est. V. Lips. eo loco. Mentio lecticariorum l. 47. de legatis 3. & Paulo 3. tent. 7. atq. hi ferme serui. Pignorium adi erudito opere de seruis pag. mihi 130. & 208. Lips. ibid. sella circumlatae foeminas, & quidem a lecticarijs docet Sen. 2. 14. de tranquill. *Quid refert quantum habeat, quot lecticarios, quam oneratas aures, quam laxam sellam.* Et arctiores enim, & laxiores sellæ pro diuitiarum modo; sic paucioribus, sic pluribus opus, qui veherent. Quare *Hexaphoros*, gestatorium, quod *sexta ceruice*, (vt vates loquitur) ferri solebat, tam de lectica, quàm de sella, aut cathedra vsurpatur: aliàs duo gestores sellæ sufficiebant. V. Lips. ibid. de Ogulnia Iuuenal. sat. 6.

Conducit comitem, sellam, cervical, amicas.

Alia duo Senecæ testimonia profert idem Criticorum maximus. Ad do Lamprid. Heliogab. 15. *Ania sua ad Senatum vocata, & ad sellam producta*, vbi Salmaf. *Perducta* legit; *perducere ad sellam*, pro sella perducere. Sic nos *condurre a cavallo*: *andare, e condurre a piedi*; ad equum, ad pedes, pro, equo, vel pedibus, &c. At nomen Cathedræ, etsi commune ad omne sedium genus, speciatim ad muliebres sellas traducitur, quo respectu Iuuenal. eā *latyra*, *molles* appellauit. cathedras, Mart. 3. 63.

Inter famineas sora qui luce cathedras

Desidet. Phædrus 5. In cathedra matris.

De Aria inuicti animi foemina Plin. 3. ep. 16. *Dum hac dixit, exiluit cathe-*

cathedram, aduersoq; parietì caput ingenti impetu impegit. Propertius 4. eleg. 5.

Supplex ille sedet, posita tu scribe cathedra.

Quid libet, has artes si paucet ille, senes.

Ad quem locum fusa, ut solet illustratione Passeratius: ex quo proficit Pignor. de seruis pag. mihi 210. quod verò uterq. apud Horatium lib. 1. satyr. ult. probat.

Discipulorum inter inbeo plorare cathedras.

Non tam mihi certum est, quin placuerit pro sequiori sexu virilem reponere, legendo *Inter discipulorum, &c.* Serui, vel pueri, qui has cathedras gerebant, ab officio *Cathedrarij*: sed & *Lecticarij*, ut diximus. Alij sunt ab his *Cathedralijs* ij, quos Martialis 10. 13. vocat *Cathedralicios*.

Cùm Cathedralicios portet tibi rheda ministros.

Delicatos .s. ac teneros, quasi femellas, non viros. V. illic Rader. & Turneb. aduersar. 30. 30. nisi malis, quoniam in cathedra sedentes intra rhedam posita vehebantur. Arrideret & Cathedralicios exponere, quoniam assidui, arque officiosi circa mulierum cathedras præsto forent, neq. ab earum cathedra, aut lectica recederent, quales vocamus *Paggi di Valigia*, qui fermè molli, ac delicato cultu. Sed quando scæminarum est libenter prodire, ac per urbem circumferri, ut ambitiosè spectentur: quæ ambulatrices proinde, ac secutuleiæ nonnunquam audire solent; non miror in sellis à scæminis parum custoditæ pudicitæ venereos fuisse expectatos aduentores. Iamdiù ad Plautum adnotarunt viri docti: locus est in Pænulo actu 1. sc. 2. ubi Adelphasium meretrix cætera suæ artis viliora capita *Prosedas* vocat à prosedendo, quoniam ante lupanaria, & fornices sedeant, veluti specimine appposito, quo licitatores inuitent. Paul. ex Festo, *Prosedas, Meretrices Plautus appellat, quòd ante stabula sedeant*; ea sunt autem Plauti verba.

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias

Miseras, cæno delibutas, seruilicolas sordidas,

Qua tibi oleant stabulum, statumq; sellam, & sessibulum merum.

Fest. Sicut ea, quæ ante stabula sedebant, dicebantur *prostitibula*, in ver. *Alicaria*. Baruch 6. 42. *Mulieres autem in vijs sedentes, &c.* V. Roam 6. 6. sing. locor. f. l. p. 2. notatq. ex Herodoto, ac Strabone. Horsum trahunt, & illa Hieremiæ cap. 2. *Vbi non fuisti visitata? Iuxta vias se-*

Q

disti

disi illis: Tertull. de cultu foeminarum. *Thamar illa, quia se expimerat, idcirco iusta suspicioni visa est questui sedere*. Adde quæ notat Cerda aduers. sacr. cap. 181. de mulieribus menstruaris ad Isaïe cap. 64. ex LXX. interpp. Iuuen. sat. 3. 135.

Cum tibi vestiti facies scorti placet, hares,

Et dubitas altâ Chionem deducere sella?

Interpretari licet de sella, qua meretrix illa, cui nomen Chione. altè vehabatur per urbem. Sed magis placet sellam dicere, vbi amasios maneret. Vocat fortè an *Altam*, vt lupam demonstret non tam curti assis, aut vulgaris indicaturæ: ita exponerem, nec abhorret sensus, & iunctura sermonis. Verus Scholiast. ibi. *Deducere sella, inde sellaria*. Intelligit (puto) nomine *Sellaria*, vel lupanaria, vel meretrices ipsas. Altum sedile foeminæ alioquin frugi, & antiquæ paupertatis tribuit Naso fragm. medicam. faciei.

Cum matrona premens altum rubicunda sedile

Affiduo durum pollice nebat opus.

Vbi *altum sedile* exponere licet, quasi iubmotum, & inaccessum veteri illa pudicitiae custodia. Quo sensu nihil minus conuenit cum Iuuenali. Vel *altum*, h. e. inconcinnè, & incommodè factum, ijs moribus, & seculi imperitia, humiliores quippe sellæ, opportunè magis, & commodæ ad quiescendum. Sunt qui pro *Sella* substituunt *Cella*: quod Farnabio non displicuit, nec Pignorio de seruis p. mihi 137. qui fatetur, se nescire, quæ hîc sit Alta sella, Cellamq. non inuitus reponit; vt *Alta* nempe *Cella* sit fornix. Sed cur alta vocetur sella, superius dixi; cur ita sit vocanda cella, non illicò sum dicturus. Vox enim ipsa Cellæ locum signat angustum, & humilem, quod notissimum, & protritum est. Idem Iuuenalis eas libidinis mansiunculas vocat *Tegetes*, opponitq. cubili Palatino sat. 6. 117.

Ansa Palatino tegetem praeferre cubili.

Quis nescit tenebricosa, olentia, ac subterranea plerumq. fuisse ea gurgustia obscœnitatum, & latitando facta? Aded vel auctores flagitium ipsi suum occultare cupiunt. Seneca pater controuer. lib. 1. *Fornicis fuliginem* appellat, ac filius de Vita Beata cap. 7. voluptatem describit *latitantem sapius*, ac *tenebras captantem circa balnea*, ac *sudatoria*, ac *loca adilem metuentia*: inter quæ omnino fornices, & luparum stabula. Quid est ergo, cur altitudinem ijs cellis, & cothurnum apponamus? Quod si liceret veteri, & iam confessæ lectioni manum in-

in-

inferre, fortasse ex ingenio quis pro Alta, reposuerit Arcta.

Et dubitas arcta Chionem deducere sella.

Et arctæ namq., & laxiores sellæ muliebres, quod supra docuimus: illæ magis decent scortilla sordentia, & famelica, mitera libidinis publicæ mancipia. Sed & arcta cella, nil disconuenit, potius quàm alta. Ad hunc autem sedendi morem respicere potuit Seneca 1. de Benefic. cap. 9. *Rusticus, & inhumanus, & mali moris est, si quis coniugem in sella prostrare vetuit, & admissis inspectoribus vehi undiq; perspicuum.* Alia vide apud VVouerium ad Petron. & Colerum parerg. cap. 8, quos laudat Taubmann, ad eum Plauti locum. Neq. tandem alienum penitus est, quod Tiberius Princeps *sellariam* excogitauerit, atque ira vocauerit in secessu Caprearum, *sedem arcanarum libidinum*. Suet. cap. 43. Tales, opinor, quæ Plinio memorantur in domo aurea Neronis lib. 34. cap. 8. *Violentia Neronis in Urbem conuecta, & in sellarijs domus aurea disposita.* Scholiastes Iuuenalis sup. satyr. 3. 135. *Deducere sella, inde sellaria; hoc est lupanaria, & loca sellis meretricum confita.* Popinas sellariolas vocat Martial. 5. epigr. 71. de Syrisco,

In sellariolis vagus popinis.

Notauit Torrent. ad eum Suetonij locum Tiberij cap. 43.

Turpitudine non abfoluo sessionem meretriciæ affinem, qua saltatriculæ, aut circulatrices foeminæ oculis sese vulgant altius in foro sedentes. De Theodora Iustiniani scribit Procop *αὐτὴ δ.* quod lenoniam fecerit sororij dedecoris ministra, ac pedisequa: Comitonom nempe sororem in triuijs, ac pulpitis ætatis florem corruptentem quacunq. sequebatur, suis ipsa humeris sellam, siue scabellum ferens, vbi eadem Comito sederet? *Ἐὰν θρονὶ ἐπὶ τῶν ὁμῶν αἰεὶ ἔφην, ἐφ' ἑτέρῳ ἔκειντο ἐν τοῖς ἐυλόγοις καθήμεναι ἐν αὐτῇ.* *Scamnum humeris semper ferebas, in quo illa (Comito) in congressibus sedere consueuerat.* Verba sunt Procopij tota illic probrorum plaustra euomentis in Theodoram Imperatricem pag. 41. β. *θρον* vocat eam sedem historicus, quam Nicol. Alemannus in notis pag. 31. *subsellium* vertit, atque inter *ὀπλαδίας* reponit, sedium genus plicatiliū, de quibus nos infra cap. 26. Quem morem circumferendi eas sellas paulò post tempora Procopij cur defuisse dicat, non video. Cùm adhuc hodie in comitatu Principum, ac diuitum eæ sellulæ plicatiles circumferantur; ferme tripodes, nunc laxari, nunc contrahi faciles.

Viri quoq. in foro, aut alibi publicè mercimonia vendentes, non

tantum fore minæ, quæ pudorem, ac pudicitiam, sellarum vñ præsidio. Hinc noui foederis paginâ apud D. Matth. cap. 21. Christus Dominus, *Cathedras vendentium columbas euerit*. Scio hæc verba ad mysticum sensum trahi ab antiquis patribus Hieronymo, & Ambrosio: neque tamen diffitendum est suas fuisse sedeculas, aut cathedras in foro vendentibus; necessarium proinde minus est de Cathedris Doctorum in templo docentium interpretari, quas columbarum venditores occuparint. V. Doctiss. Maldonarum. Fermè enim sellularij esse solent viliorum artium professores; multò autem magis sordentes propolæ, ac Dardanarij assidua mora opperientes licitatore; quòd si standum iugiter illis foret, tædio, & lassitudine marcerent. Atque hoc in causa, cur Athenis vetitum, ne piscium venditores sederent: vt eo pacto citius empturientes dimitterent, ac piscis tum foret recentior, & mare saperet, tum pretia minus intenderentur à piscarijs, quos ea standi mora edomaret. Veteri lege Aristonici id sancitum, quam refert Alexis Comicus apud Athen. lib. 6. 2.

————— μὴ πωλεῖν ἐν καθημέρις
 τῶν ἰχθυοπωλῶν διὰ τέλους ἱσχυότας.
 ————— Ne venderent sedentes

Piscarij, perpetuò autem stantes.

Adi Lud. Nonn. de re cib. 3. 6.

At communes foeminis, virisq. cathedræ, quibus gestarentur, nisi quatenus muliebres occlusæ magis, puto etiam, ornatae. V. Lips. d. lib. 1. cap. 19. elect. ac supra innuimus. A gestando, ac ferendo *Gestatoria* sellæ, *Fertoria* dicebantur, & *Portatoria*, ac neutro genere *Fertoria*. Suet. Ner. cap. 26. *Interdum quoque clam gestatoria sella delatus in theatrum, &c.* liquet fuisse opertam, ac veluti muliebrem, si clam deferabatur; quomodo de Othone cap. 6. *Quòd abditus properè muliebri sella in castra contendit*, & Vitell. 16. *Continuò igitur abstrusus sella gestatoria, &c.* Cælius Aurelianus haud semel meminit inter veteres medicos apprime doctus, elegans, eruditus: omnino dignissimus, quem artis Asclepiadicæ terant alumni, nemo literarum amans ignoret. Loca tibi indicabo, & fidelius, & plenius, quàm alij attulerint, siue Pignor. lib. de seruis, siue Barth. aduersar. Igitur tardar. passion. lib. 1. cap. 1. scripsit Cælius (si tamen is est auctor, & non I. Cælius Arrianus) *Autè cibum præterea erit adhibenda gestatio, portatoria. s. sella sine vehementi motu*, & ib. *adhibenda igitur vestitio pro virgibus*

ribus ægrotantis Fertorio, vel sella procurata. Idem videtur esse *Fertorium*, ac *sella fertoria*, ut inferius vocat cap. 5. sed quomodo distinguit à *sella procurata*? Ego nomen generis puto *Fertorium*, ut *ποσειον* Græcis, pro quocunq. gestatorio ægris commodo, ac præcipue lecticula, in qua ad medicum olim ipsi ægrotantes portabantur. *Procurata sella* Barthio aduers. lib. 41. 25. est ad id commodè instructa, & necessarijs omnibus curata, *Fata à posta*. Quod ut non abnuerim, ita nil prohibeor *Procuratam* exponere, Promptam, prouisam, curatam. Sic nos, *Procurata, Pronista, &c.* Non pauca sunt in eo auctore, quæ nostris respondent: nec ignobile illinc glossarium excerpere liceat, tum ad Latinarum, tum ad Italici sermonis lucem. Idem Cæl. cap. 5. *Adhibenda gestatio, primò ex lectulo pendenti, tum etiam fertoria sella; iterumque. Primò gestatoria sella, tum vehiculo manibus actò, & lib. 2. cap. 1. Tum gestatione corpus mouemus pro virium modo fertoria sella, sine cathedra, tum longiore vehiculo manibus actò.* Fertoriam sellam à cathedra sciungit; quasi fertoria sit communis, & vulgatis; cathedra honestior, atque instructor. Vides quot modis hæc sellas describat, ac nominet, & in vsum ægrotorum producat. Celsus lib. 2. cap. 15. quod est de Gestatione *scamnum* vocat, non sellam, in quo ægrotus gestetur. Alij veteres medici lecticas potius, quàm sellas aduocant gestationis causa. Sed illæ omnino commodiores, quando in ijs promptum est aut sedere, aut decumbere, ut libuerit. Notat ex Anthyllo, & Actio doctiss. Mercurialis gymnast. lib. 6. 10. vbi de gestatione. V. hunc & 3. 11. Sed gestatoriz mentio & 2. Macab. 3. de Heliodoro, *Eumq; multa caligine circumfusum rapuerunt, atq; in sella gestatoria positum eiecerunt.* Sidon. lib. 8. ep. 8. *Eboratas curuleis, & gestatorias bracteatas.* Apparet gestatorias hæc sub auro, aut argento fuisse, bracteisque indutas ad vsum beatorum; ponit namque inter potentum, ac nobilium sedes: ac peculiaris planè dos, ebur in Curulibus, aurum in gestatorijs. Non displicet tamen, quod Sirmondo hic visum, non bracteatas legere, sed trabearas; illustri .s. contextas, atq. instratas operimento. Respuit toto fastidio *Trabeatas* eruditiss. Sauaro. Ammian. 29. *Indefensi ad supplicium sellis gestatorijs ducebantur.* Ex quo loco obseruat Pignor. de seru. p. 136. reos tormentis afflictos raptari ad supplicium in ijs sellis. Addo Tacit. 15. 57. de liberta ad cruciatum retracta, *Gestamine sella (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinclo fasciæ, &c.* Pro sede Apostolica, aut Pontificia posuit Ennodius, quem

quem laudat Sauaro, nunc ad gestatoriam sellam Apostolica confessionis, vel admittunt lumina candidatos. Fortè, quoniam eà ipsà gestabatur Pontifex, & mox conquirens admittēbat candidatos. Tacit. lib. 11. ann. cap. 33. *In eodem gestamine sedem poscit, sumisque.* Vbi summus enarrator Lips. *Gestamen*, exponit sellam gestatoriam. Non video qui assentiar statim inclyto viro. Gestamen namq., tum de sella, tum de lectica (Græcis ἀπὲρ ποσειδῶν), tum de vehiculo exponas. Sed quoniam sella gestatoria à Claudio in vsum deducta primum fuit; eamce ipsam fuisse credidit Lipsius, in qua Narcissus libertus (de quo ib. Tacit.) vnā cum Principe Claudio sederet. Atqui disertè alibi idem Historicus demonstrare solet quale fuerit id gestamen, vt lib. 14. cap. 4. *Agrippinam, &c. gestamine sella Baulos peruectam, & 15. 57. sup. ad eosdem cruciatus retraheretur, gestamine sella, &c.* & lib. 2. 2. de Vionone, *quoties per vrbes incederet lectica gestamine, &c.* En vt distinguit, nunc lecticæ, nunc sellæ gestamen. At lib. x1. infinitè loquitur, atq. in incerto relinquit, contentus dicere, *In eodem gestamine;* seu vehiculum, seu sella fuerit: non enim lectica, quoniam illic iacebatur; Narcissus autem in eodem gestamine *sedem poscit, sumisque*, quomodo Tacitus narrat. Est igitur gestamen non vnus significatus, quemadmodum gestatorium Ver. gloss. Ml. *Gestatorium, instrumentum quo quis portatur.* Aduertit quoque Lipsius in vno gestamine plures fuisse sellas: quod idem est eius verbis, ac in vna sella gestatoria plures alias fuisse sellas, quoniam Claudius, ac Narcissus simul sederunt eodem gestamine. Imò namq. (nisi absurdè concipio mentem Taciti) etiam quatuor in eodem gestamine confidere potuerunt: Claudius, & Narcissus, vt diximus; itemq. L. Vitellius, & P. Largus comites eiusdem Claudij, à quibus (*nedum in urbem vehitur ad penitentiam à L. Vitellio P. Largo Gacina mutaretur*; inquit Tacitus) ideò Narcissus cauet, in eodem gestamine sedem poscens cum Claudio; vt alloquia, & monitiones eorum præsentia suā interciperet; tanquam si ipsi quoque simul ira veherentur, vt sermones conferre muruos, ac de re summæ auctoritatis etiam in aures consulere commodè possent. Sed nihil certi constituo. Quòd si Lipsiana placet interpretatio gestamen illud; consimile erat nostris sedibus, quas vocamus *Lestighe*: nisi latiores crediderimus, vbi duo assiderent eodem latere. Caterùm lecticæ nostræ (quas veriùs Basternas appellare debemus) tunc opinor nondum cognitz, cùm scripsit ea Tacitus de Claudio. Saltem

non

non quomodo nos hodie subuinctis mulis, aut equis; serui enim succollabant, ac sella tum vocitata, quæ vel sex gerulis tolleretur. V. eundem Lipsium 1. elect. 19. Adiciberem itaque gestatorijs sellis nostrates basternas, quas tamen haud habuit incognitas vetus auctor epigrammatis in collectione Pithæana eleganter describens. V. Pignor. 209. de seru. qui affert, atque explicat; Salmaf. ad Lampridij Heliogab. cap. 21. Neque alio nomine, quàm sellæ has ipsas basternas (nisi fallor) iudicauit Tertull. lib. 2. ad vxor, *Vnde nisi à diabolo maritum petant bonum exhibenda sella, & mulabus*. Iungit igitur, ac subiungit mulas sellæ, vt basternam instruat.

Num tandem gestaminis nomine apud Tacitum, Rheda, aut vehiculum duci possit, sustineo decernere: commoda alioquin, vel quatuor foret lessio, quæ incommodissima, si duo tantum considerent humeris gerulorum vecti. Insolens, inquis, & audax, si in eandem Principis sedem assessorem sese intrusit libertus. Sed insolentissima gratia valebat Narcissus apud Claudium, quod notissimum est ex historijs. Ducebatur namq. veluti bubalus naso, tum Narcissi, tum Pallantis arbitrio stupidus Princeps. Addatur occasio eius facti. Trepidabat tunc Claudius de amittendo tum imperio, tum vita sollicitus: non aliam spem incolumitatis affirmat Cæsari libertus, *quàm si Ius militum uno illo die in aliquem libertorum transferret: se, seque offert suscepturum* (verba Taciti). Rem suam agebat igitur Narcissus; vtque in ea spe, atque officio teneret Claudium, in eandem sellam se condidit, præsertim in ea trepidatione, ac discrimine, cum licent, quæ non licent. Eo pacto repidi iccoris, & stupendæ ἀβλεψίας Principem callidus libertus assidua hortatione lactabat, ne propositis abscederet. Ac proinde, *ne dum in urbem vehitur* (Claudius) *ad penitentiam à L. Vistellio, P. Largo Cæcina mutaretur; in eodem gestamine* (Narcissus) *sedem poscit, sumitque*. Cæterum gestatoriam sellam vni tantum vehendo apram alioquin crederem, quomodo vtimur hodie: si plurimum olim capax, miror tam filuisse scriptores. Quod si nostras hæc coniecturas, aut obseruationes, quas trepidi, & Claudio similes attulimus, quisquam non prober; nec super adfidente Narcisso assessor nobis esse velit, sine fraude illi esto. Vtq. facilius eluere liceat, si quid in hoc capite minus purgatè scripsimus, cum his gestatorijs ad balneum iam properemus.

CAPVT XXV.

Sella balnearis. Sellæ pertusæ: earum usus. Alueus. Solium balneare. Descensiones. Cella soliaris. Solij signa. Aquæ costiles. Concaua sedes. Sella tonsoria: eiusque figuratio expensa. Ancones. Bracciuoli. Sella puerpera, vel obstetricaria. δῖππος λοχαῖος. Suidas, & Artemidorus examinati. Eius forma. Sella νυμφικὴ: qua sponsa vehebantur.

I Vlius Paulus lib. 3. sent. cap. 7. Mundo muliebri legato ea cedunt, &c. item sella balnearis, &c. eodem tit. inter instrumenta balnearia ponit scamna, & hypopodia: vulgò legitur Hypodia, & Cuiacius retinuit; sed malo hypopodia; ita conuenit ex vocis structura. ὑποπόδια, hypopodia sunt suppedanea, quæ cum scamnis merito coniungit I. C. ac nos infra docebimus cap. 28. Hinc mentio tot sellarum in balneis publicis, siue thermis. Mille sexcentas è marmore ad usum lauantium paratas tradit Olympiodor. in excerpt. de thermis Antonini loquens, εἰς χρίαν λεομένην καθέδρας παρακαμένης χιλίας ἐξακοσίας ἐκ μαρμάρου. Sedium figuræ, quos non tam in balneis lauare, quam in gymnasijs, atque exedris disputare credebamus, exhibentur cap. 23. Atqui de priuato balneo Sidon. 2. 2. ep. Τοι possit recipere sellas, &c. Inter has quædam pertusæ, quales vocat Cato de R. R. cap. 156. Cassiodor. 2. variar. 39. aperturam describens, In absidis speciem perforatur. Formam sellæ sup. tradidimus cap. 20. vbi de Pontificia. Nonnihil huc pertinens isthuc vide. Ea autem apertura, aut cauiras in duplicem usum: siue vt aqua sedenti infusa perfugium habeat paratis vnde effluat: siue vt illinc ascendens vapor haurientem foueat sessorem. Notauimus locum sup. in Catone, qui de feruefacto lotio agit sub pertusam sellam locando, vt inde euaporatio concipiatur. Cassiodor. d. epist. 39. Aponi fontis amoenissimam exequens descriptionem. Iuxta caput fontis scintillofi quendam sibi meatum prouida natura formauit. Hinc desuper sella composita, quæ humanis necessitatibus in absidis speciem perforatur agros suscepit interno humore defluentes: vbi dum fissi nimio languore confederint, vaporis illius delectatione recreati, &c. Hæc sella neotericis medicorum filijs Vaporarium appellari scribit Cl. Io. Rhodius ad Scribon. Larg. cap. 193.

Acci-

Accipe sedis balnearis aliam speciem, nisi manus reclinatorium, aut fulcrum appellare, ubi quidam aut innixus, aut sedens strigilem paritur mediastini lordes destingentis, cutemque scabentis quamvalentissime. Ea est apud Boissard. p. 2. ubi de thermis ex marmore Iulij Roscij cum Inscriptione *Genio lanacrorum Metelli*. V. n. 49. Obseruare est hic substratam vestem, qua corpus detergatur; aut ne incumbens elabatur scabro, ut apparet, ac rudi impositum stragulo; aut potius quo strigmenta eò recipiantur ad sedis munditiem. Inter balneares sedes repono quoque *solum*, quod dixere aut *Alueum*. Fest. in folio, siue sollo. *Aluei quoque lauandi gratia instituti, quò singuli descendunt, Solia dicuntur, quæ à sedendo potius dicta videntur, quàm à sollo; quæ magni grammatici verba non puto sanissima: mederer, in quos singuli descendunt*. Sic Plinio 20. 17. vocatur *Descensio*, ubi de heraclio herba, *ad scabiem, pruriginem, psoras in descensione balnearum*. Ne pos illius elegantissima epistola ad Apollinarem in descriptione villæ Tusculanæ, ubi de cella caldaria, *prominent enim in hac tres descensiones, &c.* lib. 5. 6. Scaliger in ea Festi voce, *Soliar* mauult, quàm *Solum*. In thermis *Cellam solarem* dixit Spartian. in Caracalla cap. 9. Solum id balneare plures capiebat, ut sua ætate Aruernorum antistes, describit Sidonius, qui formam illi semicrotundam, capacemque tribuit in ea elegantissima epist. 2. libri secundi, *Excepto Solij capacis hemicyclii*; iterumque appellat *Sigma*, figurâ nempe stibadij tricliniaris, quòd tunc in vsu ad discumbentium plures recipiendos. *Tot possit recipere sellas, quot solij sigma personas*. Est sigma arcus, aut semicirculus, Græci elementi sigma imitatione. V. Sauar. ad hunc locum; Lips. antiq. lect. 3. 1. Salmas. ad Lamprid. Heliogab. cap. 19. Hoc autem solium, aut sigma collocat Sidon. in cella caldaria, siue ut ille vocat *Aquarum coctilium*. At in cella frigidaria, non solium, sed sellas vocat; totidemque in hac statui iubet, quot personas recipiebat in caldaria hemicyclium: quasi equidem apparatus, aut commoditas maior requireretur, ubi frigida lauarent, distinctis cuique sedibus, quàm ubi missim in solio caldariæ fouerentur. Proprie namque solium in caldaria, aut tepidaria cella. V. Lucian. in Hippiâ. Eiusdem formæ intuitu concuam sedem aliàs dixit Sidonius, quod idem est ac Hemicyclium, aut sigma 2. ep. 2. *In concava Municipij Camerini sede compressus*. At frigidaria Græcis *κολυμβήθρα* à natando, Latinis *Piscina*. Lamprid. in Severo, *ut Caldaria, vel nunquam, vel raro, piscina semper*

videretur. Addo Vopiscum in Carino cap. 17. *enq; in piscina usus esset.* Salmas. ibid. Dubius hæreo; num pro folio ad lotionem accipiam verba Catonis R. R. cap. 10: ubi villatica præscribit utensilia, quibus rusticorum cala instruatur *Scabillatrina, Sellas quatuor, Solia duo, lectum in cubiculo unum, &c.* Ponit namque solum in supellectile: ac meo iudicio sedem intelligit rudem e ligno totam, nulla compage, atq; ornatu, proceræ fortan staturæ, ac firmitus hærentem; à sellis subinde distinguens, ubi nonnullum artificio, & minor moles, adportatus commodior. Vix est enim, ut *solum* pro vase intelligam, ubi artus fessos, agrestique opere puluerulentos eluat; collectisq; ad trapetem; & lacum facibus, fracibusq; emundet. Qui tantus fossori, aut aratori ad lauandum apparatus? Rimosus testæ fundus, aut gallinarum labrum, ne dicam grunnientium aqualiculus pro omni folio ad manuum, pedumque breuem manditiem illi est. Quod si laurius, aut purius torum se diluat, non deest collectus viginis riuus, aut imbris in via conceptabulum, vel amnicus tandem gurgis, ubi vel pecudes, vel feræ & aquantur, & lauant.

Sed cum folio, & aqua, ne diutius mihi clepsydra effluat, relictis balnearibus in alias immigro sedes: quarum tamen & cum balneis, atq; inter se mutua est affinitas, quod curam corporis, munditiem, ac fomentum respiciant.

Sellæ tonsoriæ æminit Cælius Aurelianus, siue Arrian. tard. pass. lib. 2. cap. 1. *Consilium dabimus, ut sellæ tonsoriæ sedeant agrotantes, quas sit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes sese tenere nitantur, &c.* Ex quibus verbis apparet peculiaris structura, & satis tunc cognita fuisse hanc sedem tonsoriam. Ancones autem sunt fulcra, ubi brachia reclinamus, nobis *Braccioli*, de quibus inf. cap. 30. Iubet autem Aurelianus, ut hæc sella tonsoria, in qua collocantur paralyti affectu obliquos, non rectos habeant ancones. Crediderim itaque figuram sic fuisse hanc sellam, ut fulcrum, aut pluteus, in quem dorso incumbimus, non assurgeret supra caput sessoris, ne opus impediretur illius, quo rondente grauis iuueni barba personat. Eamque ob rem humilis foret sella, ut opportunior eiusdem imperio subijceretur. Obliqui autem Ancones ij sunt, qui non ad angulum normalem sunt infixi, & hærentes, sed à summo pluteo sensim in prouum deuergentes acutum constituunt. Ea quippe figuratio aptissima, ut sedentes agroti innitantur, atque incumbant toto brachio: quod pariter à natura

vera ita factum est, ut ab humeris in. recline flectantur. Id autem non
contingeret, si ancones recta secarent impacti pluteo, vel anrectarijs
sellæ tigillis. Haud absimiles (opinor) nostræ sedes phœnicæ anti-
quioris consuetudinis, quibus latior Zona pro fulcro humerorum,
nec supra ceruices sedentium productior. Ancones verò (vti dice-
bamus) in summo crassiores paulatim gracilescunt, ac descendunt,
molliter in medio sinuosi, iterumq. paulò exstantes resima extremi-
tate: sic enim radius, vlna, manus, quam aptimissimè incutiebunt.

Pudeat eas sellas præterire, quibus nascendi sortem debemus, &
nostras veluti obstetrices ingrato silentio transminere *Puerperas* sel-
las appellare possumus: quomodo Ouidius ἐπιθέτως Verba dixit *puer-
pera* 10. Metam. *Obstetricarias* etiam satis aptè: Græci δῖσρος λοχαίς,
& λοχαίς. Suid. λοχαίαι δῖσροι, οἷς πρὸς τὸ τέκνιν ὁψὲ χρωταί
αἱ γυναῖκες. *Puerpera sella*, quibus in partu mulieres utuntur. Ociosum
est mihi verbum ὁψὲ; nisi serò tandem fuisset inuentas, atq. adhibi-
tas, olim incognitas sentiat Suidas. An forte inueniatur alijs sellis vsus
fuisse primùm vtero gerentes, aut parturientes, ne motu, aut succus-
su venter laboraret: alijs (ὁψὲ) vltimò, ac tandem in ipso enitendi,
aut partionis actu, quas λοχαίς dixere. Ante Suidam Artemidor,
Daldian. de somniorum euentibus somniorχ. iisdem verbis, quibus
Suidas excepto τῶ ὁψὲ. Visa est mulibri quodam, quæ filios tibi gi-
gni optabat videre δῖσρος λοχαίς (obstetricarias, seu puerperas)
οἷς πρὸς τὸ ἀπογαῖν χρωταί αἱ γυναῖκες, quibus ad pariendum
utuntur femina, &c. quanquam hæc verba (opinor) à manu glosso-
graphi in textum irrupere; cum .n. δῖσρος λοχαίς nominauerit
Artemidorus, Omiroscopum, non Grammaticum agentem, quid erat,
cui subijceret, quibus utuntur femina in pariendo? An credimus ge-
nerali nomine fuisse appellatas λοχαίς sellas quasquq.; vbi inter
sedendum, atq. iacendum recumbimus, atque adeò non soli puerpe-
rarum vsui destinatas? Opinioni meæ fauet Hesych. qui à reclin-
nando, atq. incumbendo vocitatas monet, quoniam in ijs puerpera
reclinis iaceret λοχαῖος, κλινόμιος, & λοχαῖος δῖσρος, quoniam
ibi λοχίονα reclinatur. Vt non immeritò apud Artemidorum
addita sit eaverbi explicatio, ne quis eas sellas idè alijs, quàm de
puerperarum accipiat. Antiquam illarum figurā saltim apud Orien-
tales adnotare est, dum totæ figuli assimilant. Quare Hebræis Hæu-
naim appellatur פִּיגְמָה cap. 1. Exodi. Eam autem totam ex duo-

bus lapidibus veluti molaribus; ac rotundis compingebant, quorum superior, ac minor moueretur in gyrum, inferior & maior immotus consisteret. Est autem Haounaim rota figuli: cuius mentio Hieremias 18.3. Omnino cōsule Lexicon Chaldaic. Io. Buxtorfij p. 2319. & 2561.

Sed ille tamen oblatam salebram minimè submouet: in qua dum hæreo, opportunè bonus mihi fauet Mercurius, cum per hosce æstiuos dies Florentiæ immorantem consulo doctissimum, atq. eruditiss. B. Erbellottum, dedit cui (Nasonis loquar Musa)

— centum Deus ora sonantia linguis

Ingeniumq; capax, totumq; Helicon.

Tria ille me docuit orientalium præcipuè linguarum, rerumq. experientissimus. Primò sellam eam perpetuam Hebræorum, non à lapidis voce siue *Aben*, sed potius ab altera notissima *Ben*, hoc est *Filio* deduci: quadrat autem id parturientium sessioni, & loco Exodi aptissimè. Secundò sellam exponi posse vtrobiq. tam in Exodo, quàm in Jeremia, illic parturientium, hîc figulorum, omni seposita rotæ similitudine: ac retento etiam communi etymo, figuram illarum plicariles fuisse, quod Chaldaicus monet interpretes. Tandemq. eâ formâ, quâ sellæ stercorariæ, aut balneares (de quibus supra cap. 20.) quo pacto à nostratibus, ac vulgaribus vterò se leuantium non differerent. Hæc sine mora edidit Erbellottus, eum festinanter sciscitauer (& si fufius ille, prolatisq. rationibus, ac testimonijs) raptim Bononiam mittenda ad interpellantem librarium, ac puluillos iam iam quatientem fuligineos, vt easpse imprimat.

Sed quoniam puerperarum sellas producere non piguit, *νυμφικὰς* in hoc coniugium vocare liceat, quibus nouæ nuptæ in maritam domum transuehebantur meminuit Hesych. in *κλινῆς*, vocatq. *νυμφικὸν καθέδραν*, *nupsialem sellam*, quam in curru locatam ἐπὶ τῇ ἀμάξῃ monet. Sc Pollux 10. 7. *κλινῆς ἐκκληῖτο τὸ ἐπὶ τῇ ἀμάξῃ κατασπονύμενον, ὅταν μεταῖσι τὰς νύμφας, ἢ ἢ καθῆται ἢ νύμφη μεταξὺ τῶ παρὸς, καὶ τῶ νυμφῆς. Clinis appellatur, quod currui infernitur, cùm sponsas transuehebant, ubi sponsa inter parochum, & sponsum sedet. De sponsæ translatione in domum viri Brisson. 1. select. cap. 18. & de ritu nupt. Sed poterat non omittere hunc ritum transuehendi in currum. De sella nuptiali, cui iniecta pellis lanata. V. Fest. In pelle lanata. &c. Seru. ad Virg. qui *duas sellas ingatas* appellat, ubi Flamen, & Flaminica in nuptijs confidebant, ac nos inf. cap. 31.*

CA.

CAPVT XXVI.

Sella ad usum medicum. Scamnum Hippocraticum. Sella podagrica nulla veteribus mentio: magnus hodie usus. Sella Familiarica, Patrocliana. Sella, aut cathedra cubiculares. Sella circa lectos. Sella plicatiles, aut flexiles: ὁπλαδ'ιαι; in publicum gestata à pueris. Synesio lux, & versio examinata. Pollux iidem perpensus. Scranne. Ciscranne. Dantes Poeta explicatus. Sedere a scranna, federe à banco.

INter cætera, quæ medicis famulantur vsibus, scamna, ac sedes tanquam necessariam supellectilem ponimus. Celi. 8. 10. *Homo collocatur alto sedili, medicus autem humiliore aduersus.* Hippocrates lib. π. intro (si tamen genuinus est ille liber) medici officinam instruens, iubet illic sedes apparari, & quidem ὁμαλῆς ἵσται τοῖς ὑψι-
ον ὅτι μέλιστα, ὅπως κατ' αὐτὸς ὦσιν, *quæ id fieri possit æquales altitudine, ut in ipsis (ægri) collocentur.* Notissimum est chirurgorum ministerijs scamnum Hippocraticum, cuius figuram producit, atque examinat Scultetus in armamentario, quem vide. Sellam Thessalicam, cuius idem meminit diuinus senex infra attentè, ac pensiculatè exploramus. De fertoria, aut gestatoria ad ægrotantium curationem pleacula superius cap. 24.

Peruellem hîc, ut vllus podagricam sellam veteribus descriptam, aut memoratam indicaret: cuius hodie tam validus, tam creber vsus in magna debacchantis luxus, fluentisque delicijs vitæ opimitate. Nolim disceptare, num infrequens magis fuerit apud antiquos podagra: num ea scemina tentatæ fuerint, vel ipso æuo Hippocratis; qua de re Sen. ep. 95. nostris temporibus potentium, ac diuitum epidemia est. Dicam cum eodem Seneca *multos morbos multa fercula fecerunt*, iterumq. *Nunc verò quàm longè processerunt mala valetudinis? Has usus voluptatum pendimus ultra modum, fasque concupitarum.* Nil igitur mirum, si multæ quoque ad podagricorum leuamen sellæ quotidie compingantur; laxiores illæ, & molli vndecunq. facto, ut distorti artus, & carnifices pedes inoffensi conquiescant. Quæ appo-
sito suppedaneo, subiunctisque rotulis in quamcunque partem versatiles, ab ipso manibus, pedibusque capto sessore, quasi αὐτομάτως
facile impellantur. Sed bonum factum; quod sellæ operosioris sum-
ptus

ptus proletarios, atque inopes non afficiat; sed in domibus versetur, quas purpura, & aurum operit, vbi lues hæc crapulæ filia, atque ocij alumna succrescit. Sic nos quondam ludebamus.

Dira lues, tortor, gladius, crux fusa per artus

Immane est quantum sacula nostra nolet!

Sapius illa petens lectos, sellasque potentum,

Quos gula supplantat, debilitatque Venus.

Non paleam, lanam, pultem sub paupere tigno,

Siccus vbi squalor, lar brevis, arca vacans.

Non tam familiariter tecum ago lector honestissime, vt Familiaricas, vel Patroclianas sellas hîc tibi apponere, aut describere institua. Non rara tamen illarum mentio apud veteres: nec viri docti refugerunt loqui, vbi vsus postulauit. Hinc *Sella ἀπλῶς* dictæ, & *Insellare*. Cassiodor. 2. 39. *Humanis necessitatibus* dixit. Post alios Cuiacium tibi indico 10. 18. obleru, ac plenius Ioan. Rhodium in suo lexico Scriboniano. Plura supersedeo proferre de hac sede tui Lector honoris causa.

Sed quando familiaribus abstinemus sellis, domesticas saltim nonnullas etiam num breuiter adnotare ne pigeat. Inter ea, quæ domum vniuersè instruunt; cubiculum præcipuè ornant; tum inquilinis, tum aduenis commoditatem præbent, sellas, siue cathedras agnoscimus, ac meritò enumerat Pollux lib. 10. cap. 11. siue π. τ̃ τ̃ κοίτων παπαμύων, h. e. *de ijs, quæ cubiculo inseruiunt*. Atque has libentius vocarunt *Cathedras*, quoniam eo nomine quæ magis cultæ, splendidæ, elegantes definiri solent. Sen. 1. 9. de clem. *Dimissisq; omnibus de cubiculo* (loquitur de Augusto) *cum alteram Cinna poni cathedram iussisset*. Plinius recitaturus amicis intra domum suam, *Positis ante lectos cathedris amicos collocaui* 8. ep. 21. Idemq. de Aria. lib. 3. ep. 16. *Dum hac dicit exiit cathedram, &c.* Idem 2. 17. *Lectum, & duas cathedras capit*; de quodam cubiculo loquens. Rusticorum quoque cubiculis suas præscribit sellas Cato de R. R. c. 10. *Scamnum in cubiculo unum, scabillia tria, sellas quatuor*. Spartian. in Adrian. c. 23. *In sedili Regio in xsa lectum posito, &c.* Circum lectos autem fuisse positas cathedras, aut sedilia obleruat Magnus Casaubonus; suiq. commentarij fidem aduocat, De lectis, & veste stragula; iterumque ad Lampridij Heliogab. cap. 19. ijs verbis, *In commentario nostro de lectis, & stragula veterum veste, quem breui edituri sumus, &c.* Sed videre mihi non licuit, cubae-
tem

tēm adhuc (opinor) in pluteis, nec publicæ compotem lucis. Nullus dubito, quin plena, & accurata (vt solet) eruditione philologicam hanc partem adornauerit vir insignis. Interim promo tibi locum Gellij 19. 10. *Offendimus eum cubantem in Scimpodio Gracienſi circum undique ſedentibus multis*, & Plinij ſup. 8. 21. *Poſitis ante lectos cathedris, &c.* & 2. 17. *Lectum, & duas cathedras capit*. Huc reſpicit Iuuen. ſat. 7. 105. loquens de hiſtorico.

Sed genus ignauum, quod lecto gaudet, & umbra.

Lectum intelligo lucubratoriū, qui Græcis *σκήπτus*, & *σκιμπώδιον*, item *σκαδδιον*: qua voce vtitur Plin. epiſt. 5. 6. *σκήπτus* Suidæ exponitur & Grabatus, & scamnum: quaſi ſedes quoq., aut cathedra philoſophantium. Dumq. ex auctoritate Ariſtophanis *ἱερὸν σκίμποδα* ſacrum ſcimpoda appellatum tradit: ita explicat quaſi *philophorum ſellam* reſpexiſſet comicus *τὴν τῷ φιλοσόφῳ καθέδραν*. V. nonnulla ſup. cap. 23.

Neque ē ſedentariæ ſupelleſtilis cenſu ea ſellula amouenda omnium (vt ita dicam) horarum, & locorum, quam *Plicatilem*, aut *Florilem* dicere poſſumus: Græci *ὀπλαδίας* vocant. Haud abſimilis, quam viri Principes in agrum, aut venationem egredientes, ſecum geſtari iubent, vt quacunq. libuerit, illic conſiderent: prompto aduerſus laſſitudinem adiumento, commoditatique haud exiguo præſidio, dum manualis hic, & ſubitarius ſuggeſtus momento apparatur. Parua, ac leuis ſarcina, plerumque tripes, ac figurâ triquetra, ſimplici obrenſo corio, aut loramento in ſe complicata, & conſuſa à quouis facilè geritur. Sellam Romanis diuitibus in comitatu ponit Iuuen. 7. 142.

— — — *an poſt te ſella, rogati*
Ante pedes, &c.

Martial. 2. 57.

Quem grex rogatus ſequitur, & capillatus,
Recenſq; ſella.

V. & 10. epiſt. 10. Suet. Domit. c. 2. De Athenienſibus teſtatur Athenæus lib. 12. cap. 1. qui de Athenienſium diu tum luxu, ac molliæ loquens, *ὀπλαδίας τι*, inquit, *ἀλλοῖς διφρεὺς ἔφερον οἱ παῖδες, ἵνα μὴ καδίζουσιν, ὡς ἔτυχον*. *Complicatiles ipſis ſellas ferebant pueri, ne vbiuis, ac temerè ſederent*. Helychius, qui illinc hauſit, diſertius monet eas à famulis fuiſſe geſtatas, cum viri potentes, ac diuites in ſo-

forum, aut concionem itarent, πτωχὸς δίδρος ταπεινός, ἃν οἱ ἀπό-
 λυθοὶ φέρονται τοῖς εἰς τὰς ἀγορὰς ἐξιῦσι πλεστοῖς. *Plicatilis sella*
humilis, quam famuli gestant exeuntibus in fora Dominis. ἀγορὰς capio,
 non tam de foris iudiciarijs, aut concionibus, quàm de vernalibus.
 Aristophan. equit. act. 5. sc. 2. extremâ, & sellæ, & pueri baiulantis
 meminit: vbi à Scholiaste describitur δίδρος πῶτ' ἐνταύμωτος, πῶτ'
 δὲ συσελλόμωτος, *Sella qua modò explicatur, modò contrahitur.* Syne-
 sius oratione de regno p. mihi gr. lat. 23. σκιμποδίσκος ὀπλαδίας,
Cathedras plicatiles nobis memorat, quas serui Scythæ humeris ge-
 stant, vt illic domini sedeant ἐν ταῖς ἀγχαῖς, *in publicis vñs.* Sic
 Theodora, dein Imperatrix, & vxor Iustiniani scabellum humeris
 impositum ferebat, vbi Comitona soror in foris ludicram faciens ar-
 tem conquiesceret, Procopio teste hist. ἀνecd. diximus supra cap. 24.
 Non est autem, quòd ad eum auctorem in notis p. 31. Nicolaus Ale-
 mannus pro ἀγχαῖς malit ἀγοραῖς in ea oratione Synesij; æquè.n.
 benè exprimitur vñs sellæ plicatilis, si in forum vel ἀγορὰν, ac si in
 ἀγχαῖν, viam .f. publicam, aut compitum, aut viciniam à famulis ge-
 stetur, vt illic ad vitandam lassitudinem prædiuites sedeant. Athenæo,
 & Procopio ἀγορὰν vocare placuit: Synesio ἀγχαῖν. Ne pigeat ad-
 ire ad vberima notata Iacobi Gothofredi ad Cod. Th. de vitâ sella-
 rum, cum quo gauisus sum συνίμπλωσιν examinis intercessisse: non-
 nulla ibi de hac sella ὀπλαδία. Penè autem miror apud eundem
 Synesium σκιμποδίσκος ὀπλαδίας latine reddi *grabbatulos plicatiles.*
 Ersi namque σκιμποδίων, & σκιμποδίσκος non malè vertatur le-
 ctulus, aut grabbatulus; in subiecto tamen auctoris loco non de discu-
 bitu, sed de sessione agitur, vt dominis .f. liceat καθίζηται, publicè
 autem tum aptior, tum honestior sella, quàm lectulus ad sedendum.
 Neque illud quoq. insolens, vt σκιμωτός pro scamno, & cathedra
 exponatur, quod fecit Suidas, aduertitq. doctissimus Petauius in notis
 Synesianis p. 13. Lipsium (opinor) ἀνταύτως carpens, qui aliter cre-
 diderit. Et tamen non abstinuit idem Petauius retinere *Grabbatulos,*
 suo se interdicto veluri feriens. Sed meo puncto aptius illic veritas
 σκιμποδίσκος, sellulas, vel scabella, quàm grabbatulos, aut lecticu-
 las ad sedendum publicè. Non tamen pro portento habeo in lectulis
 sedere, vt inf. monebimus. Cæterum fermè suo nomine ἀπόλυθοι
 vocati, qui ferebant serui, vt hîc Synesio, atq. Hesychio; quos *lectica-*
rios non incommode dixeris, etiamsi, non lecticam, sed sellam baiu-

lent.

lent. V. Lipsi. 1. elect. 19. Peculiari vocabulo *διπροφόρος* apud Persas ab hoc munere, & officio sedis regiae ferendae, pedisequus quidam, aut stipator, qui nunquam recedebat à comitatu, sed *εις τὸ το εἴπετο*, ad hoc sequebatur, ut inquit Athen. lib. 12. cap. 2. superius indicauimus cap. 13. Huius autem *ὀκλαδίας*, aut sellae plicatilis meminit quoq. Pollux lib. 3. cap. 13. & 10. 11. ubi *ὀκλαδίας*, non *κλαδίας* legendum est, quod Seberus aduertit, & ante illum Leopard. emend. 2. 8. Vocatur namque Graecis simpliciter *ὀκλαδίας*, supple *δίπρος*, aut *θρόνος*: & cum adiuncto *ὀκλαδίας δίπρος*. Nobis *Scrannae*, & *Cisrannae*, quae ita nunc plicantur, nunc panduntur: sedile claris viris, & honore praeditis olim tributum apud nos paret, vel ex eo Danthis loco Paradisi cant. 89.

Or tu chi sè, che vuoi sedere à scranna,

ac sisdixerit. Tu nunc quis es, qui praesse, & iudicare audes? Quasi illae sedes Magistratibus deberentur. Haud penitus dissimiles ab antiquis curulibus. Sed libentius interpretor, *sedere à scranna*, h. e. ad scamna, corrupta voce, & inserta R. à nostro popello, cui non insolens hirrire. Sic *Trono*, & *Intronare* pro Tuono, & intuonare: Fustis, *Frusa*; Genista, *ginestra*; ballista, *balestra*; & alia hoc genus. Est autem sedere ad scamna, ius dicere, praesse, honore fungi: quoniam mensa, aut scamnum, magistratibus, aut Praefectis apponi solet sedentibus. Hinc *sedere à Desco*, & *sedere à banco*, quod Danthi, ac vetustioribus *sedere à scranna*. V. sup. de scamnis, ac sublellijs. At *Cisranna* (ut existimo) sedes illa, de qua dicebamus: fauetq. interim etymo nostro, quasi Cis scamna, quoniam ab interiori parte locabatur ijs, qui ad scamna sedebant.

CAPVT XXVII.

Sella δυσοχαῖς. Sanior Polluci interpretatio reddita. Sella compactilis, opus Dadali. ἵππος θισσαλικός. Sedes Theſſalica, & accuratè de ea. Polluci iterum, & Athenæo lux. Hippocrates non incurioſe animaduuerſus. Galenus, Erotianus: huiusdem verſio parum attenta. Color Theſſalicus. Pollux emendatus. Sella Theſſalica, dñum generum. κλισιμὸς, ſella heroum. ἀνάκλιτρος θρόνος. ἀνακλισμὸς, ἀνάκλιτρον, ἐπίκλιτρον, &c. Accubita, Accubationes, Accubitalia. Ἀνακλιντήριον, Spalliera. κλινκαθέδριον: lectiſella, lecticathedra. Sella procurata. Sella περιεχτός, verſatilis. Seſopia; Throcus. Thocus. Feſtus coniecturis fulus. Siege roulant. Diphramaxium. Harmocathedrium. Lecti ad ſedendum, & orandum.

NE ab itinere penitus aberremus, Pollucem adhuc ſequamur noſtrum, qui de ſellis plicatilibus eo lib. 10. cap. 11. ſcripſit, *δυσοχαῖς ἐν Φερεκράτους ἀγαθοῖς εἰρημίνοι*. Interpres vertit, *sunt veſtu difficiles, quarum Pherecrates in Bonis meminit*. Quomodo veſtu difficiles, ſi paſſim à pueris dominum ſequentibus ferebantur? Sique complicatiles, atque exiles, vti eas deſcribunt? Quid eſt tandem hoc *δυσοχαῖς*, inſolens verbum, quo rem Veſtu difficilem exponunt? Aut igitur non ex ſua perſona loquitur Pollux, ſed Pherecrates *in Bonis* (titulus libri, aut fabulæ) ſuo ſtudens propoſito ita appellauit: atque adeò vertendum, *δυσοχαῖς Pherecrati in Bonis appellatæ*; non verò quòd ita ex ſuo ſenſu agnoſcat Pollux. Aut potius vitium hîc, & luxatio aliqua cubat: nec nouum in hoc ipſo auctore. Indiget profeſſò bonus hic Pollux Caſtore aliquo Critico, qui fraterni defectus obſcuritatem ſelici lumine ſuppleat. Crucem ſæpè ille figit legentibus conſuſaneâ nomenclaturâ, & vocum conſeminio, auctorumque, quos laudat cinno, ac miſtura. Quo circa *δυσοχαῖς* malim interpretari, *ſeffori incommoda, aut difficiles*; quoniam anguſtæ, atque humiles, vt diximus: atque ita agendi potius formâ, quàm pariendi. Heſychius *ὀχέοντες, ἐν αὐτοῖς ἔχοντες, & ἀναδιχόμενοι, In ſe habentes, ac recipientes*. *δυσοχαῖς* igitur ægrè atque incommodè recipiens. Aut foret conſultiùs Pollucem aliter interpungere, & poſt *ὀκλαδίω δὲ δίφροι* apponere *συγμύω*: hæcenus vt enumerauit Pollux varia ſcl.

sellarum nomina. Deinde *δυσοχίς*, &c. vsq. ad *Ευπρόλιδος* pertineant ad sellas Thessalicas, de quibus mox agemus; atque ita omni discrepantiâ, vel *ἀταξία* magnum Grammatistam expediuerimus: quod locum illius attentè percurrentibus liquebit facile.

Illud neutrquam grauabor adiungere (indicinam debeo eidem Leopardo) ac refert Pausanias in Atticis inter donaria Mineræ Pollados, & quidem vetusta, & *ἀξία λόγῳ* fuisse id genus sellæ compactilis, opus ingeniosissimi Dædali. *δύστρος*, inquit, *ὀκλαδίας ἐς Δαυδάλῳ ποίημα*; Amasæus vertit *Lecticaria sella compactilis, Dædali opus*. Nihil attinebat, opinor, *Lecticariam* dicere, si fides ijs, quos supra auctores laudauimus: quod verò *Compactilem* vocat, iungo dexteram. Sic quoque Hesychio *πηκτός δύστρος* vocatur. Ac fortè compactio ipsa, ac nexus (quem ignoramus qualis fuerit) miro artificio, ac singulari industria elaboratus nomen, ac pretium dedit operi, quod inter præcipua, ac spectatissima anathemata ad posteritatis commendationem, memoriamque haberetur in vrbe totius Græciæ principe, in Fano omnium celeberrimo, numini apud Atticos Sanctissimo dicata, manu clarissimi artificis, & labore consummata. Atqui faber hic tractandi præcipuè, fingendiq. ligni peritissimus; vnde & *Dadala* ipsis Græcis signa, atque opera lignea; quod idem Pausan. lib. 9. siue in Boeoticis scripsit.

Sed iam Thessalicæ incumbamus sedi, de qua Critias Poeta apud Athen. 1. 22.

Θεισσευικὸς δὲ θρόνος γυνὼν τρυφιστάτη ἔδρα
Thessalicusque thronus membris mollissima sedes.

Deliciosam prorsus agnoscit, ac sessore dignam Epicureo. Quid? Si Apollo ipse commendauit oraculo, ac Pythiæ voce elegante, ornatamque respondit? Pollux lib. 7. cap. 26. *καλλιστοὶ ἂν θεῖαι καὶ δύστροι. διὸ καὶ ἡ αὐθία ἔφη, θεῖαι καὶ ποιητὴ δύστροι. Pulcherrima sedes Thessalica. quare & Pythia inquit, O' Thessala sedes ornata.* Cùm igitur ab elegantiâ, tum à commoditate laudatur hæc sedes: quòd structuræ ratione (vt opinor) materiæque artificio aprissimam, deliciosissimamq. insidenti quietem præberet. Quadrupedem fuisse idem Pollux subiicit, *δύστροι θεῖαι καὶ σαρράπες. Sellæ Thessalica quadrupedes.* Meminit huiusce sellæ & Hippocrates libro de articulis; cuius verba luxati brachij curationem spectant. Inter cætera autem instrumenta, quorum præsidio artus in sedem suam redeant, sedem

Theſſalicam ægris proponit, ſi recens ſit exarticulatio, ἢ νεαρὸν ἢ τ' ὀλιγόημα. Iubet igitur πρὸς μέγα ἔδος Θειſſαλικὴν ἀναγκάζειν. *Super magna ſede Theſſalica vim adhiberi.* Quod verò *Magnam* appellat magnus Archiater, coniicimus earum ſedium alias fuiſſe maiores, minores alias, retento eodem ſchemate. Ac ſi quis aduertat totam legem, ſeriemq. curationis in Hippocrate, uſumque instrumenti, depræhendet ſellæ Theſſalicæ formaturam fuiſſe id genus, vt ſua mole, ac pondere benè conſiſtat; alto itidem anaclinterio, aut fulcro, vbi æger commodè reclinare poſſit, & denormatum brachium imprefſione facta ſarcire. Quare & quadrupes facit eandem ſellam Pollux. Galenus Theſſalicam exponit quamcunque ſedem, ὅδον ἐπίκλιντρον ἔχοντα, quoddam veluti reclinatorium habentem, quod nos *Con la ſpalliera*. Erotiano autem, πᾶς γὰρ δίφρος ἀνακλιſμὸν ἔχων, θειſſαλικὴς παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέγεται, quacunq; ſedes *anaclyſtum*, ſeu reclinatorium habens, *Theſſalica* veteribus dicitur. Nota interim Veteribus placuiſſe id nomen. At non benè meo iudicio Erotiani verſor, qui δίφρον reddidit Currum. Quid eſt quod currui ἀνακλιſμὸς detur, aut cui uſui Currus Theſſalicus ad eam figurandi corporis, inſtaurandique articuli rationem? Ergo me fideiuſſore licet reddas πᾶς δίφρος, &c. *quacunq; ſedes, non quicunq; currus, &c.*

Fortè an verò Theſſalica appellata eſt ea ſedes à Theſſalis, qui primum inuenerint, peculiari quadamfiguratione, ac ſtructura, procera maximè ſtatura, & appoſito ad reclinandum dorſum adminiculo. De hoc anaclinterio, aut reclinatorio, dicemus poſt pauca. Niſi potius Theſſalica à colore Theſſalico, ſiue purpureo dicta, vnde nomen illi primitus inditum; ſiue lignum, ſiue corium eo colore imbueretur. Theſſalici coloris meminit Lucretius lib. 2.

————— *melibæaque fulgens*
Purpura Theſſalico concharum tinctâ colore.

Theſſalicum quoque pileum reperio, quo in theatris ad arcendum ſolem uſos fuiſſe Senatores permiſſu Caligulæ tradit Dio lib. 59. gr. l. p. mihi 645. vocans πῖλος θειſſαλικὸν πρόπον. *Pileos uſus Theſſalici.* Liqueſt amplam, & diſſutam umbellam fuiſſe; illis circumduſtam ad prohibendam ὑλίαν. Nomen autem hi pilei conceperint à colore, vel ab uſu gentis Theſſalicæ, minus vacat nunc inquirere. Iunium conſule animaduert. 2. 6. Lipſ. de Amphit. c. 18.

Tum laxior igitur, tum operoſior (quod opinari licet) Theſſalica hæc

hæc sella exitit, atque inde fortasse vestu difficilis, *δυστοχὺς*, si cui ita placeat apud Pollucem, siue Pherecratem interpretari. Quod si *δίφρος* vocarunt etiam currus, siue illius partem, ubi tum auriga, tum ascensor confidebat; sique in ipsis curribus, ac vehiculis sedes locabant, quas pariter *δίφρος* idem appellat Pollux, non inuitus quis exponat *δυστοχίς*, h. e. mole sua, & fabricæ ratione curribus incommo- das, ac malè aptas. Sed satis coniecturarum, vt aliquam medelam Polluci afferamus, qui iterum conturbat, dum exponit quid sint *σκελιθρία*, sine scabella, *ἃ περ ἐστὶ μικροὶ τρίποδες*, quæ sunt, inquit, *parui Tripodes*, dein sequitur *Θεσσαλικοὶ δίφροι*, sedes *Thessalica*: quasi eisdem faciat, paruos Tripodes, & sellas Thessalicas. Sed has paulò ante fecerat quadrupedes; nunc vno minus pede. Si vltra perrexerimus, bipedes, & apodes periculum est ne non videamus. Sed traiectio hîc est aliqua, & luxatus locus, atque in sedem non suam hæ sedes Thessalicæ migrarunt: quas auertere iam, & auertere tempus est: dum placeat ante statuere non vnum fuisse genus sedium Thessalicarum; quasdam magnas, vnde *μέγα ἵδρις Θεσσαλικὴ* Hippocrati; quasdam minores, quæ forte *μικροὶ τρίποδες* hîc Polluci. Quanquam puto satius de possessione deicere verba, *Θεσσαλικοὶ δίφροι* apud eundem Pollucem, quoniam prorsus illic *extraria*: tunc verd congruet *σωτήρια*, cum ijs quæ sequuntur, *τὸ δὲ ὄνομα*, &c. Mentio quippe in Euthydemo Platonis fit *τῶ σκελύθρου*, non autem sedis Thessalicæ. Perge lector me delegante ad vtrumque tum Philosophi, tum Grammatici locum attendendum, & mecum iudicabis. Poterat Siberus in notis, poterat Leopardus auctius videre in suis emendationibus; nec tam ociosè, ac securè has Pollucis tenebrofi nebulas præterire.

Numerantur quoque inter alia *σκεῖνη τὰ ἐν κοιτῇ* apud eundem Pollucem *κλισμοὶ*, ac melius *κλισμοί*, vt idem vocat alibi lib. 7. 26. h. e. sellæ cum reclinatorio. His ipsis vsi olim Heroes ad mensam, quomodo eos pater locat poetarum Homerus; apud quem *κλισμὸς* vocatur *Odyss. Δ. & Κ. & Iliad. Θ.* Eusthat. explicat *θρόνος αἰδῆς*, *sella genis*, quod postea *ἀνάκλιτρον* vocat, & habens *τὸ ἀνάκλιτρον κλισμὸς* Hesychio, & *ἀνάκλιτος δίφρος*, qui & simpliciter *θρόνος*. Iterumq. *κλισμοί*, *θρόνοι*, ἢ *ἀνάκλιτρα*. Plutarcho iunctim in *Quæst. Rom. ἀνάκλιτος θρόνος*, *sella reclinatoria*, siue reclinatorium habens *seggia con spalliera*. Idem Homerus *κλισίῳ* alibi appellat, de qua Athen.

Athen. lib. 5. cap. 6. differentiam notans ex eodem vase inter κλισμὸς, & δίφρος. *Clismi*, siue reclinatoriæ sellæ honestioribus datæ ad mensam (quod & hodie seruatur) ac sæpius illæ coniunctæ cum thronis, aut suggestis. Inde illud — ἕζοντο κατὰ κλισμὸς τε, θρόνους τε *sedebant super Clismis, & thronis*: atque his sellis plerumque imposta stromata. Cæterum δίφροι humilioribus conuiuiis sepositi. V. eundem Athenæum & 4. 8. discrimen seruatum edocentem, quis, quo loco, aut sellæ genere inter epulas adesset. Eam autem partem, in quam dorso incumbimus ἀνακλισμὸν dixere, & ἐπίκλιτρον, & ἀνάκλιτρον, vel ἀνακλιτήριον Hippocrates, Galenus, Plutarchus, Pollux, Erotianus, Eusthatus. Nos supra innuimus, & ad locum Hippocratis π. ἀρρρ. doctis. Foësius: qui tamen ea ἀνάκλιτρα Latinis *Accubita*, aut *Accubitas* vocari dum sentit, non statim consentio. Quæ enim *Accubita* Lampridio in Heliog. cap. 19. & *Accubationes*, siue *Accubitationes* ib. & in Aelio Vero Spartiani cap. 5. (vt illic mauult Salmasius) non sunt fulmenta, aut adminicula dorso reclinando, sed ipsitori, aut lecti, vbi conuiuiæ discumbebant. *Cataclita* Tertull. lib. de pallio. *Accubita* etiam in Synodo Trull. V. Cuiac. obs. 10. 17. eruditè Salmas. ad eum Tertullian. locum cap. 3. Haud aliter κατὰ κλίσεις Origeni, quas pro puluinaribus explices, notauitque Seldenus de Synedrijs tom. 3. pag. 286. sicuti *Accubitalia*, peristromata ipsa, & vestes, quibus *Accubita* insternuntur Pollioni in D. Claudio cap. 14. atq. ibi Salmas. quem consule, & in eo cap. 5. Spartiani in Vero, & ad Tertull. supra de pallio. Ego *Anacliteria*, siue *Anaclintertia* vocarem potius, quomodo Græcis ἀνακλιτήρια: Latinis quoq. vsurpata vox, Isidoro 19. 26. Etymol. Sed quæ κλισμοὶ à Polluce, vel ἀνάκλιτρα, &c. Sellæ scilicet cum anaclinterio, vnica voce aptissimè Etymologici auctor expressit κλισμοκαθίσματα, quem vide in κλιτήρι. Nec dubitarem ego κλισμοκαθίσματα vocare, quod nobis est *Seggiola a spalliera*. Non incommode tam commodæ sedis genus eam quoque appellare possumus, quæ vulgò *Seggiola da riposo*. Syllabatim namq. κλισμοκαθίσματα est *Lectifella*, vel *Lecticasbedra*, qualis ea quæ in meridiando tum cubatui, tum sessioni inseruit, tum vtrique simul, vt superius dicebamus. Inter veterum monumenta aptum nescio, quod sedile marmoreum comparet antrorsus procurrens reclinando corpori, vt nec merè sedeat, nec totum iaceat.

Protuli tibi sup. cap. 27. ab Leonardo Augustino Romæ missum, quod

quod in S. Marei seruatur. Puto id in balneis maximè adhibitum, cui affine cum suo fessore Florentiæ seruatur apud Gaddios. Satis, superque operosè, ne dicam Sybariticè, hæc sellas concinnatas videre est hodie, ubi caput, dorsum, femora, recliui, ac supini deponamus; coxis, cruribus incumbamus, modò extendentes, contrahentes modò, qua volupe magis est. Anterius namque porriguntur transtilla, vel ancones, aut cubitus productiores viq. ad proceri hominis iacentis longitudinem: illic incituræ scanim per æquos gradus, ad quas temperantur; dumque earum offendiculo, & innixu erectior, aut depressior fit sedes, perinde incumbens corpus opportunè conque- scit. Curiosè quid, & exquisitè compactum legimus apud Capitoli- num in Pertinace cap. 8. inter vehicula, ac sedilia, quæ rarioris com- moditatis artificio, digna pro suis fuere Commodo Principe; ob sua vitia, ac fræditates nimium quantum incommodo Reip. ac generi hu- mano. Verba historici ea sunt, *necnon vehicula arte fabricæ noua per- plexis, diuersisq; (lege, Diuisis) rotarum orbibus, & exquisitis sedilibus, nunc ad solem declinandum, nunc ad spiritus opportunitatem per vertigi- nem, &c.* Vocat autem *sedilia exquisita*, h. e. exquisitè facta, & compo- sita ad capturam commoditatis, de qua illic: quomodo *sella procurata* Coelio Aureliano, de qua sup.

Sedium versatiliū τῶν περιστάων δίφρων meminit Arhenæus. Sunt autem sellæ *περίστροι*, quæ circumagi possunt, aut *Versatiles*; quomodo id verbum Latine reddidit Vitruuius lib. 5. cap. 7.

In quam tribum, aut classem referam censitor dubius ignoro ea sediliū genera, quæ *Sesopia*, aut *Esopia* Festo vocantur pessimè hiulco. Schedæ Vrsini ita explent, *Sesopia in augurali, & saluari carmine appel- lantur, quæ aliàs esopia pro sedilibus dicere habemus nunc in consuetudine.* Plaut. Tricul. 2. 8. ex lectione Meursij exercit. crit. p. 1. cap. 4.

Quo pacto excludis quæso Esopijs planius? Hoc est, quo pacto me- planijs sedibus eiicias? Vt idem explicat. V. eundem Festum in vul- gatis editionibus post verba capitalia *Seruorum dies*. Dein sequitur frædè lacerus textus, ac sesopia ipsa tam mutila, & quassata, vt ijs diu- tius explicandis assidere sine magno ruinosæ interpretationis periculo vix queam. Quòd si auguralibus libris, aut saliorum carminibus seso- pia ea memorata narrantur, fortasse ad vsum aliquem sacrum fuere. Aetate Festi, aut potius Verrij adhuc vsurpata fuisse eam vocem ad sedilia significanda, sed litera minus sibilanti edocemur. Notæ ad Fe-

Festum. *Sopia, vel sesopia pro sedilibus, vox nifallor inaudita. Solia potius scriberem.* Ego verò ter minimè scriberem. Cur enim monuisset nos Festus de eo verbo tanquam antiqui, aut rari vsus, si *solia* legerimus? Cui nam ea vox aut abscondita, aut obsoleta, aut in arcanis sacrorum libris quærenda? Plautinis Sesopijs alterum sellæ genus eadem memoratum subiungo ex Pompeo itidem Festo. *Throcum*, inquit, *sella genus habetur apud Plautum.* Sed nuspiam in his, quæ super sunt Sarsinatis fabulatoris comparet id verbum. Notæ marginales ex Vett. Codd. *Thronus* substituunt. Sed cur Festus excerpisset tanquam sellæ genus, quando thronus notissimum verbum est? Alij malant *Thracum*. Quid si *Thocum* reponamus? Ipsum .i. Græcorum *θῶκος*, sellam, in quam celeriter insilirent. Aut *Throcum* retineamus ἀπὸ τοῦ θρώσκεν, nempe ab insiliendo, siue à trocho, hoc est rota, quòd rotis fuerit imposita, quomodo hodie nonnullæ podagricorum. Aut *παρὰ τὸ τρίχειν*, à celeritate videlicet, aut cursu. Quo sensu id nomen planè conueniret nupero inuento, quod Galli *Siege roulant* vocant; quasi *Rosifellium*, aut *Currisellium*, vel sellam curracem. Commodum viandi genus; vt ingeniosior in dies est luxus. Dimidiatum dixeris currum bigarum tum forma, tum vsu. Vnus tantum ibi lessor, duæ rotæ, equus singularius: sed & alter extra iugum, aut funarius, quem ductor insidet, si citato itinere mutare subinde veredus libeat. Quomodo Petronius *Chiromaxium* dixit; eius exemplo compacta voce *Diphramaxium* vocemus; aut quomodo Etymologus Gr. *Clinocathedrium*, sic nos *Harmocathedrium*; quoniam burdocurrus, aut sella hybrida vtriusque speciem, & opportunitatem nobis referat. Cæterum isthoc sellæ, aut vehiculi genus veterum Cifio haud penitus ab simile erudita nuper epistola censuit Laurentius Panciaticus Vir vt nobilitatis, sic ingenij florentissimi, inuita nihil faciens, dicensue Minerua.

Quod si cui ad sedendi vsum haud satis visa fuerint tot sellarum genera, non ignoret lectulos & adhiberi potuisse, & fuisse adhibitos. Cum igitur quasdam sedes tam artificiosè ad commoditatis ingenium compactas tradiderimus, vt in ijs veriùs iacerent, quàm sederent deliciofi homines: mutuum sedendi officium reddere, atque inuicem remunerare lecti ipsi haud recusarunt. V. quod de lectulis lucubrationijs sup. adnotauimus; quippe ea scimpodia, aut stibadia mediam nescio quam speciem referencia inter puros putos lectos, ac germanas

nas meras sedes vtrique inferuire potuerunt, & sessioni, & incubationi. Sed quæ interdictio, ne cubitales quocq., aut tricliniaries lecti, eundem vsum præstiterint? Petron. *Sedensq; super lectum meum distulit. & fletu confusa altera parte lectuli sedet; idemque, me stupente in lectulo seder.* Plin. epist. 5. 5. *Mox imaginatus est venisse Neronem, in thoro sedisse, &c.* Boeth. 1. de consolat. *Tum illa propius accedens in extrema lectuli mei parte confedit.* Ritus sedendi in lecto cum orarent veteres Christiani indicat Tertull. lib. de Oratione ex Hermæ apostolici æui scriptore; sed damnat, ac reprehendit, ut curiosi potius, quam rationalis officij, &c. & alioquin, inquit, nusquam erit adorandum, nisi ubi fuerit lectus. Consimilis ethnicos ligabat olim religio: quod spectat adag. *Adoraturi sedant.* Iuvat Fest. *Adsidela mensa vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciebant.* At Hermæ locus, quem aduocat Tertull. occurrit mihi in præfatione Pastoris paulò secius, ac Tertullianus legerit. *Cum orassem domi, & sedissem super lectum, &c.* In vinctum autem de lecto ad sessionem, idem Hermas lib. 3. 10. *Confedit super lectum, & adstetit in dextera eius pastor.* Machab. 1. 1. *Et quæ sedebant in thoro maritali, lugebant.* Innumera comparent marmora, ubi lecti tricliniaries, & menia ante illos, plurimum illic discumbens vnus, sedens alter. Conuenientissimam dat lucem, & accipit Inuicem Apuleius Metam. 1. *Eumq; accubantem exiguæ admodum grabatulo, & commodum canare incipientem inuenio. Assidebat pedes vxor, &c. iubet vxorem decedere, utq; in eius locum assideam, iubet: meq; etiamnum verecundia cunctantem abrepta lacinia destrahens: adside, inquit, isthic. Nam præ metu latronum nulla sessibula, &c.*

CAPVT XXVIII.

Sellarum ornatus. Puluinus. Puluillus. Puluinar. Toral. *Puluinar Iouis. πῦλινος. Caligula primus Senatoribus puluinos dedit. Din ante in theatro Attico positi. Puluinorum materia. Gnaphalium. Centunculus. Stramen Leuconium. Martialis illustratus. Sanguis. Saio. Cubatio in floribus: in fellibus: in rosis discerptis. Rosa Melitensis. Canis Melitæus. Potare in rosa. Lecti reticulati. Album rosa. Puluinus Isocratis è croco. Circense tomentum. Puluinus equestris. Recitantes in puluinis. Puluini sellarum comites: gestati in itinere.*

Non videor extra oleam egressus, si quædam sellarum parerga, aut ornamenta nunc circumspexero; quæ non tam commoditatis, quàm decoris, atq. honestatis partem, tum sedibus, tum sedentibus adijciant. Consulam vna lectoribus, ut mollius, & apparatus sedeant, nec sedes hæc nostras tumultuarias penitus despiciant; dumque latibula hæc antiquitatis peruestigo, aliqua eos nunc delectatio insideat. Noua in tempore voluptas ducet, cum aliâ maiori cura sellarium hoc studium amplificabo. Luber à puluillis incipere, atq. ijs parumper incumbere: non ut profunda illic demergar quiete, sed breui inclinamento vigilabilem dormitationem concipiam. Tum sellis, tum scamnis, aut subsellijs puluillos fuisse impositos, obductos, alligatos, compactos, & monumenta, atque icones, & auctorum euincunt testimonia. Latini puluinos, ac puluillos dixere, item Ceruicalia, ac Puluinaria. *Puluinos*, inquit Varro 5. L. L. à plumis, vel à pellulis declinauerunt. At Isidoro 20. 11. *Puluinar est lectus diuitum, inde & puluillus*. Varro 1. de vita pop. Rom. apud Nonium *Toral, ac Torale, aut Toralium*. At Isidoro eidem 19. 25. *Toral à toris*, quibus propriè iniiciebantur; grandior quasi puluinus: sicuti *Puluillus*, veluti minutus lectus ex mente Isidori. *Puluinar* tamen non diuitum modò, sed Deorum, quoque erat lectus, ut notissimum est. *Puluinar Iouis* quandoq. exprimunt nummi, quod alij sellam curulem exposuerunt. Illic manubiz visuntur insignia Numinis. Ad id imagines curulium superius productas. Græci mediæ ætatis Latino-rum imitatione *πῦλινος*, & *πῦλινον* dixere. Arrian, Epictet. 3.

23. Erotiani lex. Hippocrat. ubi Merusius *αλέκρον* restituit, cum prius esset *αέλειον*. Vide hunc in glossario Græcobarb. Item *σπερδαλαιον*, & *υποσπερδαλαιον* vocarunt à capitis innixu, aut incubatu, quod Cervicali responder. Sed non possum non statim mirari quod refert Dio lib. 59. sub Caligula Imperatore *τὰ σπερδαλαιοις βαλυνταῖς, ὅπως μὴ ἐπὶ γυμνῶν & σαιίδων καθίζωνται, πρῶτον τὸτα ὑπενέθην*. Tum primum subditos Senatoribus pulvillos, ne in nudis tabulis sederent. Miror, inquam, apud gentem in omne luxus, ac deliciarum genus effusissimam, tam lerò fuisse, aut cognitum, aut permisum necessarium penè commodum publicè sedendi in pulvillo. Non sordentem loquor plebeculam, aut viles prolerarios, sed florem civitatis eximium, & meliorem partem, ut Symmachus vocat, generis humani Senatores, quibus ante Caligulam nuda assamenta parabantur ad sessionem; etsi tam multis alijs insignibus, atque ornamentis ad id tempus Senatorius ordo explendesceret. Diu ante in Græco theatro adhibitos fuisse pulvinos apud Theophrastum patet in Characterè adulatoris. Plurimum scortei erant, & corio operiti. *σχύτιοι*, & *δερμάτινοι* vocat idem Erotianus. Dein lintei, serici, picti, plumati, aurei, versicolores, &c. Atq. hi sago, tomento, plumis, pilis, aliove molli farro implebantur, quod inculcarent, ac componerent. Non aliter de culcita ait Varro 5. L. L. *Quod in ea sagum, aut tomentum, aliudve quid calcabant ab inculcando culcita dicta*. Paria Isidor. 19. 25. Est autem *Sagum* vestis lanea, unde nostrum *Saia*, & *Sajo*: sed vox peregrina, atque exotica eodem teste Varrone, de qua mox; Plin. 27. 10. *Gnaphalium*, alij *χαμαίχηλον* vocant, cuius folijs albis, mollibusque utuntur pro tomento. Nobis *Erba Coronaria*, quasi tomentitia, & ad usum farciendi, unde & *Centunculus* Scribonio Largo appellata cap. 29. n. 121. ad quem Rhodius p. 191. Eadem, puto, quæ Theophrasto *πῶα λοχάια*, quæ herba discubitoria, aut lectis apta insternendis; ac de Centunculo in hunc usum idem Plinius 24. 15. Theophr. 7. 10. de caus. plant. ad quem doctissimus Stapelius. Adi & Pollucem lib. 10. cap. 8. ubi de arundinis lanugine loquitur, quæ *σάμαξ*, & *αὐθήλη*, iuncus, vlna, calamus cartilagineus. Vbiq. de stragulis, & pulvillis, quos & *κρέφαλα* vocat. Plinio *gnaphalium*: at eidem lib. 19. 1. *Stramentum Orchomenium* cuius usus in toris. Martial. 14. epig. 160. *Tomentum concisa palus Cirtense vocatur*.

Hæc pro Lencenio stramine pauper emis.

Palustris scilicet arundinis decussa, & concepta folia, concisa, & minuta stramina pro tomento, & puluillo pauperum in Ciro. At beatiores lana farciebant, quam Leuconicam, vel Lingonicam dixere. Idem auctor epig. 159.

Oppressa nimirum vicina est fascia pluma?

Vellera Leuconicis accipe rafa sagis.

Meminit & lib. 11. epigr. 22. & ep. 57. vide quæ notat accuratiss. Raderus. Quod vellera sagis erafa appellat Martialis, nouissimum illud accipe purgamentum, & rasiles floccos, qui vestibus, aut sagis destringuntur, Nobis *Borra*; quod pectine fit, aut erinaceo fullonio, tandemque forfice lanaria. quare nec displiceret Leuconiam lanam exponere ἀπὸ τοῦ λευκῆ ab albedine. Nimirum dum pubes illa eminula, & lanugo extans abraditur è defloccatis eo pacto albis vestibus villi decutes colliguntur, ac tomentitia eiectionamenta ad puluillos farciendos. Sed magis placet Lingonicum, aut Luconicum exponere à loco vnde exportata illæ vestes, quæ *Saga* Martiali. Atque hinc, meo animo, illustrandus Varro, qui non lanam, aut floccos, sed *Sagum* ἀπλῶς vocauit illud genus tomenti. Quæcumq. autem fuerit ea farilis, & mollicina congeries, quam intra puluillos stiparent, hos certe sedibus, scamnis, subsellijs imponebant, quæ alioquin lignea, aut lapidea duritiem eo pacto dediscerent. Sic permessa à Caligula Senatoribus, vt diximus, ne ἐπὶ γυμνῶν σκεδῶν in nudis tabulis sederent. Et honoris, & commoditatis gratia id factum; Pinacium blandicella filia patri Antiphonti bene procurat apud Plautum Stich. 1. 2.

Affide hic pater

Ant. *Non sedeo isthic* (intelligo in cathedra, aut sella muliebri) *vos sedete: ego sedero in subsellio.*

Pin. *Mane puluinum.* Ant. *benè procuras, satis sic fultum est mihi.*

En subsellium ligneum, & puluinus iniectus. Philemon, & Baucis apud Ouid. 8. Metam. v. 642. Iouem, & Mercurium excipientes, quanquam sub lare humili, & egeno, nec pietatem, vt in Numina, nec officium, vt in hospites deseruauerunt: *Sedili statim posito, & iniecta fragula.* Alter ille apud Theophr. charact. in πολυα: vt potenti, ac diuiti palparet iam sessuro subiicit puluinum in theatro, καὶ τὸ παιδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφιλομενός τὰ προσέφαλαια, αὐτὸς ὑποσπῶσαι, & puer in theatro adimens puluinos ipse subternis. Supparasitanis

tis blanditia est, qui è manu feruuli puluinum abstrahens, suâ ipsa parat. Hunc morem in Græcis theatris præter Theophrastum affirmant Aeschines, ac Demosthenes illic laudari à Casaubono. In Syracusijs, siue Idyllio 15. Theocriteo Praxinoe iubet ab Eunoe famula apponi sellam, atque iniici puluinum, vbi amica sedeat Gorgo; cum qua colloquitur.

ὄρν δίφρον Ευνόα αὐτῇ,
Εἴμβαλι καὶ ποτίπρανον.

Prospice sedem Eunoe illi
Inge & puluinum.

Sic Eurynome apud Homerum Odyss. T.

Ευρυνόμην φέρε δὴ δίφρον, καὶ κῶας ἐπ' αὐτῇ.

Eurynome affer sellam, & pelles super ipsa.

Sunt autè pelles hic nihil aliud, quàm puluini, quomodo & Odyss. P.

Καίσα καπορνύσα θρόνοις ἐνὶ δαιδαλίοιςι.

Pellem (hoc est puluinum) *iniiciens sedibus pulchris*. Diximus superius ex Erotiano termè è Corio (vtrique quoque hodie) puluinos factos. At delicatissimum illud sessionis genus, cum in floribus, ac rosis sederunt; de Heliogabalo Lamprid. cap. 29. *Semper sanè aut inter flores sedis, aut inter odores*. Idemq. puluinaria, pilo leporino, & perdicum plumis subalaribus conferit cap. 19. *Nec cubuit in accubitis* (stibadia intellige, atque toros, qui antiquis triclinariis successerè) *facile, nisi quis, qua pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum subalares*. Ride eiusdem helluonis inuentum alioquin vrbani. Vt vilioribus amicis illuderet tomenti, ac plumæ vice aerem, ac ventum ceu sessilem subiciebat, premendum submissis folliibus, vbi infiderent cœnantes. Si nimum tendebantur ij folles, duram nō tamè incommodam præbebant sessionem; sed modico, & rariori oppleri flamine, æquabilem, ac deliciosam parabant. *Multis, inquit, vilioribus amitis, folles pro accubitis sternebat, eosq; reſtabat prandentibus illis; ita ut plerumque sub mensis inuenirentur prandentes*. cap. 29. Licer opinari supra folles, aut toros operosam fuisse vestem, aut stragula, ne quid suspicarentur coniunx; sed insperatò per automata illa descendentes, cachinnum sonantiorè exprimerent ineptissimo Principi. Et cap. 19. *Stetit & triclinia de rosa, & lectos, & porticus, ac sic per ea decubulans, & cap. 21. Oppressit in triclinijs versatilibus paraficos suos vtilis, & stupibus sic, ut animam aliqui efflauerint*. Flores scilicet hæc culcitellæ; & roseti puluilli Syba-

Sybaritarum, ac τροφῶν consuetæ olim deliciæ. Portentosissimus ille voluptatis, ac desidii mysta apud Sen. 2. de Ira. 25. *Sapius questus est quod folijs rosa duplicatis incubisset.* Singillatim carpta volebat folia, ne quid duriculi offenderet. Trebellius in Gallieno cap. 16. *Veris tempeste cubicula da rosas fecit.* Nopisc. in Carino 17. *Rosis Mediolanensibus, & triclinia, & cubicula stravit.* Rosas nota Mediolanenses: aut pulchriores forsitan, aut molliores. Nisi Melitensibus legamus, quas diu ante in delicijs ad puluinos faciendos adhibuit Verres, quem imitari voluisset Carinus. Cic. Verr. 10. 273. *Leſtica octophoro utebatur, in qua erat puluinus perlucidus Melitensi rosa factus.* At nonnulli malunt, *puluinus, perlucidus Melitensis, rosa factus*, vt non rosa sit, sed puluinus ē Melita veniens, quæritissimā tenuitate, ac texturâ perlucidus. Sic *Melitai casuli* in delicijs, de quibus Adagiographus. Addo locum Theophr. ab eo inobseruatum Charact. μικροφιλ. χλάδος Μελιταῖος, *Melitæus Surculus*; & Philostratum in Imagin. lib. 2. tit. Insulæ. Melita hic intelligenda inter Corcyram, & Illyricum, non sedes hodierna fortissimorum Equitum. Quanquam Rosa Melitensis, de qua Tullius, Africanæ huius Insulæ esse potuit, à qua tunc Verres non admodum distabat. Iterum Cic. 2. de finibus 17. *potantem in rosa Thurium*, hunc morem (puto) siue discumbendi respiciens, siue coronandi. Albinouanus Pædo in obit. Mecenat.

Victor odorata dormiat inque rosa.

Omnino cognobilis locus Spartiani in Aelio Vero cap. 5. *Fertur etiam aliud genus voluptatis, quod Verus inuenerat; nam lectum eminentibus quatuor anaclinteryjs fecerat, minuto reticulo undique inclusum, eumque folijs rose, quibus dempsim esset album, replebat.* Quod autem reticulo inclusum scribit, textum reticulati operis intellige, olimque in vsu. Græcis ἀμολῆλυσπα, notatque Casaubonus: nobis *Maglia*, opinorque id reticulum non adhæsisse proximè lecto, sed quomodo nostrates Camerelli æstiu temporis, & copia .n. rosarum calidam tum quoque tempestatem arguit. Quod verò idem Casaub. negat nouum fuisse inuentum cubandi in rosis, fateor ipse. At Spartianus intelligendus est de nota illa lecti fabricatione, & quatuor pluteis, siue anaclinteryjs, quorum sepimento conceptæ rosæ sustinebantur. *Album* rosarum quibus dempsim volebat, interiorē intellige partem eum apicibus luteis, quæ alio nomine *Flora*. Hæc non ita mollis, aut rubicunda illa, sicut folia exiretæi ambitus, ac propriè *Calyx* vocabantur. Quibus

igitur demptus ille flos, mox appellat purgatas, *Accubationes, ac menses de rosis, ac lilijs fecerit, & quidem purgatis.*

Croco imbutum Isocratis puluinum refert Plutarchus in Decem. Rhet. *κρόκῳ διαβροχὸν προσκράλαρον* vocans. Mollis ob id, atq. effoeminatus aud. it hic Rhetor. Sed puluillos prorsus merebat preciosos vir laboriosissimus, qui vel vni texendo Atheniensium panegyrico integros quindocim annos affedit.

Varias puluinorum species, quæ magis tument, aut subsidunt; quæ paragaudis, tænijs, institis limbantur; vmbilicis, clauis refulgent; nodis & peniculamentis lasciuiunt; lector, inspice, ac dijudica, vbi genera sedium exhibuimus cap. 11. & mox dicemus sequenti.

Atque hac igitur clementioris sessionis commoditate prospectum, ne duræ, aut nudæ premerentur sedes, aut scamna; præsertim in ludis olim per longas, atq. excruciantes, non spectandi tantum, sed expectandi moras. Sic factum Romæ in Circo; inde lemma epigram. 160. lib. 14. Martial. *Circense tomentum*, & Seneca de vita beata cap. 25. *Nihilò miserior ero, si lassâ cervix mea in manipulo sæni acquiescet, si super Circense tomentum, per futuras veteris lintei effluens, incubabo.* Omniño autem capio de tomento puluillorum. quorum alioquin futura veteris lintei, nisi quia puluilli facti consuebantur? Extenuat autem puluillos Seneca, vt magis tumeat sententia. Sed quid mirum, si vexati, ac penè discepti hiarent adeò præ attritu puluilli, vt efflueret illinc putre tomentum? Quippe gratuito dabantur; indiligens autem esse solet populus rei non suæ, quod vbique, ac semper euenit. V. quæ notat Lipsius insuper de puluillis, ac post eum Buleng. de Circo cap. 32. Panuin. de ludis Circ. & ad eum Argol. p. 7. & p. 85. In equestribus saltem, aut quatuordecim gradibus fuisse locatos puluillos non dubitarem. Inde Iuuenal. sat. 3.

————— *puluino surgat equestre.*

Ac multò magis in Orchestra, vbi Senatores ex Dione lib. 59. *προκράλαρα τοῖς βουλευταῖς*, &c. In Popularibus autem, vbi pullata, ac sordida plebs, non opinarer, nisi quis priuatim attulerit. V. Buleng. d. cap. 32. ac deinceps; qui subinde à Lælio abiens illud exagitat, quoniam tempore, & auctore posita primum, dein discreta Senatorum, & equitum loca in Circo fuerint? Sed puluinos quod spectat, aliquod fortasse discrimen inter Senatorios, & equestres, quia instillis, aut segmenti distincti, vel stragulo splendidi. Interim mihi ampliandum est:

est de internendis autem sellis aliquid infra, Recitantibus quoque pulvinus subditus, in quo confiderent. Arrian. Epictet. 3. cap. 23. ἀναβάντα ἐπὶ πέλβινον, *ascendentem in pulvinum*, h. e. sedem, aut cathedram ubi pulvinus. Notat Voss. de Imit. c. 7. §. 15. Neque aliter sapientibus illis, atque iucundis confessoribus de arte dicendi sermonem instituturis pulvinos poposcit Crassus apud Cic. 1. de Oratore; apparet autem sedes illic fuisse lapideas, ac perpetuas, quoniam tanquam extepra sub opacante Platano positæ erant, Tum Crassum. Imò verò commodius etiam: pulvinosque poposcisse, & omnes in ijs sedibus, quæ erant sub platano confedissee. Suspiciatur Cresolius Tullium fuisse ductum imitatione sui Platonis, apud quem de Repub. disputaturus Cephalus pulvino incumbit. sed diuersa ratio est; Cephalus tanquam senio confectus narratur à Platone domi obsidens, antequam ad illum adirent amici colloquuturi, quibus nullus mox traditur datus pulvillus, sicuti fuit apud Tullium. καὶ μάλ᾽ πρὶς ἑλπίος μοι ἰδοῦν εἶναι, &c. καθῆσο δὲ ἐς παραώμιος ἐπὶ τινὲς προσκεφαλῆαι, καὶ δὶ ὄφρου. *Valde senex mihi videbatur, &c. Sedebat autem coronatus cervicali ad sedile apposito.* Inita nempe societas, ac perpetuum ferme contubernium sellæ, & pulvini. Idem Cic. lib. 9. epist. 18. Sella tibi erit in ludo tanquam hypodidascalo proxima, pulvinus eam sequetur.

Imò & liber cum cervicali iunctus, tanquam supellex, & viaticum hominis docti, ac sedentarij. V. Theodoret. hist. eccles. lib. 4. cap. 14. ubi de Eusebio. Consule Cresol. d. lib. 3. cap. 13.

CAPUT XXIX.

Suppedanea. ὑποπόδια. Suppeditanea. Hypodia. συνεπίδιον, συνεπίδιον, ποδαρέλιον. *Suppedaneum muliebre.* ἀνδράχλης. ἄν-
θρανος. Pedule. *Cornelio Frontoni genuinus reāditus sensus.* Pe-
dulla. ποδείον. Impilia. Scabellum pedum. Scamna. Mensa.
ταπανὰ δίφρια. θράνιον. θρήνις. *Suppedanea in solijs, alijsq; sellis*
honestioribus. Icones prompta ē marmoribus, ac nummis. ἑσσιλικὸν
ὑποπόδιον: *Regium hypopodium, genus canaculi apud Persas.* Suble-
lia cathedraria. Scanfilia. Fulcra lectorum. Pueri, & famina
sedentes vescebantur: & serui qui, ad Pedes. Predelle: *earum ety-*
mon. Danthes Poeta. *Vocabularium della Crusca.* Sabella musico-
rum; Scamella, & Scamilla.

Quod si parum sessoribus consulimus mollem ijs subdendo
puluillum; ne pendulis nunc laborent cruribus, sed salu-
brius, atque honestius sedeant, scabellum subiiciamus; dor-
so, ac brachijs fulcra apponamus. Ac si opus sit, strato-
riam quoque vestem explicemus, vt sedendi commodita-
ti accedat ornatus, ac decor.

Hæc illa igitur sedentium pedibus supposita fulcra, & assamenta,
aut scamna, quæ Græcis ὑποπόδια, *suppedanea* Latine dixerimus.
Vsurpata vox Cypriano martyri de ablut. ped. si modò is auctor li-
bri: vbi de Magdalena poenitente, *Caputq; pro suppeditaneo stravit, cri-*
nibusque circumfusus pedes sacros innoluit. Malim, *Pro suppedaneo*; quod
& nonnulli Vett. Codd. præferunt. Scabelli item, Scabella, & Sup-
pedanea etiam Isidoro 20. 11. *Scabelli, inquit, qui lectis paruis, vel sellis*
ad ascensum apponuntur. Scabellum autem & suppedaneum dicitur nobis
quoq. Etruscis *Soppidiano.* Retinuit Græcisans Paulus 3. sent. cap. 7.
ibi *scamna, & hypodia, &c.* malim hypopodia, & si Cuiacius non mu-
tauerit. Alijs *Enedracula*, h. e. sessibulum, aut scabellum. Gloss. *En-*
dracula, hypopodium. Græci posteriores inuicem à Latinis mutuantes
συνεπίδιον dixere, συνεπίδιον, & συνεπίδιον. In nostro Concilio Flo-
rentino *ἐκάθισεν ἐν συνεπίδιῳ ὁ τῷ ἑσσιλικῷ ἀδελφῷ.* *Sedit in suppe-*
daneo Imperatoris frater. V. Meurs. glossar. in συνεπίδιον, qui testi-
monia congerit. quanquam ea magis spectant illud genus suppeda-
nei

nei amplioris, quod procerum sedibus subijcitur (nobis Predella) quàm minuta hæc scamna, & asserculos, ac subices pedaneos, de quibus præcipuè loquimur. Iisdem Græcobarbaris ποδάρελια : quæ Eusthat. in Odyss. H. exponit ὑποπόδια γυναικῶνα, *supp: danea muliebria*, quasi earum peculiararia, & fortassè splendidiora. Adde Suidam in ἀνδράχλης, ad quem Portus adnotator. & ἀνδράχλης enim, & ἄνθρωπος pro eodem muliebri scabello. V. & Salmaf. ad Vop. Carinum cap. 19. pag. 501. Diligentissimus Onomastici auctor, dignus planè, qui non bis ex suo nomine, sed ter, & quater sit Felix scamnum hoc à Corn. Frontone *Pedule* vocari scripsit. Verba Cornelij de serm. lat. ea sunt, *Pedale mensura est pedis: pedule verò sub pedibus præstāt utilitatem*. Sed cum istis pedibus, quin etiam pedulibus non video, quī gradiar in Felicis sententiam, quæ à suo auctore secedit minus felix. Opinor namq. à Frontone describi non suppedaneum, aut scamnum, sed foccum, aut calceamentum, vel eius partem, quæ vestigio suppingitur. Ideò, inquit, *Pedule verò pedibus præstāt utilitatem*: quæ utilitas respicit vestiendi, & muniendi commodum. Reperio id verbum etiam in Festo *Pedulla*, quæ dicimus ΠΕΔ... *Græcos appellare manifestum est*, vbi Gorthofr. explet πένδα, hoc est calceos, vel focculos. Scaliger ante illum. *Pedulla, eadem & pedulia: glossarium: Pedule: ποδῆιον*. Est autem ποδῆιον, siue ποδῶν focculus. Italicè retinemus eam vocem Redulis pro solo, aut parte, quæ pedem vestit. Glossæ Benedicti πένδα, ποδῶν καλύμματα, *pedum integumenta*. Glossæ Isidori, *Pedana, pedulis novus, qui caliga assuitur*. Interpres Iuven. sat. 1. *Pedules novos in braccis*. Meursi. affert in glossar. Gr. barb. Meminit & peduliam I. C. l. 25. §. 1. de auro & arg. &c. pro fascijs pedum, & quibusdam calceamentorum firmamentis. V. & Cerdam ad gloss. Isid. Aduers. p. 324. alio nomine *Impilia* dixere, nobis *Feltri*. quam vocem Cuiacius ititit in l. 3. de supell. seg. alij legunt *Imparia*. Videatur idem Princeps I. Consultorum 10. obs. 17. & 5. 11. Turneb. ad vers. 18. 23. Sunt autem hæc Impilia, quæ omnino pedibus utilitatem præstant, sicuti de pedulibus scripsit Cornel. Fronton. Ergo aliud est *Pedule*, ni fallor penitus, aliud *Scabellum*, vel *Scabellus*, & *Scamellum*, & *Scamillus*, qui sedentium pedibus subditur; quæ voces omnes à scamno deductæ. Quintil. 1. 4. *Nec miretur cur è scamno fiat scabellum, &c. Panchetta nobis, & Predellino*. Interpres sacre pagine psalm. 109. quod in LXX. est ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, *Scabellum pedum*

pedum suorum. Sic ὑποπόδια τῆ θεῆς, *Scabella Dei* vocata olim templa teste Suida. V. in ὑποδήματα, & in ὑποπόδιον. Sic Cœlum, thronus Dei vocatur; terra autem scabellū, siue ὑποπόδιον D. Matth. cap. 5. Ennius quoq. à Tullio laudatus primo de Diuin. solum, aut solum cum scamnis coniunxit.

Auspicio Regni stabilita scamna, solumq;

Ouidius etiam scamna dixit lib. 1. artis improbæ.

Et caua sub tenerum scamna dedisse pedem.

quæ paululum fuisse cauata apparent, vt pedes firmitus, & commodius insisterent. Mensam vocauit Curtius lib. 5. cap. 2. *Consedit deinde, Alexander, in Regia sella multò excelsiori, quàm pro habitu corporis. Itaque cum pedes inimum gradum non contingerent, unus ex regis pueris mensam subdidit pedibus.* Omne enim lignum planum, siue quadratâ, siue rotundâ figurâ *Mensam* dixere, vt Græci τράπεζαν. V. notata à Consultissimo Gifanio ad Lucret. in verbo præstringere. Sed mensa illa fulciendis Alexandri pedibus, de qua Curtius, verè talis erat, qualem cibo capiendo apponimus, atque ea ipsa Darij Regis fuerit. V. narrationem. Hæc suppedanea Gr. σκολύθρια Polluci 10. 11. quæ Hesychio ταπεινά διφρία, ὑποπόδια, *humiles sedecula, hypopodia*. θράνια itidem Polluci ex Aristophanis Pluto: vbi Scholiastes διφρία, καὶ ὑποπόδια exponit pag. mihi 135. Ac digna prorsus risu explicatio grammaticæ, qua conatur nobis depingere id genus scabellorum; talia esse narrans, qualia inscenduntur ab ijs, qui laqueo sibi gulam frangunt, mox ea calcibus depellentes, vt suspendiosi remaneant. εἴφ' ὣν οἱ ἀπαγχόμενοι ἀρτῶσι ἑαυτῶς ἀπολακτίζοντες αὐτά. Hoc Aristophanis; & aliorum θράνιον, & θράνος, Homero θρῶνυς vocatur. Hinc illud veluti solenne apud hunc vatem, quoties apparationem describit sellam, ὑπὸ δὲ θρῶνυς ποσὶν ἦεν, *sub pedibus autem erat scabellum*, quomodo Helenæ subiicit 4. Odyss. 136. & Vlyssi 10. 315. Dioni lib. hist. 17. vocatur τὸ κατὰ τὸ θρόνον ὑπὸ ἑαθρον, *Scabellum throno subiectum, aut circumpositum*. Responder nostro Soppidiano. Hesychio κλισίον: quod ita explicat, ἐλάσις ἐφ' ἣ τίθηται θρόνος. *basis quæ sella supponitur*. Talem aduertere est in nummis apud Vrsin. Famil. Pompeiæ p. 208. suggestus cernitur curuli subiectus, quem nos Predella dicimus, rarò aliàs in nummis eo pacto comparer. Fa interim mihi blanditur coniectura, in argumentum honoris, ac dignitatis fuisse apposita ea suppedanea, neque omni pariter sedi subiecta; sed

ijs, quæ eximios, ac spectatos manerent scffores. quare thronis, aut solijs potissimum subiuncta, vt nuper ex sacro Marthæi codice, atque Ennio protulimus. Hinc Athenæo lib. 5. 6. Thronus definitur sella ingenuorum cum suppedaneo, vel scabello, ἐλευθέριος καθέδρα συνὺποπόδιον; quæ & ibi θρόνος appellatur, quomodo & Homero, vt pronuper dicebamus.

Obseruare autem est in antiquis marmoribus, ac nummis ea scabellum imis pedibus hærentia, vbi digniores conquiescerent. Sellam Pontificiam vide sup. cap. 19. & quas produximus cap. 13. Aliæ hîc tibi vulgantur. Vnam appingo nouæ nuptæ, vt apparet, quæ flammæum sibi reducit, altero pede scabellum premens non adfixum, sed mobile, & à sede aliquantisper seiunctum. V. n. 50. Visitur Romæ è figulino opere antiqui artificij in Musæo Io. Petri Bellorij. Circa eam sedentes tres aliæ adstant fœminæ ingressæ ad officium νεονύμφη. Secundam Consul in Gazophylacio Principum Iustinianorum. Tertiam Romæ sedentis apud eisdem. Quartam in S. Stephani rotundi. Quintam Rauennæ in S. Apollinaris è marmore candido, quam mihi curauit Marchio Lucas de Albizis patriæ nostræ decus ob notissimas animi virtutes in labe sæculi, & annorum flore. V. num. 51. 52. 53. Nummos tibi exprompsi, vbi Philippus Pater, & filius in sedibus cum suppedaneo; quod rarò aliàs curulibus appositum. Adi ad Tristan. pag. 569. parte 2. Alter patrem Septimium Seuerum exprimit cum scabello, quod negatur Getæ, & Aurelio Antonino assidentibus in eodem suggesto, & æqua altitudine ib. pag. 96. V. sup. Imagin. n. 36. & 39.

Celebre quoddam reperio suppedaneum apud Athen. lib. 11. c. 2. quod Persæ appellabant βασιλικὸν ὑποπόδιον, *Regium hypopodium*. Ita dixerunt coenaculum cum tribus lectis, vbi talentorum tria millia condebantur: quoniam enim ad pedes Regij cubilis locatum erat, idè hypopodium vocitatum. Sicuti προσκεφάλαιον βασιλικόν, *cervical regium*, quod supernè structum erat ad verticem regij cubilis, coenaculum cum talentis quinque millibus. Commodum Hercules scabellum, commodius cervical, quod tam multis constabat auri talentis: Cum hoc cervicali quis non dormiscat in vtramque aurem securus? V. illic Athen. de eo Persarum Regum luxu ex Charere Mitylenæo. Sed aliud est hoc suppedaneum Persicum, vt constat, ab alijs sedentium, de quo memorant tam sæpè scribes. quanquam
iuvat

iuvat quandoque suppedaneum explicare non tam de istis minutis, atque exilibus, ubi pedes conquiescunt, quàm de ampliori tabulato, ubi totæ sedes statuuntur, virorumque summatum honori componuntur. Quod & hodie facimus, ut spectatori emineant sede, & à reliquo vulgo segregis existimationis decus retineant quicunque largioris fortunæ, aut dignitatis sortem obtinuerunt. Hoc enim pacto ὑπόκαθρον κατὰ τὸ ὄρον Dioni sup. lib. 17. intelligo; pro illo nempe gradu, tabulato, aut pegmate, ubi thronus statuitur, ostenduntque imagines ante productæ. Sic pleraque exempla allata à Meuri. in glossar. verbo *Σελίλλια* huc ducunt meo iudicio, tanquam si tabulata, scamna, atque eminula forent assamenta, quæ nobis Gradini, aut Predelle. Neque aliter interpretor I. Consultum in l. 5. de supell. leg. ubi *subsellia Cathedraria*, quàm quæ cathedris, sedibusue honestiorum subiiciuntur. *Scansilia* item appellata, præsertim si plures sint gradus. Isidor. 20. 11. *Scansilia gradus sunt, ubi honorati in sedibus hærent.* Ante illum Varro lib. 5. L. L. *duplicata scansio gradus dicitur.* Tribunalibus ea propter appositi: inde *καθυός* quandoque pro tribunali exponitur ab ascendendo. Eo sensu etymolog. ὀρόρος ἢ ἐπὶ πρυμνὴν καθύψω, *thronus eminens cathedra.* V. passim in nummis folia, aut suggesta Principum, & Magistratuum. Sed & lectis apposita, aut adfixa hæc scabella, tum ad futuram pedum, tum ad ascensum. Idem Isidor. 20. 11. *Scamna sunt, quæ altioribus lectis apponuntur dicta à scandendo; hinc & scabelli, qui lectis parvis, vel sellis ad ascensum apponuntur.* Idem Varro, qui supra: *Quia simplici scansione scandebant in lectum non altum, scabellum: in altiore, scamnum.* Etiam hodie nonnulli eo tabulato circa lectum vruntur. Sed veteres quòd attinet, non tam pro cubiculari, quàm pro tricliniari intelligo. *Fulcra lectorum* dixit Sueton. Claud. cap. 32. ubi pueri nobiles, aut filij vescabantur ad mensam Principis. *Adhibebat, inquit, omni cana & liberos suos cum pueris, puellisq; nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum vescerentur.* Assidentes interpretor, dum patres, ac domini discumberent. Idem in Aug. cap. 65. *Nepotes, &c. neque cœnauit unà, nisi ut in imo lecto assiderent.* Imus lectus sunt ea fulcra. Tacit. 13. ann. cap. 16. *Mos habebatur Principum liberos cum cæteris idem ætatis nobilibus sedentes vesti in aspectu propinquorum; non tamen imum lectum assignat, sed propria (subiungit) & parcior mensa.* V. Lipsium plenè morientem. Eundem locum foeminiq; metor. Val. Max. 2. 2. *Fœmina cuban-*

cubantibus viris sedentes cœnitabant. Morem priscum intellige, qui deinde sublati. Lapideum tibi fisto monumentum in cippo, aut pilo veteri, ubi super scamnis, aut fulcris pueri cœnitant, dum in toro discumbit dominus. Inspicetis apud Boissardum parte 4. pag. 145. Citharistriam quoque illic obseruare est sedentem procul à menta; non in scamno, sed in sella altiori, acroama dantem conuiuiis seruis itidem parata statio in ijs subsellijs. V. n. 54. Quo respexisse puto Sagarinum, & Stichum bina mancipia apud Plautum Sticho 5. 4.

————— *potius in subsellio*

Cynicè accipiemur, quàm in lecto.

Atqui gratiores hero seruuli illinc è menta summulam cibi accipiebant. Martial. 5. 70.

Omnia cum retrò pueris obsonia tradas,

Cur non mensa tibi ponitur à pedibus?

Lectorum nempe intelligit pedes, ubi pueri tessitabant. Ludit ingeniosus poeta, quoniam ij pueri, aut serui *A pedibus* vocabantur, & *Ad pedes*, & *Circum pedes*. Petron. fragm. nuper editum pag. 51. *Camellam grandem iussit misceri, portiones diuidi omnibus seruis, qui ad pedes sedebant*. Quod igitur retrò, & ponè conuiuentes dominos siue *Ad pluteum* (vt loquitur Suet. Calig. cap. 26.) aut posticam lecti partem præstò essent, ideò *Ad pedes* vocati. Cœnantes verò ad imum lectum, in scamno, aut suppedaneo sedebant, vt supra de liberis diximus. Lipsium consule, ubi sup. ad locum Taciti, Pignor. de seruis p. mihi 63. ubi de seruo *A pedibus*. Sed cum istis pedibus lubricam facientes semitam, nimium forsan excurrimus; vnde sermo iam noster est reuocandus. Non parco monere quædam de hoc scabello sub pedibus miscuisse Iulium Cæs. Buleng. lib. de Circo Rom. cap. 32. & 33. Neque indistinctum relinquam suppedanea hæc, & scabella nobis *Predellini*, & *Panchette* vocitari: sicuti maiora illa tabulata, ubi sedes digniorum componuntur, *Predelle*. Si rectè muginor, quasi *Pedelle*, quòd pedibus subiungantur; corrumpente vocem plebecula, & sibi commodiorem recudente, inserat R. qua litera nostri gaudent, vt aliàs monuimus. Nisi malimus *Predella*, h. e. Prodella. *Proda* nobis est margo, crepido, extremiras, alicuius rei, & sponda: at hæc scamna extremis lectis, sedibus, suggestis apponere, & affigere solemus. Garriamus tertio: *Predella* pro Pretella; obuio transitu literæ T. in D. Vfiatior namque tum res ipsa, tum nomen in sacra supellectile, quoniam

niam presbyteris potissimum tributa honoris gratia; siue altaribus operentur, aut suggestis; siue in cathedra expiatoria sedeant. Ohe! Nimum effutimus, inquis, in hisce leuidensibus consecretandis. Fate-mur enim: sed maximorum exemplo peccantes, qui hanc sibi pruri-ginem tam dulciter scalpunt. Neque verò sumus omnino imparati ab hac lubricine, quæ nostris liturarijs quantulamcunque illeuit ob-servationum congeriem super vocum etruscarum origine. Non illaudanda alioquin cura, nisi aliæ curæ, an sequior valetudo moram iniiceret. Sed gratulor non deesse nostræ Vrbi Florentissima inge-nia elegantijs hisce patrij sermonis insudantia, quibus hanc provin-ciam longè doctiùs, exquisitiùs, feliciùs occupandi ius esto. In semi-tam me refero. Alio sensu præter hunc vulgatum Diuinus poetæ noster Danthes vocem Predelle vsurpauit lib. vel cantico 6. Pur-gatorii.

Poiche mouesti mano alla Predella.

Ad quæ carmina vetus Scholiastes ineditus Predella deducit à prædio: parum aptè opinor, nulloque nexu, aut significatu ad eum locum. Potius illic Predella est (vt alij malunt) pars freni, quam eques ma-nu constringit: vnicâ prorsus, ac nouâ apud vatem notatione. Con-sulantur interpretes, quos laudat illic eximium vocabularium della Crusca: opus quod tertijs curis magnam sui partem locupletatum, atque iam iam prælo maturum, Etruscarum literarum ingens thesau-rus meritò audiet.

Coronidem vltimò imponam, si addidero inter musica organa, aut saltim in instrumento Symphoniaci fuisse scabella. Arnob. lib. 2. *Nu-merosos iterarent scabillorum concrepationibus sonores.* Suet. Calig. 54. *Deinde repente magno tibiæ, & scabellorum strepitu.* coniunguntur hic tibiæ, & scabella. Congruit Statij vetus interpres 7. Theb. ad illa

————— *Ad inspirata rotari*

buxa. Scabillum exponens, quod in sacris tibicines pede sonare consue-nerunt. D. Augustinus 4. de musica, *Velut cum Symphoniaci scabella, & cymbala pedibus feriant.* Hinc glossæ Isidori *Scamellum Symphoniaci.* quæ ita exponit Voss. in Etymolog. quoniam vnus Symphoniacis mo-dum dabat pulsu scamelli: vnde scamellorum, vel scabellorum cre-pitus. quasi equidem lignea vox illa pulsi scamelli præaniffaret, ac præiret cantaturis Symphoniacis. non aliter ac etiam hodie modi-peratores, aut mesochori tum manu, tum pede scamna, & abacos fe-riunt

riunt (quod nos far la battura) non modò signum dantes ad incipiendum; sed assiduâ eâ pulsione, aut supplotione regulam, modumque iugiter præscribentes: id enim magistrorum, & musurgorum officium. Casaub. ad eum Suetonij locum Calig. Scamellum non à scamnis nostris deductum, sed tum nomen, tum organum ipsum barbarum putat. Videatur & Torrent. ib. Inscriptio Spoletina apud Grut. 464. 7. *Præf. Fabr. Romæ. Dec. IIII. Scamillar. Opera Veteres à Scana, &c.* Hæc Decuria quarta scamillaris, vel scamillarium, aut scamillarium, corpus, aut collegium artificum signat, qui scamilla cōficerent. De scamilline musicis, an ad sedendum, scandendumue compositis sit accipienda epigraphe, non ausim statuere. Neutrum respuo, quoniam utrumque quadrare hîc potest, ubi operarum à scena fit mentio. Sed & literas *Dec.* Decurioni quis explicet, dum cætera congruenter aptentur. Habebant namque suos Decuriones corpora, aut collegia. Salmas. ad Vopisci Carinum cap. 19. pag. 501. primò putauit hæc scabella nihil aliud fuisse, quàm sandalia lignea, vel soleas etiam ferreas ad terram, vel tabulam clariori sono feriendam, ut ea supplotione saltantibus pantomimis, aut canentium choro ὑπόδοσιμον darent. Gr. κρηπίδια, & ξόλας ὑποδήματα, *lignei calcei* Polluci, Hesychio, atque alijs. Quòd igitur è ligno, & scabellis similia subijcerentur pedibus, hoc idèd nomen illis inditum scribit Salmasius, qui mox sine nomine perstringit magni nominis virum Casaubonum, tum organum, tum vocem scamilli exoricam opinantem. Credit tandem Salmasius reuera fuisse scabellum, siue ὑποπόδιον, quod pede feriebatur lignea, aut ferrea solea, ut maior crepitus ederet. ac de usu huius scabelli in sacris, ac theatris plura illic obseruat. quò trahenda etiam illa Cic. pro Cælio. *Mimi ergo est iam exitus, non fabula: in quo cum clausula non inuenitur, fugit aliquis è manibus, deinde scabella concrepant, aulam tollitur.* Cui lubet igitur exquisitiùs hæc dijudicare, tu vide apud eundem Salmasium, Vossium etymolog. Casaubonum Suet. Calig. 54. trigam omnino Principum in literis Virorum. Quibus addo iugalem V. Cl. Io. Bapt. Donium ciuem meum singulari dissertatione de scabellis inter doctissima eius opuscula prælo matura. Ego cum Mimo illo Ciceroniano, ut clausulam tandem inueniam, nec vterius inter scabella concrepem, fugio hîc è manibus, & aulam tollo. Expectare Plaudite alijs relinquo.

CAPUT XXX.

Spalliera. Ανακλιντήριον. Ανάκλιτον. Ανάκλισις. Anaclinterium.
 Reclinatorium. Adclinatorium. Plutei lectorum. Lectus ἀμφι-
 κίφαλος, Adminiculum. Lectus Veri quatuor eminentibus ana-
 clinterijs. κλισμὸς sella splendida; at δῖος de viliori apud Home-
 rum. Sordida sedes. Sudentium statua ferè sine reclinatorio: iidem
 curules. Bracciuoli: Ancones: ἀγκῶνις. eorum descriptio. Vineæ
 brachiatæ.

AD reliqua accedimus sedentium commoda, imò etiam de-
 cora, & ornamenta. Huc spectat pars illa sedis, sine qua
 potest, sed non benè, aut commodè sederi. Nos aptè voca-
 mus *Spalliera*, quòd humeros illic reclinemus. Græcis ἀνακλιντήριον,
 ἀνάκλιτον, ἀνάκλισις. V. quæ scripsimus cap. 27. Vsurpata vox *Ana-*
clinterij, Spartiano in Aelio Vero cap. 5. Lectus eminentibus quatuor
anaclinterijs fecerat. Latine redditur *Reclinatorium*. Isidor. 19. 26.
Fulcra sunt ornamenta lectorum, dicta, quòd in ijs fulcitur, idest sustine-
mur, vel quòd toros fulciant, siue caput, quæ reclinatoria vulgus appellat.
 Eam vocem apud vulgus inualuisse monet Isidor. cum alioquin *Ful-*
crum diceretur. Cantic. cantica. cap. 3. *Reclinatorium aureum* D. Am-
 brosius lib. 3. de Virgin. *Adclinatorium* vocavit. Sed *Anaclinterium*,
 aut *Reclinatorium* propriè in lectis, ut ostendunt loca auctorum, quæ
 protulimus. Est enim pars illa, siue pluteus eminens, ubi puluinum
 aptamus ad caput reclinandum. Fermè autem antiqui lecti (obser-
 uare est in marmoribus) duos habebant cuiusmodi pluteos, aut ful-
 cra; quo pacto nonnulli etiam hodie, præsertim inopum. Pluteus ad
 caput lecti (sic Gr. κεφαλὴ τῆ κλίνης) altior: qui verò ad pedes depres-
 sior. Inde hoc genus lecti ἀμφικίφαλος etymolog. & Hesychio,
 quasi utrinq. capitatus, supernè, atque infernè. Sed magis placet
 ἀμφικίφαλος; est enim κίφαλος (inde gnafalium, de quo supra)
 cervical, vel puluinus: qui, quòd ad utrumque pluteum compone-
 retur, ἀμφικίφαλος ille lectus vocitatus. Quocirca memoratur ut
 insolens, atque enormi magnitudine ad luxum lectus ille Aelii Veri,
Quatuor eminentibus anaclinterijs. V. adnotatores illic.

Atque hac igitur imitatione *Fulcrum, Pluteum, Anaclinterium, Ana-*
 clitum,

clitum, *Reclinatorium* appellare possumus eam sedis partem, vbi dorsum, atq. humeros reclinamus. Sedes autem ita compacta κλισμός, ἀνάκλιτος θρόνος, κλιντήρ, & aptissime κλινοκαθέδριον etymologizæ. V. sup. cap. 27. *Admuniculum* (nobis appoggio) postica ea coagmentatio non incommodè Latinis enuncietur. Hodie in magno compingendarum sedium ingenio, cum nihil vel ad laxitatem, vel ad luxum omittitur, eam partem verè Anacinterium appellare possumus; quoniam non dorso, atque humeris tantum reclinandis, sed collo, & capiti, quamlibet in altum p̄recto satis superq. præstat fulcimenti: adeo ille pluteus profundè, latèq. strui, & appingi solet. Commodius itaque, vbi eo anacinterio humeri sustinentur, sed non absq. honoris simul argumento sedetur. Vt fermè fit, quos ante alios habemus tum augustiori sede, tum lautiori cæterarum rerum apparatu excipimus. Præclare aduertit Athen. 5. 6. ex Homero κλισμόν (sellam nempe, cui pluteus ineffet ille) dignissimis quibusque apponi solitam: de qua etiam illud addit, περιτοτέρως καλόςμηναι ἀνακλίσει, quod *splendide ornata sit ad reclinandum*. At contrà δίφρος (sella, aut scamnum, vt expono, sine fulcro) eidem vocatur ἀσκέλιος, *vilis*, aut *sordida*, qualem illic memorat datam Vlyssi, ἐπαίτη εἶναι δοκῶντι, *quia mendicus esse videretur*. Haud aliter Lucanus de Senatu Romano, vel ex torri, & sua pulso dignitate lib. 5.

————— *sordida sedes*

Romanos cepit procures —————

In vetustis lapidibus, ac nummis variè deformatus apparet hic pluteus: non semper continuo tabularo, & vnica compage, sed transuersis per intervalla afferibus, aut fascijs, sicuti hodie in quibusdam sedibus minoris pretij, nec interioris admissiois. Species autem plurimum quadrangula: quandoque rotunda, atque altius assurgente: caua nunc, & sinuosa, vt sessorem veluti complectatur. Obserua Citharisticam sedentem inter epulas, quam superiori capite produximus ex Boissardo. Eundem vide p. 127. partis vi. ad portam Ap-piam, vbi pulcherrimæ structuræ sedes Iouem tenet fulminantem; & pag. 114. partis v. vbi sedentium Fortunarum icones. Percurre quæ supra cap. 27. vbi variæ sellarum, ac sedentium formæ tibi expromuntur, & fulcrorum attende imagines. Quanquam rarò, præsertim in statuis sedentibus reclinatorium appositum visitur. quod studiosè factum existimamus, vt integra, & exerta statua conspectior
sic.

fieret; neui viuax operis gratia, eo impedimento minueretur. Cate-
rum quòd Curules sellæ eo plurimum careant fulcrò, aut adminicu-
lo, retinendæ opinor vetustatis gratia id factum apud Romanos, quo-
niam simplicissima ea sedes priscorum; vel quia plerumque in tribu-
nali, aut suggesto locabatur, parieti, vel tabulato adnata; vnde hu-
meris itidem fulcrum, & innixus caperetur. Vel quoniam tandem
curulem secum gestantes Magistratus, quacunq; ponebant, ac repo-
nebant; commodius autem, si nulla sarcina, & adiectio reclinatorij
sedem onerasset.

Ne mutilas, ac truncas habeamus sellas, suis vlnis, ac manibus in-
struamus, quibus sessorem ambient, & complectantur. Nos vocamus
Braccioli transversaria hæc ligna, & asserculos antrorsus procurren-
tes, qui pluteo affiguntur, & arrectarijs in altum productis incum-
bunt. Similitudine brachiorum in humano corpore; dum pro varia
sedium forma nunc ab ipsa reclinatorij summitate tanquam à scapu-
lis defiliunt, nunc veluti lacerti in extremis eius angulis ad thoracem,
vel costas reflectuntur. In veterum sedibus frequenter occurrunt:
quo nomine demonstrarint haud ita obuium. Possumus transtillas,
septa, retinacula, clathros, rigilla, vbi cubito innitimur; possumus
fulcra brachiorum appellare; sed peculiarem, & genuinam nomen-
claturam vni debeo Cælio Aureliano tard. pass. lib. 2. cap. 1. *Conse-
lium dabimus, ut sella tonsoria sedeant agrotantes, qua sit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes sese leuare nitantur.* De hac sella ton-
soria sup. diximus cap. 25. Interim *Ancones* nihil aliud sunt, quàm qui
nobis *Braccioli*, nisi fallor, ἀγκῶνες. Verbum ipsum consentit, quo
Cubiti denotantur. neq. usus abludivit, dum tales describit Aurelianus,
quibus sese incumbentes leuare nitantur. Est autem ἀγκῶν illa
flexio, curuatura, & cubitus, quem facit tigillum vinctum lateribus
plutei, vel lignis arrectarijs, quæ reclinatorium sustinent. Haud ali-
ter Vitruuio 3. 3. & 4. 6. *Ancones* vocantur brachia illa, aut virgæ, quæ
normam componunt figurâ literæ S. *Vti norma*, inquit, *in cauo strigis*
cum fuerit coniecta, circumacta, ita anconibus (hoc est brachiolis) *stria-*
rum dextrâ, ac sinistrâ angulos tangat, &c. 3. 3. *Ancones, siue prothyrides.*
4. 6. & *Ancon*, instrumentum forma eadem, qua diximus. V. Turneb.
aduers. 2. 23. Lucem tandem bonus mihi præstat Pollux 1. 10. ijs
verbis, τὰ δ' ἐν ἑσάρια τὰ ἐν ὀδῇ τῇ δ' ἰσφῆ, γωνίαι, καὶ ἀγκῶνες. *Flexus*
sella interioris, anguli, & cubiti (vocantur) loquitur de sella in cur-
ruloctata.

Ergo ancones, & cubita, hæc ligna, quæ nobis *Bracciuoli*, ac sedes ipsa, à *Bracciuoli*. Non audeo Brachiatam appellare; etsi non ignoro eadem translatione brachia arboribus tribui, & vineas *brachiatas* ea similitudine appellari à Columella lib. 5. cap. 5. *Alij capitatas vineas, alijs brachiatas magis probant, quibus cordi est in brachia vitem componere, conuenit, &c.*

Sed cur veteres tam curiosi in cæteris sedium partibus, aut ornamentis designandis, ut puluillo, suppedaneo, reclinatorio (de quibus sup.) in his brachijs, aut anconibus adeò mutiunt? Forsitan hæc pars in sellis, aut cathedris apparatioribus, ut necessariò, ac vulgariter iuncta, nihil præcipui habebat, quod scribentes memorarent? Verum ea interim mihi obrepit coniectatio, nomine reclinatorij, ἀνακλίσιας, aut sedium, quas dixere κλισμὺς, hanc quoque partem contineri; quippe tota illa compages postici fulcri, & anconum omnigenam præstat commoditatem ad reclinandum. Quòd si alterutro careat sedes, magna commoditatis pars sessori decedit. Huc spectare puto verba Athenzi lib. 5. cap. 6. vbi de sella κλισμῶ loquens, (vide sup.) satis habuit scribere περιττότερος κικόσμηται ἀνακλίσια, *instructa est eximie ad reclinandum*, nempe ἀνακλίσιας nomine, & reclinatorium, & ancones, & quidquid aliud magis ducat ad commodè quiescendum, fortean complecti Pollux voluit.

CAPUT XXXI.

Stragulum. Stragula. Instratum. Stratoriarum vestes. Peristromata. Peripetasmata. Operimenta. Pallia. Opertula. *ἰούτιον*. Octavius Ferrarius cum laude memoratus. Pallium: pro quoniam instratum. Solaria. Babylonica. Sedularia: aliter explicata, ac Turnebo placitum. Subtellia cathedraria. Toralia. Accubitalia. Mantellia. Stropi. Cataclira. *Casaubonus defensio*. Mappa. Pelles sedibus iniecta: quae repositiles, saepius fixae: clavis argenteis distincta. Tapetes, & Stromata, lintheamina ultimo, ac vela. Sellisternium. *σέλλιστερνιον*. Habere sellisternium: ac de ea re exactè. Sellisternia etiam hominibus, non tantum Dijs curata. Lectisternium Tum lecti, tum sella numinum. Sellisternium pro sella, ut Lectisternium pro lecto. Corona super sellis; item cornua potentiae indicio; aliaque; Deorum symbola, ac donaria.

S Edes non vnus generis variè fabricatas, & compactas suis partibus, atque ornamentis instruximus hactenus; tum verò ad commodi usum, tum ad speciem dignitatis concinnauius. Sed parum honestæ nobis visæ sunt, si nudas hîc reliquerimus. Quare iniicimus illis ultimo loco stragulam vestem, raptimque, ac tumultuariè veluti festinantes amicum.

Stragulum, Stragula, Instratum, & Vestis Stragula communi appellatione dictum quicquid ad iniiciendi, insternendive usum adhibebatur. Paulo I. C. lib. 3. sent. tit. 7. qui est de legatis *stratoria vestes* memorantur. Gr. *σρώματα, περισρώματα, περιπετάσματα*, &c. Varro 5. de L. L. *Græci sunt Peristromata, & Peripetasmata*. Idemque, *Operimenta, & Pallia, Opertula dixerunt*. *ἰούτιον* enim Græcorum (quod latinis pallium) pro veste etiam stragula usurpatum: notauitque ex Poetarum auctoritate V. Cl. Octavius Ferrar. consummatissimo opère de re Vest. parte 2. lib. 4. cap. 3. Sed poetis, h. e. genti licentiosæ, prorsus sermonis addamus firmitamentum ex I. C. L. instratum 45. D. de V. S. *Neque enim dubium est, quin stragula vestis sit omne palium σρώμα*. V. Cuiac. 10. obseruat. 18. Præter locum Varronis sup. allatū, en tibi Suetonius in Nerone cap. 48. *Super lectum modicella calcata, vetere pallio straso instructum*. Imò pro mantili ad tergendum

di vsum, Petronio, *Iam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed pallijs ex lana molliissima factis.*

Nos verò hîc ea vix delibamus, quæ ad vsum, aut ornamentum sedendi faciunt. Vlp. l. C. l. 25. de auro, & arg. leg. *Tegimenta subselliorum* nominat. Si quibus enim sedilium ea operimenta conveniunt, subsellijs, & scamnis ob nuditatem, ac duritiem debentur. Hæc ipsa tegimenta *Solaria* appellari voluit Cuiac. 10. obser. 17. V. hunc & ad l. vnus ex dominis D. de seruitut. & nos sup. cap. 28. Fest. *Solla* appellantur *sedilia*, in quibus non plures singulis sedere possunt, ideòq; *solla sternere dicuntur, qui sellisternium habent, & solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur.* En *Solaria*, en *Babylonica* ad vsum sedium. Babylonicorum mentio eadem l. 25. *Tapeta vesti cedunt, quæ aut sterni, aut injici solent. Sed stragulas, & Babylonica, &c.* Reperio & *Sedularia* pro stragulis sedium; propriè autem earum, quæ in rhedis locabantur, vt visum Antonio Augustino, emend. 4. Non improbo magni viri enarrationem, quoniam hæc sedularia cum rhedis coniungit l. C. l. 4. de suppell. leg. Non placet quod Turnebus voluit 18. aduers. 23. *Sedularia* esse multa sedilia, vt *Cathedraria* sunt multæ cathedræ, *Rosaria* multæ rosæ, &c. quod autem vocem *Cathedraria* ex eod. l. C. aduocat d. l. 5. minus assentior, quasi disiunctim legerit. Ego iunctim lego, *Subsellia cathedraria*, nempe quæ cathedris subiiciuntur, atque ita non erunt aliud *Subsellia*, & aliud *Cathedraria*, neque hæc multæ cathedræ, vt *Rosaria* multæ rosæ, &c.

Hæc igitur subsellia stragulis fuisse operata, & quidem tapetibus docet ib. l. C. *de tapetis quæri potest subsellia cathedraria, quibus insterni solent, &c.* Sic Plauto Stich. 2. 3. peristromata cum sellis iunguntur. Tum *Babylonica* (inquit Dinacium) *peristromata, sella, & tapetia.* vt habent Vett. exemplaria: siue quod mauult Meurl. *solla, & tapetia*: est autem solum idem ac sedile, vel solum vnus capax, vt aliàs diximus.

Neque solis operimentis, aut peristromatis scamna, ac subsellia tegebantur ad ornatum, sed ijs iam instratis puluillos fuisse superiniec-tos non est dubitandum: prout sedentium dignitas, aut sessionis apparatus, ac maiestas postulasset. Sic *Stroppos* puluinaribus fuisse impositos docet Fest. in *Stroppus*: præsertim in Castoris. quos vel coronas interpretari licet, vel fasciculos. In antiquis monumentis comparent ea stragula, sæpius etiam puluilli, nec raro in curulibus. V. cap.

13. & cap. 28. Contrariè in scamnis, aut subsellijs, vbi perpetuè, & oblongæ culcitellæ affiguntur, & inhærent, aliquod insuper splendidius operimentum imponebatur; cùm alioquin cæteri puluini repositiles, ac breues, & vnius tantùm capaces supra omnem stragulam collocentur. Haud aliter *Toralia* (inde nostrum *Touaglia*) vel *Accubitalia* toris imponebantur: quia tori in modum puluinarium (nobis strapunti) componebantur, congesta lana, aut tomento referti. Vestem de Caracitis vocauit Tertull. de pallio, & *pauo pluma vestis*, & *quidem de cataclitis*. quod malo, quàm *Cataclisis*. *Vestis de cataclitis*, pro Vestis cataclitorum; sic *vestis de altari*, &c. quomodo nos Italicè. Sunt autem *κατάκλιτα*, *Accubita*. Pauo igitur pluma vestis est de caracitis, quoniam refert auri & purpuræ colore vestem tricliniarem, & accubitalem, qua tori in triclinijs sternuntur. V. Salmaf. ad hunc Tertull. locum. Vno verbo hanc stragulam *Tricliniaria* dixere. Plin. 9. 39. *qua purpura quis non iam, inquit, tricliniaria facit?* Idem 8. 48. *Tricliniaria Babylonica*. Labeoni I. C. l. 20. de opt. leg. *Vestimenta tricliniaria*. Sic *Mantelia*, siue *Mantuelia* mensis iniecta; de quibus Salmaf. ad Vopisci Aurelianum, à toralibus, siue accubitalibus distinguens; quoniam his tori tantùm, & accubita; mantelijs, aut mantuelibus mensæ insternantur. Cùm tamen Casaubonus ab eo reprehensus confuderit ad Lampridij Heliogab. cap. 19. Hoc interim scio, accuratè, atque exactè hanc partem philologiæ fuisse tractatam à Casaubono, qui ad illud Heliogab. cap. de se scripsit (alibi meminimus) *In commentario nostro de lectis, & stragula veste, quem breuè edituri sumus, Deo faciente, assatim de istis omnibus, &c.* Ad eum commentarium, lector, te delego, si modò publicam vidit lucem, quam illi auctor parabat. Sed cubat (opinor) adhuc in pluteis, ac tenebras fert indignè. etiam ipse docuit Casaub. accubitalibus toros, siue accubita fuisse instrata; modestè subdens etiam mantelia venire eo nomine. Sint igitur magis propriè mantelia stragulæ vestes, quibus mensæ operiebantur, quæ olim *Mappa* teste Isidoro 19. 26. *Toralia* autem, & *Accubitalia*, quæ toros, & accubita suo velamento exornarent. *Mantuelibus aureis semper strauit*, inquit Pollio in Gallieno cap. 16. Accubitalium Cypriorum idem meminit in D. Claudio cap. 14. V. Salmaf. hîc, & ad Heliogabalum Lampridij cap. 19. vbi Casaub. pariter. Vt mensis igitur, & toris, sic sedibus sua fuerunt instrata, quæ *Solaria*, & *Sedularia*, vt diximus: neque tali tamen religione,

vt

ut subsellijs, & scamnis aptari nequiverint, etiam toralia, quibus lecti, siue tori tricliniarii decorabantur. liquet autem hæc stragula pulvinis, & culcitellis, quanquam mundis, ac nitidis fuisse superiniecta; præsertim elegantiora, splendidique, ac peregrini artificij. Hinc illa Cypria, hinc Babylonica peristromata, & Attalica, & Campanica, de quibus tam crebro apud scriptores legimus.

Pellibus potissimum usus fuisse veteres, quibus sedes insternerentur Heroicis præsertim temporibus memorat vates; quorum summus Aen. 8. vers. 178.

Præcipuumq; toro, & villosi pelle leonis

Accipit Aeneam, solioq; inuitat acerno.

vbi vetus, ac perdoctus interpres Donatus monet, quod huiusmodi tappetes, & stragulae vestes e pelle heroibus decorantur tunc iudicabantur. Nonn. Diony. 16. stragulam describens, δέρματα Παρδαλίων πολυδαίδαλα, Varias pardalium pelles. Homerus primo Odyss. procos in domum Vlyssis à Penelope exceptos, sedentes facit ἐν ῥινοῖσι βωῶν In bouum corijs. De hoc pellium usu quædam protulit doctiss. Briffon. 2. de Regno Pers. Addo de Romanis ex Festo, In pelle lanata noua nuptia considerare solet, vel propter morem vetustum, &c. Seruius Danielis. Sellas duas iugatas ouili pelle superiniecta poni eius ouis, quæ hostia fuisset: & ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione flamen, & flaminica residerent. ad Vatem Latin. Aeneid. 4. 38. Nota nuptiale mysterium, & quas vocat Seruius Sellas duas iugatas, perinde ac Bisellium, vel duas sellas iunctas. Atque has equidem ferarum, & animalium exuuias stragulorum more explicatas, & oppansas fuisse non ambigerem, ut poni, & amoueri possent, plicari, componi, recondi. Odyss. T.

Εὐρυνόμην φέρε δὴ δῖφρον, καὶ κῶας ἐπ' αὐτῇ.

Eurynome affer sellam, & pelles super eam. Addo alium P.

Κῶα κασορνῖσα θρόνοις ἐπὶ δαυδαλείοις.

Pellem sternens super pedibus artificiosis.

Vtrobique κῶα, h. e. pelles ouis nominat; quanquam non displicet poetica Synecdoche, pellem pro puluillis concinnatis, & confutis accipere, quod magis decorum, & commodum. An potius schemate, quod Græci ἐν διαδύοιν, idem sit δῖφρον, καὶ κῶας, ac sellam pelliceam, vel coriaceam. At in altero versu Κῶα κασορνῖσα, omnino videtur disiuncta pellis, ac sellæ iniicienda. Equidem simplicissima hæc ratio insternendi, & priscis mortalium opibus, quin etiam arti,

arti, & industriæ accommodata, terginas pecudum, aut ferarum exuias sedendo, recumbendo premere: mollis quoque, ac nitida, & ferens ætatem ea stratura. Paulatim factum deinceps, ut sedibus ex pelles affigerentur ad usum assiduum, ac diurnum clavis adactæ: pars autem ipsa, in qua propriè sedemus (sedile, aut quadratum diximus) iniectis pilis, conferta stuppa, congesto tomento, iugiter strata, vorsa, ac follicans perperpetui vicem puluini præberet.

Reperio itidem apud Homerum clavis exornatas, ac distinctas priæcorum sellas: quos argenteos memorat, ut Odyss. Θ. vers. 67.

Τῷ δ' ἄρα Ποντόνοος θῦκε θρόνον ἀργυροῦλον

Huic Pontonous posuit sedem argenteis clavis.

ornatam. Verbum verbo redderem *Argenti clauatam.* & K. vers. 314. & H. 162. ——— ἐπὶ θρόνῳ ἀργυροῦλῳ.

In sede argenteis clavis suffixa.

Bullis, seu clavis hinc capitatis (nobis Borchie) è fusili, aut ductili metallo sumptuosi operis ad exquisitum luxus ingenium hodie utimur. Sed hæc obiter de clavis.

Alibi idem vates tapetem mollis lanæ, non pellem inijcit sellæ, quæ vocat κλισίῳ. V. Athen. lib. 5. cap. 6.

Ἀλκίππη δὲ τὰ πάντα φέρει μαλακοῖο ἱρίου.

Alcippe autem tapetem attulit è molli lana,

qui est versus 4. Odyss. 124. Hermas in Pastore visione 1. *Vide contra me cathedram de lanis candidis, sicut nix, factā magnam.* Tam de stragula, quàm de puluino interpretari licet eas candidas lanas. Purpureum instragulum pictum Pers. Regis solio impositum refert idem Athenæus lib. 12. cap. 2. ποικίλον ἱμάτιον πορφυρεῖν. Vide & in pompa Ptolemæi Philadelphi lib. 5. cap. 5. ex Callixeno Rhodio.

Atque his tandem sedibus suo instratis, atq. exornatis operimento, ultimum quoddam, ac supremum velamentum super inductum quandoque nouimus; ostenduntque antiqui lapides, principum præsertim virorum cathedris, aut thronis. Vnicam sit satis tibi prompsisse sub n. 42. sedem elegantissimi operis, quæ Romæ extrat apud Matthæos ad D. Catharinæ. Hinc apud veteres quoque Christianos illæ Pontificum sedes velatæ, ac linteatæ, de quibus nonnihil sup. cap. 20. Sic etiam hodie eorundem Pontificum, & Antistitum, ac Principum sedes iam apparatæ, atque instructæ nouissimo quopiam bombycino velo obtegi solent: non modò ut à puluisculi contactu, profanique

Y

vulgi

volgi oculis sint immunes; sed vt ab alijs eo pacto secernatur, & quandam venerationis speciem offundant, opera, & latenti maiestate.

Dum verò insternendis sellis immoramur, non immeritò vllus nos repositat, quid tandem fuerit *Sellisternium*, & quæ illius apud veteres observatio? Quod autem ex ipsa vocis notatione paret, erit *sellisternium*, sedium aut sellarum stratura, munusque, aut ratio eas sternendi. Glossæ Cyrilli *sellisternium* σινδισπασσις. Sic etiam *lectisternium*, & apud Plautum pseud. 1. 2. *lectisterniator*, qui lectum sternit. Sed ad Festum adeamus, etsi ille parum lucidè, vt sæpè solet. *Solla sternere dicuntur, qui sellisternium habent, &c.* Paul. epitomator, *Solia sternere dicuntur, qui sollisternium habent*: nullo discrimine, quàm quòd solia legit, & sollisternium, non sellisternium; sicut alibi diximus, *Seliquastrum, Soliquastrum, & Solliquastrum*. Scaliger ad hunc locum Festi maluit, *Solia, &c. idèque soliar sternere dicuntur, &c.* *Soliar* antiquis idem ac solium ex Varrone, atque alijs. Sed quidnam illud est, aut cuius est tandem habere sellisternium? Non omnibus permissum fuisse solia, aut sellas sternere, monent verba ea superius allata à Festo. *Et idè solia sternere dicuntur, qui sollisternium habent*: quasi eque dem honoris, aut cultus indicio certis personis, non omnibus ius illud permissum fuerit solia insternendi, aut instratis solijs, vel sellis utendi: quod qui habuerint, ij sellisternium habere dicebantur. Opinatur Meurs. ad Plauti Stichum 2. 3. quòd quoniam solia, h. e. sedilia vnus tantum capacia è solido ligno, atque adèd pretiosiora fuerint, idèd non omnibus ea habere licuerit: quibus licuisset, ij sollisternium habuerint, remittitque ad Festi auctoritatem. Percuperem, vt aliquid amplius me docuerit præ Festi verbis: imò nec verba huius Grammatici eò ducunt; qui non de simplici folio insedendo loquitur, sed de illo insternendo, deque peristromatis, aut solarijs eidem imponendis. Cessat ergo pretij, aut raritatis causa ob ligni soliditatem. Quibus datum fuerit illud ius, vel munus, vel ratio; quodue ritu, aut lege, quo honoris argumento, quibus diebus, aut per quæ officia, actusque rerum solennes, vt Festus tacet (forsitan id temporis notum) ita ego non audeo nunc definire, ac bona fide verus illud usurpo N. L. Sed in re obscura liceat tamen diuinare. quod vt mihi cui cui modi contingat, à vestigijs lectisternij non abscedo. Scimus *Lectisternium* fuisse sacri genus conuiuij, quod Deorum simulacris parabant:

sic

sic lectos insternebant, ut illic procumberent ad epulas. quo placamine Romani utebantur grauioribus Reip. temporibus, ut iram auerterent, Coelitumque opem exorarent. Sæpè meminit Liuius, alijque veteres, quos profert eximius adnotator ad Alex. Neap. 5. 27. diæ. gen. Turnebum adde aduers. 30. 32. Guther. de vet. I. Pont. 3. 9. Adi præcipuè Seruium ad 3. Georg. & 12. Aeneid. & passim viri eruditi; Inter quos Casaubonus ad Suet. Cæsarem cap. 76. qui puluinar, siue lectisternia Græcis quoque factitata primus sibi videtur obseruasse. Sed & lectisternium dixerunt lectum ipsum instratum, cuius icones in nummis.

Obseruo autem non omnibus Dijs, neque omnibus locis ea lectisternia habita: quod me docet Festus. *Sistere fana*, inquit, *cum in urbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum sanorum constituere*, quod Antistius Labeo ait in commentario decimo quinto I. Pontificij, *fana sistere esse lectisternia certis locis, & Dijs habere*, quæ verba sic accipio, ut duobus modis sit *Fana sistere*: altero cum in oppidis condendis loca statuuntur, decernuntur, definiuntur fanis, quæ illic construenda erunt. Inde apud Tacitum Ann. 4. 37. *Cum D. Aug. sibi, atque urbi Roma templum apud Pergamum sisti*, &c. & 4. hist. 53. *Templum iisdem vestigijs sisteretur*, & sæpè aliàs. Altero modo *Fana sistere* ex Labeone est *Lectisternia certis locis, & Dijs habere*. En igitur eadem formâ, quâ superius sellisternium, hic quoq. Lectisternium haberi dicitur. Epitomator Paulus extulit *Lectisternium certis in fano locis componere*: loca accipiens de partibus eiudem fani, non de locis vrbis, quod ego magis opinabar. *Fana* itaq. sistit, qui certa statuit, ac decernit fana, vbi supplicationis gratia lectisternia habeantur, siue componantur Numinibus. Ita pariter de sellis dicamus, ut sellisternium habere, sit sellas statuere, aut componere Dijs certis, certisque locis, quod qui facit, is habebit sellisternium: quo pacto & *lectisternium* habere dicitur ille, qui eos lectos instrauerit, etsi eam loquendi formam Festus nobis non expromat. Puto autem eodem dicendi ritu *sellisternium habere*, quo *fascis habere* apud Liuium dicebatur ille Consul, qui suo mense ius dicebat, maiestatemq. Reip. atque honoris fastigium obrinebat. Aut quomodo, *Senatum, Comitia, &c. habere*. Nempe cuiuspiam è magistratibus, aut sacerdotibus ea cura demandata, id munus iniunctum, aut ius tandem permissum sellas, vel sella Dijs sternendi; quod qui præstarent, ij sellisternia habere dicuntur,

sive Festi verbis *solla sternere dicuntur, qui sellisternium habent*. quod certo loco ac tempore factum fuisse credimus, sicuti de lectisternio scribit idem Fest. ex lege .s. & obseruatione, quam ignoro penitus. Quemadmodum verò statuz, ac simulacra Numinum in lectisternijs reclinabantur; nihil prohibet, quin aliquando sellæ ijs, aut solia instrata apparerentur ex præscripto religionis. Sicuti namque tuos Romana gens colebat Deos, ebrios, iracundos, libidinosos, morbis & pathematis obnoxios: ita oportebat hominum instar eos nunc sedere, nunc recumbere. Tertullianus disertè mihi fauet lib. 1. ad nationes. *Solisternia*, inquit, & *lectisternia Deis*, &c. etiam ipse solisternij verbo vitur, quod rarò alibi, aut nuspiam reperiās, nisi apud Festum. ecce quomodo tum lecti, tum solia Dijs apparabantur ad conquiescendum. Alterum tibi sisto probatissimum testem Val. Max. 2. 1. *Nam Iouis epulo ipse in lectulum, Iuno, & Minerva in sellas ad cenam invitantur*. Desum pater vt senex discumbit; cuius reuerentia sedent filia. Ritus nota, ac discrimen, & morde laurum. Stragulam manifestè iniectam agnoscere est curuli sellæ in nummo apud Vrsinum in Fam. Furia, quem tibi promo pag. 104. At apud eundem in Pompeia 208. & Valeria 269. nescio quid extat, ac prominet, quod magis puluinar, quàm stragulum arbitrare.

Cæterum viris quoque principibus, ciuibusq. egregiè de republica meritis sellas, aut solia apparatus instrata fuisse honoris gratia, certo loco, aut tempore, vt illic dum viuerent, vel vita functi, & absentes in suis imaginibus conquiescerent, nil inducor opinari. quod quoniam extra ordinem, publicaue auctoritate tribui poruit; ideò habere eos sollisterniū quis nō autumat, quibus permissum id fuèrit, soliumq. sternere iisdem dicantur? De hoc autem adornandæ sedis more, vbi simulacra principum ponerentur imitatione sollisternij Deorum, asserto tibi auctorem Tacit. lib. 15. ann. 29. *Medio Tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Neronis sustinebat*. Ad quam progressus Tiridates cæsis ex more victimis sublatum capite diadema pedibus subiecit. De eadem re Dio in eclog. *ἀλλὰ καὶ ἔθηκα ὁ ψῆλον ἡγάσθη. καὶ ἐπ' αὐτῷ εἰκόνης τῷ Νέρωνος ἐσθῆσαν*. Sed solium altum erectum fuit, ibiq; imagines Neronis statuta. profert Lipsius monetq. tale suggestum fuisse etiam Romæ in castris Prætorijs ex eodem Tacito 1. hist. Plinius paneg. de Domitiano. *Iam dudum illi radiatum caput, & media inter Deos sedes*. Consimile quid de imaginibus Marcelli scribit idem Dio

Dio lib. 52. quod in sedibus locatæ fuerint mediæ inter Prætores, qui ludos edebant ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελευτῶν. V. Panuin. de lud. Circ. cap. 2. & cap. 16. Aut sollisternium tandem eos habere dicamus, quicumq. honoris ergo, & ob meritorum præstantiam, eo iure, ac potestate gauderent, vt sibi sellæ insternerentur, quomodo etiam hodie differentia notâ in confessibus sunt quibus stragulæ vestes subijciuntur, sunt qui careant. Est namque sollisternium suo verbo merus ille, purulque sternendi sedem actus, aut facultas. Dicam tandem planius. Sollisternium pro ipsa sede constrata accipi posse; atque adeo sellisternium habet, qui sella vitur stragulis splendida, quod non omnibus videtur permiffum, sicuti de habendis fascibus exposuimus.

Haud aliter Lectisternium pro quocunque lecto strato acceptum inuenimus. Sidon. Apollinar. epist. 4. 15. *Epulum multiplex, & capacissima lectisternia para.* Isidor. 15. 5. *Lectisternia dicuntur, ubi homines sedere consueverunt.* Loquitur de lectis, & tamen ad sedendum paratos scribit. Sed, puto, hæc verba hausit ex Seruio 12. Aenei.

————— & diri sacraria Ditis.

qui lectisternia fuisse nos docet, vbi homines solerent in templis sedere. Addenda sunt igitur Isidoro, nisi fallor, verba, *In templis*, quæ sui furtum videntur fecisse. Atque hæc posteriores nostræ coniectationes non penitus abeunt à sententia Meursij superius laudati, qui sellisternia hominum honori tribuit. Sed verius puto inter cærimonias, & religiones Deorum esse habenda.

Vt his sedium ornamentis coronidem tandem imponamus, ne piget vltimo loco admonere sedibus ipsis fuisse coronas impositas, siue in ijs collocatas, & ad honorem tum superstitum, tum mortuorum illic statutas. Aureas Ptolemæo Soteri magni ponderis dicatas, ac super sedibus positas, quas per solennem pompam traducebant, refert Athenæus 5. cap. 5. qui & cornua aurea in quibusdam itidem sedibus circumducta coronæ vicem testatur. Cornua, inquam, diadematis instar habebant apud veteres; potentia omnino, quin etiam diuinitatis significatione. V. quæ congerit Carol. Paschal. de coron. lib. 10. cap. 4. vbi delicias nimium facit in cornuum laudibus persequendis: suæ autem obseruationi pondus nonnullum adiecisset illustri hoc testimonio Athenæi. Voluissem quoque, vt in eo erudito commentario non reliquisset indictum, quod nunc leui articulo tangimus de
coro-

coronis sellarum gestamine. Sellam igitur Cæsaris auream memorat Dio lib. 44. pag. 243. ac super ea gemmis, & auro insignem coronam, qui honor alioquin Dijs tributus ἐξίσου τοῖς τῶν θεῶν inquit Dio. Corn. Nep. in Eumene, *Sellam auream cum sceptro, ac diademate.* Tacit. 2. ann. cap. 83. *Sedes curules Sacerdotum Augustalium locis, superq; eas corona quercæ statuerentur.* Lipsi. ad hunc locum. Præcipud autem in sellis curulibus hæ coronæ. Icones è nummis protulimus alibi. Adde & argenteum Titi sub n. 7. Nonnunquam rami laurei, aliaue symbola, & ἀναθήματα Heroum, aut Deorum. Sic fulmen Ioui sacrum super Curuli in nummo Cn. Domitij Aenobarbi, quem exhibet Guther. de vet. I. Pont. 3. 9. pag. 289. Sic galea in Palladis, ut opinor, cultum apud Vrsin. in fam. Cestia p. 57. & in Norbana 176. Cornucopiæ, & libra in Licinia 139. Hinc atq. illinc ramus, iaculum, corona, huius in Cornelia 74. & quod magis notabile, curulis pedes iacentem thyrsus pro solo habent in Valeria 269. eo. l. attulsum, quod Val. Messalla Liberalia, siue ludos Bacchi ediderit, cuius numinis inter cætera gestamen thyrsus. Ac morem tandem statuendarum in sellis coronarum eruditè obseruatum vide ab Ezechiele Spanhemio laudata dissertatione de usu, & præstantia veterum nummorum pag. 186. Ac nos sup. cap. 14. pluribus.

C A P V T XXXII.

Insignia. βασιλικὰ σύμβολα: *symbola imperantium.* σύμβολα τῶν ἀρχόντων. Signa. *Vestes σημεῖα:* clauatæ. *Vestis πλάτσημος:* Laticlauia. Insignia Magistratus. Ornamenta. Flaminij decursa insignia. Honor ornamentorum. *Iudicaturi sedentes.* Dies sessionum. Actus rerum. Sedere: ius reddere. Præsidere. Præsidatus. *Præsidebant ludis Imp.* Primæ cathedræ. *πρωτοκαθιστία.* *Olympionicis data, ciuibsq; bene meritis, atq; in sua arte præstantibus.* *Eadem ad mensas.* *Platoni, & Xenophonti lux.* Præcellentissima sedes. Magnifica sedes.

S Artis hætenus inspeximus sellas, quibus aliqua honoris, aut excellentiæ insidet significatio, ut earum quodam ceu famulatu Bisellium nostrum illustrius redderetur. Plerasque simul alias, saltem celebriores in veterum scriptis, earumque usum ac rationem non

non pœnitendo excursu adnotare visum nobis fuit. Sed vereor plurimum, ne quis Lucilianum non occinat, *Mantissa obsonia vincit*. Quare modus tandem adsit: ne fortè verus alia querimonia lectori nostro exprimatur, *sedendo lumbi dolent*. Surgamus igitur à sedibus ceteris, ut ad vnum Bisellium, coniecturasque de illius Honore meditandas progrediamur.

Solenne ipsum sedendi ius, atq. auctoritatem quoddam in se honoris, & dignitatis instar habuisse usu, rituque omnis ævi, tam notum est, quàm frequens, & commune hominibus, ipse actus sedendi. Hinc illæ formulæ, & ciuilia verba, *Sedendi, Presidendi, Assidendi*, quas in iudicijs, consilijs, imperijs significandis adhibebant. Sed videor non minimum facti: ut pretium operæ, si id vnum dicendis præstruxero, Insignium, siue Ornamentorum nominibus fuisse honores, ac potestates non rarò expressas, ac demonstratas. Neq. in Romana id politia nouum, aut insolens; neque apud alias gentes. Sic enim clauus, annulus, vitis, fasces, gladius, carpentum, tella, &c. pro honoribus, quorum ea sunt splendida ornamenta, ac decora supellex; ac dicemus infra cap. 34. *Insignia* dixere Latini. Liu. lib. 1. *Iura dedit, quæ ita sancta generi hominû agrestis fore ratus, ac si se ipse venerabilem insignibus imperij fecisset*. De Romulo loquitur; egregiè interim monens ab extera illa imagine, & apparatu splendoris trahi animos in obsequium, & ad dignitatis excellentiam cogitandam perducere. Flor. 4.2. *Regni insignia*. *Βασιλικὰ σύμβολα* Herodiano in Pertinace. Prudentius hymn. 14. Peristephan.

*Fasces, secures, sella, prætexta, toga,
Lictor, tribunal, & trecenta insignium,
Quibus tumetis* —————

Sic Græcis, ut Iustian. nou. 24. τὰ τῶ ἀρχῆς παρρησια, *insignia magistratus*, & nou. 25. cap. 6. τὰ σύμβολα τῶ ἀρχόντων, *Symbola Imperantium*. Quandoq. σημεῖα, *Signa*, & *Insignia*; sed speciatim pro Clauo. Vnde σημεῖα, vestes, *clanata*; & vestis πλατύσημος, *Laticlavia*. V. ad Lampridij Alexandrum par ingens enarratorum Casaub. & Salmaf. Vlp. l. 1. §. casum D. de postul. *Insignia Magistratus*. Adi Brisson. 3. select. 14. ex quo Gothofr. ad d. l. primam. Aliter *Ornamenta*. Cic. pro Sext. *Indignus ordine equestri, cuius nomen retinet, ornamenta confecit*. Item *Ornamenta dignitatis* orat. pro Marcello, aduertitq. Iacob. Guthier. de off. D. A. 2. §. Lamprid. in Alex. cap. 48.

Orna-

Ornamentis imperialibus, & melioribus, quàm ipse utebatur, affecit. Apud Gruter. Inscript. 372. 7. *Decurionalibus Ornamentis, &, ob Honor. Ornam. Decurion.* & 375. 1. *Consularibus ornamentis honorato.* Antoninus Pius, *Præfectos suos locupletavit, & ornamentis consularibus donauit; Capitol. in vita.* Tacito 13. ann. *Ornamenta Consularia*, vbi de Asconio Labeone, & Primo Antonio: & 4. hist. *Ornamenta Prætoria*, vbi de Cornelio Fulco, & Arrio Varo.

In tantum equidem, vt *Insignium* vocem pro honoribus, & inuicem usurpata reperiam. Notabilis locus in l. 21. C. Theod. de Decurionibus, *Post Flaminij decursa insignia*: h. e. honorem, actum, & ministerium Flaminij, siue Sacerdotij. Contra τιμὰς ὑπατυτικάς, & ὑπατυπότων vocat Dio, *Honores Consulares*, lib. 36. & ἐπινικίαις τιμὰς, *triumphales honores* lib. 60. pro eo quòd Latini scriptores *Ornamenta, & insignia Consularia* dixerunt. Quandoq. simul expressæ voces & Honoris, & ornamenti, Grut. sup. *ob Honor. ornament.* Lamprid. in Commodò cap. 4. *Per Laticlauij honorem.* l. C. l. nuper de donat. inter vir. & vxor. vbi de donatione *Honoris causa*, inquit, *Vt si vxor viro laticlauij petendi gratia donet.* Sic quoq. in epigraphæ nostræ *Ob Honorem Bisellyj*. Iam igitur constat in ipso sedendi actu dignationem, atque auctoritatem inesse. Quare inter ritus iudiciales, vt Iudicaturi sedent; quod notissimum in religione forensi. Notat quædam Elmenhorst. ad Minucij Octau. pag. 4. Pollet. Fori Romani pag. mihi 36. Neque alio sensu *Dies sessionum* inter pragmaticos, cum litium, causarumque cognitiones expediuntur, Græcis ἀγοραίος hoc est forenses. Demostheni οὗτοι αἱ δίκαι εἰσὶ, cum iudicia exercentur. Latinis rerum actus. Suet. Aug. 32. & læpè alibi apud eundem. Plin. 9. epist. 25. Opponitur *ferijs*, aut *Rebus prolatiis*. quæ & *Iustitia*, aut tribunalium silentia, cum tria verba non licet profari. Diserte l. C. Vlpianus l. 2. §. dies D. quis ordo in bon. poss. *Sessiones erunt nobis computandæ, quibus sedet, &c. & sedere ἀπλῶς pro Ius reddere* l. Diuus de in integr. restit. V. Guthr. lib. 2. cap. 16. de off. D. A. Planè igitur sedere διασικόν, & βασιλικόν, vt vocat Io. Chrylost. in psal. 7. h. est iudicij, atque imperij. Adde quæ sup. de Assessioribus.

Nihil mirum, si tam ambitiosè experita, tam auidè accepta, tam consultè decreta sedendi prærogatiua: quo vno, ceu amplissimo præmio virtutem satis benè maceratam celebrant, tum qui acciperent, tum qui deferrent. Non abluunt hinc obseruata in Amœnitatibus l. cap.

cap. 28. ab amoenissimi ingenij, politissimæq. literaturæ viro Aegidio Mænegio. Non aliunde Latinis *Præsidis* dignitas, & *Præsidere*, & *Præsidatus*. Gr. *προεδρία*, & *προεδραβασία*, qualem in συναγωγῇ Pharisei affectabant, increpante Christo apud D. Mattheum 23. 2. hoc est *Primas Cathedras in Synagogis* ex vulgata versione. Nempe ordine locabantur eę sedes, aut cathedræ, primæque tanquam dignissimæ habitæ. Sic apud Hermam in Past. 2. 12. *Exaltat enim se, & primam cathedram habere vult*. Olympionicis certè, quos diuinis prope honoribus afficiebat Græca adulatio, nihil maius proedria spondit, ac repræsentauit. Adi in Agonist. lib. 2. 27. P. Fabrum, cuius scripta faberrimæ eruditionis officinam reperies. Quòd, si ipsi quoq. Romani Principes, dum habenas maximi imperij regerent, eandem præsidendi libenter occupabant dignitatem? Neque. n. ij semper præsidebant apud Senatum, vel in spectaculis, aut alibi. V. Guther. 1. 12. de off. D. A. erat autem ea Proedria, aut Præsidatus, cum quis publicis actibus, vel munijs præsidebat, maiestatemque, & auctoritatem præsentia commodabat. tunc igitur dignior loco, & eminentior sedes præsidenti apponebatur. Si quando igitur præsedissent Imperatores, narratur à scribentibus. Suet. Aug. 26. *Cum mane pro ade Capitolini Iouis paullulum curuli sella præsedisset*, & cap. 35. *Ferroque cinctus præsedisse valentissimis Senatorij ordinis amicis sellam suam circumstantibus*. Plinius iun. epist. 2. 11. de Traiano, *Princeps præsidebat, erat. n. Consul*. Suet. Tiber. cap. 6. *Præsedis & Actiacis ludis*. de Nerone cap. 12. *Nam perraro præsidere, ceterum accubans primum paruis feraminibus, dein toto podio adoperto spectare consueuerat*. Spartianus *Residere* dixit in Adr. cap. 19. *Multa in Athenienses contulit, & pro Agonotheta resedit*. Dio. lib. 59. p. 645. *ἐν προεδρίας spectare in theatris, ac ludis, quomodo consueuisset Caligulam illic tradit*. Tacit. 13. ann. 5. de Agrippina, *escendere suggestum Imperatoris, & præsidere simul parabat*. Hanc proedriam (vtar hoc verbo) freminis Augustis ambitam liquet, & usurpatam. Dio lib. 58. de Messalina *τὴν προεδρίαν, ἣν καὶ Λούια ἰσχύνει*, Proedriam, quam & Liuia habuerat.

Spectatiorem in sedendo locum ad spectacula etiam apud Romanos ij promeriti, qui ciuicam obtinuissent, de quibus Plin. 16. 4. *Sedendi ius in proximo Senatui*. Neque id Olympionicis tantum apud Græcos traditum; sed ad certaminum aliorum, ludorumue victores ea præcellentia translata: cum qua ferme adiuncta immunitas; sicuti

& de Ciuica donatis idem Plinius. *Vacatio munerum omnium ipsi, patrique, & auo paterno.* Gruter. 419. 11. καὶ ποσειδρία, ἀτίλπαι, &c. & Proedriam, immunitatem, &c. & 1159. 11. ποσειδρία ἐν τοῖς ἀγῶσι Proedria in spectaculis. V. & Selden. marmor. Arundel. pag. 42. & 43. vbi ea sedis præcellentia decreta ob ciuis liberalitatem in patriam. Ciuibus namque de rep. benè meritis, insigniue aliqua virtute claris, suaq. in arte summis, eadem dignioris sedis præstantia collata: quod ex Aristophane in Ranis 3. 1. colligere est. Hoc namque honorem augebant.

Ἀριστον οὐτα τῷ ἐαυτοῦ σωτήριον, vt loquitur Comicus, hoc est præstantissimum in sua arte. quod et si apud inferos factum locosè tradit Aristophanes, illinc morem apud Atticos eruit Sam. Petit. ad 11. pag. 426. Aliàs hæ sedes ad mensam Homericis temporibus ante vltum discumbendi: atque heroibus in honorem, ac fortitudinis præmium digniori loco statutz. Neq. alio sensu (quantum conijcio) Plato in rep. lib. 4. iuuenes strenuos de Homeri sententia præmijs, atque honoribus esse inflammandos ad virtutem, & gloriam admonuit, ἑδραστε καὶ κρίσεις, ἡδὲ πλείους δειπάσεις, sedibus, & carnibus, & plenis panteris eos donando. Sedibus, hoc est proedria, inter epulas, ac fercula, de quibus illic vnâ loquitur. Sic apud Aristoph. suprà non absurdè exponerem eam proedriam inter conuiuia; cum & isthic iungat στήνην ἐν Πρυτανίῳ, victum in Prytaneo. At cum discumbere cæperunt, ipsi quoque primi discubitus tunc expetiti; quod Pharissæis itidem exprobratum eo loco D. Matthei, quos vocat πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. Neque aliter Cyrus (de quo Xenophon in Pædia lib. 8.) præstantes ciues δώροις, καὶ ἀρχαῖς, καὶ ἑδραῖς, καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέγραπεν, donis, & magistratibus, & sedibus, & omnibus honoribus exornabat. iterumque ib. Duces, atque optimates inuitabat, ἀγαθοῖς ἔργοις προβεβῶτα εἰς τιμωτάτῳ ἑδραν, vt præclare gestis ad honestiss. sedem peruenirent. Vtrobique ἑδρα licebit exponere digniorem sessionem, tum ad mensam, tum alibi. & verò ipsam quoque, qualis est, è materia factam sedem, qua donari honorificum. V. quæ sup. diximus cap. 12. notatque ex Romanorum more Briffonius de formul. lib. 2. adde Ludouicum Aurelian. ad Tacitum. quòd verò τιμωτάτη ἑδρα est Xenophonit, si pro fastigio honoris, aut dignitatis accipias, planè compar quæ in l. 5. C. de aquæduct. Præcellentissima sedes P. Prætorio dicitur; alibi Magnifica sedes. l. 3. C. Vbi Senatores, vel Cla-

ac

ac sæpe in constitutionibus Imperatores suam *sedem* amplissimam, cellissimam, &c. magno cum tumore apparatuq. verborum solent appellare. Quando igitur tum *sellæ* ipsæ pro vario illarum genere (quod superius demonstraui) tum sedendi ius, vt nuper dicebamus, quandam aut præstantiæ, aut dignatis tesseram nobis repræsentant; noster quoq. lapis haud immerito *Honorem* cum *Bisellio* copulat. Sed huic honoris appellationi quid propriè subfit, magis partitè nunc perquiramus.

C A P V T XXXIII.

Honor. Honorati: *qui in magistratu*. Honorati, *pro duumuiris*. Huo-
mo onorato. Equi honorati. *Sollicitata Propertij lectio*. Ludi Ho-
norarij. Honoraria dedicatio. Honorarius Prætor: *aliter exponi-
tur, ac C. A. Ruperto*. Cani Honorati, Consul Aquarum, Venale
Velum. Honorarij tituli. Honorarij codicilli. *Honores codicilla-
res*. Honos: *ornamentum, splendor, existimatio*: Inhonoratus: Ho-
nor: *donum, pretium, merces*. Honorarium.

Honoris nomen, quatenus in re nostra partes habet, & Bisel-
lio conuenire potest, iam reputemus. Est autem honor
idem ac Magistratus, Præfectura, Imperium, publicæ rei
administratio. Sciunt qui dentire incipiunt in legali scientia *Ius Hono-
rarium*, ita vocari ab Honore, seu Magistratu; etsi magis propriè Præ-
tura vrbana id sibi assumpsit. l. 2. de Orig. l. 1. 7. de Iust. & Iure. Nihil
tam dictum, ac peruagatum.

———— *latuit plebeio tectus amictu*

Omnis Honor. ————— Lucan. 2.

hoc est qui erant in magistratu. *Si interuenerit honor*. l. 3. D. manda-
ti, & *Honoris* causa. l. nuper de donat. inter vir. & vx. Hinc *Honorati*,
qui in Magistratu, *ἐν ἀρχῇ*, aut ordinis dignitate, vel qui gesserunt
honores. Titulus est Cod. lib. xi. de *Honoratorum* vehiculis: quo sen-
su *Honorati* in l. honorati 1. C. de off. Iud. Ciuil. & *Honoratis* viris l. 3.
C. de off. diuers. Iud. Adde Valentiniani nouellam de *Honoratis*, In-
script. Gru. 279. 3. *Honorati, & Decuriones*, vbi *Honoratos* accipio pro
duumuiris, aut alio summate magistratu in municipio; quatenus ni-
mirum diuersi sunt à Decurionibus. Neque enim semper *Honorati*

simpliciter sunt ipsi Decuriones, ut voluit Pancirol. cap. 1. de municip. magistrat. Idem Grut. 330. 3. *Honoratis, & populo*. quod aliter *Plebs urbana, & honore usq.* 343. 6. 387. 8. 392. 1. 471. 3. *Plebei, & honore usq.* 487. 8. *Honor. in cur. functus*. 1014. 2. Tandemque *Omnibus Honoribus, &c. functus, & Ob honorem, &c.* quomodo in lapide nostro passim reperies si ad Herculeum Gruteri opus Scaligerianos excurras indices; quos ego totidem appello Atlantes male fulti alioquin laboris.

Verbaq; honoratus libera Prator habet. Ouid. 1. Fast.

Gessit honorata regia scepra manu. 3. de Ponto.

Cic. 1. de offic. *Hominis Honorati, & principis*. Horat. 1. epist. 1. *Liber, honoratus, pulcer, &c.* V. plura notantem Iacob. Gothofr. ad Cod. Theod. tit. de offic. iud. Ciuil. 1. honorati 1. Nobis quoque perfamiliaris ea loquendi ratio *Huomo honorato, &c.* Albinouan. ad Liuiam. *Inter honoratos excipiat auos*. Patercul. lib. 2. de Mecenate, *Cesari charus, sed minus honoratus*. Coronas lemniscatas Seneca *Capitis honorati vinculum* appellat. Lamprid. de Seuerio in vita cap. 40. *Honoratos quos pauperes verè non per luxuriam, aut simulationem vidit, &c.* iterumq. *Cum quidam ex honoratis vita sordida, &c.* Non est quod Calaubonus pro Honoratis legat hic Inhonoratis, quem duplicis erroris meritò arguit Guther. de off. D. A. lib. 1. 14. *Scansilia gradus sunt, ubi honorati in sedibus haerent*. Isidor. 20. 11. *Tenias, &c.* ornamentum capitis honorati Felt. Sic, *Pratura honorauit, ac statim Pannonijs imposuit*, Spartian. in Adr. Perinde ac Etruscè vulgò diceremus *Onorato della Pretura, &c.* Quin etiam Tacit. 1. hist. *Pontificatus, auguratusq; honoratis iam senioribus*, ne barbarum putemus. Grut. 586. 6. *Viat. honor. Dec. Cos. & Pr.* quod explices *Viator honoratus Decuria Consularis, & Pratoria*. Grut. 68. 3. *Honoratus in tribu Patrum, & liberum clientium ascensus, &c.* Ipsi equi currum Pratorium ducentes *Honorati* audierunt. V. Scalig. ad Propertij carmen vltimæ vltimum elegiæ.

Cuius honoratis ossa vehantur equis.

Et si Passeratius *Aquis* legit, placuitq. Turnebo 23. 7. At equis mauult Pancirol. var. lect. 1. 32. repetitque ad enchirid. Pomponij C. A. Rupert. cap. 11. qui & *Honorarios* ludos exponit Pratorios. Non tamen id semper verum; cum & in aliorum Magistratuum, Aedilium, Quæstorum auspicijs, ac functionibus, & in ipsis municipijs dari ludi, & usurpatus ille titulus. quo sensu fortasse apud Grut. 100. 5. *Honora-*

tians

riam dedicationem. Reperio & apud Festum, *Honorarios ludos, quos & liberalia dicebant*. Eidem Ruperto *Honorarius* Prætor apud Ouid. legitur versu, quem sup. appolui 1. Fast. Sed pace summi viri retinendum arbitror *Honoratus*: alioquin Prætorio honori, quem illic afferere conatur Rupertus, potius detraheretur, si *Honorarium* Prætorum mallet; ex consuetudine; namq. Latini Sermonis *Honorarium Consulem, Præfectum, Senatorem, &c.* dixerunt, qui actu, ac ministerio non esset talis, sed in solam speciem, atque impetratis codicillis: qua de re mox dicemus. Capillos, siue Canos Honoratos Ouid. vocauit 10. Metam. v. 9. vbi de Niso.

————— *splendidus ostro*
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inheret —————

Prætermitto prudens, quæ Honoris significatu venirent: siue cultus, atque obseruantia in aliquem, ac si ille in honore esset: siue humanitas, ac beneuolentia: siue indicium, ac significatio egregiæ de vilo opinionis: & quæ super ea voce affert Non. Marcellus. Vt instituto nostro hæreamus, aliam notionem exequimur, qua *Honorem*, non expressè, ac propriè Magistratum, aut publici muneris vsum signamus, sed speciem tantum illius, atque imaginem, velut titulo tenus; vel illinc tandem decus, & ornamentum. Hinc *Honorarij tituli* dignitatum *nullo laborioso administrationis actu*, vt loquitur Imperator l. 187. C. Theod. de Decurion. & *Præfectoria dignitas honoraria* Iuliano in nouel. 70. quo spectant *Honorarij Codicilli*, de quibus est integer tit. C. Theod. Sic Lampridio in Alex. cap. 49. *Pontificatus, & quindecim viratus, & Auguratus Codicillares*, quoniam Codicillis deferbantur. V. Cassiodor. 6. variar. 10. *Muneris exsortes, nomine participes* cum Ausonio dixeris, aut quomodo 2. hist. loquebatur Tacitus. *Honor imperij penes Titianum fratrem, ius, ac potestas penes Proculum Præfectum*. V. Iacob. Guther. de off. D. A. lib. 1. cap. 13. & seqq. vbi de Honorarijs Consulibus, alijsque dignitatibus. Suet. Claud. cap. 1. *exercitus honorarium ei tumultum excitauit*. Nec minus *Honor* pro ornamento, atque existimatione ad laudem Ouid. 1. Fast.

————— *matres carpenta vehebant,*
Mox honor eripitur. —————

Flor. 4. 2. *Omnes in unum Principem congesti honores, templa, imagines, &c.* Tacit. 2. ann. *Honores, vt quis amore in Germanicum, aut ingenio validus*

lidus reperti: ut sedes, &c. Cic. ad Atticum 5. 21. *Nullos honores mihi, nisi verborum decerni sino: Statuas, sana τίθρηνα prohibeo.* Grut. 426. 8. *Statuam, & honores, quas cuiq; plurimos, &c.* & passim *Honore accepto, & Honore contentus, &c.* consule indicem: ea .f. qua dicebamus notione. E' diuerso *Inhonoratus* Suet. Claud. cap. 11. *Ne Marcum quidem Antonium inhonoratum, ac sine grata mentione transmisi.* Quòd si inani splendori vtilitas accesserit & fructus, multò magis id nomen competere videbatur. Cic. 16. ep. 9. *Curio mihi, ut medico honor habeatur, vbi de munusculo.*

Virginis hoc pretium, atque hunc reddamus honorem.

Lucil. apud Non. Cæsar. 2. de bello ciuili 21. *Quibusdam ciuitatibus habitis honoribus, &c.* Terent. Eunuch. 5. 7. *Hic pro illo munere tibi honos habitus est.* Cic. pro Roscio, *Quod viris fortibus, &c. honos habitus est, &c.* V. Carolum Langl. otij fenestr. 6. 2. Quod apud D. Mathæum est cap. 15. *τιμήα, & τιμή,* de dono, ac beneficio explicant, vbi D. Hieronym. 2. comm. *Honor, &c. in elemosynis, ac munerum oblationibus sentitur:* collatisq; alijs testimonijs sacre pag. sequitur Cl. Grotius de I. B. & Pacis lib. 2. cap. 13. n. 7. Adi & Iuretum ad Symmach. p. 302. Neque aliter apud Consultos *Honorat* testator, qui legat, ac relinquit; & *Honoratus* est hæres. Arnob. 5. *Donis filuestribus honorari.* Grut. 1115. 8. *Dono, &c. honorati sunt.* Macrobi. 1. 3. sat. *Annulo aureo honoratus, h. e. donatus.*

Scriptor honoratum si fortè reponit Achillem.

Horat. epist. ad Pisones. Vlp. l. 1. de postul. *Nisi in arena passi sunt honorari, h. e. dona, & auctoramenta accipere.* Suet. Aug. *Nulliq; Græco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quemq; honorauerit.* cap. 45. *Honorarium,* quod euntibus in Prouinciã Magistratibus; quod item Iudicibus, magistris, &c. dabatur; cuius passim exempla. Contra *Inhonoratus,* qui sine dono.

Nos inhonorati, & donis patrnelibus orbi.

Ajax apud Ouid. in armorum iudicio. Idemq. 8. Met. n. 280.

Quaq; inhonorata, non & dicemur inulta.

Sicuti pro iniuria, *malum honorem* dixit Gell. Plura nos in nostro syntagmate de vniuersa donorum ratione apud Vett. Quòd si firmior supererat valetudo, atque orium felicius, Deusq; annuat clementissimus, non curri opus laboris, ad vmbilicum quandoque perducemus, & publicæ lucis periculum.

CA-

CAPVT XXXIV.

Insigne honoris pro honore ipso. Latus clauus: Senatoria dignitas. Honor laticlaui. Vir Laticlauius. Tribunus Laticlauius. Octau. Ferrarius iterum laudatus. Angustus clauus: Equestris conditio. Tribun. angusticlauius. Aureus annulus Equitum tessera. Olim militibus datus in Rep. Ab Imp. dein impetratus. Censui cum aureo annulo requisitus. Liberti aureo annulo ingenuitati redditi. Natorum honos. Vulgatus aur. annulus, & ingenuitas. Vitis: pro Centurionatu. τιμή, honor appellata.

VTrolibet igitur sensu capiamus *Honorem* in epigraphæ nostra, non temerè videbitur accomodari: siue pro ornamento, atque externa dignitatis tessera: siue pro magistratu, ac ministerio publico, quod per Bisellium denotetur. Fermè.n. ornamenta, aut insignia honorem arguebant: eorumque descriptione, magistratus ipsos, ordinisue, aut muneris statum indicauerunt. Supra in vniuersum statuimus; vno nunc autem, atque altero exemplo confirmare pronum est, & obuium ex vsu Romanæ politiz. Quis nescit, *Laticlauij*, aut (quod idem est) Vestis Laticlauiæ gestamen, atque vsum Senatoribus Romanis olim datum, tanquam amplissimi ordinis Symbolum? Inde factum, vt tam sæpè pro Senatoria dignitate *Latus-clauus*, siue tunica laticlauiæ dicatur, quoniam insigne erat eius ordinis. Hinc *Honor Laticlauij*. Lamprid. in Commod. cap. 4. *Per honorem Laticlauij*, quomodo in nostro lapide, *Ob Honorem Bisellij. & I.C.* l. nuper de donat. inter vir. & vxor. *Honoris causa, &c. vt Laticlauij petendi, &c. & Laticlauius* nullo adiuncto idem ac Senator. Suet. Ner. 26. à quodam Laticlauiio, cuius uxorem contrectauerat. Sic *Tribunus Laticlauius*, qui ampliore dignitate utebatur. De hac autem tunica, & insigni Senatorio Sigon. lib. 3. de iudic. ex eo, atque alijs concinnator antiquitatum Rosinus lib. 5. cap. 33. Sed qualis fuerit ille clauus, aut ea vestis clauata, à nemine aut melius, aut tutius condisces, quàm à Cl. Octauio Ferrario in Palladia Rep. verè laticlauiio, de re Vest. lib. 3. p. 1. cap. 12. & seqq. Non ignoro variatum aliquando fuisse in hoc more, & quandoque non Senatoribus Senatorium hunc clauum indultum; sed id extra ordinem ab Augusto filijs Senatorum. V. Suet. Aug.

Aug. cap. 38. & ibi Casaubon. Aliud tamen est ornamenta indulgisse : aliud summæ curiæ dignitatem cum actu permisisse . Loquimur interim sub Rom. Rep. ac meliori ævo . Sic aliud *Iustus triumphus* , aliud *triumphalia ornamenta* , ut legimus apud Suet. Aug. cap. 38.

Diuersè igitur qui intra equestris ordinis mediocritatem permanerent , neque altius adspirarent , angusti clauī vestem , non tam ampli luminis decore ornata induebant : quod Lamprid. in Alex. Seu. ita expressit , *ut equites Romani à Senatoribus clauī qualitate discernerentur* ; eius nempe angusticlauicæ tunicæ vocabulo eum ordinem , statumque ciuilem innuebant . Patercul. 2. de Mecænate , *minus honoratus* , (en honoris mentio) *quippe vixit angusto clauo penè contentus* . Suet. de patre suo in vita Othonis cap. 10. *Tertia decima legionis Tribunus angusticlanius* . Pro angusto clauo , arctum appellauit Papin. 6. Syllu.

Contentus arcto lumine purpura .

Ouid. — — — *clauī mensura coacta est* .

Adi eundem Ferrar. cap. 14. 16. Lamprid. sup. *clauī qualitate* , h. est quantitate , quod Casaub. notat , ut ὁμοίως pro ἰσος Veteribus .

Consimile quid de aureo annulo afferre quem iuuat : quod equestris itidem ordinis Symbolum fuit , & character . Nec rarò proinde meminerunt scribentes , tanquam si equestrem ciuilitatem demonstrarent . Mart. 8. 5.

Dum donas Macer annulos amicis ,

Desisti Macer annulos habere .

Acuto sarcasmo Macrum pungit vates ; dum .n. Macer inconsultè donans patrimonio excutitur , desinit annulos habere ; aureos .i. & censum equestrem . Neque aliter Iuuenal. sat. 11.

— — — *digito mendicat Pollio nudo* .

equitem Romanum , sed prodigum , & fortunæ equestris liguritorem notat . Suet. Galba 10. *Equestris ordinis iuuenes , qui manente annulorum aureorum usu euocati appellarentur* . Macrobi. 1. sat. 3. *Laberius in fine ludorum aureo annulo honoratus à Cesare* ; hoc est censu , & ordine equestri : & lib. 3. cap. 14. vbi de Roscio , de quo etiam Plin. 33. 2. Sed obuia sunt hæc cuiq. , & vulgaris notæ mercimonia . V. tit. D. & C. de I. ann. aureor. & ibi interpretes , inter quos Gothofredum . Adde Franciscum Amayam plenè alios laudantem ad tit. Cod. si seru. aut libert. n. 47. ad deinceps . Nouissimè Kirchner. an. de ann. cap. 16. & 17.

Sed

Sed quamvis extra oleas sim facturus, permittat mihi lector, ut hisce aureis annulis *inprobatior* inculpam, quod aliorum fortè oculos aut fefellit, aut fugit; dum tam securè opinantur hoc ius, siue vltum aurei annuli purum putum esse indicium, & characterem equestris ordinis. Imò namq. si rectè perpendimus, quoties de hoc iure annulorum indulto legimus in libris veterum Prudentum, ingenuitatem, aut verius imaginem ingenuitatis reperiemus collaram potius, quàm equestrem ordinem, aut dignitatem. Facile cuius patebit, qui vtrumq. euoluerit titulum tam Digestorum, quàm Codicis de I. aureor. ann. Solis .i. libertis donatum fuit illud ius aurei gestaminis, cuius splendore impressam discuterent notam libertinæ obscuritatis, fierentque honorum capaces nullo metu legis Viselliæ. Et quidem si de ijs quærimus, quibus narrant historiæ id facultatis collatum, pleròq. omnes è libertino genere deprehendemus. Intellego autem quatenus de eo iure Constitutiones Ciuiles loquuntur. Alijs namque temporibus alia fuit gestandi annuli ratio. Et quidem ante Augusti æuum ob militarem præcipuè virtutem id præmium collatum, ut de Herennio Gallione, quem Balbus quæstor donauit, constat ex epistola Pollionis ad Cic. inter Ciceronianas 10. 3. A Magistratibus namque indulgebatur, quomodo Sylla dictator Roscium honorauit teste Macrob. 3. Saturn. cap. 14. Postea sub Augusto, & infra ab Imperatoribus impetrandum erat illud ius. Num in militia, an in vrbe annulis vsi fuerint equites, & quo æuo id vsurpatum expendit Kirchmann. cap. 15. de ann. Cæterùm qui milites in bello olim donati fuerint tradit Tullius 3. Verr. V. & Lamprid. in Alex. Seu. sub quo milites accipiunt: sed alio sensu, ac respectu, ac in titulis legum Ciuilium, quantum existimo. quo iure inspecto, exempla si percurrimus, occurrent omnes libertini. De Asiatico liberto Suer. in Vitellio cap. 12. De Icelo idem in Galba 14. De Antonio Musa Dio. 53. Zonara 11. De Mena ibid. Dio. De Etrusco Statius 3. Sylu. in Lacrymis Etrusci. De Pallante Plin. 8. 5. epist. De Macrino Capitolin. in vita Opilij Macrini cap. 4. ut multos omittam alios.

Vtroque autem pollice adprobo quod doctissimus idem Sigonius monuit, non statim aurei annuli beneficio in equestrem ordinem fuisse transscriptos qui acceperint, nisi etiam census, aut fortunarum præscriptus modulus accessisset; quod à Tiberio institutum, ne tam facile vulgaretur ille decor equestris. Indulserat namq. Aug. *quibus*

Aa

ipsis,

ipsis parentibus suo equester census unquam fuisset. Suet. c. 40. Aug. V. Kirchman. d. cap. 16. Neque illud negarim in allatis nuper exemplis plurimum cum aureis annulis fuisse collatam medijs ordinis dignitatem. Sed præcipuus ille finis, quem spectarunt, erat reddendæ ingenuitatis, eradendæque cicatricis, si quam vulnus seruitutis, ut manumissione sanata, reliquisset. Quare arridet apud Papinium legere Sylu. 3. de laudibus Errusci.

Mutauitque genus, lenaque ignobile ferrum

Exiit, & celsò natorum aquauit honore.

Vbi maluit Salmas. ad Capitolini Macrinum cap. 4. *Celsè natorum*; mirificè sibi placens, quòd *celsè matos* sagaci coniectura equites esse indicauerit. Præstat, inquam, per ea, quæ nuper monebamus, vulgaram lectionem tueri: quoniam præcipuum, ac maximum beneficium ex Annulis, atque *Honos celsus*, summèque appetendus ille erat, *Natorum* communi conditione (quali .s. omnes naturâ nascuntur) & ingenuitate donare; quod & aliter *Natalibus restituere* dixerunt. Quam lectionem, atque interpretationem idem Amaya tuetur, nostroque huic simul fauet adnotationis excursui. Et quidem vel inuito Tiberio aded increbuit deinceps, an potius euuluit illud ius, ut vulgò cum manumissione aurei quoque annuli honor ambiretur, quòd respexit Tertull. cap. 57. de Resurrectione, ubi de manumissione loquens, *Vestis alba nitore, & aurei annuli honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaq; honoratur.* Atqui Tertull. iura Rom. non ignorauit; siquidem inter veteres Consultos nomen signauit, quorum responsa celebrantur in legum voluminibus. Sed quæ diximus, suis sunt moribus, temporibusque Romanis aptanda. Neque .n. omni æuo in illa Repub. aut imperio, vsus, atque honor annuli aurei, tessera fuit equestris ordinis; neq. solum istius. Sicuti & nouella Iustiniani 78. cap. 1. & 2. omnis solennitas ingenuitatis tradendæ per hoc ius aurei annuli submouetur, omnisque labor impetrandi remittitur, quoniam cum sola manumissione plenum ingenuitatis beneficium, Romanæque ciuitatis integra honestas intelligitur accessisse. Consulantur qui sup. ne præter rem nimium lubrica excurram rotâ.

Possem hîc interiungere, & vltiori Symbolorum examine abstinere: sed *Vitis* sub manum adnascitur, quam piget deferere, ac sine vlla, vel tenui ridica adnotamenti fulcire. Scio quod multi dicere occuparunt, ac plena sunt triuia philologorum. Lipsium consule de
Milit.

Milit. Rom. 1. 8. & 2. 8. & 5. 18. Promo tibi lapidem Gruter. 522. 6. Augustæ Taurinor. & *mibi vitem dederit*, &c. *Vitem*, h. e. Centurionatum, cuius ea Symbolum, insigne, aut gestamen: expressè autem Eusebio vitis, *Honor* appellatur lib. 7. τιμή τίς ἐστὶ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κλῆμα. *Honor quidam est vitis apud Romanos: & τὸς τυχοῦτας φασὶν ἱκανοτάρχους γίνεσθαι, quam qui impetrarint aiunt Centuriones fieri*, ut distinctè hunc locum Salmas. legit ad Spartiani Adrian. cap. 10. nec afferre compesco: *nulli*, inquit, *Vitem, nisi robusto, ac bona fama dedis*: vbi eruditè Casaub. notat *Vite* potius Designatum Centurionem renunciari, quàm illicò fieri. Ut, ut aliquando vera ea animaduersio; non perpetuò mihi talis. Adi & Salmasium ib. qui suam dulciter scalpit pruriginem illic Casaubonum perstringendi. Nempe viteam manu ferebant virgam Centuriones, militaris insigne regiminis, quomodo etiam hodie cannam, aut bacillum teretem. Hinc sæpe in monumentis eæ vites insculptæ, indicium centurionatus, quem defunctus gesserit. Nota hæc, & multoties recocta.

Nostras ne linquamus sedes, aut longius euagemur aliena petitori subsidia. Hæreamus sessioni, tanquam honoris symbolo, aut argumento. Aequè illud vulgatum est confessu stetit equites: atque hoc vno iure *sedendi in quatuordecim* impetrato plebeios alioquin ac de vili popello in equestrem ordinem fuisse transcriptos; modò illis integra fama, ac legitimus census perseverasset: non turpi iudicio forent damnati: non cessione bonorum se maculauerint, quâ honorum insignia, atq. vsus amittebantur. V. Kirchmann. d. cap. 16. Scipionemq. Gentilem ab eo laudatum. Non rarò igitur equestris loci splendorem innuerunt scribentes hac vna metonymia, aut periphrasi *sedendi in quatuordecim*, h. e. supra Orchestram Senatorum, & infra cuneos populares proximam sedium partem per quatuordecim gradus occupandi. V. Lips. de Amphith. cap. 12. & seqq. Bulengerus verò etiam in Circo, non tantum in theatro id seruatum equitibus censet lib. de Circo cap. 33. ac deinceps, quem videat, & allata expendat momenta rationum, cui placet: nempe lege Roscij Othonis Tr. Pl. Anno V. C. 687. discrimen id sedendi statutum ad honestatem equestris ordinis augendam.

Sedilibusque magnus in primis eques

Othone contempto sedet. Flacc. epod. 4.

Iuuenal. sat. 9.

Sic libitum vano, qui nos distinxit Othoni.

& sat. 3.

———— De pulmino surgat equestri.

Cui res legi non sufficit. Plin. 7. 30. *Roscio theatralis auctori legis igno-
uerant, notataeque tribus se discrimine sedis aequo animo tulerunt.* Om-
nino contulendus Tullius in ea pro L. Muræna. sed legem Otho-
nis sensim derectatam, aut fugientem Domitianus Princeps reuoca-
uit, de quo Marcial. 5. epigr. 8. & ibi locupletiss. Rader. Atque in-
vnuentum de hoc equitum honore P. Faber Semestr. 2. 6. Dempster.
ad Rosin. 5. 10. Lipsius, & Buleng. qui sup.

Quare nudo nomine *Quatuordecim* significarunt equestrem ordi-
nem: ut admirari definamus, si solo *Bisellij* aliqua dignitas, atque
honor colligatur. Sen. 3. de ben. 9. *In quatuordecim deduxisse,* &
epist. 44. *Multis quatuordecim clausi.* Aulon. Lud. Sap. in Cleobulo.
Gradibus propinquus in quatuordecim sedes.

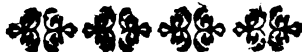
Iuuenal. sat. 14.

Bis septem ordines.

Martial. 5. 27.

Bis septena tibi non sunt subsellia tanti.

Adde Macrobius Saturn. 2. 3. Suet. Cæsar. 39. & Aug. 40. *ἐναπινω-
vſurpatum, ut suppleantur, Gradus, subsellia, ordines, scamna, &c.*
Vno nomine *equestria* dixere. Sen. 4. de ben. 12. *Non mentiar, si di-
cam me habere in equestribus locum.* sic petulans scæmina apud Petron.
turpiculo sensu gloriatur, se nonnisi *in equestribus sedere.* Adeo au-
tem hic fructus iucunditatis, dignitatisq. splendor sedendi in *Qua-
tuordecim* custoditus, ne contactu plebeio inquinati, aut turba pressi
forent equites. ut si quis non eques temerè illic se infuderit, cum
ignominia à *Designatoribus* (Gr. ἀποδαντὰς vocant) eijceretur; aut
contra iniuriarum ageret eques iniuste excitatus, aut depulsus. V.
Marcial. 5. epigr. 8. de Phaside, & 5. 28. ibique Herald. Quintil. 3. 6.
*Si accusabitur lege theatrâli, depulsio erit rei; si excitatus fuerit de specta-
culis, & aget iniuriarum, depulsio erit accusatoris.*

CAPUT XXXV.

Honor Bisellij alibi memoratus in lapide Sueffano, si pro Honorèm bis illi, &c. legatur Honorem biselli. E in l versa sape in Vett. Inscriptionibus. Biselliarius: non tam artifex biselliorum, quàm bisellio honoratus. Biselliaris. Biselliaris Quinquennialitius: veluti censor municipalis. Biselliarius Augustalis.

QVando igitur in ipso sedendi actu nescio quid honorificum sedisse, infinite, atque in vniuersum cognouimus; per partem quoque, ac speciatim explorauimus; atque ipsis tandem Symbolis, insignibus, ornamentis, eorumue nominibus, honores sæpè demonstratos, dignitatisque, ac præstantiæ mensuram, ac modum definitum intelleximus: fraudi ne sit, si ex solo *Bisellio* honor aliquis exculpat, quem sculptum legimus in marmorea nostra inscriptione. Eâ quidem vnicâ, vbi eiusce honoris illata mentio, quantum hætenus in veteribus monumentis, aut libris compertum est. Sed verò discutiendus est hic error, & pedum via monstranda; nisi penitus me fefellerunt vestigia, ac semitæ, quæ adhuc comparent in vetustis marmoribus. Antequam ergo coniecturas periclitè de Honore Bisellij, quinam ille esse potuerit, admono etiam alibi in tabulis lapideis fuisse memoratum: modò leuiter corrigamus voculam, quam nobis obtrusit, aut menda fabri, qui sculpsit; aut exscriptoris incuria, qui reddidit; aut fatum lapidis, qui in suis apiculis, ac lineis detrimenta ætatis excepit. Patiatur interim lector, vt totam inscriptionem apponamus inter editas à Grutero, vbi (nisi aberro penitus) Honor Biselli, quomodo in nostro lapide legendus est. Fius particulas aliquot exponere simul lubet, simul expedit, vt mutux lucis commercia inuicem sibi commodent. Ea est 475. 3. & Sueffæ visebatur in Campania inter duas portas. E Smetij, & Antonij Augustini Schedis Gruterus collegit, ac produxit.

C. Titio

Chresimo Augusto. LI.

Huic Ordo Decurionum

Quod pro salute, & indulgentia Imperat.

Antonini Pij Felicis Aug. & ex voluntate populi

Mu

MARMOR PISANVM

*Munus familia gladiatoria ex pecunia sua
 Diem priuatum secundum dignitatem colonia
 Ediderit Honorem bis illi quo quis optimo exemplo
 In colonia Sueffa habuit & ut aqua digitus
 In domo eius flucret commodisque publicis ac si
 Decurio frueretur & Titio Chresimo filio eius
 Ob merita patris honorem Decurionatus
 Gratuitum decreuit Ordo Decurionum
 Et Augustalium & plebs vniuersa.*

In hoc lapide *Honorem bis illi, quo quis, &c.* prorsus esse nostrum Pisanum, *Honorem Biselli*, tam simile verò est, quàm ouum ouo. quòd si criticum ritè adhibeamus cribrum, equidem non stultè diuinasse videbimur. Sed quicquid sit in causa, cur *Bis illi* pro *Biselli* compareat, præter superius allatas, possumus etiam vitio, aut consuetudini scribentium tribuere. Facilis, & obuia ea migratio r̃ E in I, atq. in lapidibus præsertim; sed veteres utroque modo vsurarunt in vocibus *Spiculator*, & *Speculator*, *Siliquastrum*, & *Seliquastrum*, atque alijs id genus: notatque ad Arnobium, necnon in suis aduersarijs philologorum emunctis. Desiderius Herald. In marmoribus quoque *Mancips*, *Similis*, *Simpronia*. 222. 10. pro *Manceps*, *Senilis*, *Sempronia*. & 551. 8. *Equis* pro *Eques*. In glossis pariter, ac vetustis Mss. obseruare est; nec desijt admonere toties laudatus Reines. epist. 35. pag. 262. Addo tabulas Pisanas in eo decreto, quod Caium spectat *Pitilius*, & *Petilius*, *Niue*, pro *Nene*. Vocalem retinent secundam, nullo commutatu duo alteri lapideis apud eundem Gruter. in *Biselliario*. Primus est Atellanus 1099. 2. quem adscribo integrum, no expertem obseruationis relinquam.

Cn. Plactorio VI Viro

Augustali

Biselliario

Honorato ornamentis

Decurional.

Populus Abellinus

Aacre collato quod

auxerit ex suo ad

Annonariam pecuniam

H S X N & vela in theatro

Cum

*Cum omni ornatu
Sumptu suo dederit
L. D. D. D.*

Secundus comminutus, & truncus Romæ in pavimento Basil. Lateranens. 1103. 6.

..... & Portens. q. q. immque
Biselliari

Scaligerianus index in Gruterum *Biselliarios* reponit inter artifices; nempe (intellexit) qui bisellia fabricarent, aut compingerent. Sed viro magno haud notus erat *Honor Biselli*, quem Pilana inscriptio è latebris educit; Sueffana, quam attulimus, indicare poterat attendenti. Fuerint ergo Biselliarij, qui bisellia, siue sedes duorum capaces finxerint. Nemo id mihi contendat plurimos saltem fuisse, qui eam artem fastidiant, quando etiam hodie illorum haud semel in lapidibus mentio deprehenditur. Innumeras quoque alias inscriptiones ætas contriuit, ac sepelijt, in quibus fortasse aderat vlla eorundem commemoratio. Tandemque non omnes ij fabri biselliorum, titulum sepulcri sibi condiderunt: aut si qui fecerunt, non omnes tamen, hanc suæ professionis inscriptam memoriam voluere: quo pacto nullus non sæculi fecere, atque hodie faciunt, qui suis notitiam cineribus prospiciunt. Si biselliariæ igitur artis meminerunt lapides (etsi vnus Bisellij meminerit Varro) argumento est non infrequenter fuisse vsum Bisellij, siue inter domestica, ac priuata instrumenta; siue ad insigne, & ornamentum honoris. Sed spondere audeo vel quouis periculo, *Biselliarium* non tam artificem esse potuisse, quàm qui *Honore biselli* vel perfungatur, vel functus fuerit. Inquit lapis Atellanus, *Cn. Plaetorio VIViro Augustali*. En honor Sexuiratus, siue Augustalitatis, h. e. Sacerdotij municipalis, vt infra dicemus. Dein *Biselliario. ἀραξία* videtur, & ineptitudo post honorem sacrum, quem Plaetorius gerebat, Sellulariæ, ac vilis artis opificem demonstrare. Crescit absurditas, dum sequitur, *Honorato ornamentis Decurionalibus*. Egregia mehercle tessellati operis ratio; hinc Augustalitatis flaminium; illinc Decurionalium ornamentorum dignitas; medio autem loco sedium ars effectrix, & quæstus dolabræ. Ergo sicuti Prætorius, Triumphalis, Censorius, Consularis, Duumviralis, &c. imò verò quomodo ab ipsis ornamentis petita appellatione, *Laticlavius*, & *Vir Laticlavius*; & *Honor*, aut *Magistratus Curulis*. de quo alibi diximus; ita
Bisel-

Biselliarius (mea opinione) qui honorem *bisellij* tenuit, aut tenet: ac fortè utroque modo dixerunt, *Biselliarem* ut in lapide Romano, & *Biselliarium*; sicuti *Consularem*, & *Consularium*. Quò ad alterum Lateranense marmor 1103. 6. promptius est mutire in tam mutilo teste, ac penè elingui, ubi vix tria verba supersunt. Illic autem potuit tam de artifice, quàm de honore haberi mentio. Sed ex tamen literæ veteri ductu *q* *immque* (pro quinque) *Biselliari* toties honorem *Bisellij* initum demonstrare possunt; aut *quinque*. . . . h. e. *quinquennialitium Biselliarem*. Simpliciter autem *Quinquennialitius*, quidam veluti Censor municipalis habebatur; etsi alij de Duumviris *Quinquennialitijs* exponant, qui per quinquennium duumviralem potestatem obtineant ex usu municipij. Fateor autem (ne videar in suscepta causa præuaricari) quandoque cum honoribus coniunctam fuisse artis professionem in lapidum memorijs, ut apud Grut. 1067. 8. ubi pariter de Augustali, qui Vestiarium tenuarius fuerat. atque in Traguriano Petronij fragmento *Habinna seuir est* (Augustalis) *idemq; lapidarius, &c.* Sed non par tamen verborum series, aut aliorum complexio honorum, sicuti in Atellano lapide. In quo tandem neque *ἀπὸ θάνατο* mihi, neque alijs videbitur, si *Biselliarium* coniunctum capiamus cum *τῷ Augustali*: quasi ille Plaetorius fuerit sexuir Augustalis è numero Biselliariorum: nempe ex altiori ordine, aut gradu; vel cui saltem tributum sit vnà ius, & *Honor bisellij*, dum Augustalitate fungeretur: quod magis suadebitur, cum de ipso Bisellij Honore iam iam commentabor. Adigamus ergo equum *ὑπὸς ῥύαται*, atque inuestigemus, quod genus, vel ornamentum, vel dignitatis, vel excellentiæ in nostro Bisellio delituerit. Excutiendus tandem, excitandusq; est ab hoc sedili arcanus honor, sessilisq. amplitudinis inauditum decus.

CAPUT XXXVI.

Quid Honor Bisellij tandem inquiritur septenâ coniecturâ. Selle absentibus ac defunctis, una, pluresue posita. Hinc prima opinatio de Honore Bisellij. Plures sella, aut multoties sedisse, toties gesti honoris indicium: secunda coniectura. Iteratio honoris. I I Vir iter. Aed. I I Vir bis. Augustalis V I Vir iterum. Bis flamen. Bis Neocorus. δὲ νωκόρος. Bisellium si forte pro Duumviratu: Tertia. An duplex, ac diuersus gestus Magistratus! Quarta.

Iterum cum ignaris iuxtà me scire fateor, quid sit Honor Bisellij; sed quærere, periclitari, ac προβάλλειν non recuso.

Prima ea sit suspicio, quæ primò, & statim obrepfit, vbi primum incurrit in oculos. *Honor Bisellij* nunquam antehac à me auditus, aut lectus. Memineram me apud veteres adnotasse honoris causa publicè sellas alicui decretas fuisse in ludis, aut theatris, in foro, curia, &c. Indicium id virtutis, ac meriti in Remp. Tacit. 2. ann. de Germanico, *Honores, ut quis amore in Germanicum, aut ingenio validus reperti, decretique, &c. ut sedes curules Sacerdotum Augustalium locis, superque eam corona quærneâ statuerentur; en Honores, en Sedes; neque una tantum, sed pluratiuo numero. Sella curulis in Circo locus datus est Valerio Dictatori, posterisque eius honoris causa, &c.* Felt. in Sellæ Curules, quomodo eum explet Vrsin. Hic pariter *Honoris causa*, qui honor posteris omnibus Valerij Dictatoris seruatus. Salust. bell. Iugurth. *Honorem* simpliciter vocat, vbi de sellæ collocatione loquitur, quam petebat Gaudas Masinissæ nepos. alibi attulimus cap. 17. De Marcello Dio lib. 53. τῷ Μαρκέλλῳ δέφρον ἀρχικὸν ἐς τὸ θέατρον, &c. εἰσφύρουσαι. *Marcello sedem curulem in theatrum, &c. inferri*: quod ad honorem itidem narrat. Rubrio Pollicni Claudius extra ordinem concessit εἰκόνα, καὶ ἔδραν *Imaginem, & Sellam* in Senatu. Idem Dio lib. 60. p. 680. hoc ipsum ab Augusto decretum cuidam Valerio Liguri subdens. De Augusta, cui posita sedes inter Vestales Tacit. 4. cap. 16. De Subsellio Tribunitio, item de sella curuli, quæ deinde aurea Cæsari statuta, Dio lib. 42. & 44. Appian. lib. 3. bell. Ciu. ac supra nos cap. 12. & cap. 14. vbi fusiùs exempla produximus. Septimius Seuerus inter cætera honestamenta, quibus memoriam Pertinacis

nacis augeret, decerni illi iussit *ἑρμούστῃ τρεῖς καταχρῶντι Sellas quoque tres inauratus*. Herodian. lib. 4. Poruit ergo Civitas Pisana, aut Decuriones Largennio Chresimo sedem publicè statuisse honoris causa. Vocat autem lapis Bisellium, siue ut duplicem sellam, siue ut ampliolem, ac digniorem demonstrat. (V. quæ nos sup. cap. 9.) qualem fortasse tunc appellabant, atque vsui habebant.

Sed ad secundam accedamus enarrationem, cui hæc ipsa primo alata loco parumper lenocinatur. Aurem igitur mihi velle alter animaduersio, quod Chresimus noster semel, atque iterum in colonia Pisana magistratum gesserit. Hunc autem significare placuit nomine *Biselli*, quod bis sella vsus fuerit: nos diceremus *Riseder due volte*. en quomodo Plinius de Coruino loquens, quem toties maioribus magistratibus vsus fuisse narrat, sedendi numero honorem descripsit. lib. 7. 48. *Idem sella curuli semel, & vicies sedit, quoties nemo*. Liuius lib. 9. *Negati septem, nemo tamen, qui sella curuli sedisset*. Haud aliter tres sellas Pertinaci positas ex Herodiano diximus, quod ita factum opinor, ut gestus bis consulatus, ac tandem Imperatoria dignitas innueretur. De Gemino Consulaui testatur lapis Gruter. 56. 4. ubi *Iter. Cos.* etsi in fastis semel legatur. Nolim spectari hic triplex *ἑρμού*, siue sedis genus: primam Minerualem, ac professoriam, quoniam publicè docuit inter Grammaticos: secundam Consularem: tertiam Imperatoriam. quid est .n. quod umbratici hominis ferulam, vel consularium fascium, vel imperatorij sceptri contubernalem faciamus? Quod bis sella vsus fuit Chresimus, iterum scilicet magistratum obtinuerit, grati subinde, ac memoris animi testimonio dedit Reip. Pisanae L M HS, ut in fine lapidis narratur. Neque enim tam facile iterabatur ille honos; nec solebant Decuriones suo decreto, ac voluntate bis in eundem conferre, quin egregiam simul de quoquam ciue opinionem proderent. Nihil ut mirum, si Chresimus largitione prosequatur Pisanos; ac toties in vetustis lapidibus iterati honoris mentio legatur, quasi illustre ad memoriam, dignumque posterorum notitia testimonium. *Iteratio honoris* vocatur Grut. 252. 9. & *II Vir iter.* ib. & *Aed. II Vir bis* 1080. 2. Sic, *Augustalis VIVir iterum* 492. 2. *Bis flaminem* 325. 17. *Iterum flaminem* 489. 10. & *ἑρμού* *Bis Neocorum* in marmore Ancyri. De Neocoro Casaub. ibid. Samuel Petit. 4. var. cap. ult. Selden. ad Arundel. marm. p. 166. seqq. Et *bis. hon. in curia functus* 26. 10. ubi non nimium erit audax, si cui allubescat exponere, *Bisellij Honore in Curia functus*. Veli

Velitemur tertio, & coniecturali telo collimemus ad scopum: de attingendo non cogitamus; nec tantum perfidimus. *Honor Bisellij* fortè idem ac *Dunmuiratus*, qui summus erat in Colonia, ac municipijs. V. quæ sup. cap. 4. simulacrum Consularis in vrbe potestatis. quem quia honorem Chresimus obtinuerat, idè civitati Pisane numerum quinquaginta millia dono dedit; vel quia humilioris ille fortunæ, aut sanguinis. Sic alibi, *Ob Honorem duum.* 62. 6. & *Ob Honorem IIViratus*. Sed cur Bisellij nomine hic magistratus expressus? Nempe à numero Duorum, qui summum locum in municipio, aut colonia tenebant: quibus duplex fella, aut duorum capax statuta, vt insigne magistratus, ac potestatis: quam placuit iusta appellatione Bisellium dicere.

Quartò ariolemur, vt Bisellij vocabulo duplex Magistratus innuatur, quem Chresimus gesserit; non eodem iterato, vt in secunda coniectatione subsensimus, sed diuersus; nec refert siue iunctim, siue vnum post alium habuerit. Indissimilis locutio 278. 3. vbi Decurio natus, & Flaminium cum eadem formula *Ob Honorem Dec. & Flam.*

CAPVT XXXVII.

Quinta explicatio. Decuriones simulacrum Romani Senatus. Proprius Senatus. Vnde dicti. Senatus de Decurionibus. Curiales. Buleutæ. Buleuterium. *Βουλευτῆς*: de municipali Senatore. *συγκλητικὸς*, de Romano Conscripti: de Pisanis Decurionibus. Seniores: Signori. Iuniores. Iuuenes. Primi curiæ. Primarij curiarum. Principales. Principalitas. Protostasia. Prototypia. Principes Decurionum. Primates. Summates. *πρωτοπολται*. Horum maior, minorue numerus. Quinqueprimi. Pentaproti. Pentaprotia. Quinquesummates. *Decemprimi*. *Decaprotia*. *Icosaprotia*. *Viginti primatus*. *Decemprimi Pisani*. Patroni corporis. Priores. Priori. *Dissensum à Reinesso*. Primus Curia. Maior Decurio. Princeps Colonia Pisana. *Honor bisellij ornamentum & insigne, non ministerium Decurionatus*. Functiones curiæ. Decurio cubiculariorum, Sacri palatij, Pontificum, &c.

P Romittamus barbam, & quinto loco veraculum agamus. Cum proximè Dunmuiratum tentauerimus, experiamur hoc capi-

te Decurionatum; Augustalitati mox iniiciemus manum, si fortè Bissellij honor in villo istorum cubauerit. Debemus namq. per vestigia progredi Honorum, aut Magistratum Colonicorum, ac municipium: ac multò id magis, quoniam aliæ Inscriptiones lapidi nostro planè affines, ac geminæ illuc manu nos ducunt, vt infra ostendemus.

Decuriones in suis ciuitatibus quoddam fuisse Romani Senatus simulacrum nemo ignorat, & vt loquitur Iustin. nou. 38. κατὰ τὴν βασιλεύσεως πόλειως μίμησιν, ad imitationem urbis dominantis. *Decuriones*; οἱ πολιτευόμενοι Græcis; proprius suæ patriæ Senatus, quomodo appellat Auson. in Mosella Idyll. 9.

— — — quos curia summos

Municipum vidit procures, propriumque Senatum.

Adi Berter. Pithan. diatrib. 1. cap. 10. Samuel Petit. 3. Var. 6. Reinél. epist. 31. pag. 176.

Quòd autem Pomponius nos docet ex quorundam sententia in l. 239. de V. S. Decuriones ira doctos, quòd initio cùm colonia ducerentur, consilij publici gratia conscribi solita sit, meritò reprehendit doctiss. Vellier. rerum Augustan. lib. 5. p. 94. alioquin tot fuissent Decuriones nonnunquam in vlla colonia, ac ciuitate, quot Roma Senatores nunquam habuisset.

Et vt decimus quisque Senator fieret, aut decurio consilij gratia (si cæterorum numerum ineamus, qui alijs operibus, atque vsibus necessarijs destinantur) concentui nō adsonaret benè cõstitutæ Reip. Potius à Curia deducamus, vt voluit Isidorus, quare & *Curiales* appellati, quasi de Curia sint, aut in curiam conueniant. Atqui *Decuriones*, ij qui primùm fuere descripti in Colonias: quæ quoniam *effigies parua*, simulacraque populi Romani fuerunt, vt loquitur Gellius 16. 13. Senatorium nomen affectarunt. Adi summum Cuiacium ad tit. Cod. de Decurion. & Gothofr. ad l. 53. eius. tit. ex quo proficit Amaya in Cod. pag. 351. Cic. in Verr. 6. *Senatum Syracusanum* agnouit, & *Amplissimum ordinem* de Puteolanis dixit in ea pro Cœlio. Liuius pariter lib. 27. de duodecim Coloniæ defectione agens. Latin. Pacat. de Naronensibus Colonis *Conspicuos veste niuea Senatores, reuerendos municipali purpura flamines*, &c. Plin. iunior lib. 10. de Bithynis epist. 84. 115. 116. quanquam & Græca *Buleutarum* voce vtitur; quomodo & Tullius Verr. 4. *Buleuterium* dixit. Nempè quodam discrimine, & dignitatis maioris reuerentia, municipale Senato-

rem,

rem, Buleutam *βουλευτήν*, Romanum *συγκλητικὸν* appellasse videntur Græci scriptores. Adi ad l. 30. D. locati. & l. 17. de excusat. tut. vbi Gothotr. sicuti & *βουλῇ*, *Bule*, municipalis curia, vt à Principis vrbis confessu distingueretur. V. I. Consultos laudatis nuper locis, alioq., quos profert Langlæus ocij semestris lib. 13. cap. vlt. Coras. 3. mülcell. 6. Quare in l. 33. C. de Decurion. cum exceptione scribitur, *Et sua curia (sisc oportet) Senatorem, &c.* In lapidibus sæpe mentio senatus municipalis, vt *S. P. Q. Tiburs. S. P. Q. Nolanus. S. P. Q. Signinus.* V. Grut. 128. 7. atque indicem percurre. Sicuti & *S. Consulti* municipalis 101. 1. 167. 9. 168. 1. 11. 11. 194. 6. 419. 5. 444. 8. atque in tabulis Sepulcreti Pisani, & quæ de Caio est, *Placere conscriptis, quæ &c. Conscriptorum* nomen sibi tribuunt Pisani Decuriones. Sed & percussæ in Colonijs monetæ solenne illud præferunt *S. C.* etsi de Romano possit etiam exponi, vt sensit Veller. rer. Aug. pag. 116. De nomine autem *Ordinis* vel in Colonijs, vel in Municipijs, Reines. epist. 175. In hoc Senatu municipali fuisse quosdam præstantiores, graduque supra reliquos honestiori manifestum est: quò pacto in Senatu quoque Romano, ad cuius exemplar ambitiosè componebantur. Hinc *Seniores*, Hinc *Iuniores*, & *Iuuenes* sæpe in lapidibus V. Reines. epist. 31. pag. 179. & quidem *Seniorum* nomen etiam hodie seruamus, nobis *Signori*: à senio. f. auctoritatis instrumento: nec aliter *Senatus*, Gr. *γερωσία*. V. Selden. Synedr. lib. 1. cap. 14. E seniorum, aut præstantiorum numero sunt ij, qui *Primi Curia*, & *Primary Curiarum*, & *Principales*: ac fortè hi, qui iudicio Principis, non municipum suffragijs in curiam adlecti, de quibus in l. vlt. D. de albo srib. Hinc *Principalitas*, quæ & *Protostasia*, & *Prototypia*. V. Guther. 3. 24. de off. D. A. iidem *Principes Decurionum*, & *Decurionum Primi*. In vniuersum quoq. *Summates*, & *Primates Ciuitatum* l. 57. C. de Decurion. alijsque in locis iuris, quæ profert Berter. in ea diatriba. D. Augustin. epist. 44. *Decuriones, & Primates Ciuitatis*. Vopisc. in Aureliano, *Palmyreni qui superfuerant Principes Ciuitatis*. Gloss. *πρωτοπολίτης Princeps*: & *πρωτοπολίται Proceres*. notatque Salmas. Consule, & doctils. Iurerum plenè docentem ad Symmach. lib. 9. epist. 10. Istorum Principalium, quos veluti edecumatos, atque eximios habebant, maior, ac minor numerus, pro amplitudine, opinor, Curiarum, ciuiumque, atq. indigenarum copia, aut penuria. Erat, vbi *Quinquaginti*: qui & *Quinquagintates* d. l. 57. C. de Decurionibus, seu Pen-

raprosi, atque hinc *Pexaprosia*: ubi *Decemprimi*, *δὲκα πρῶτοι*, & *Decemprimi Curiales*, & honor ipse *Decaprosia*, cuius meminit l. 1. & l. fin. de mun. & honor. & *Icosaprosia*, seu *Vigintiprimatus* in ead l. fin. Adi & Cod. Theod. de Decurion. Guther. vt sup. Rein. in epist. p. 179. & 394. In decreto Pisano de Lucij Cæsaris funere, *Data cura C. Catio Saturnino II. V. & Decemprimis, &c.* Sed & aliorum corporum, aut collegiorum *Decemprimi* leguntur in lapidibus, qui & *Patroni Corporis*. quod puto factum imitatione summi confessus, aut consilij in ea ciuitate. *Priores* nonnunquam vocati in ijs corporibus, aut collegijs artificum, vt in l. 7. C. Theod. de pistor. & carabol. & nouell. Theodos. de suar. boar. &c. tit. 39. & *Priores Sodalitatum* medio æuo, V. Reines. d. pag. 179. Cuius doctils. viri sententiz de Primis Curiz additum cuperem, eos potius fuisse, qui pluribus suffragijs Decurionum creabantur, quàm qui primò nominati, aut adlecti. Docet l. 6. §. penult. & ult. de Decurion. quorum *potior* vocatur *causa in ferendis sententijs*, quique *honoris ordine* *præcellere* cæteros dicuntur. Atque hos quoque *Principales*, aut *Summates* non interpretor tanquam magistratus, quod eidem placuit eruditils. viro pag. 167. sed tantùm honestiores, ac præstantiores, primosque in sua curia. Nomen *Priorum* etiam hodie retinent pleræq. Ciuitates, quo Decurionum summos, & consilij publici Principes designant. Legitur & *Primus curie* in l. Alexandrinis 56. C. de Decurion. sicuti in l. 27. C. Theod. eodem *primum in sua curia locum* adnotauimus. Fortè idem qui apud Gruter. 1072. 6. *Maiores Decurio Cremona*, & in Pisano decreto, quod de Caij Cæsaris funebribus est *Statulentus Iuncus Princeps Colonia*. Sicuti igitur *Primus Curie*; aut *maiores Decurio*, ita *secundus Decurio*: apud Gruter. 36. 2. Primus autem respondere videbatur *Principi Senatus* Romæ, qui ante alios, vt notum est, à Censoribus pronunciatu fuit in albo recensendo. Sed hic ordo Decurionum corruisse demum videtur, cum labante Imperio in Occidente, vix relicta vmbra Curiarum in Colonijs, ac Municipijs. In Oriente autem Leo Imperator omnem auctoritatem ciuibus, qua Curias ipsi crearent; sed ab vna Principis sollicitudine id pendere iussit, vt patet ex eiusdem Leonis nou. const. 46. & 47. notauit Berter. D. diatriba cap. 10. p. 135. post eum Vizzanus eleganti, ac docto opere de mandat. Princip. pag. 241. Atq. hoc in causa, cur in Basilicis, siue in I. prudentia Græca, quam idem Leo edidit, sublatu sit tit. de Decurion, sed ante has constitutio-

tiones, aut imminutum alio pacto curiarum splendorem, honoris instar habebat in ordinem coopari alicuius Ciuitatis; sic legimus in vet. lapide Gruter, 278. 3. *ob Hon. Decur.* Ac eò magis, si inter *Primos*, aut *Principales* Curiae, aut Decurionum; vel pluribus suffragijs eiusdem ordinis (ex d. l. 6. D. de Decurion.) vel Principis iudicio, ac beneficio (l. ult. de albo scrib.) adlectus quis fuerit. Ac fortasse aliquo insigni, atque ornamento discriminabantur, qui in curia ceteros antecellebant: quod Bisellio, vel amphioris sellae dignitate describere fortean voluerunt, vnde noster *Bisellij Honor.* Multum praesidij affert opinationi nostrae l. 4. C. Th. de Decurion. *Sedentibus his, quibus emeritis omnis honor iure, meritoque debetur.* En honor in sessione *Primis* curiarum: & inter *Honoris insignia* ibid. ipsum sedendi ius agnoscere videtur Constantinus Imperator. Atqui eam sedendi honestatem, praecipuum fuisse Senatorij ordinis decus docent nos iura in l. honorati C. de offic. diuers. apparit. & iud. & l. fin. Vbi Senat. vel claris. Quare idem fuerit *Honor Bisellij*, ac sedisse inter Curiales, si Bisellium accipiat pro quacunque sede Honoris. An potius inter *Primos* sedisse, si Bisellium pro amphiori sella, quae eximjs, ac dignioribus debeat. Illud etiam à similitudine veri non abhorret, quosdam sola ea honestate fuisse contentos, vt inter Decuriones sederent, atq. ingressu in Curiam latarentur, etiam si verè Decuriones non essent; id autem *Bisellij Honore* voluerint exprimere. Scimus diuersum, *Creari Decurionem, & esse Decurionem*, docente eximio Cuiacio-Papiniani responsi. primo ad l. 6. de Decurion. Ita vltu, & actu Decurionatus ordinem tenere, aut solis ornamentis, & ingressu in curiam decorari, dispar habetur. Neq. id sine Romani Senatus imitatione factum; cum extra ordinem olim vigente Rep. & mox sub Imperio, aut Iuniores, aut qui Senatoriae non essent familiae, in Senatum inducebantur; non tamen fiebant Senatores, aut dicendae sententiae ius obtinebant: sed priuilegio, atque extra ordinem id permittebatur.

Quin igitur hoc ipsum in Colonia, aut municipijs fieri potuisse suspicemur? Praesertim cum Ciuitates validis Praesidum, aliorumque, quos Roma mittebat, Magistratum imperijs obnoxiae, multa praeter leges, ac mores agere, ac pati cogebantur. si forte ambitus, & fauor intercurrisset, aut verius Praesidum commendatio, qui satis iubent, dum rogant, qui rogando cogere possunt. Contingere poterat, vt vel aetate, vel conditione, vel censu, vel alia de causa prohibere-

beretur quispiam ambire, aut impetrare Decurionatum; satis autem sibi prospectum putaret, si ius saltem Bisellij, atque ornamenta Decurionalia obtineret. Neque id nouum in alijs veterum inscriptionibus, vt mox ostendemus. Atq. hoc sensu *Honor Bisellij* porius foret ornamentum, decus, indulgentia, quàm magistratus, aut publica administratio. Haud ignoro Decurionalem statum multis, ac miserandis oneribus fuisse attritum; quas *functiones curia* dixerunt; quare non pauci coopratiōem inter Curiales vitabant. constat ex titulis Digest. & Cod. de Decurionibus, atque eruditè obseruat Berrer. ea diatriba p. 133. & seqq. Sed contra alij humilioris loci, aut sanguinis, quibus melius conueniret cum arca, & ambitionis blandiretur illecebra, candidatos se profitebantur, auidè Curiam expetentes, vt ostendunt vetera testimonia.

Quos hætenus Decuriones memorauimus pro Senatu Colonico, aut municipali, caueat vllus eosdem facere cum ijs, de quibus apud scriptores, vt *Decurio Cubiculariorum* apud Suet. Domitian. cap. 17. nobis Decani V. Torrent. ib. & tit. Cod. Theod. de Decurion. & silentiarijs. Sic *Decurio sacri palatij*, *Pontificum*, *Augurum*, &c. V. Guther. de off. D. A. 3. 29.

C A P V T XXXIIX.

Suessana epigraphæ enodata. Suffragijs curia collatus Decurionatus. Dies gladiatorum. Dies priuatus. Secundum dignitatem Coloniae. Secundum dignitatem municipij. ἀξιως ἢ πόλιως. Pro salute Principis. Indulgentia. Magistratus, & Sacerdotia auspicientes munera edebant: Vestitum libertinis. Venatio plena. Honores dati qui spectacula dedissent: item alimenta è publico. Coenæ aditiales. Comoda. Lucellum. εἰσηλύσιον. Entratura. Beneficia.

AD ipsam accedamus Sueffanam epigraphem, quam supra protulimus ex Grut. 475. 3. vbi *Honor Bisellij* (ex nostra saltem lectione) pariter legitur, & ad alteram Atellanam 1099. 3. quæ multam nuper allatis de Ordine Decurionatus lucem afferunt, penitusq. *Bisellium* ornant, atque illustrant. In Sueffana C. Titio Chresimo *Honor Bisellij* deferretur decreto Decurionum. Ecce (quod nuper monebamus) suffragijs, ac sententijs Curia, atque ordi-

ordinis assequebantur honorem candidati Decurionatus. Veteres lapides perfulstra, & passim huius decreti mentio; sæpius per notas D. D.D. hoc est Decreto Decurionum. Idem habet cognomen Chresimi Titius, ac noster Largennius: de cuius libertinitate etiam nos dubitauimus sup. cap. 2. Cum causa autem Titio Chresimo Decuriones indulgent hunc honorem; ne indigno viderentur tribuisse, aut vili æstimasse ordinem, quem temerè vulgarent. Dederat namque hic Titius spectaculum, seu *Munus Familia gladiatoria, ex pecunia sua, Diem priuatum*: quæ vltima duo verba ita expono; vt vel priuatâ pecuniâ; vel (quod magis est) priuo, vnico, ac solo die commissiones gladiatorum ediderit. Vel tandem priuata conditione, non in magistratu, & cura publica; qui ex lege tunc deberet; sed priuata beneficentia, an potius infania ad populi gratiam. Alibi apud eundem Grut. 404. 2. fine vlllo adiuncto, *Diem gladiatorum legi*, quod hic *Diem priuatum*. Scimus namq. per plures dies quandoq. fuisse ea spectacula præbita, quod sæpè expresserunt lapides, atque historici: magnificentia s. profusiori, quo effusior sanguis miserè ludentium de suo capite. V. Lips. lib. 1. Saturn. cap. 10. Dedit autem hic Titius *Ex voluntate populi*; gratiorem ergo rem fecit obsequendo. & *secundum dignitatem Coloniae*. Hoc quoq. meruit, quoniam splendide, ac magnificè instruxit munus, vel numerosa familiæ gladiatoriae commissione, vel pompa, & apparatu loci. Est vbi in alijs saxis referantur, quot paria ferro concurrentium, quali ornatu arenæ, qua spectantium commoditate: Vide Gruter. & libraria quoque testimonia, non tantum lapidea, quod verò hic est, *Secundum dignitatem Coloniae*, alibi vt 252. 9. *Secundum municipij splendorem*, & 428. 11. *ὡς καὶ αὐτῶν, καὶ δ' ἐξ ἑαυτοῦ πόλεως*, quod ego verro, *Conuenienter, atque ex dignitate Ciuitatis*. Quod *salutem* Principis hic insertam legimus, solenne id tum in muneribus exhibendis, tum in votis, ac dedicationibus; ac sæpè illa obuia in saxis, *Pro salute*. *ὕπὲρ σωτηρίας*, &c. Tanta statim veneratio, ac religio incuriebatur animis obaudito salutis Imperatoriae nomine. Facit locus Suet. Calig. 14. *Non defuerunt, qui depugnaturus se armis pro salute agri, quique capita sua titulo proposito vouerent*. Veruerat Claudius Imp. ne quis ludos daret gladiatorios; ac si quis dedisset, ne susceptos, ac factos scriberet, aut diceret *ὕπὲρ ἑαυτοῦ σωτηρίας*, *Pro salute sua*, inquit Dio lib. vlt. Sicuti pro salute, felicitate, Victoria, &c. vota concipiebant, reddebantque; ita pro virtute aliqua Principum,

Pietate, Prouidentia, &c. munera, Dedicationes, sacra faciebant. Hic ergo quoq. *Pro salute, & Indulgentia Antonini Pij*, munus edidit Titius Chresimus. Sed peculiaris equidem *Indulgentia* laus in eo Principe, qui cognomen Pij sibi fecit. De eo Capitolin. cap. 10. *Ad indulgentias pronissimus fuit.* quod & ipsum verbum signatè, & appositè Sueffano marmori inscriptum fuit, quoniam ea præcipuè spectabatur tum in edendis, tum in permittendis spectaculis. quare continuo subiicit Capitolin. *edita munera, in quibus elephantos, &c.* Nempe vetita aliquando fuerunt ea munera, vt à Claudio, de quo sup. Dio; & quidem ne Prætores ipsi, aut Magistratus facere poterant. Tacit. ad stipulatur lib. 13. *edixit Caesar, ne quis magistratus, aut procurator, quæ provinciam obtineret spectaculum gladiatorum, aut ferarum, aut quod aliud ludicrum daret.* Sed brevis huius edicti custodia: imò solenne deinceps edere spectacula ijs, qui Honores obtinuerint, vt ostendemus inf. multò minus autem priuatis id aliquando permissum. V. l. 1. C. Theod. de spectac. l. Publius Mæuius de condit. & demon. & Nouel. 105. Symmach. epist. 10. 4. & ibi Huet. Guth. de Iure Vet. Pontific. 3. 20. Sine permissu itaque Principis, in municipijs, atque extra urbem, non temerè edebantur spectacula, præsertim à libertis. Sic Harpocrati liberto Ius editionis concedit Claudius narrante Suet. in vita cap. 28. Sic Ancharius Priscus impetrat ab Augusto in veteri saxo Gruter. 352. 1. *quod ex indulgentia Augusti octies spectaculum gladiatorum ediderit.* Indulgentiæ meminit & Græca inscriptio 295. 5. *ἐπὶ δῶντος διαμύνης, pro perpetua Indulgentia.* Ita legendum; non *διαμύνης*, vt exat corruptè insculptum, siue elementarij, siue exscriptoris mendâ. Sed Titius Chresimus *ex sua pecunia* voluit gladiatores in arenam producere: quo quidem magis munificentiam prodidit, benèque de Sueffanis colonis merentem se amplius reddidit. Si namque ij, qui vel parte pecuniæ, vel tota de ærario accepta, spectaculis populum oblectassent, honoribus, publicæque beneuolentiæ testimonijs ornabantur, dummodo suam in ijs vigilantiam, fidem, industriam adprobassent; iustius multò, qui toto suo ære edidissent. Lapis Allifanus apud Grut. 409. 3. *Qui ob honor. Decur. &c. acceptis à Rep. HS XXXX Ñ venationes plenas, & paria gladiatorum, paria XX edidit, &c.* Venationes plenas (*τετὸν ἐν παρόδῳ*) explicat Guth. lib. 3. cap. 20. Vet. I. Pont. omni spectaculorum genere refertas, quæ plures ludorum dies habuerint: quales Pompeij & Augusti, aliorum

rum

rumque memorantur. atque hæ venationes plerumque accessiones erant gladiatorum. Hoc igitur constat, in vniuersum honores fuisse decretos ijs, qui insanis munerum editionibus patrimonia effudissent, atque animosa prodigientia rem domesticam dilapidassent in apparandis ex humano sanguine voluptatibus. Nonnunquam ijs ad incitas redactis alimenta è publico data, quia fortunas exhauserant munerarijs profusionibus. V. l. 8. D. de Decurion. Lips. lib. Saturnal. 1. 10. Berter. in ea diatriba cap. 10. pag. 133. & quidem nequicquam refrænantibus vetustis legibus; imò necessitate deinceps imposita editionis tum vrbanis, tum Colonicis magistratibus, coactis etiam Sacerdotibus ad ea onera patrimonialia l. 8. C. de mun. patrim. l. 1. C. de peric. success. Atque hac de causa C. Titio Chresimo Puteolano collatus à Sueffanis ob editam magnificè gladiaturam *Honor Biselli*, siue aditus ad Curiam, aut ius sedendi inter Decuriones, perinde ac si vnus ex ijs foret; quod proxima verba lapidis exprimunt, *Commodisque publicis, ac si Decurio frueretur*. Ex qua *ἐπιπλάσ* Sueffanæ Inscriptionis colligebamus quintam coniecturam nostram, collato cum ea lapide Pisano; cùm in vtrolibet mentio honoris Biselli reperitur. Sed non fecerunt Decurionem Chresimum Sueffani, fortalsè ob libertinitatem V. l. vn. C. si seruus, aut libert. l. vn. C. ad l. Visell. Ac, si minus vetasset liberti conditio, non tamen quacumq. leui de causa ingendus obuiam cuique erat Decurionatus honor. Satis mañtum hoc decore Chresimum putarunt Sueffani, quòd Bisellio, h. e. confesso Decurionali, commodisque publicis, ac si Decurio, donarunt. Quæ sunt tandem hæc *Commoda*, quibus, ac si Decurio, frui poterat Chresimus? Prouentus, Honoraria, Spòrtulæ, pecuniolæ, quas potissimùm lucrabantur, quoties quis in idem collegium, aut ordinem Decurionum admitteretur; quod & in cæteris collegijs, & corporibus seruabatur. Extra mensuram, ac minimè computantibus nascebatur dulcius *Lucellum*. signatè id verbum examinat Scaliger. ad Catull. & Gronou. de Pecunia vet. lib. 3. cap. 17. Græcis *εἰσόδους*, Helychio *εἰσόδιον*, & nobis *P'Entratura*. V. Alciat. ad l. 239. de V. S. Plin. 10. ep. 117. qui, &c. *inueniunt magistratum, &c. solent totam Bulem, atq; etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binosque denarios, vel singulos dare.* Est autem *Bule* Senatus municipalis, vel Ordo Decurionum, de quibus loquitur Plinius, cùm Bithyniam Proconsule regeret; & epist. 113. *An in omnibus Ciuitatibus certum aliquid omnes, qui deinde bulenta*

legantur, debeant pro introitu dare, &c. Adde Symmachum 9. epist. ult. Plura Langleus otij semestr. 3. 1. nonnulla Reines. ep. 31. p. 181. & seq. In nouis Sacerdotijs idem factitabant; quod Suet. Claud. cap. 9. *Pro introitu noui Sacerdotij* appellat: quo sensu *cæna Aditiales* ab aditu & ingressu à Pontificibus olim factæ; non Adjiciales, vt vulgò scribunt, monuitque eruditè Lips. De magnit. Rom. 4. 9. Horumdem meminit commodorum l. vn. Cod. Theod. de bonis Decurion. *Curia sua commodis cedant, idest Ordinis utilitati.* & in l. 6. D. de Decurion. Papinianus sub nomine sportularum, *minores viginti quinque annorum Decuriones facti sportulas Decurionum accipiunt, sed interim suffragium inter ceteros ferre non possunt.* ad quem locum Cuiac. siue primo respondentor. Papiniani *Commoda* appellat. quem vide & ad Constit. Græcam Cod. quibus muneribus excusantur, &c. & ad tit. de l. ann. aureor. *Beneficia* vocarunt hiltoriæ Augustæ scriptores. In aditu quoque ad militiam, & ipso limine tyrocinij soluta ea summula. V. l. 6. de don. inter vir. & vxor. l. pen. §. pen. & ult. de leg. 3. Et quidem *Commoda* verbum planè militare. Suet. Aug. 24. *Citra commodam emeritorum premiorum.* V. & cap. 49. & Calig. 44. *Commoda emerita militum.* V. & Galba 12. In l. Pater de adim. leg. *Commoda Primipili;* adde l. 2. C. Theod. de Decurion. & silentiar. Suid. *Κόμωδα, δόσις ἐπὶ τῷ σιτισμῷ παρεχομένη*, egregiè Lips. emendat 5. 19. de milit. Rom. *ἐπὶ τῷ σιτισμῷ*, *Commoda, pecunia, aut donatum ad annonam.* Hanc verbi vim exprimit sermo nostras, dum appellamus *Commodi*, has pecuniolas, & largitiunculas, quæ commodiorem nobis vitam parant. Suspiciabar hæc *Commoda* militaria potissimùm ab eo spectata, cuius toties id verbum in ore versabatur referente, atque irridente Catullo epigr. 85. de Arrio.

Commoda dicebat si quando commodam vellet

Dicere, &c.

Iturus enim in Prouinciam (fortè belli causa) *commoda* nominabat sibi obuentura. Ne pluribus te morer, plenè *Commoda* hæc examinantem adi Jacob. Gothofr. ad l. vn. Cod. Th. de Bonis Decur. & glossar. Nomico in Ver. *Commoda*. Longior namq. cum *Commodis* ne nimium incommodus tibi sim, lector, ad aquarum diuerticula sermonis cursum deflecto.

CAPVT XXXIX.

Aquæ digitus. *Aquam ductilem curare censorium Romæ munus: in municipys decurionale.* Ius aquæ. Hydroscopi. Hydrologi. Aquileges. Aquilices. Elices. Aquarij: *aquarum mensores.* Digitus inter aqua modulos. Robert. Keuchenius. ὕδατος δάκτυλος. Ratio dimetienda aqua per digitos. Benedictus Castellius insignis Mathematicus Galilai discipulus. Famianus Michelinus. Matrices fistula. Minuscularij aquæductus. Paragogia. Vbera. Formæ *aquarum.* Formale. Comitua formarum. Zampilli. Pes, vncia pollex *aquarum mensura.* Imperatori dein soli aqua ius diuidentia. Diuini, cælestes apices. *Honorificum intra aedes aquarum ductus.* Vti opt. maximum. Optima lege. *Aedes, fundus, ager vti opt. maximus.* Seuir gratis. Sine impendio. Sine censu. Decurionatus gratuitus. Ob spem processus. Processioni. *Alij lapides illustrati.* Ornamenta decurionalia.

PRæter Commoda Decurionalia cum Honore Bisellij delata Chresimo ob editum splendide munus, adiungitur publicæ existimationis alterum specimen, sed & vsus commoditatis; *Vt aqua ductus in domo eius fluere.* quæ verba non incuriosus transmittotum quia opellam aliquam iam promisi huic Inscriptioni, tanquam germanæ lapidis nostri Pisani; tum quia cætera hæc Commoda, atque ornamenta in Comitatu esse videntur Honoris Bisellij. Ac lectionis tandem marginalis varietas, vbi pro *Aqueductus* reponitur *Aquedigitus*, mouent mihi curam libentius. Veriorem existimo hanc alteram lectionem, & ex artis hydragogicæ ratione. atque ita fortasse scriptum erat in lapide; sed aut facili ætatis detrimento in tam affinibus literis, aut in voce non probè intellecta ab exscriptore, notior altera occurrit *Aqueductus*. Diuergia hæc aquarum, & salientium riuli in ædes priuatas deducti, siue vt loquitur eleganter Martialis 12. 31.

— — — *vigna ductile flumen aque.*

ad Censoriam Iurisdictionem attinebant Romæ, & eius administratos ædiles: qui permittebant, vendebant, largiebantur, præsertim in abundantiſſima illa fontium eruptione, qui Urbem tam multiplici fluxu

fluxu irrigabant. Cæterum exinde Præfectos Pr. aut Vrbi custodiendæ, ac tuitioni aquarum ductilium excubasse, ne qua fraus obreperet, ac ne quod eæ damnum facerent, argumento sunt Constitutiones Principum ad eos Magistratus perscriptæ in legibus vtriusq. Codicis de Aquæduct. Aliàs sarta testa illarum curabat Comes Formarum, de quo Cassiod. 7. var. 6. Reperimus etiam *Consulem Aquarum* in veteribus saxis: ac meminerunt rescripta eiusdem Cod. Th. Qui consul saltim in noua Roma sub Constantino M. tenuit. At *Comes Rer. Priuatarum* peculiari munere aquæductus Palatinarum ædium dispensabat. V. Iac. Gothofr. ad Cod. Th. eo tit. In municipijs autem decreto nonnunquam Decurionum aquarius ille ductus (vt ex hac Inscriptione liquet) concedebatur; ac multò magis Præsidum, Proconsulum, aliorumue provincias regentium arbitrio, vt credi par est. Cui vsus hic publicæ aquæ in prædium vrbani deriuandæ contigerit, non mediocri honoris instar obtinuisse constat. *Ius aquæ* appellatur in l. 5. C. de aquæduct. Hæc deriuatio, aut erogatio non sine opera, & ministerio libratorum, aut mensorum fiebat, qui assignati moduli copiam ex præscripto artis diuiderent. *Τδροσκόπης* Græci vocant, & *ὕδρολόγος* *Aquileges* in gloss. ab aqua legenda, hoc est colligenda; & *Aquilices*, & *Elices*, & *Elicatores* ab eadem (vt puto) licienda, siue elijcienda: quo verbo eliciendi in hac ipsa re vitur. l. 3. C. de aquæduct. Sic *Elices* Festo salsi aquarij. At Frontino de aquæduct. *Aquarij* sunt ij mensores, & aquilices. Inter cæteras erogandæ aquæ mensuræ fuit *Digitus*. Idem Frontinus, *Aquarum moduli aut ad digitorum, aut ad vnciarum mensuram instituti sunt*: ad quem locum Robert. Keuchenius, qui nuper Frontinum notis illustrauit; atque hanc ipsam inscriptionem producens, præ *Aquaductu* maluit ipse quoque *Aquadigitum*. Antea Brissonus lib. 6. formul. vnde hausit Keuchenius de hac aqua salienti cum magno silentio. Porro Campanis potissimum (quo in populo Sueffa Colonia, vbi inscriptio hæc) mensura, aut modulo digitorum vsi ad aquas dimetiendas; quod disertè tradidit diligentiss. earum inspector, & Scriptor Frontinus, *Digitus*, inquit, *in Campania, & in plerisq; Italia locis, vncia in pupula*. Postremum hoc verbum reformant *In pupulatoria*, ac noui ne quid nos, affert eruditus Keuchenius. Mauult Gothofr. *In populo*, hoc est, in Vrbe. Nunc & hîc etsi inter ductus fluentes aqua mihi hæret ad incertam vocem. *Digitus aquæ* meminit lex Græcè scripta *Λούπιος* 37. de

de seruit. rust. præd. (non vrb. præd. quod in notis Keuchenianis leui menda obrepfit) in qua lege Lucius quidam per epistolam, aut *scripturam*, qualem vocat I. C. Gaio Seio fratri concedit aquæ digitum, ὕδατος, &c. δίδωμι, καὶ χαριτῶμαι σοι δάκτυλον. *De aqua, &c. do, concedoque tibi gratuito digitum*, vt ibi vertitur. Prorsus illic lego δάκτυλον, non δακτύλιον: quam postremam vocem cur in notis haud temel Keuchenius retineat, non video; nisi librarius in culpa. Quæ sit digiti (intellige transuersi) mensura, notissimum est; quæ omnium minima existimatur, latitudinis nempe, quantam hordei grana quatuor sua crassitudine occuparent. In aquis autem dimetiendis non sola tubi, aut fistulæ latitudo spectanda est, sed totum oris cauum, qua in ambitum panditur; vt digitalis omnino sit diameter, siue quatuor granorum, qui in se circumactus parem faciat vndecunque epistomij apertionem. Aliter namq. ostium canalis esse posset latitudine vnus digiti, sed trium, quatuor, pluriumue proceritate, figurâ parallelogrammâ: ineptum autem id ad hydrometriad. Digitus etiam quadratus motum parum æquabilem, minusq. expeditum redderet aquæ fluentis: sordelq. & retrimenta angulosis tederent in lateribus damno tubulorum, ac ductuum. Cæterum si rotunda sit fistulæ cavitæ digitali in orbem spatio, trudentibus sese inuicem æquabiliter partibus; tum qua currit, atque eluctatur ad exitum; tum qua in ipsa eruptione desilit latex; certior dimetiendi, atque erogandi regulæ ad moduli iustitiam, atque artis dispensationem continget. Quæ dicta volui, si antiquum, ac simplicissimum dimetiendi morem in sua, tum nominis, tum rei origine contemplantur. Verum ad altiore theoriâ pertinet (cui libenter procumbimus) causas, rationesque hydrometricas speculari: quod cum primis egregiè præstitit D. Benedictus Castellius Pisani nostri Lycei quondam matheseos professor *Nella misura dell'acque correnti*: auctor vel hoc ipso cum præfatione honoris nominandus, quoniam digitus, aut riuius è magno illo, atque inexhausto fonte defluxit Galilæo Galilæo. Nuperq. ab eadem scaturigine Famianus Michelinus Serenissimi Principis Leopoldi ab Etr. Mathematicus, ac præceptor meus, mihi dignè æstimandus in paruo libro, sed ingentis pretij *Della direzione de' fiumi*, vbi tum experimentis, tum Geometricis rationibus aquarum cursus, diuergia, stationes, viresque speculatur, & ad vsum dirigit.

Fuit, cum aquæ digitos eo dictos allubesceret exponere, quoniam
fimi

similitudine digitorum in subriles meatus dirimerentur. Nempe quemadmodum digiti sunt quidam ceu fluxus, & productiones manus, aut volæ, quæ paulatim in eas carnis diuifuras gracilefcit, ac definit: ita Castellum, Forma, aut congregatio aquæ, siue fons plenior, & vndantior in minutas, ac subriles fistulas, quasi totidem digitos erogatur, ac diuiditur. Contra *Matrices* fistulas dixerunt, vnde hæ minutiores deriuantur in l. 3. C. de aquæduct, quæ & *Minuscularij aquæductus*, in l. 10. eodem tit. fistulæ .i. & canaliculi angustiores; alio nomine *Paragogia* ibidem. Sed & *Paragogius* aquæductus aliter explicatur pro subsidiario, & ad supplementum, vt ex Frontino colligit idem Gothofr. ad l. 8. C. Th. de Aquæd. Ab humani corporis itidem parte, nomen fecerunt castellis, aut conuentibus aquarum, *Vbera*, & *Mastos* appellando. eleganter Cassiod. Variar. 7. 6. de aqua Claudia *lanacris*, & *domibus liquores purissimos fistularum vberibus emississe*. At *Forma* ibid. de ipso aquæductu, & structili opere, qua latices decurrunt. Hinc *Forma aquarum* l. 1. C. de aquæduct. l. 39. §. hæres de legar. 1. l. 27. de Vsufr. leg. *Formale* hodie Neapolitanis. *Comitia Formarum* eidem Cassiod. hoc est, Præfectura aquæ ductuum. Frontin. lib. de aquæduct. *Formas ductuum* nominat. V. notata à Keuchenio. Plura de hoc Iure aquæ suo more feliciter exundans Iac. Gothofr. ad tit. Cod. Th. de aquæduct. vbi multa alia inspergit de aqua concedenda, eroganda, custodienda. Nobis *Zampilli* dicuntur subriles erogatiunculæ, ac minutæ concisiones salientium laticum, qui multò sæpè cum lusu ad voluptatem, atque irrigationem euerguntur. *Zampilli* autem idem sunt, ac digituli: sicuti *Zampa* pes ferinus est multifidus, ac digitatus. Sed *Pes* quoque ipse, vel mensura, vel lex aquæ diuidendæ: cuius pedis respectu *Vncia* inter modulos aquarum recensetur. Sicuti namque in asse hæreditario, sic in aqua diuidenda, duodecima pars pedis est vncia; *Pes* autem tanquam as, aut solidum; at *digitus* decima sexta pars pedis; atque adeò vncia aquæ maior erit digito quartæ partis excessu. Atque hoc pacto intelligendum esse *Aqua digitum* in marmore Sueffano, mensuræq. rationem exponendam existimo. *Pollex* quoque apud aquarios pro modulo laticis, sed maior *Digito*, & idem cum *Vncia*; quoniam tres pollices quatuor digitos efficiunt; sic erit vnus pollex duodecima pars pedis, nempe vncia. Idem Frontin. de re agrar. *Pes per uncias*, &c. *palmus habet digitos quatuor, uncias tres*, &c. & ibi Keuchen. ante illum Briffon. supr. laudatis locis.

locis. Ut autem apparet, de re agraria, ad rem aquariam translata fuere ea nomina. Vnciam igitur non pro modo ponderis, sed pro mensura spatij, aut loci, qua fidens aqua decurrit, acceperunt, hoc est duodecimam pedis partem. Nostri aquarij pro nummorum etiam magnitudine, diuidere, & indigitare solent. *Vn quattrino, una crazia, &c. D'acqua*; quantum .i. eius nummi ambitum, aut diametrum rotunda fistulæ cavitatis æquaret. Sed cum his aquarum digitis, qui è publico fonte in domum Chresimi ad priuatos vsus diuertunt, nos quoque parumper ab *Honore Bisellij* diuertimus, quem suo decreto cum Commodis, & Aqua Decuriones contulerunt: qua in re dignum est adnotatione, quod paucis deinceps annis post Antoninum Pium, sub quo lapis hic Suetianus inscriptus fuit, non licuit nisi Principi eas aquarum erogationes largiri ex constitutione Theodosij, quam mox renouauit Anastasius Imper. l. ult. C. de aquæductu. *Nemo, inquit, vel in hac sacratissima Ciuitate, vel in prouincijs sine Diuinis apicibus de sacro epistolarum scrinio more solito edendis, &c. aquam de publico aqueductu, seu fonte trahere permittatur, &c.* & l. 5. eo tit. *Si quis per diuinam liberalitatem meruerit ius aqua, &c.* Vtrobique *Diuini* titulum apposuerunt Imperatorio beneficio, insana eius ætatis adulatione. Sed *Diuinis apices*, qui & *Cælestes* in l. 5. intellige lineas, & characteres, quos maior Principis rescribendo supplicum precibus duxisset. Suo, & statò nomine hæ aquarum Indulgentiæ *Beneficia* appellata, & *Iure beneficij* concessæ. leges lege supra laudatas. Ergo Decurionibus sublata potestas largiendæ aquæ; adeò equidem, ut hæc ipsa Principum *Indulta*, (quomodo aliter vocantur in l. 3. eo tit.) non rectoribus Prouinciarum, sed soli præcellentissimæ sedis Præfecti Præt insinuanda esse iubeat ea lex 5. Grauib. ad hæc sanctionibus obstringuntur, qui quid furtiue, licenter, iniuste aduersus publicæ aquæ securitatem commiserint; quæ singula honorem arguunt non mediocrem ei collatum, cuius domum riuulus, aut *Digitus aqua* fluens perreptauerit; qualem .i. Chresimo Suetiani cum *Honore Bisellij* permiserunt.

Sed omnibus hisce ornamentis speciosa additur verborum forma, ac solennitas, qua *Honor Bisellij* defertur. *Quo quis optimo exemplo in Colonia Suetia habuit*: perinde ac si dixerint, quanta maxima honoris restitutione, publicæque beneuolentiæ consensu, ac fauore vllus vnquam habuit: siue, Ad optimi, ac plenissimi exempli disciplinam, qua præmijs afficere, ac decorare conuenit, qui virtutem, ac merita,

resumque bene gestarum laudem Reip. adprobarunt. Haud dissimili elogio 416. 8. Grut. *Honores, quos cuique plurimos decreuit; & 258. 6. Super omnes retrò, &c.* in l. 1. de albo scrib. *Quo quisque eorum maximo honore in municipio functus, &c.* Solenne id Romanis, quoties largissime quid, ac plenissime factum, omnibusq. absolutum partibus demonstrare velint, *Optimum* appellare, & *Vti optimum, maximum.* V. Fest. in *Optima spolia* ib. *Vt qui optima lege, &c.* & in *Optima lex.* & Gellius 1. 12. *Vti qua optima lege fuit, &c.* vbi Scaliger legit, *Vti optima, maxima* in not. ad Festi locum. Gruter. 215. 2. *Vineam Calcidianam cum parte fundi Pompeiani, & vti optima maximaque sunt suis finibus, &c.* Sic ager *vti opt. max.* Paulo sententiar. 3. 6. *Fundo legato vti optimus, maximus est.* eademq. loquendi formâ idem I. C. I. fundo legato 22. de fundo instr. vel instrum. leg. Gaius quoq. in l. 69. §. 3. de leg. 1. quibus verbis significatur, qua fundus liber, instructus, optimaque conditione longè, latèque paret. Neque id in legatis tantum, sed in contractibus, aut synallagmatis. V. l. non tantum de V. S. ib. *Vti optimus, maximusque, &c.* & l. qui vti eodem tit. *Aedes vti optima, maximaque, &c.* Briffon. lib. 6. formul. Sed *Quo quis optimo exemplo in Suesana epigraphe, aliter exponamus licet; quatenus videlicet per leges, ac mores, exemplique religionem vllus vnquam in Colonia Suesana habeat, qui libertus extitisset.* Sic in lapide Suelitano, quem sup. attulimus, *Omnibus honoribus, quos libertini gerere potuerunt, honoratus.* Plura pete ad illustrandum hunc locum ab indice Gruteriano, vbi identidem occurrunt illa, *Omnibus honoribus, &c.*

Haud satis tandem grati sibi videbantur Suesani coloni erga Chresimum parentem, cui tam multa detulerunt, nisi filium quoque Titium Chresimum, *Ob merita Patris exornassent, cui Honorem Decurionatus gratuitum decreuerunt; immunem .s. ab impensis, & sumptibus vacuum, quos subibant grauissimos. cum in ordinem cooptabantur, per epulas, ludos, &c. datis etiam cuiq. Decurioni sportulis, aut Commodis, de quibus superius nonnihil exposuimus. Sæpe in saxis Gratiæ hæ collationes honorum; sicuti & Gratiæ appellabantur qui acceperant.* V. Reines. d. epist. 31. pag. 183. & Grut. 454. 7. 172. 13. vbi de Augustali gratuito. Conlibertus ille Trimalcionis de se gloriabundus in fragmento Petroniano, *Senir gratis factus sum.* quo respexit Mamertin. in paneg. *refertur nuntius consulem me creatum sine impendio.* Neque admodum diuersum apud Gruter. 408. 1. *In curiam ad.*

admissi sine censu; non facta .i. fortunarum inquisitione, quasi remissis impensis decurionatus. Sed Suesianæ soror inscripripio alia apud eundem Gruter. 183. *Huius ordo Decurionum ob spem processus sui decurionatum gratuitum obtulit*; vbi verba illa *Ob spem processus*, non me tenent penitus indiligentem: intellige ob spem ascensus, aut promotionis ad gradum honoris splendidiorem, maioremque in sua ciuitate estimationem, ac decus: spectata eius indole, aut virtute, quæ id ipsum spondere videbatur. Neque aliter in l. 41. de donat. inter vir. & vxor. Nam & Imperat. Antoninus const. tuit, ut ad processus viri vxor ei donare possit. Ex D. Ambrosio, & Seneca patre alia de Processu testimonia afferit. Ræuar. coniect. lib. 2. cap. 9. Sed *Processus* quandoq. idem ac *Processiones*, pompa nempe illa, & traductio solennis Magistratuum in auspicijs honorum; sic Iustinianus nouel. 105. septem *Processiones* nominat ostendendæ munificentia, & à nouis Consulibus celebratas. V. & l. 2. C. de Coss. *πρόδος* vocat Iustinian. ea constitut. Theoph. *προσλεύσις* §. item si quis Inst. de rer. diuisione. Coripp. Afric. de Iustino lib. 4. *Processum Augusti Consulis optat*. Sic nobis *Processioni*. Sed satius est, si *Processum* intelligamus, gradum, & vltiorem in via honorum semitam, nobis ad amissim, *Auanzamento*. Sic Iuuen. sat. 1. 38.

————— *Optima summi.*

Nunc via processus, vetula vëtica beata.

Adi & doctiss. Scipionem Gentilem lib. 2. cap. 5. de donat. inter vir. & vx. qui & alteram Gruter. Inscript. *Ob processus suos*, non de valetudinis processu, sed de honore (vt dicebamus) aduersus Ræuardum exponit.

Atque huic Chresimo patris cognomini Decurionatus tribuitur, quem poterat ex lege consequi: at pater ob liberrini notam repellabatur. Augusti namque libertus in lapide dicitur. V. l. vn. C. ad l. Visell. & Iulian. Imper. in l. 9. C. de Dignitat. *Libertorum sfl.* (non libertinorum) *adipisci clarissimam dignitatem non prohibemus*. V. ib. Gothofr. Adde l. 1. C. si seruus, aut libert. &c. Atque hoc ius seruabatur ante nouellam Constitutionem 78. quanquam hæc non carent difficultate. Filius ergo Chresimus in hac inscriptione gratuitum consequitur Decurionatum, pater Commoda Decurionalia, arque *Honorem Bisellij*, ea qua opinabar declaratione, vt esset ingressus in Curiam honorarius. Hunc ingressum ferè comitabantur Commoda,

Dd 2

aut

aut saltem ornamenta, in veste, ac sede, alijsque iuribus, atque immunitatibus, de quibus in tit. Digest. & Cod. de Decurion. Binis autem alijs saxeis testimonijs videor posse iuuare haud temerè conuclendam hanc quintam nostram diuinationem. Primum est Atellanum 1099. 3.

Cn. Plaetorio VI Viro

Augustali

Biselliario

Honorato ornamentis Decurionibus

Hic Plaetorius fuit Biselliarius, quod exposui, donatus Iure bisellij, seu confessu inter Decuriones: illico sequitur *Honorato ornamentis Decurionalibus*. Ac sicuti in Sueffano, ob editum splendide munus fuerunt Chresimo honores, atq. ornamenta collata: pariter hic Plaetorio, *Quod auxerit ex suo ad annonariam pecuniam HS XN, & vela in theatro cum omni ornatu sumptu suo dederit*. Alterum saxum est in 105. 2. vbi disertè honori adscribitur, conuenire inter Decuriones, & statim alia ornamenta pariter decernuntur.

*Cui ordo Mun. Epor.
ob merita*

*Cenis publicis inter
Decuriones ludis con
uenire permisit aliaq.
Ornamenta decreuit.*

Quinti hæc loci coniectatio præit mihi, & lampadem tradit ad sextum interpretamentum. Cum .n. tum in Sueffano, tum in Atellaniano lapide Augustalitatis honor, atque ordo nobis occurrerit, inspiciamus, an Bisellum huic municipali dignitati aptari queat.

CA-

CAPUT XXX.

Sexta explicatio. Augustales: medius ordo in municipijs, aut colonijs, & equestri Rom. παράλλυλος. Duumviri ex Decurionibus lecti. Discrepitum à Reinesio. Ordinatio: Ordo. Seuii Augustales, & ἀπλῶς Seuii. Cana Seniralis. Augustalitas. Seuiratus. Vnde nomen. Præfectus Augustalis. Milites Augustales. Ludi Augustales. Sodales Augustales: quibus Seuii similes. Coloniae urbis Romæ simiola. Flamen Augustalis Pifis. Sacerdotales. Augustalitas potius ordo, quàm administratio. Primi Augustales.

Sexto igitur istu collimemus; Augustalitatis Ordinem, aut munus sub examen reuocaturi. loquor de Augustalibus, quibus publicæ administrationis officium in colonijs, aut municipijs, suisue ciuitatibus commissum est. Neque ignoro quod Cl. Reinesius scribat ea epist. 31. p. 179. in quocunque etiam corpore, aut Collegio suos fuisse Decuriones, Augustales, Quinquennales: quod nunc, cum non vacat expendere, nec liquere aio.

Erant Augustales honestus ordo in suis ciuitatibus; sed infra Decurionum amplitudinem, & supra plebis, aut populi tenuitatem: veluti παράλλυλον Equitibus Romæ Vnde in Vert. Lapidibus, ea qua dicebamus metatura collocantur, vt 240. 1. *Decuriones Augustales, & Municipis; & 475. 3. Ordo Decurionum, & Augustalium, & plebs uniuersa* in Suessano; quem modò explicauimus; & 1089. 6. *Ordo Decur. & Augustal.* quorum trium ordinum respectu in Pisano Decreto de Obitu C. Cæsaris *Per Consensum omnium ordinum, &c.* Videatur doctiss. VVelfer. lib. 5. Vindellic. p. 104. ex eo Reines. d. epist. p. 177. A Decurionibus autem fiebant, aut legebantur Augustales, vt idem Reines. monet: cuius tamen illud non placet è corpore, aut numero Augustalium fuisse lectos Duumuiros. Erant namque Augustales infra Decurionum ordinem, vt certissimum est, & idem tradit Reines. at Duumviri nequibant fieri, nisi qui iam inter Decuriones conscripti essent. Disertè I. C. Paul. in l. honorem 7. §. is qui D. de Decurion. *Is qui non sit Decurio, duumviratu, vel alijs honoribus fungi non potest.* Imò ex potioribus Decurionum, qui & Primi, & Principales (diximus sup.) seligebatur Potestas Duumviralis. Idem Paulus ib.

Hono-

Honores, & munera, non Ordinationi, sed potioribus quibuscunque sunt iniungenda. quod hic dicitur *Ordinationi*, idem est atque *Ordini*. quasi non inconsultè, ac sine iudicio, cuique in ordinem *Decurionalem* adscito sint iniungenda munera; sed cum delectu qui digniores fuerint, ac magis probati, ut ego exponerem. *Consularum & Pancirol. de magistr. municip. cap. 7.* quomodo igitur ex *Augustalium* numero creabantur *Duumviri*, si *Augustales* non modo selecti inter *Decuriones* non erant, sed neque ordinem ipsum attingebant? Non mihi tanti est lapis ille apud *Grut. 57. 6.* quem profert *Reines.* quin præstent oracula legum, aut consultorum: imò ratio ipsa, & communis rerum sensus. Cum enim *Duumviri* sint, veluti *Consules*, ac fastigium teneant honoris in sua patria; è Senatu, siue *Decurionibus*, dignissimo omnium ordine, sunt excerpti. Consideratissime idem *Reines.* aduertit horumdem *Augustalium* mentionem non reperiri in libris *Codicis*, ac *Digestorum*; ac nos sup. diximus de ordine *Decurionum*, de quibus pariter inveniunt libri *Iuris*. Hi & *Augustales*, & *Seviri Augustales*, quoniam totidem essent, appellati; quandoque cum eâ notâ *IIII. Augustales*. *V. Rein. ib. & Indicem Gruterianum: & Honorati Augustales 57. 6.* nisi error fuit scalpri, aut exscriptoris. perplaceret *Honorati, & Augustales*, sicuti alibi *Honorati, & Decuriones 279. 3.* & *Honoratis, & populo 330. 2.* Pari ratione *Plebs urbana, & Honore vsi 343. 6. 387. 8. 392. 1. Plebei, & Honore vsi 485. 8.* Atque hac nostra additione *ut &*, in lapide *57. 6. Honorati*, idem essent, ac *Decuriones*, siue qui ex *Decurionibus* honorem aliquem gesserint; nec ullâ foret absurditas, ut ex ijs *Duumviri* crearentur, quin potius aptissime congrueret ex d. l. honores D. de *Decurion.* quod obiter sit dictum ad eam ipsam *Reinesij* observationem, atque epigraphen; si opus sit, defendendam. Hi *Augustales* simpliciter *Seviri* non nunquam. fragmento *Petron.* haud semel *sevir gratis factus sum pag. 40.* & *Habinna sevir est pag. 52.* Inde *Cana Seviralis* ob Honorem *Seviratus* data *Grut. 1073. 6. V. Reines.* ea epist. ubi nescio quid de duplici gesserit *sevirorum*, ac de foeminis in eum ordinem adlectis, aut saltem ornamento honoratis sine usu, ac ministerio. Honor autem hic, nunc *Augustalitatis*, nunc *Seviratus*; idem *Reines. ib. & Index Gruter.* Quod vero scriptor idem antiquitatum diligentissimus non dubitet p. 177. eos dictos *Augustales*, quoniam arbitrari, & mandari *Magistratum maiorum, seu Praefectum ab Augustis* impositum nominati,

nati, selecti, aut saltem confirmati fuerint: atque ita tanquam Augustorum beneficio *Augustales* appellati, non inerudita defluit origine nominis. Confirmari potest exemplo Præfeti Augustalis, quem Ægypto impositum, ut ei regno præficeret, à se nominavit Octavius Augustus, qui primum constituit. Haud secus milites Augustales; de quibus Veget. 2. 7. *Augustales appellantur, qui ab Augusto ordinarijs iuncti sunt.* Sic *Ludi Augustales*, & vel in honorem, vel instituto Augusti ita appellati. Sed non improbabile illud mihi succurrebat; imitatione, atque exemplo Augusti Sodalium Romæ, hos etiam in Colonijs, & municipijs potuisse truncupari. De ijs, qui in vrbe Tacit. 1. ann. *Annus V. C. DCCLXVII, nouas ceremonias accepit addito Sodalium Augustalium sacerdotio, ut quondam Titius retinendis Sabinorum sacris Sodales Titios instituerat.* meminit & Suet. Claud. cap. 6. In Prouincijs autem, & alijs ciuitatibus publicæ, ac solenni sacrorum curæ præfuisse Augustales Seuiros assentior libentissime eidem Reinesio, quod referrem etiam procuratorem, & apparatus ludorum, qui ferme in honorem Numinum edebantur, ut ex inscriptione Neapolit. 9. 4. quam affert Reines. Addo tutelam, & custodiam loci, aut rei dicatæ, aut religiosæ. Inscr. Græc. 358. 1. *Inlatis aræ Squirarum ob locum, & tuitionem statua, &c.* Quod si tunc nomen congruit Augustalium tam Romæ, quàm in alijs ciuitatibus; tum munus non dispar rebus facris vacandi, absolum minimè videatur, si municipalis hic honor imitatione Romani Sacerdotij sit appellatus. Scimus verò id studuisse colonias, ac subiectos populos, ut imitari quam diligentissime res Romanas nossent: quod partim adulandi calliditate, partim ambitionis sensu fecerunt. Beatiores autem illi, qui in eo studio magis se adprobarent, ac simiolam blandiis agerent. id maximè sub Augusto, qui longo otio, pace, ac felicitate vltus, nouis magistratibus, legibus, moribus Romanam politiam fundauit. Et quidem extra Romam quoq. non vna in ciuitate reperitur Flamen, aut Sacerdos Augustalis in honorem, & cultum Augusti qua viuensis, qua defuncti lectus, & appellatus. In vrbe Nicopole meminit Arrian. dissert. epist. 1. 19. Pisis in eo decreto lapideo de Caij Cæsaris mortuali memoria *T. Statulenus Iuncus Princeps Colonia nostra Flamen August. &c.* num. verò ijs quos in vetustis Inscriptionibus *Sacerdotes* legimus, iidem sint atque *Augustales*, ut vult Reines. d. epist. pag. 156. non mihi pro certo est. Scimus namque in ipsis ciuitatibus non vnum fuisse genus, non vnum colle-

collegium sacris operantium: Augures, Flamines, Pontifices, Sacerdotes: alios temporarios, alios *diæ Civi*: alios maiores, alios minores. Adi Jacob. Guther. de V. Iure Pont. 1. 6. quem auctorem politissimum miror, ne γρὸ quidem de Augustalibus tradidisse. Inscriptiones à Reinesio prolatae *Sacerdotalem* memorant sine alio adiuncto: vnde colligerem ex quadam exoche summum in ea ciuitate Sacerdotij genus significari, ac supra ordinem Augustalitatis. Sed viderint alij; ne in longiora diuerticula abeamus. Opportunior occasio curas dispensabit attentiores. Ea mihi sedet sententia non vbiq̃ue in colonijs, municipijs, ciuitatibusq̃. fuisse Augustales; sed pro ipsarum amplitudine, viribus, studijs, institutis variatum fuisse in vsu, numero, munijs, nomine etiam Sacerdotum: ἄλλοις ἄλλα. Quod autem hi Augustales alijs quoque actibus sese immiscuerint præter sacrorum procuracionem; præcipuè autem Iuridicundo, haud repugnauerim. quod Reines. monet ex Inscriptione 421. 7. Non tamen vtroque pollice adprobo, quod *Præfectus I. D.* in ijsdem Inscriptionibus de Augustali sit accipiendus. Potius crediderim hos Præfectos extra ordinem ab ipsis Decurionibus fuisse postulatos, aut à Præsidibus impositos per rerum gerendarum occasiones, si alij magistratus defecissent; Præit mihi Decretum Pisanum de Caio Cæsare Augusti nepote, *Quando eo casu in Colonia neque III Vir, neque Præfecti arario, neque quisquam Iure dicundo præcrat.* Semel autem hoc dictum velim, per tios ordinem, quàm magistratum, aut à ministrationem Reip. fuisse *Augustalitatem*, quod allatae superius Inscriptiones docent. Sed in hoc Augustalium ordine, corpore, munere, collegio, non omnes paris dignationis, atque auctoritatis. Reperitur qui *Inter primos Augustales à Decurionibus sit factus* 409. 5. & 215. 2. Et *Augustales primi* ib. & *IV Vir Augustalis in municipio Suelitano D. D. primus.* quem lapidem exactè, & pro innumera tua doctrina explicat Reines. d. epist. 31. Sicuti igitur de collegio Decurionum diximus, alios fuisse primos, Principales, atque honestissimos: ita de Augustalibus libet exponere, prout vel antiquioris ætatis præiudicio, vel maiori vsu Reipublicæ, vel suffragiorum prerogatiua, aut iudicio Principis meruerint ita appellari. Ac sicuti *Iuniores, & Seniores* Decuriones; ita de Augustalibus ratiocinari conuenit, quod sup. statuimus. Cum igitur quidam gradus in Augustalitate, maioris, aut minoris existimationis reperiantur; ita *Honor Bisellij* insigne quoddam esse potuit, & argumen-

mentum maioris præstantiæ in eo ordine, vel collegio. Inde Plaetorius dicta epigraphæ *VIVir Augustalis Biselliarius*: nempe ut digniori, & ampliori loco inter Augustales sederet; quod bisellio exprimebāt, ut abundè superius adnotauimus. Eadem prorsus coniectandi ratione, quam in Decurionatu attulimus, à similitudine veri non deficit, ut cuiuspiam Augustali extra ordinem, ac peculiaris ob meriti causam ius datum fuerit sedendi inter Decuriones, quod Biselli nomine, & honore designassent, ut dicebamus. Inde *Augustalis Biselliarius*; erat .n. Augustalitas infra Decurionatum. Iuuant quæ proximè sequuntur in epigrammate de Plaetorio, *Honorato ornamentis Decurionalibus*. non igitur verè fuit Decurio; sed ingressu, & aditu ad curiam, ornamentis, perinde ac si foret, utebatur: quorum adepta honestas (vtpotè existimationis non tralatiticiæ) posteris ut innotesceret, inculptam saxo voluit, qui titulum fecit.

CAPVT XXXXI.

Imagines. Clypei. προτομαὶ θώρακες. Statua maiores, digniores. Emundus Figrelins. Currus quadrigarum: statua illic triumphales, in celebrioribus locis posita. Biga. Bigæ honor. Biga postulata ciuibus benè de patria meritis: præcipuè ob liberalitatem. Siglæ. Spectaculum: pro loco spectandi. Biga adiecta. Auctus. Bigam postulabat, vel populus, vel officia, & corpora. Decreta quandoq; nullo postulante. Decuriones postulatam decernebant, Publico, aut collato arponebatur. Remissum sæpe impendium ab eo qui acciperet. Dua quandoq; decreta: quandoq; coercita populi postulatio. Statutum tandem ne nisi impensis accipientis. Vetita prima collatio in Principum statuas. Honorificum biga traduci: item imagines, & statuas Deferre circenses. Iudiciale carpentum. Cum P. Fabro disconuenit. Carpentum pompaticum. Biga Decurionum. Dedicatio bigæ. Honor bigæ forte idem ac Bisellij: septima, atq; vltima coniectura.

S Eptimò, atque vltimò arcum dirigimus: attingere, & ferire (si rems lex est, ut in alijs) non audemus, aut confidimus. Perichlremur si fortè *Bisellij Honor*, idem sit ac *Bigæ*: ut hac demum biga stadium hocce Criticum panceps oppidò ac lubricum postrema decursione emetiamur. *Honor Bigæ Syllabatim* his verbis,

E e

aut

aut raro, aut nusquam in alijs literarum memorijs reperitur: nonnihil dumtaxat eruiamus ex antiquis lapidibus, quorum indicinā profecimus ad ea, quæ mox afferemus.

Multa olim apud Romanos ornamentorum, aut insignium genera, cum ipsis penè Romanarum virtutum certantia generibus; quibus gens illa æqua meritorum æstimatrix, quin etiam remuneratrix viros egregios afficere, atque honestare solebat. hæc autem non præmia tantum ijs, qui acceperant; sed faces, atq. irritamenta cæteris, ut non imparem laudis cursum obirent per rerum bene gestarum exempla. Saltem id vigente Republica; sed lapsâ undâ mox, ac sequiori genio sæculorum etiam indignis ea decora collata, vitijs sæpe praua virtutum specie latentibus. Inter hæc honorum specimina porissimum fuere Imagines, Clypei, ἀσπόμενα, θώρακες, statuz: quibus non tantum ora, habitusq. representarentur corporum, quam ipse spirans virtutum vultus, atque animorum effigies, tum superstitionibus, tum nascituris fisteretur ad nominis famam, posteritatisq. commendationem. Hæ statuz non vnius generis, aut occasionis; sed neque vnius loci, vbi ponerentur. Parilibus Colonia; pedestribus equestres; equestribus Curules antehabitz. Summatim dicam: prout excellentius, aut sublimius speciei, & apparatus choragium referebant, ita digniori loco habitæ. imò quæ magis staturosz statuz, magis quoq. illustres, maioribusque dicatz. V. Plin. lib. 34. cap. 4. & seq. notauitque Casaub. ad Pollionis Claudium cap. 3. Videantur qui impensius huic argumento locarum operam; inter quos nouissimè Emundus Figrelus. At omnium honestissimæ Quadrigæ, seu currus Quadrigarum, quem statua insidebat triumphalis. quo sensu Iuuenal. sat. 8. vers. 3. vocatit

—— *Stantes in curribus Aemilianos.*

& graphicè magis sat. 7. triumphatoris statuam aurigantem depinxit vers. 125.

—— *Huius enim stat currus athenus, alti
Quadryuges in vestibulis; atque ipse feroci
Bellatore sedens curuatum hastile minatur
Eminus, &c.*

Vbi Feroci bellatore, siue equo sedere, nihil aliud est, quam ὀχεῖν hoc est aurigari, & habenas regere. Pro *Vestibulis* lego libentius *Stant in trinijs*, loca innuens publica, & totius vrbs conspicua, vbi cele-

celebratio concursus, populique adspectus frequentior, qui oculos illuc conuertat. Illi namque currus in foris, templis, basilicis, theatris statuti, potius quàm in vestibulis priuatæ domus, quod magnus interpretis voluit. Quòd si Vestibula retineamus; de Vestibulis, propylæis, atrijs templorum malim intelligi. Ac fermè arcuum molibus, Ianis, ædium fastigijs, operumq. insignibus curuaturis ea simulacra imposita Prud. 2. in Symm. ver. 555.

Frustra igitur currus summo miramur in arcu

Quadrūgus, stantefque duces in curribus altis.

Suet. Domit. 13. *Ianos, arcusq; cum quadrigis*. Sic quoque in Circo quadrigas Soli, Dijsq. alijs circensibus super fornice, aut arcu dicatas videmus. Consule Panuinum, atque alios; meritò summis honoribus adscriptus locus ille, vbi in oculis populi, & lucis publicæ maiestate statuebant aliquem effigie triumphali (vt loquitur Suet. Aug. cap. 31.) expressum, & consecratum. Proximus Dijs immortalibus, & ipsi Iouis solio *πρόεδρος* habebatur, cui tantum culminis contingisset. Currum hunc quadrigarum *τέθριππα* dixere Græci: quam vocem retinuit Cic. 5. ad Attic. 21. oblatum sibi à Cyprijs honorem narrans, ac recusatum, *nullos honores mihi, nisi verborum decerni sūo: statuas, aenea τέθριππα prohibeo*. Puto autem olim numinibus quadrigas, bigas, &c. fuisse dicatas, Soli, Lunæ, &c. Dein hominibus, præcipuè victoribus apud Græcos per solennia illa ludorum certamina. Serius ad Romanos res venit: apud quos verus primò de hostibus triumphus; ludicra deinde victoria de aduersarijs id genus publici decoris inuexit. Sed medio æuo sub Impp. *Bigæ* viris egregiè meritis postulatam reperio, quasi dimidiati triumphii simulacrum, vno minus equorum iugo. Aduersus legem puri sermonis, qui iam ad barbariem vergebat, *Bigæ* dixere; cum olim pluratiuo numero *Bigæ*, & currus bigarum, sicuti *Quadrigæ*, & currus quadrigarum dicerentur. Sed poetis tamen quibus nihil non licet, I. Consultis, & Plinio *Bigæ*, & *Quadrigæ*; quicquid nasum crispent literatores. In lapidibus autem (quod sup. inuimus) hic *Bigæ honor* haud rarò memoratur; quem nos primi fortean excutimus, etsi in transcurso, ac volanti articulo. Cæterum dignus alioquin ritus, & antiquariæ rei pars, in quam incumberet seriò vigil, nec oscitans crisis. ac miror tot viros philologiæ diligentissimos, qui de re equestri, curruli, statuarum, Circensi vel impendio, vel obiter meminere, tam securè præ-

terijſſe hanc Bigam in lapidibus. quos iam ſine palangarum, aut cylindrorum ope producere tempus eſt. Reperio autem ijs potiſſimum fuiſſe poſtulas, ac decretas bigas, qui animoſè largiendo, ac profundendo populum demeruiſſent. Ferè enim id comparatum eſt, vt prona multitudo eum diligit, atque in humeros tollat, à quo magis ſe lactaram, ac paſtam, tum commodis, tum voluptatibus len- tiat. In Gruterian. 440. 1. *Ob inſignem eius editionem muneris bidui populo poſtulanſi bigam placuit equeſtri ſtatua decreto ordinis eum ornari.* En muneris editio, quo populus illeſtus: en poſtulata Biga in honorem editoris; ſed modus tamen factus poſtulationi, & decreta dumtaxat ſtatua equeſtris. Mecum lenſit, ac notauit Emund. Figrel. eru- dito commentario de ſtatuſ illuſtr. Roman. cap. 18. Nequibat fieri hæc editio muneraria ſine ingenti profuſione, atque impenſa; nec ſine ſumma cura, ac vigilantia. Gruter. 421. 1. *Qui rogatus ab ordi- ne pariſer, ac populo, vt gladiatorij muneris publicè curam ſuſciperet, fecit. & explicito quod promiſcrat, impendium biga, quam populus ex collatione legatiui, ac donatiui epuli offerebat, remiſit.* Hic quoq. Biga honor, ac merces oblata ob curam muneris, ac ſpectaculi. Et 352. 1. *Huius primo IIVir biga poſita ob eximias liberalitates, & abundantiffimas ſine exem- plo largitiones, &c.* Pariſer hîc in oculis populi fuit liberalitas, & lar- gitio; data ſpectacula, & commiſſiones, vt deinceps ibid. legitur. Et 1103. 4. in Piſaurenſi, quæ plenior legitur 447. 6. *Ob eximias, & abundantiffimas largitiones B. G. poſ. . . ex are collato Decur. decr.* No- tas, aut Siglas B. G. Bigam expono. Solenne autem veteribus, vt non modò integrum verbum ſingulari litera deſignent; ſed vnus verbi plures ſyllabas pluribus itidem notis indicent. Non norunt, niſi qui penitus ſint peregrini in ſaxis antiquis; at qui vidit, qui legit, ac pede (vt ita loquar) offeſſanti in lapides literatos ſæpiuſculè im- pegit, cum nobis *ουνοειν*, ac ſentire non ambiget. Siglas eleganter vocauit Iuſtin. in præſar. de concept. Digefſtor. & alibi quoque, de qua voce Cuiac. 12. vlt. obſeruat. non *Signa*, vt perperam alij lege- bant. V. & Bernegg. ad Suet. Titum cap. 3. Sunt enim Sigla ſingu- lorum verborum ſingulæ notæ. Cæterum & in vno, eodemq. verbo plures notæ, vt dicebam, plurium ſyllabarum: vt hîc in *Bigam* B. eſt nota primæ ſyllabæ, G. alterius. Aduerſi & in Inſcriptione l. 1. C. Theod. de Alexandr. Pl. primat. P. F. hoc eſt *Præſecto*: alibi B. F. apud Gruter. eſt *Beneficiarius*. In eodem nempè verbo non vna no- ta,

ta, sed pro numero syllabarum, aut alia diuidendi verbi ratione. Vnde quæ obseruat Cl. Reinell. var. lect. 3. 16. p. 620. Scio ramen & B. G. pos. posse exponi *Biga Gratis posita*. Atque ex hac quatuor lapidum veluti quadriga, vt *Bigam* nostram paulo attentioribus iudicij habebis nunc regamus, libenter inducor. Liquet igitur cui postulata, ac decreta fuerint *Biga* ad honorem, viris .i. egregiè meritis de publico; præcipuè autem qui insigni aliqua largitionis, ac beneficentiæ laude, eaque potissimum in ludis, ac spectaculis sese commendassent. Miror per amphitheatrum Lipsianum, vbi scriptor ille maximus munerarios ritus tam accuratè exhibet, non fuisse hanc *Bigam honoris* critica obseruatione deductam. Quod si quis quærat, quo in loco posita fuerint hæ *Bigæ*? Non est dubitandum (quo pacto sup. de quadrigis diximus) quin totius ciuitatis maxime conspicuo: sæpe in ipso Circo, & arena tanquam ἀγῶνιστα illic in sua sede fuerint erectæ. 484. 6. *Huic cum & populus in spectaculis assidue bigas statui postulasset, &c.* Vbi τὸ In spectaculis, capio non tam pro celebratione ipsa, & actu spectandi, in quo populus postulasset *Bigam*; sed & locum vbi ea statueretur, videor posse interpretari. Sic Sueton. Calig. 35. *Ingressum spectacula, &c.* & Neron. 32. *animaduersam matronam è spectaculis*. Est enim spectaculum locus ipse, siue θέατρον, aut θέασιον. Nolim autem, vt vllus honorem hunc bigæ confundat cum altero, de quo apud Suet. Tib. cap. 26. *Natalem suum*, inquit, *plebej's incurrentem Circensibus, vix vnius bigæ adiectioni honorari passus est*. Hic quoque honor ex adiecta biga: intellige autem, vltra numerum conluetum, aut decursionem bigarum, vnā fuisse adiectā. Solenni verbo *Auctum* dicebant. Bigas alicui ponendas postulare solebat populus, vt ex proxima inscriptione *Bigas statui postulasset*, & sup. 440. 1. *Populo postulanti bigam*, & 444. 5. *Citra vllius postulationem, &c.* Addo l. Vlt. C. de statuis, & imagin. *Quoties iudicibus nostris, vel cuilibet, alij statua fuerit à quocumq; collegio, seu officio, vel in hac sacratissima ciuitate, vel in Prouincijs postulata, &c.* Populus autem, ac multitudo impetu gaudij acta palam, & μὲν φωνῇ inter ipsos sæpe ludos, ac celebritates publicis hisce virtutum testimonijs, gratique animi significationibus decoratum cupiebat eum, cuius liberalitati, ac munificentia acceptas voluptates, atque oblectamenta tulisset. Sed & Collegia, Officia, & Corpora, vt ex d. l. vlt. constar. Aliquando citra vllius postulationem oblata, ac decreta *Bigæ*; quod honestius videtur

detur fuisse, & maiorem addens existimationem ei, qui recepisset, si sua sponte Decuriones, aut Præses decreuerit; sola inspecta virtute quam exornent, nulla populi postulatione qui importunè extorqueat. Fortè autem & ipse, in cuius honorem locaretur, quandoque postulabat; aut per amicos, & Principes ciuitatis ambitu, & gratia petebat. 421. 1. *Bigæ, quam populus ex collatione legatiui, ac donatiui epuli offerebat.* Hic Oblata, vt & 444. 5. *Citra ullius postulationem cum à municipibus suis oblatum, &c.* At Decurionum erat postulatis populi annuere, ac decernere, quod ille petisset; vel modum, ac legem imponere, si excessisset, vt ea nos docent laxis incisa epigrammata. Hinc fermè conuincta decreta cum postulationibus, vt in iisdem lapidibus videre est, quibus adde & 483. 9. Ad eiuſdem Ordinis, siue Decurionum curam, aut decretum attinebat, locum, ac pedaturam statuere, spatiumque definire, in quo biga, statua, aut aliud honoris causâ poneretur. Hinc illa toties *D D D L Decreto Decurionum Datus Locus*: aut consimili formula, quæ sæpe tibi obuia.

Sed hæc obtinuisse opinor ante Constitutionem Arcadij, & Honorij quæ in l. 4. C. de statuſ, & imagin. vbi extra *Imperiale beneficium*, h. e. Principis permissionem nemini, aut iudici, aut in administratione posito licet accipere statuas *æneas*, vel *argenteas*, vel *marmoreas*, vt illic sancitur. Seuero autem pœnarum interdicto defigitur, infamiæ. ſ. & quadrupli quilquis aduersus legem commiserit. Verabatur forsitan populi exultabundi, ac præ gaudio lasciuientis temeritas, qui vel leui de causa, vel nonnunquam indignis hunc honorem contulisset: aut coorcebatur affectantium ambitio, ne subdolis blanditiarum artibus extorquerent titulos, ac duraturæ monumenta memoriæ inanitate colligerent. neu tandem cum patrimonij ruinâ insanis opum profusionibus populi fauorem redimerent ad eam ponendæ sibi statuæ capturam.

Publicis demum sumptibus plerumque factæ, ac staturæ apparent hæ Bigæ: 484. 6. *alterius sumptus remisit Reipub.* & quidem collatione, aut ære corrogato ad id opus. Sup. 447. 6. *ex ære collato.* 421. 1. *ex collatione legatiui*, l. ult. C. de stat. & imagin. *ex Descriptione*. Et quod sæpe legitur *Gratis*, vel *Gratis pos.* Sed nonnulli honore solo contenti, & benigno populi consensu, qui postulasset, & obtulisset Bigam, impendium remittebant: sua ipsi pecunia opus faciendo. Inde sæpius occurrit formula *Honore accepto impendium remisit*, ijs notarum

rum ductibus H. A. I. R. & præscriptis verbis *Honore contentus impensam remisit*, vt 356. 10. Compar huic S. P. F. hoc est *sua pecunia fecit*. sup. 421. 1. *Impendium Bigæ, &c. remisit*, & 484. 6. *Pro insigni modestia sua vnus bigæ honore contentus, alterius sumptus remisit Reip.* Liquet ex hac inscriptione duas quandoque bigas vni fuisse postulas, aut decretas, & quidem sumptu Reip. sed ob modestiam vnâ tantum acceptâ. Sicuti pro vna biga, quam ciues postulassent, decreta eius loco statua equestris ab ordine Decurionum, veluti honorem moderantium, vt 340. 1.

Cæterum deinde lege cautum, ne quis, cuius ad honorem statua petitur, nisi suis impensis collocari permittat l. ult. C. de statuis, & imagin. *Et virtutum premia tribui merentibus conuenit, & aliorum honores alijs damnorum occasionem fieri non oportet, &c. nequaquam ex descriptione* (contributione, & collatione) *sumptus colligi patimur; sed eius, cuius ad honorem petitur, expensis proprijs statuam collocari precipimus.* At in imaginibus, statuisue Imperatorijs priuatam collationem vetuerunt l. 3. ib. *Priuata collationis iniuriam propulsari precipimus: addita consilij ratione, ne quid in eis suum collator agnoscat: quibus è legum testimonijs facile adducor, vt opiner, gratuitum hunc Honorem bigæ ætatem anteuertisse Principum, quorum constitutiones adduximus; sunt autem Arcadij, Honorij, &c. atque Antoninorum sæculo, vel circa, hæc e Honorum appellationes* (sicuti de Bisellio diximus) potissimum inoleuisse.

Quod *Bigæ Honorem* vltimò attinet, nolim tacuisse, Bigâ, aut vehiculo traduci, summo itidem Honoris, loco, atque excellentiæ habirum fuisse. Vnde id ferè editoribus in pompa circensi tributum, vt notum est. Hinc ea cura summè ambira, aut magisterium, vel præfectura certaminis, quam Agonothez suscipiebant. Indico tibi pulcherrimam de ea re memoriam in l. 10. D. de pollicit. quam videsis. Hinc etiam mortuorum imagines, & statux vehiculo tradux in theatrum ad honorem. V. quæ narrat Dio, aut potius Xiphilin lib 71. p. 813 de Faustina. Capitolin. in Antonino Pio cap. 6. *deferre Circenses eleganter vocauit. Delatis, inquit, Circensibus atq; templo, & flaminicis, & statuis aureis, atq; argenteis.* quod puto sic dictum, quomodo *deferre hereditatem* l. Consultis: an potius ἐκμαρτυρῶς pro, Delatis honoribus circensium. Sic paulò post, *Statuam auream delatam à Senatu positam accepit.* Sed & *deferre Circenses* erit ludos

ludos in memoriam alicuius instituere. Suet. Calig. 15. *Eò amplius matri Circenses, carpentumq; , quo in pompa traduceretur, & Cæsar. cap. 76. Theñsam, & ferculum Circensi pompa, &c.* Omnino namque præstantiæ specimen, publicæque existimationis decus reputabatur, vti posse iure Vehiculi. quo spectat tit. & L. vn. de Honoratorum vehiculis. De Carpento mulieribus Romæ concessio honoris causa Liur. Plutarch. alij dixerunt. Præfecto quoque Prætorij carpentum tributum in Honori insigni, atque ornamentum: quod *Indiciale carpentum* appellarunt. Vopisc. in Aurel. init. *Vehiculo suo, & indiciali carpento*. Sidon. Apollin. 7. 12. epist. & ibi accuratissimus Sauaro. P. Faber 1. Iemestr 3. pro sella Curuli explicat: quam bene non sat video. Pluiscula Guther. de off. D. A. 2. 16. Confirm. le quod Isidoro 20. 12. *Carpentum Pompaticum*. Sic *Biga Decurionum* in lapide Urbinate apud D. Francisci, cuius meminit Pancirol. cap. 6. de Magistr. Municip. Ea fortasse, qua utebantur Decuriones cum procederent.

Verum Bigam nostram, aut statuam curulem alio prorsus significatu accipiamus licet: pro simulacro, & opere sculptili, aut fusili in alicuius honorem statuto. Nempe acclamantis populi, postulantisue multitudinis (vt dicebamus) voce, atque iudicio deferabatur hic honos alicui, statuaque illius currui bigarum imposita publico in loco viuentium, posterorumque oculis figebatur, addito titulo, atque inscriptione. Quanquam & id honorificum, si Numini, aut Principi votæ, ac dedicandæ statuæ religio, ritusq. & cura alicui demandaretur, vtque publico nomine is collocaret. Iniunctum hoc officium commendat industriam, & auctoritatem cuius supra cæteros spectati. 444. 5. Grut. *Hic opus quadrigæ cum effigie Imperatoris Hadriani Aug. citra ullius postulationem à municipibus suis oblatum, &c.* Atq. in hac Bigarum dedicatione diuisi nummi incolis, ciuibus, Decurionibus, omniq. genere lenocinij secunda populi existimatio collecta ab eo, qui honorem accepisset. 485. 8. *Ob Dedicationem bigæ Decurionibus singulis — XV. collegis omnibus VIII. plebei, & Honore vsis — XIII L. D D D.* Denarij fuerunt hic diuisi, vt ostendit nota X locumq. statuendæ Bigæ Decuriones decreuerunt, quod vltimæ literæ arguunt.

Sed cum his curribus videbor fortasse nonnullis ex quadrigario defultor factus; qui à Bisellio parumper diuerterim, quò me vocabat

bat incurrentis occasionis illecebra. Sciunt tamen istarum literarum diligentes, quomodo vnum ex alio amica serie nectatur, atque hoc prorsus ἑξαιρισμῷ quanta quanta sunt philologica scripta, commendentur, & consent.

Bigam igitur (quomodo superius explicauimus) curulem .i. statuam in argumentum honoris, & memoriam posteritatis alicui decretam, aut positam, alio nomine placuisse *Bisellium* appellare, haud penitus repugnamus; atque adeò *Honorem Bisellij* ex ijs, quæ de *Biga* protulimus septima, atq. vltima nostra coniectura illustrari. Scimus namque δίππος sellam esse, vbi duo sedeant παρὰ τὸ δύο φέρον Suidæ, Eusthatio, alijs, ac sup. diximus cap. 9. quomodo & Bisellium ex Varrone, quod duorum sedentium est capax. At δίππος pariter est currus, qui aliter διοχὴς, Pausaniæ, Polluci, atque alijs, παρὰ τὸ δύο ἔχει, quod ducs capiat. δίππος δὲ διοχὴς ὁ δύο φέρον δυνάμειος. Poll. 7. 26. quod vertunt δίππος, *Biga qua duos recipere potest*. Sic δίππος, quod est *Bisellium* exponitur doctissimo Aemilio Porro apud Suidam, *Idem ac δίππος. Bisellium. Sella duos recipiens, qua & δίππον vocatur*. Neque mirum, si eo seculo nouè quid audere consueuerint, Bisellium pro Biga enunciantes; præsertim vbi tum rei, tum nominis iuuabat affinitas, ac similitudo. Sed inter sese Inscriptionum collatio, lapidumque compositum examen, probabiliorē puto, dabit vltimæ huic nostræ coniecturæ auctoritatem. Utrobique namque tam in ijs, quæ sunt de Biga, quàm de Bisellio inscriptionibus, eadem apparet tradendi honoris occasio; eadem accipientis præstantia, aut meritum; idem populi consensus, aut Ordinis decretum; idem penè verborum nexus, & formula, titulique, & memoriæ expressio, ne dicam prorsus ταυτοίπια. Componantur quæ sup. de Honore Bigæ, & quæ de Honore Bisellij. Grut. 475. 3. & 4.

CAPVT XXXXII.

Iterata excusatio de vera interpretatione Honoris Bisellij. Honores onera, & ruina ambitioforum. Ob Honorem; solenne verbum. Litera M quandoq; prætermiffa. Resp. Pisanorum. τὸ κοινόν. Il Comune, Commune Siciliæ. Communitas Asiæ. Pisana columna milliaria ad S. Petri in Gradu producitur, expletur, illustratur. Columnarum milliariarum vsus, & observatio. Ciuitas: sæpius de Metropoli, aut urbe primaria. πόλις τῶν πόλεων. Mater ciuitatum. Capita regionum. Πόλις Alexandria: ἄστυ Athena: Vrbs, Roma. Oppidanum genus. Ciuitates Christianis, quæ sub Episcopo. περιουσιῶται: Chorepiscopi. Clausula operis. Inuitatio ad σύνολον de Vetrum Donis.

Satis hætenus, vt lucernulam præferamus Bisellio: saltem primi paupertinum lychnum huic obelisco intulimus, vt mox veniant sagaciores antiquitarum Promethei, qui plenam facem, ac super omnes Hyperionis radios luculentam è sanctiori eruditionis penu depromant, ad viuificandos lapidum stupores, & saxorum animandum frigus; quorum in intellectu etiam ij Gorgonem sæpe vident, qui stupere alioquin nihil solent in literis. Aeque interim animo accipiet, bonique consulat coniecturas nostras quisquis in re ignota, atque hætenus à nemine (quod sciam) tentata vadium monstrare, aut viam pedibus facere, nec securi moliminis, nec obuiz ἐνδοχίας esse meminerit.

Sed vbi hæc qualicunque coniecturæ periculo de *Honore Bisellij* executus sum, pro Colophone apponam, non tam retusum mihi esse pectus, quin præsentiam, quod ex contrario vllus facile possit contendere. Quis, inquit, spondere audeat in hoc Pisano marmore Quadratarij manum non errasse; &, quod alibi toties, hîc pariter γραφικὸν σφάλμα tot nobis tenebras non offudisse? Imò namque pro *Biselli* scribi oportuisse *Bisilli*: quod & altera inscriptione factum, quæ proinde nihil mutanda, aut emendanda. Nempè *Ob Honorem bis illi*, h. e. Q. Largennio, subaudi, decretum, aut gestum Duumviratus, facta fuit donatio Pisanis. Non dissimulo vires, atq. istum, quem vltro prouocaui, atque excepi. nec studio Bisellij, ac præiudicata

dicata de eo à me opinione ita vadatum me sentio, quin alterius quodque sententiæ remoram, atque offendiculum bona fide cognoscam. Si quid tamen valent quæ superius attulimus nostro hoc commentario; atque ea attento animo non defugiamus introspicere; faciliè has nubes dispellemus, integram, ac lucidissimam scriptionem nostro lapidi meritò vindicantes. Quòd si temerè hunc moueamus, *Biselli* substituentes, quot illinc absona consequantur nemo non videt: quæ nunc refellere haud tanti res est.

Atque hic *Honor Bisellij*, quicumque tandem ille fuerit (quod statuere nolimus, tentare modò, & conijcere libuit) haud paruo æstimatus fuit à Q. Largennio Chresimo; qui acceptæ id genus honestatis, aut ornamenti causa non contemnendam pecuniæ summam Reip. Pisanæ donauit, vt in saxo tandem legitur.

H S L N Reip. Pisanor. dedit.

Quòd si exputare placet ad hodiernam scutorum Romanor. rationem, duceni, ac quinquageni supra mille conficiuntur ex recepta, & magis communi Sestertiorum æstimatione; quorum singuli duo ceratia, aut asses Florentinos æquant, siue binos Romanos Baioccos cum dimidio. Par enim Libra, seu As vetus hodierno baiocco. Quo circa ad memoris, gratique animi laudem pertinet, vt qui publico iudicio honorem aliquem sint assecuti; tum beneficium virtutis monumentis testentur; tum si per vires fortunarum liceat, nonnullam redhostimenti gratiam rependant: vtrumque verò Q. Largennius præstitit. Huc spectant solennia verba *Ob Honorem*, vt in nostra epigraphe, ac centies apud Gruterum, & alibi, quoties quid permittitur, legatur, erogatur, diuiditur ob honorem acceptum, aut accipiendum. Sed in nostro lapide scriptum est *Ob Honore* minus litera M. siue cuforis elementarij ignauia; siue, quod apparet, angustia loci non admittente. quomodo autem Veteres hanc litteram in carminibus exterebant, aut scribentes lineâ superductâ denotabant; ita nonnunquam omiserunt in lapidibus. Sic *cura agentibus, hærede non sequitur, &c.* percurrere indicem Gruter. aduertit etiam Boldonius in Epigraphicis. Obseruavi in libris quoque Iuris, titulo præsertim de Pollicitat. *Honoris* factam mentionem, subindèq. Ob Honorem pollicitationem ingestam, cum quid Reipub. aut ciuitati promittitur eam ob causam. Ac verè illi honores potius onera, ac dispendia; quando in ijs petendis, accipiendis, ineundis, tam immani

largiendi profundendique studio insani erint ambitiosi homines; ut non raro toris suis euoluti fortunis, patrimonia integra diruerint ad incitas redacti; pretium ponentes tam immeritum inani aucupio popularis gloriolæ. Omnino autem ex lege, aut more vix poterant euitare atrociam illam rei domesticæ vulnera, quod superius innuimus. Sic Aedilibus, Prætoribus, Consulibus iniuncta ea onera missilium, ludorum, largitionum ad saturandam, oblectandamque plebeculam. Sed modus deinde impositus fuit, & intemperiei prodigentiissimæ adacti fræni: qua de re consulantur veterum legum iussa in libris Iuris; nos exactè obseruauimus in nostro syntagmate de Re Donatica, ubi de missilibus, sportulis, donisque ad Processus, & Honores, & id gen. alijs. Sed enim in lapide nostro Largennius Chresimus *Ob causam*, ut loquuntur I. C. & accepto iam honore donat Reip. Pisanorum: *Qui pecuniam pro honore promissit*, inquit I. C. l. 16. §. 1. de mun. & honor. In alijs inscriptionibus, quas attulimus de *Bisellij* (ex nostra emendatione) *honore*, aut *Bisellharijs*, factæ prius apparent largitiones, subitæ expensæ, collatæ pecuniæ, siue ad voluptatem populi, siue ad Reip. vsum: cuius liberalitatis, aut munificentia respectu, dein *Bisellij*, aut alius honor ob ea merita, decretus, & acceptus. V. in Gruterian. 475. 3. & 1099. 3.

Vltimò loco (ne quid occasione *Bisellij* in nostro lapide neglectum remaneat) occurrunt verba *Reip. Pisana*. Rempub. pro quacunque societate ciuili accipimus, quæ legibus, & magistratibus regatur, imperium, ac maiestatem retineat: neque vnius ambitu oppidi, sed plures populos, atque vrbes complecti possit. passim *Com.* vel Gr. κοιν. *Commune*, & κοινόν; tum in nummis, tum in lapidibus apud Grut. & alios (nobis ipsissima voce *il Comune*, *ò la Comunità*.) Sic Ciceroni haud semel *Commune Sicilia*, & *Commune Miliadum*, hoc est τὸ κοινόν, siue *Resp.* & l. 6. D. excus. tut. τῇ κοινῇ τῆ Ἀσίας. *Communitati Asiae* ex epistola Antonini Pij. Sed de Reip. aut πολιτείας nomine, ac ratione vide, quod maximus philosophorum docuit in opere planè dignissimo, quod auctorem habeat Aristotelem lib. 3. c. 2. Politic. Pisanorum itaque amplitudinem, ac splendorem demonstrat eo *Reip.* nomine. Sed quæ hîc *Respub.* aliter *Ciuitas*. promiscuè usurpantur, ut sæpè apud I. C. in titulo præsertim Digest. de Pollicitationibus, & in faxeis tabulis pronum est inueniri. Et quidem in altera epigraphe *Ciuitatis* appellatione gaudet Pisana *Resp.*

Resp. in columna .s. milliaria, quam proferre libens meritò debeo, atque è tenebris educere inobleruatam penitus, ac neglectam. perpruriscit enim iam nobis hic genius benè merendi de Pisani lapidibus. Etiam igitur hunc bona fide euulgemus, literasque longo attritu penè consumptas, senioque fugacissimas reuocemus. Ac profectò, nisi scierit scalprum illic ductasse lineas, imprudens, atque ociosus quisque præteriret: adeò illas tempus abrasit, quod sua nihil non delet, ac truncat nouacula. Sed vel indignum loci situm sensit ea columna alioquin non vetustissima; vel austrini flatus excepit iniuriam, qui licenter excurrrens, pernicipalem vim desert, qua obuias ædes, æra, mœnia subtili sensim lambit nocumento. Extrat autem hæc columna humi depacta in porticu D. Petri in Gradu, qua Pisas respicit. Puto autem fuisse illic destitutam in aditu porticus pro offendiculo, aut repagulo, ne iumenta progredierentur. Cæterum deinceps in vsum religionis verterunt mulieres cultui addictæ, quæ per dies solennium expiationum illud templum antiquissima veneratione prorsus celebre inuiscentes, manum inserunt columnæ, qua superiùs hiat in morem fulci: nescio qua persuasione diuinæ pacis, si eo manuum embolismo defungantur. Ac fortè dum illic certatim circumuoluuntur, frictione assidua paulatim literas deterferunt: quæ repetito multoties oculorum circumiectu à me tandem expressæ sic habent.

Imp. Caf. D. N̄RO (Fl. Valenti)

Pio Felici semp. Aug.

Imp. Caf. D. N. Fl. Gratiano

Pio Fel. semp. Aug.

Diui Valentiniani Aug. Filio.

Imp. Caf. Fl. Valentiniano

Pio Felici semper Aug.

Diui Valentiniani Aug. Filio

Ciuit. Pisana

M̄ P̄ IIII.

Prima linea omnino explenda est, apponendumque nomen Fl. Valentis (vt fecimus) quod penitus abierat nullo apparente vestigio, ac necesse ramen est ibi non defuisse. Hi tres imperij Romani gubernaculo vna assederunt Fl. Valens cum Gratiano, & Valentiniano filijs Valentiniani primi. Vterque hîc nominantur mortuo iam

iam parente, quem *Dini* titulo ex more indicant. multæ extant in Cod. Theodos. & Iustiniano trium A A A. constitutiones Valentiniani, Valentis, & Gratiani, vt & in Inscriptione Gruter. 160. 5. Sed non putem confundendos cum tribus hisce nostris. In ijs namque legibus, & in veteri inscriptione Valentinianus ponitur primo loco, dein Valens, & Gratianus; at in columna nostra Valentinianus vltimo locatur, quoniam hic filius est illius Valentiniani iam defuncti, de quo in Codicibus, & taxo. Historia lux veritatis rem confirmat: quoniam Valentinianus I. nonnisi socium Gratianum adiecit filiũ natu maximum ad habenas imperij. ex duobus alteris filijs, quorum vtrique nomen paternum Valentinianus, nullum aut vocauit, aut vocare potuit in consortium regiminis. alter quippè trimulus intra fascium consularium stetit cancellos, obiitque viuo parente: alter mortuo demum parente cum Grariano fratre prædedit reip. etiam tum quadrimus A. V. C. MCXXVII. Ante hos fratres Valens Valentiniani senioris frater, & istorum patruus Communione imperij lactabatur, qui altero post mente, quàm Valentinianus frater summæ rerum adesset, consortionem iniit regnandi: atque hi tres tunc numerabantur, quos in Codice legimus. Distinguendus pariter est hic Valentinianus regnans, de quo columna nostra, ab altero Valentiniano fratre, qui fato præreptus (vt diximus) ad imperium peruenire non potuit: & passim tamen ex duobus Valentinianis perperam, & confusè fit vnus. Sed primus hunc errorem discussit doctiss. Vallef. ad Ammiani lib. 31. pag 412. & 433. post eum Christoph. Adam. Rup. ad Synops. Besoldi pag. 450. vir tersissimi iudicij in rebus gestis, earumq. temporibus adnotandis. In columna itaque hac Pisana Valentinianus Valentiniani filius erit ille, quæ secundæ cunæ exceperunt; qui partim cum Valente, & Gratiano (vt hîc exprimitur) imperium tenuit, partim deinceps cum Theodosio, & Arcadio; Arbogasti tandem perfidia occisus apud Viennam A. V. C. MCXLIV.

De hac columna, quin fuerit milliaria, nemo dissentiet; quod notæ indicant in fine *M P IIII* hoc est Millia passuum quatuor. aliàs sola *M* denotare solet milliare. et quidem ab eo loco, vbi etiam hodie reperitur ad urbem Pisanam milliaria quatuor interponuntur. Fortassè olim locatum columnare hoc saxum in via publica, quæ Liburnum (olim Hercules Labronis) ducit: translatum dein fuit in sanum, seu porticum D. Petri. Fermè autem hæ columnæ, aut cippi, vel
lapi-

lapides monere solebant viatorem, ex quo ad quem locum, quantum spatij, aut quorū excurrant milliaria. V. apud Gruter. 155. 2. vbi columnæ milliariæ mentio. & 150. 6. vbi posita milliaria, & 153. vbi milliares lapides restituti. Plura columnarum id genus exemplū ab ea pag. 153. vsque ad 159. in quibus, vt in nostra, nomen dumtaxat Principum inscriptum; quandoque additus milliarium numerus. Sidon. propemptic.

Cuius per spatium satis vetustis

Nomen Casareum vires columnis.

Ad hunc locum Sirmondus, qui duas profert columnas. Ac de ponendis milliariis, eorumque lapidum, ac terminorum figura apud veteres multa præclare doctiss. V. Veller. in rebus Augustan. cui adde Reinesium var. lect. lib. 3. cap. 16. pag. 610. Theod. Pulmann. ad Suetonij Othon. cap. 6. Turneb. aduerl. 5. 1. De milliari aureo notiora multò sunt, quæ ab eruditis traduntur. Cæterum quod hîc *Ciuit. Pisana* legitur, fortasse quis exponat pro ipso loco, siue vrbe, quæ inde distet, vbi posita columna passuum millibus quatuor $\overline{\text{P. M. IIII.}}$ Non ignoro Latinis *Vrbem* propriè de ædificijs, ac muris dici; de hominum multitudine, & congregatione *Ciuitatem*, rarò hanc de loco: aliter ac Græcis ἡ πόλις tum de indigenis, tum de loco. At satius est *Ciuit. Pisana* de ipsis ciuibus exponere, qui inscribunt, aut dedicant columnam. Honorificum sanè *Ciuitatis* nomen, haud secus ac in altero lapide de Honore Bisellij *Respub.* vocatur. quandoque enim sola Ciuitatis appellatione mater ipsa, aut Metropolis significata alicuius Proinciæ, sub qua aliæ vrbes legem acciperent: πόλις τῶν πόλεων Græci, hoc est *ciuitas ciuitatum*, Ezechieli cap. 16. vbi vertit D. Hieronym. *mater ciuitatum*. Liuius lib. 55. *capita regionum*. Diuidebant namque Ciuitates in Minores, Maiores, & Maximas, de qua diuisione Modestinus I. C. in l. 6. D. de excusat. tur. ex epist. Antonini Pij. Ciuitatis quidem titulus siue πόλις quadam exoche olim tributus Alexandriæ; sicuti ἄστυς Athenis; grandi, ac solitario *Vrbis* nomine Roma expressa. Et si pro quacunq. Metropoli, aut ciuitate primaria ipsum nomen *Vrbis* extra Romam quoque accipere possis apud I. C. in l. 4. D. de damno inf. Et ipsi namque tum ethnici, tum alij scriptores signanter, & κυριως nomen fecere *Ciuitatis* magnis, & amplis ædium, ciuiumque communionibus: pagos, villas, burgos, vicos, oppida, castella, ab ijs discernentes. Plin. 37. 10. *Cepionides in Acolidis Atarne*
ἡνις

nunc pago, olim oppido nascuntur. in l. 3. C. Theod. de donat. *Ciuitates, municipia, vicus, castella, &c.* & l. 13. eod. Cod. de Desertoribus. *Vrbium, vicorum, castellorum, &c.* Saluianus 5. de gubern. Dei, non modò vrbes, sed etiam municipia, atque vici, &c. V. quæ sup. cap. 6. de municipiorum contemptu. Isidor. 15. 2. *Vici, & castella, & pagi ñ sunt, qui nulla dignitate ciuitatis ornantur, sed vulgari hominum conuentu incoluntur, & propter paruitatem sui maioribus ciuitatibus attribuantur.* V. plura eo cap. Tacito 6. annal. *oppidanum genus*, quod nos *Castellano*, & Iuuenali *Municipalis eques*; eleuandi formâ, quasi inferioris ordinis, atque existimationis: *Oppidano quoddam, & incondito dicendi genere*, Cic. Bruto. V. quæ sup. de Municipijs cap. 5. & 6. sic etiam *Castra*, vnde *Castella*, à colonijs, ac ciuitatibus distincta. Idem Tacit. 1. hist. *Nec principes modò Coloniarum, & castrorum, &c.* At Ciuitates, & Vrbes aut plitudine, ac potestate maiores: notauitque doctiss. Pighius in Hercule Prodicio pag. 40. etsi nimium parcus, atq. ieiunus testimoniorum, atque auctoritarum, quas in eo quantulis precij libro interdum desiderarem. Veruntamen Christianismi inuento factum, vt ciuitates ex sint nobis, quæ Antistitem habent. V. distinct. 80. cap. 1. & seqq. & quidem eo primo cap. ex ipsa gentilium obseruatione de vrbium dignitate statuit Lucius Pontifex. Quare cautum Concilio Sardicensi, auctore Osio Cordubensi episcopo ne humilia, & obscura loca episcopali sede ornarentur; quod cap. 5. ea distinctione exprimitur, *non debere in vicis, & villis episcopos ordinari.* ea. s. honesti ratione *ne vilescat nomen episcopi*, vt cap. 3. scribitur, quæ sunt desumpta ex epistolis Anacleti, & Leonis Pontificum. In vicis enim, aut pagis eos præfuisse scimus, quos Chorepiscopos dixere, & περιούτοις. *Visitatores, idest qui circumeant* cap. 5. ea distinctione 80. vocantur. Etsi quandoque in vicis constitutos fuisse episcopos apparet ex concilio Laodicensi Can. 57. dum verat ne ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ἐν ταῖς χάραις, in vicis & in pagis constituantur: argumento ibi fuisse quandoque. iterumque iuber eos episcopos Vicorum nihil facere διευγνώμης τῆς Ἐπισκόπου ἢ ἐν τῇ πόλει, sine consensu episcopi Ciuitatis. nempe solo Ciuitatis nomine dignissimam, & amplissimam intellige, siue metropolim. V. Berter. Pith. diatrib. 1. cap. 6. Quæ omnia huc spectant, vt datum id Pisanæ Vrbi, aut populo nomen illustrius reddamus. Atque id interim inobservatum nolo, in his aut Ciuitatum, aut inferiorum locorum gradibus significandis (qua vel obscuriores, vel

vel clariores, dignitatem, potestatemque perinde obtinebant) haud multum inter se abiisse gentiles, & Christianos scriptores: aut inter Christianos demum ipsos Remp. ab ecclesia, & ciuilem rationem à sacra politia non admodum discrepasse.

Sed Criticæ disceptationis (vt fermè contingit) aliud ex alio trahentis lubido à basi ad columnam, à Bisellij ad Milliaris inspectionem huc nos prouexit. Cippus ille Mortualis Q. Largennij manibus dicatus de vitæ termino, fatique hora admonet: Milliaris hæc columna à ciuibus Pisanis erecta, emensum viæ spatium, locique fines determinat. Nos igitur quoque cum hisce terminis pedem sistamus; modum, ac mensuram suscepto commentario imponentes; ne productiori itinere, eoque aut inamceno, aut salebroso beneuolos lectores fatigemus. quibus tamen superest nonnihil adhuc molestiæ perferendæ, viæque abtoluendæ: quam per excursum conficiant, & permitto, & suadeo. nisi tamen cursum suadere, aut iniungere de longæ jam tractationis curriculo fessis, inurbanum, & inlaudabile censeatur.

Quando igitur nostrum de Veterum Donis syntagma in caussa fuit cur Pisanam epigraphen de pecunia à Largennio Chresimo donata. *Ob Honorem Bisellij* attenderemus; peracta nunc illius interpretatione, coronidem veluti imponamus eidem lapidi; Synopsis. s. aut periocham eorum quæ in Dorologia pertractamus. vt quæ fuit origo, & caput indagandi Bisellij, eadem clausula sit, & umbilicus. Non inuiti autem ordine ad facilitatem elementario præmittimus subiectum indiculum, vel prodromum, aut meratorem. vt, si quem non pigeat rimari in antecessum, quin etiam de quopiam admonere (quod ingenuè concupiscimus) & eruditam conferre symbolam, liceat.

Geminis contextum partibus vniuersum Opus Dorologicum ita disponimus, vt prima sit Isagogica, quæ lectorem in quodam quasi vestibulo sitit ad Rem Donaticam Veterum infinitè, ac γνωσῆς prænoscendam. Suis autem nexam capitibus ita præmolimur.

C A P V T P R I M V M.

Critices, ac philologia studium. Operantium illi non vna laus: diuersi labores, ac consilia. Vindicia pro Syntagmate Dorologico, quod nemo aggressus est. Antiquitatum cura sæculi palato valde accommodata.

C A P V T II.

Partitio totius operis bimembris. Præludium primò, atq; innitamentum ad Rem Veterum Donaticam in vniuersum: dein propriè ad singula genera donorum explicanda transitus. Fèrmè autem hic ordo seruatus: vt occasio, ac tempus donandi, ritus quoq; , atq; institutum expendatur: qui dederint, qui acceperint: qua solennia, ac memorata magis in donationem venerint, adnotatum sit.

C A P V T III.

Doni definitio subtiliter examinata per nominis notionem, vocisq; virtutem.

C A P V T IV.

Per rei naturam, ac constitutionem eadem agitata.

C A P V T V.

Miscella donorum nomenclatio exactè, ac sollicitè apposita.

C A -

CAPVT VI.

Diuisio donorum; hinc in Diuina, illinc in humana. Vtraq; vel publica, vel priuata. Eademque, vel ἱερὰ, vel χρηματικὰ Aristoteli; vel quomodo Cic. Ex arca, & Ex virtute.

CAPVT VII.

Origo, antiquitas, institutio donorum, praesertim apud Rom. Qua in hīs formula, qui ritus.

CAPVT VIII.

Praxis, atque vsus donandi. Quid in eo laudabile, quid culpa dignum.

CAPVT IX.

De accipiendis, recusandisque donis.

CAPVT X.

De remunerandi, reddendique officio.

CAPVT XI.

Donare, lucrum.

CAPVT XII.

Idem iactura.

CAPVT XIII.

Quibus donandum, aut secus.

CAPVT XIV.

Quid donandum, quid non.

CAPVT XV.

Leges munerales.

Sequitur altera pars *ὑσιώδης*, ac penetralis; cuius periocham ordine elementario digestam in hunc modum præcerpimus.

A

- Adorea.** Donum militare. *V. Militaria dona.*
Aduenitium. Honorarium. *quicquid aduenienti, transenti amico, hospiti traditur, apparatur.* Γέρας. Πισέθειον. Cellarium. Copic.
Rinfreschi. *Aut quod honoris gratia digniori, aut seniori datur.* *V. Introitus, Lautia, Viaticum, Xenium.*
Agraria Donatio. Agri assignati. Viritanus ager. Iugera. Subleciua. Beneficia. Κληροχία. γαιωδωσία. *V. Militaria Dona.*
Alimenti Donatio. Σίτνσις. Σιτισμός. Σιτοδωσία. & simpliciter δωσιά. Diarium. Demensum. Choenix. La parte Μέρις. Annonæ. Commoda. Cellaria. Pueri, puellæque alimentariæ. *V. Frumentatio.*
Ambitus. Suffragia. Largitiones. Nummi pronunciati. Δωροδωλία. φιλοτιμία. *V. Pollicitatio, Reptunda; Sordes.*
Apophorera. Α'ποφόρρα. *qua diebus præsertim Saturnalibus inter epulas donantur.* Piatti coperri. *V. Saturnalia. Item qua remunerantur, aut remittuntur.* Αντίδωρα, αντίδορα. *V. Epulum.*
Auctoramentum. *Quod militi, sed propriè gladiatori ad nomen dandum.* Imprestanza.
Aurei annuli Donatio. *V. Militaria Dona.*
Aurum Coronarium. *quod Principi in Enthronismo, aut corona accipienda.* *Quicquid confertur in auspicijs imperij.* Χρυσιον εις τες εσφάντες. εσφανικόν τέλεισμα. Collatium. Releuium. Epicombia. *V. Introitus. V. Corona. V. Isagogicum.*

B

- Beneficia.** *Annua stipēs, & vacationes.* Beneficiarij. *V. Milit. Don.*
Agrar. Don. Immunitas.

Cha

C

- Charistia. Χαριστήριον, χαρίσσει: quod in gratiarum actione, & vicissitudine officij. Εὐεργετικὸν. ἀντίδοσις ἀντενεργήτημα. V. Donaria.
- Ciuitatis Donatio. quæ ἀπλῶς δωρεά. V. aurei annuli Donatio.
- Coenæ Conuiuia. Quicquid ea occasione affertur, erogatur, missitatur.
- Misilia. Coena Viatica. Coena aduentitia, Coena aduentoria, Coena aditialis. V. Epulum.
- Collatio. Collatium. Collecta. V. Erannus.
- Congiarium. Δόσις, ἐπίδοσις: quod populo, & nonnisi Ciuibus Romæ, Principalis liberalitas. Vini, olei, musti largitio. Heminarium.
- Corollarium. Aucstarium. quod ultra legitimam mercedem, aut præmium. ἐπιομὴς Stillarium. Mantissa. Giunta. Vantaggio. Ad diramentum. Appendix. ἐπίμετρον.
- Coronæ Donaticæ in uniuersum. ob victorias, triumphos, latitias. item ob præstantiam, & honoris causa. Coronæ Prouinciales. V. Coronarium aurum. V. Palmarium.

D

- Deditio. Dedita.
- Diuisio. Dianome. Διανομή: ad aucupandam popularitatem; aut quod latitia significatione diuiditur.
- Donaria. quicquid Dīs, in eorumq; cultum confertur per occasionem sacrificiorum, ludorum, dedicationum, &c. Ἀναθήματα. Donatiua. V. Primitia. V. Festa Dona.
- Donatium. quod militibus à suo Imperatore. Augustatica. Principalis liberalitas. Νομὴ. λαμπρὰ ἐπίδοσις. V. Milit. Don. V. Congiarium.
- Dos. δῶς. δόσις. Datio. Donarium.
- Parapherna. Antiphera. V. Nuptiale Don.

E

- Ecclesiasticum. Εκκλησιαστικὸν. συναγωγικὸν: peculiare Atheniensium, ut in concionem veniretur, aut pro casu, & conuentu. Inlicium.
- Elece-

Eleemosyna. *quod pietatis, & miserationis sensu in pauperes erogatur.*
 Stips collatitia. Collecta. *Huc refer Agapen primitiui Christianismi.* Subsidia. Oblationes. Aiuti di costa. Collationes. *Collatina.* Commoda. Ευλογία. Benedizione. Αντίδορον. *V. Frumentatio.*

Epulum. Inuitationes. Lectisternium. *Adde premia Cottabifantiam.* Κοτταβείον. *& qua cupediuioris, multibibis, aut ob gula ingenia tribuuntur.* *V. Cæna. V. Conuiuium.*

Equi publici Donatio.

Eranus. Έρανος: *in usu apud Atticos. collatio ad subleuandos egenos, repetenda si infortunam redierint.*

Euangelium. Ευαγγέλιον: *ob latum nuncium.*

F

Festa Dona. *quicquid per ludos, spectacula, ferias, gratulationes, officia traderetur.* *V. Donaria. V. Palmaria.* Lauationes. Sparsiones. Suffimenta. Propinationes. Liturgiz. *V. Missilia.*

Frumentatio. *Frumenti, panisue diuisio.* Largitio frumentaria. Panarium. Panariolum. Panis gradilis. Panis fiscalis. Annonæ ciuicæ. Άρτοι πολιτικοί. καθαροί άρτοι. Panes palatini. Frumentum honorarium. Buccellatum. *V. Alimentum. V. Eleemosyna.*

G

Gladiatorium. *Rudes.*

H

Heuretrum. Εύρητρον: *quod inuentori, aut inquisitori.* *V. Indicium.*
 Honor: donum. Honorare: donare.

Honorarium. *Honoris causa Principibus, Magistratibus, Legatis, &c. Item Præceptoribus, Medicis, &c. alijsue artificibus, ob ingenuas, & honestas operas.* *V. Aduentitium. V. Minerval. V. Festa Dona. V. Palmarium.*

Im-

I

- Immunitas. Vacatio. Condonatio. Beneficium. *V. Remissio.*
 Indicium. Indicina. Μήνυτρον: *ob rem indicatam, detectam, exploratam. quod Veraculis, osacistis, vatibus, indicibus, proditoribus, inquisitoribus, notarumq; voluptatum architectis. Præmium inuestigationis. Item ἐρμηνευτικὸν: ob aliquid explicatum, solutum, declaratum.*
 Veratura. *V. Heuretrum.*
 Indulgentia. Sacra largitio. Ευρυγισία. θεία δωρεά. *V. Remissio.*
 Inimicorum dona. δύσδωρα, ἄδωρα, καχόδωρα. *Item quæ in contumeliam, contemptum, fraudem, &c. & quæ coacti, aut spernentes largimur.*
 Inuitationes. Epularum, & munusculorum genus. Erogationes. *V. Epulum.*
 Ifagogicum. εἰσαγωγικὸν: *pro admissione, vel ingressu ad munus, locum, personam εἰσηλύσιον. εισόδιον. Entratura. Introitus. Rudimentum. Releuium. Cœna adiuualis. V. Aduentitium.*
 Iuuenalia. Dies deposita barba, sumptæq; virilis. Εφηβία. Inuitationes. *V. Tyrocinium.*

L

- Largitio. Πολυδωρία. διαδομή. *V. Ambitus.*
 Lautia. Lautix. Loca lautia. Hospitibus, aut legatis, quos recipimus. At Legatium ἦς, quos mittimus. Copix. Annonæ. Salarium. Cellarium. Vnguentarium. *V. Aduentitium. V. Viaticum. V. Xenium.*
 Legatum.
 Libertatis datio. Manumissio. Eleutheria. Pileus. Rudes.
 Linguarium: *quod tum loquendi, tum tacendi causa muneratur. Ἀργυράγχη. Argentangina. Huc venoco, quod landicanis, aretalogis, palponibus, auditoribus, scriptoribus datur.*
 Dona librorum. *V. Sportula. V. Indicina.*
 Lucar. Aes theatricum. Theorica pecunia. Σιατρικὸν. ἐπὶ τήριος: *quod histrionibus, ludys, cantoribus, &c. Locarium. Scenicæ Donationes. Gladiatorium. Theatrum.*

Ly

Lytrum. Λύτρον. λύσιον. *Ob redemptionem captivorum, mortuorum &c. ἄποινα. Ob remissionem pœna, supplicij.* Condonatio. V. Remissio.

M

Mantissa. Εἰπινομαίς. Additamentum. Stillarium. Accessio. Mercedis cumulus. Εἰπίματρον. V. Supplementa.

Matronalia. Kal. Martijs apud Rom. inter mulieres, & à mulieribus missitata.

Militaria Dona. Donatiua. Adorea. Salaria. Auctoramenta. Stipendia. Commoda. Posteriori ævo, Puncta, Solatia. Stellatura. Solidus. Soldo. Refrigeria. Augustatica. Pulueraticum. Adde Beneficia, Emerita. Roga. Sagus. Adæratio. Pararium æs. Calcearium. Clauarium. Congere multiplicem largitionem, hastas, torques, cornicula, annulos, clypeos, armillas; quæ peculiariter data. Mulsum, cibaria, iugera, pecudes. Vinum rorarium. equos, vesferas, captiuos, vasa, coronas, vestes, manubias. V. Donatium. V. Agri Don.

Minerval. Δίδακτρον. Stipendium. Διδασκαλίον. quod magistris, educatoribus, &c. Honorarium. Salarium.

Missilia. Sparilia. Res Missiles. quod iacitur in vulnus. Καταχύσματα. Profusiones. Direptiones. Tesseræ. Μεληγµατα. Hyparia. Epicombia. ὑπάτια. ἐπικόμβια. Pholles. Miliarefia, δηναρίπτρα.

N

Natalitium Donum. Vltro, citroque die natali inter amicos. Γενέθλια. Vel quod puerperis adhuc in lecto laborantibus: Cimidia. Vel quod infantibus die lustrico, qualia amuleta, bullæ, phylacteria; σηµεῖα. σφραγίδια. Munera Lustrica, aut Nominalia. Ὀνομαστήρια. ἀμφιδρόµια. Dona iunge πολυτιμίας & quæ nutritibus, & custodibus dantur. Nutritia. Θρεπτήρια. Θρέπτρα. τροφεῖα.

Nuptiale Donum. γαμηλία: quod nuptiarum die, aut pompa. Αδοήµατα. Διάρητρα quæ sponsus sponse ubi primum illam videt; ὀπτήρια, & ἀνακαλυπτήρια, quasi ob reuelatam, ac detectam deposito flammeo.

μεοῖ. eadem ἱτάλεια: ac qua sponsa, & eius cognati sponsū, ἀντάλεια. Cum primò inuicem loquuntur, ac saluant, προσφθεγκτήρια, & διαπαρθένια. Quod proci, & ambientes, μνηστρον. Καταχύσματα, nozze, confetti. Huc refer Donationes ante, & propter nuptias. Ἐδνα φερνὴ. Pherna. Antipherna. Cultus dotales. Donora. Arrhæ proxeneticæ, Morganaticum, Hypobolum. V. Des. V. Philotesium.

O

Oblationes. Oblatiua. V. Eleemosyna. V. Erarius.
Officia. V. Festa Dona. V. Don. Funer.

P

Palmarium. Epinicium. Præmium. Δόσις. ἀριστήριον. ἱπαθλον. βραβεῖον. ἐπινίκιον. Niceterium. Corollarium: quod victoria, praestantia ergo in donum, mercedem, honorem cedit. V. Festa Dona. V. Indicina.
Philotesium Donum. φιλοτήσιον: quod amori, amicitiae, fæderi, gratia datur. φιλανθρωπικόν. Humanitas. Amoreuolezza. Proxenicum. Conciliatura. Captura. μίδωμα. Data. φιλικόν. Philtrum. φίλτρον. V. Charistia. V. Indicina.
Pollicitatio. Oblatio. Largitio. V. Ambitus.
Primitiæ. Præmissa. Præmessæ. Primitiua. Sacrima. Ακροθίνια. V. Donaria.
Processus. Introitus. V. Tyrocinium. V. Honorarium. V. Iuuenalia. V. Isagogicum.
Proditionis, cædis Donum. Μισθὸς τῷ ἀδικῆσαι: quod sicarijs, inquisitoribus, &c. Taglia. Aucloramentum. V. Indicina.

R

Remissio. Debiti, tributi, πανε. Condonatio. Abolitio. Χρωκοπία. χρωὶν ἀποκοπή. Nouæ tabulæ. σισάχθια Amnestia. Liberatio. Annus Sabbatharius. Reliquorum indulgentia. Subsciuia. V. Indulgentia.
Reperundæ. Catillatio. Peculatus. V. Ambitus. V. Sordes.

Hh

Sa-

S

- Sacramenta. Libamenta. Aes Curionium. Collecta; *Quod Sacerdotibus, vel sacrorum causa.* Exrar. Rigaglie. Enthronisticum. Cathedraricum. Ἐνθρονιστικὸν. καθεδρατικὸν. V. Donarium. V. Lucar. V. Eleemosyna.
- Saturnalia. *Qua viris, & inter viros diebus Saturnalibus.* Saturnalia.
- Sigillaria. Sigillaria. *Qua ferijs sigillaribus, & pueris proprie dantur.*
- Sportulae. Sectiones. Cogniturae. σπορίδια: *qua Clientibus, Salutatoribus, Colonibus, Parasitis, Laudatoribus, Officiosis. Item qua Iudicibus, Causidicis, Patronis, Apparitoribus, &c.* V. Ambitus. V. Sordes. V. Epulum. V. Linguarium.
- Sordes. Δωροδοκία. δωροδόχημα. διασμός. *quo Magistratus, indices, aut quivis alij corrumpuntur, inescantur, pervertuntur ad malam operam.* Corruptela. Gratia. Largitio. Divisio. Erogatio. δωροδοκία. Nummarium tribunal. Iudex πναμοτράζ. καλακρίτης. V. Repetenda. V. Linguarium.
- Sostium. Σῶστρον: *quod servatori, liberatori. σωτήριον. ευεργητικόν. Item medico. ιατρά. ιατρεία.* Soteria. ρύσιον: *quod Djs ob salutem.* Αἰστρον, *quod custodibus, vel lateronibus.* V. Donaria.
- Statuae. loci. agri Donatio. V. Lucar. V. Agri Dom. V. Funeral largit.
- Strenae: *qua novo anno boni ominis, & laetitia causa.*
- Suffragia: *qua ad venaturam suffragij, ac fauoris.* V. Sordes. V. Ambitus.
- Supplementa. Auctaria. Stillaria. Subsidia. Auxilia. Aiuti. Varraggi. V. Eleemosyna. V. Mantissa. V. Collatio. V. Pollicitatio.

T

- Tributa. Vestigalia. Datio. Dazio. Oblatio. Canon. Pensio. Indictio. Copitatio. *De his, qua accedunt ad donorum rationem.*
- Tyrocinium. V. Invenalia. V. Processus.

Va

V

Vacatio. Condonatio. *V. Immunitas.*
 Viaticum. Viæ auxilium. Εφόδιον. Salarium. Annonæ. Præbitio.
 Copiæ. Præbenda. παροχή: quod amicis, magistratibus Legatis,
 venientibus, abeuntibus. Huc spectat Vasarium, quod inferuis Vasibus,
 suppellectili, tabernaculo. Vnguentarium, quod vnguentis, delicijs, odo-
 ramentis. Salgamum. Tractoriæ. Locarium; ἐπιθαβμία: quod sta-
 bulis, mansionibus, pabulis, condimentis. Alloggi. Quartieri. *V. Ad-
 uentitia. V. Lantia. V. Legatinum. V. Xenia.*
 Victus. Σιτία. σίτησις. ἰδίτια. σιτισμὸς. *V. Frumentatio. V. Agri
 Donatio.*
 Visceratio. Κρεανομία. κρεωδοσία. ἀπὸ κρέας. Carnium distribu-
 tio. *V. Epulum. V. Congiarium. V. Donatinum.*

X

Xenia. Hospitalia. Præbita. Præbenda. Ξένια: quæ hospitibus.
 Item quicquid munusculorum amicis missitatur; Xeniola. ἀποσώλμα-
 τα. ἀποσολαί. χειμῆλια. Cimelia. *V. Aduentitia. V. Viati-
 cum.*
 Congere miscellam præmiorum, aut mercedularum, quæ nomine τῆς δο-
 ριᾶς veniunt; nobis Rigaglie, rilieui, incerti, Vantaggi, Man-
 cie, &c.
 Collybus: quod mensulario, aut campfori. Isagogicum. εἰσαγωγ-
 κόν: pro importatione, aut ingressu. Κόμιστρον. φέρειτρον φορεῖον,
 quod baiulo. Λάτρον, quod Latronibus, aut custodibus.
 Locarium. ob locum.
 Μαῖωτρον: obstetrici.
 Equimentum. quod peroriga pro admissura equorum.
 Nutritia. Θρέπτρα. Θρεπτήρια: Nutrici.
 Naulum. ναῦλον: pro Traiectu, aut navigatione. Amnica stips.
 Vestura.
 Οἰκέριον: ob custodiam, & curam domus.
 Οδοιπόριον: Comiti, aut Duci in itinere.
 Præconium: præconi.

244 STNOP. DE RE DONAT.

Portorium. ἰμμενείων : ob importatas, aut exportatas merces.

Πορθημίων : in pontium, aut fretorum transitu.

Solarium. ob solum, aut superficiem.

Stips. Stipatoribus proprie.

Adde Calcearium, Clauarium, Hordearium, Vasarium, Vnguentarium, de quibus nonnihil supra. pecunia .f. in calceos, clauos, hordeum, vasa, &c. militum, legatorum, &c. Sic Cerarium, Chartaticum, Cathedraticum, Synodaticum Mercedula, vel munuscula in Ceram, Chartam, Cathedram Sacerdotum, Principum, &c. Christianis usitata. Iudge pensitationes, aut telonea. Ripaticum, Rotaticum, Pulueraticum, Cespitaticum, Siliquaticum, Pontaticum, alia apud glossas, atq; inferioris aui scribeores.

IN.

INDEX

RERVM, ET VERBORVM.

A

Abacus. Banco, e Banche: <i>potius à plancis.</i>	pag. 93
<i>Academici della Crusca, eorumque insigne vocabularium.</i>	159
Accubita. Accubitalia. Accubationes. Accubitationes.	142. 151.
167. <i>Accubita, sine Toralia toris superducta.</i> 167. <i>Ανάκλιτρα Hippocrati.</i>	ib.
Anaclinteria.	ib.
Ad Consulum subsellia.	98
Adloquutio.	66
Ad Pluteum. Ad pedes. A pedibus.	158. & seq.
<i>Aedilatus Italus honor, & cur? lux Persio, & I. C. 28.</i> Aedil II Vir,	ib.
II Vir. &c. <i>Aediles; Primates</i> 18. <i>Aedilis Pisanus, ib. Aediles, aliq;</i>	ib.
<i>Magistratus eodem tempore in uno municipio.</i>	19. 20
Aedilis <i>Summus Magistratus in quibusdam Municipijs, aut Colonijs.</i> 9.	ib.
<i>Alijs nominibus ea potestas affecta. ibidem. Vnus, pluresue.</i> 16. <i>Summus honor uspiam.</i>	17
<i>Aegidius Managius laudatus.</i>	177
<i>Alexander VII. Pont. Max.</i>	85
Alueus. Solium. Descensio <i>in balneis.</i>	129
Ambo. Pulpitum. Analogium. Lampium.	88
Amici. <i>De aduocatis, & I. Consultis.</i> 103. <i>Amicabilia scamna.</i>	104
Anabathra.	108
<i>Anaclinterium. ἀνακλιντήριον. ἀνάκλιτρον. ἀνάκλισις.</i> Spalliera.	ib.
<i>Reclinatorium.</i> 161. <i>Adclinatorium.</i>	ib.
Ancones Sellarum. Bracciuoli.	130. 163
<i>Ανδράκης. ἄνθρωπος. Muliebre scabellum.</i>	154
Angusticlauius.	184
Antinoo Synthrono. <i>Vet. Inscr. Απτινόφ συνθρόνον.</i>	69
<i>Antiquitatis, ac philologia laus.</i>	1
Apices Diuini. Apices cœlestes. Indulta. <i>Subscriptiones Principum.</i>	pag. 209
<i>Apfis. Abfis, αψς. 78. Sella sub Apside,</i>	ib.
	Aquæ

Aquæ coctiles. 129. Aquæ digirus. 205. 207. <i>Ius aquæ, ib.</i> Aquileges.	
Aquilices. Aquarij. <i>Aqua dimensio per digitos, ib.</i> <i>Aquam dividere Principi reservatum.</i>	209
Arcarij	22
Archæici lecti.	36
Ἀρχοὶ τῶν πᾶσι . <i>Dumviri.</i>	12
Artifelium in fragmento Petronij Traguriano.	118
Artophorum . <i>nobis Gerla quasi gerula.</i>	119
<i>Asinus Pistorij tribunal conscendens.</i>	61
Affidere . Assessores. 69. <i>Affidendi honor.</i>	70
A subsellijs. A pedibus . A manu , &c.	100
<i>Affurgendi ritus, & sede abscondendi.</i>	64
Aue Consul.	ib.
Augustales 213. <i>Medius ordo in Municipijs, ib.</i> <i>Seuiri Augustales. 214.</i>	
Augustales milites , ludi , &c. 215. Augustalitas. 216. Augustalis	
Biselliarius.	217
Augusteum . Αὐγούστιον . γούστιον . <i>Forum Augusti, & Templum Augusti. Σελάσιον.</i>	24. 25
Aumarium , & Armarium .	75
<i>Aurei annuli. Ius plene examinatum. 184. & seq. Non tam pro equestri censu, quàm pro Ingenuitate. 185. Libertinis collatum.</i>	ib.
Auro imbracteare . Imbratiare .	58

B

Balnearum sedes. 128. Solia. Descensiones.	129
Bartholomæi Corsinij Marchionis Viridarium , ac Inscriptiones Vett.	29
Bartholomæus Chesus I. Interpret eximius.	97
Barthol Erbellothus V. Cl. Linguarum orientalium peritissimus .	132
<i>Rasij, accepti qui bene recitassent. Martialis explicatus.</i>	109. 110
Balsterna . inter gestatoria .	125
Βάστρον Subsellium magis , quàm sella .	101
Bema. βῆμα. Tribunal. ἐν βήματι. In iure.	59. & 79.
Berneggerus Vir Cl. 43. examinatus.	46
Biclinium. Bipalium. Bisaccium. Birotrum.	32
Bigæ . Bigæ honor : ciuibus bene meritis postulatus. 220. & seqq. aut ob-	
latus sine postulatione .	222
Bigæ	

- Bigæ adiecta. Bigæ gratis posita. 221
Bigam populus postulabat 221. Decreta à Decurionibus 222. Remissâ quandoq; impensâ ab eo, qui acciperet, ibid. Dua interdum decreta. 223. Bigâ, aut curru traduci honorificum. ib. Statua ibi, atq; imagines. 224. Bigæ honor fortè idem ac Bisellij. 225
 Biselliarius. Bilelliaris: non tam pro artifice biselliorum, quàm pro eo, qui Bisellij honorem adeptus est. 191. Biselliarius Augustalis. 192
 Bilellium. Sella qua duos capiebat. 31. Varro in ea voce exactè animadvertus. 32
 Bisellij forma indagata. 32. Allata icon, aut affine saltem aliquid ex veteri cimelio. 34. 35
 Bisellij honor nuspiam lectus, aut explicatus. 36
 Bisellij honor quid? septem coniecturis tentatum. 193. 194
 Bis illi honor in lapide Sueffano. lege Bilelli. 189
 Buleuta. Βουλευτής. de Senatore Municipali: at συγκατακτὴς de Romano. pag. 197

C

- Cani Honorati. 181
 Cardinalis Casar Rasponius cum predicatione nominatus. 90
 Carolus Datus amicorum praestantissimus ab humanitate, atq; eruditione laudandus. 86
 Carolus Strozza Senator Florentinus antiquitatum studiosissimus. 7
 Cassiopeia Mulier Seliqualtri. 36
 Κατάκλητα. Cataclira. Accubira. Triclinaria. 107
 Cathedrale. Consuetudo. σιῶθηα 81. Cathedraticum, ib. Synodaticum 83. Dies Cathedræ. Natalis Cathedræ. ib. Cathedra D. Petri Apostoli Principis magnificè ornata, ac pie translata ab Alex. VII. Pont. Max. eiusq; icon ex nummo aureo producta 85. Cathedra velata 87. Cathedræ primæ. 177
 Cathedra Docentium 108. & seqq. Throni ibid. Discentium, sive audientium 109. Professorum opulentissimis olim comitata stipendijs, ib. Cathedræ: de Muliebribus 120. Vendentium. 124
 Cathedrarij 111. 121. Cathedralitij. Martialis declaratus 121. Cathedra de sellis cubicularibus. 134
 Christoph. Adam. Ruperus. 180

Cho-

Chorepiscopi. περιουταί.	226
Ciceroni allata lux.	52. 181
Civis quicumq; Romanus in aliqua tribu.	7
Ciuitatis nomen sapius de Primaria, aut Metropoli 234. Ciuitas Ciuitatum πόλις τῶν πόλεων, ib. Ciuitates Christianis, qua sub episcopis. pag.	226
Κλινικὰ θρόνον. Lecti sella, vel Lecti—Cathedra, eiusq; descriptio. pag.	142
Κλισμὸς, κλιντήρ. Sella Heroum. Seggiola à Bracciuoli. 141. 164	
Columna milliaria Pisana edita, atque exposita 229. & seqq. Columnarum milliarium usus, & obseruatio.	231
Commoda. Commoda publica. Beneficia.	203
Commoda Curia, Militia, Primipili, &c.	204
Commune. κοινόν. Commune. Communità.	228
Confiliarij 69. Comites ibid. Comites consistoriani, ib. Cancellarij 70	
Cornua indicium potentia.	182
Consul Aquarum.	179
Corona, & alia donaria super sellis.	182
Χρήσιμος. Chresimus. Seruis, aut libertis inditum nomen.	28
Criticorum audacia in emendandis saxis veteribus.	4. 5
Cur. Kal. Florentinorū in veteri lapide perperam hæcenus exscripto.	23
Curiales.	196

D

D. pro l. Veteribus 31. Diuus fidius, h. e. Diui filius, sive Iouis filius, ibid.	
Dædala. De quibusuis operibus ligneis ingeniosè expositis.	139
Decuriones 196. Proprius Senatus in sua ciuitate, ib. Imago Romani, ib. Creari Decurionem, & esse Decurionem non idem.	199
Deferre Circenses.	223
Deplano. Vetus lapis explicatus.	59
Dies Gladiatorum 201. Dies priuatus.	ib.
Dies Sessionum. Rerum actus. Dies Αγοράς.	176
Δίδροπος. δίδροπος. Bisellium, & Repositorium. Athenæo lux.	32
Διπροπόρος Regis.	54
Δίδροπος παρὰ τὸ δύο φέρειν, quòd duos capiat, veluti Bisellium 31. Sella potius, quàm lectica 46. 119. δίδροπος, Sella humilior.	141. 162
Digi-	

Digitus aquæ. ὕδατος δάκτυλος.	207
Duumviri. Ordinarius Magistratus Colon. & municip. 10. imitatione Consulum Rom. Ἀρχοντες.	11
Duumvires. Duumviralitij 11. Duumviri Consulum quandoq; nomine 13. & seqq. ab initio à Reinesio, ib. Duumviris tributi fasces 14. Iurisdictio, non tantum notio, ib. & seq. Duumviri Iuridicundo contra Scipianis Gentilis sententiam.	14. 15

E

E. in I. sæpè mutata in Vet. scriptis.	190
Enthronismus; Enthronisticum. ἐνθρονίζων.	81
Ezechiel Spanhemius laudatus.	174

F

Faldistorium.	39
Famianus Michelinius Mathematicus.	207
Felix Felicius Onomastici auctor.	154
Fertoria Sella. Gestatoria. Portatoria. 124. Fertorium.	ib.
Fictor Pontificum.	11
Florentini, non Fluentini. 23. Florentini in tribu scaptia. 8. Tribulum habebant Octavianum August.	ib.
Formæ. Formæ aquarum. Comitua formarum.	208
Franciscus Gottsfredus veterum elegantiarum diligentissimus.	39
Franciscus Maria Cessinius eques eruditus.	24
Reuerendiss. Franciscus Niccolini cum laude memoratus.	114
Fulcra lectorum.	157
Fulus Basserus antiquarius.	35

G

Gal. Galeria, nempe Tribu. 5. 6. qualis ea fuerit? 7. Pisani in illam transcripti.	8
Gestamen. Gestatorium.	126
Gestatoria Sella.	125. & seq.

<i>Gothofredi (Iacobi) doctissimus commentarius ad Cod. Theodos.</i>	15
Gratuitus honor. . . Gratuitus Decurionatus.	210. 211
Γαστριον. Forum cupedinarium. Gusta.	24. 25

H

Habere falces.	98
H. A. I. R. Honore Accepto Impensam Remisit.	223
<i>Henrici Valesij politissima eruditio.</i>	86
Hexaphoros.	120
Hexedra 111. Hemicyclium, <i>ib. Hexedra conuincantium, meridianantium, disputantium.</i>	112. & seqq.
Hexedria 113. <i>Hexedra Christianorum.</i>	114
Honor 179. Honorati: <i>qui in Magistratu, ibid. & 180. & 214.</i> Caput honoratum, equi honorati.	180
Honor consularis, Triumphalis, &c. <i>Honor Laticlauij.</i>	176
Honoraria dedicatio. Honorarij ludi. 180. 181. Honorarius Consul, Præfectus, <i>ibidem.</i> Honorarij tituli, dignitates.	<i>ibid.</i>
Honor. Ornamentum. Existimatio 181. Malus honor 182. Honore vsi.	214

I

<i>Iacobus Cuiacius aduersus Langlaum defensio.</i>	81
<i>Ianus Langlaus consultissimus iudicij Vir.</i>	47
<i>Imperatorij, vel comitas, vel fastus in Sedendo, aut Assurgendo. 64. & seq.</i>	
Impilia. Imparia.	154
<i>Indulgentia. 202.</i> Indulgentia Augusti.	<i>ib.</i>
Inhonorati.	181. & seq.
Infellare.	134
Insignia 175. Insignia Imperantium, Magistratum, &c. σύμβολα τῶν ἀρχόντων.	<i>ibid.</i>
<i>Intraitus εἰσοδίων. εἰσπλύσιον. Entratura.</i>	203
<i>Ioannes Bapt. Domius.</i>	160
<i>Ioanna Papissa fabula.</i>	91
Iteratio honoris.	194

Iudi-

I N D E X.

25f

Iudices Pedanei. χαμαῖνεςαι.	68
Iudiciale carpentum.	224
Inuenalis nouē expositus 105. Inuenatis Scholiastes illustratus, ac declaratus.	123

L

Largennius à largo anno.	5
Latus clauus. Laticlauus: Honor Laticlauj.	191
Laurentius Panciaticus.	144
Lecti ad sedendum, & orandum.	145
Lecticarij.	120
Lecticæ consulares.	46
Lectisternium. Lectisterniator.	170
Lenarum, & circulatoricum sella.	124
Sereniss. Leopoldi ab Etr. heroica virtutes.	39
Illustriss. Leo Allatius Vir exquisita doctrina.	72. 79
Leonardus Augustinus.	52
Lingonica, aut Leuconica lana.	148
Litigantes, & aduocati stantes, non sedentes.	103
Longa Cathedra. Longa Scamna. Longa Subsellia.	95. 96
Lucas de Albizis Marchio.	156
Ludowico Aurelian. impacta censura.	44
Ludouicus Cerda ad crisim vocatus.	46

M

M. litera quandoque extrita in Vett. Inscr.	227
Magistratus γυνῆς pro Duumuiris.	12
Magistri Municipij, alij à Duumuiris contra Bulengeri opinionem.	20.
Magistri. Magisteria.	ibid.
Mamertini panegyrico lux.	46
Marmor Pisanum, ac mentio Honoris Bisellj. 3. Arula, aut basis specie, ib.	ib.
Matrices aquarum. Vbera. μαῖνι.	208
Matthias Martinus castigatus.	90
Mensa pro quouis ligno plano. 155. Subdita pedibus.	ib.

I j 2

Men-

<i>Mensura aquarum varia.</i>	<i>ibid. & seq.</i>
<i>Minuscularij aqueductus. Paragogia.</i>	<i>ib.</i>
<i>Musis rebus sedes relicta honestior, humiq; aut alibi vilior sessio quesita.</i>	
<i>pag.</i>	99
<i>Munerum editio in auspicijs honorum.</i>	302
<i>Municipales quandoq; ad contemptum. Castellani 19. Municipales Magistratus, eorumque ambitio, ibid. Episcopi quandoq; dicti.</i>	20

N

<i>Natorum honor. Statius expensus aduersus Salmasium.</i>	186
<i>Nouemfiles, quasi Nouemfides.</i>	31.68

O

<i>Ob Honorem solenne verbum.</i>	227
<i>Octavius Falconerius summo ingenio, atque eruditione.</i>	114
<i>Octavius Ferrarius cum laudatione nuncupatus.</i>	183
<i>Onesimus ὀνήσιμος Servorum, aut Libertorum nomina.</i>	29
<i>Oppidanum genus. Castellano. Municipale.</i>	232
<i>Optimum. Vti Opt. Max. Optima lege. Fundus, vti opt. max.</i>	210
<i>Ordinatio. Paulus I. Consultus observatus.</i>	214
<i>Ornamenta. Ornamenta dignitatis. Ornamenta consularia, Prætorioria, &c.</i>	176
<i>Ornamenta Decurionalia.</i>	212

P

<i>Πάνκαρπος. Pancarpus. bona scæva libertis, aut serais nomen.</i>	29
<i>Πάριδροι. σιῳήθροισι. σιῳήδροι. Assessores. Confessores.</i>	68
<i>Παῖς. Hexedra. Porticus.</i>	112
<i>Pedule. Corn. Fronto enucleatus. 154. Pedulla. Pedana.</i>	<i>ib.</i>
<i>Pelles iniecta sedibus. 168. noua nupta in pelle lanata sedens, ib. Item tapetes, Vestis lancea, clauis, aliaq; ornamenta.</i>	169. & seq.
<i>Perfarum ὑποπόδιον βασιλικόν. Hypopodium Regium. 156. προβαλαίων βασιλικόν, Cervical Regium.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Per-</i>

<i>Perfarum Regum sella in summo honore habita. 53. & seqq. Eorum δρρο-</i>	
<i>φόρος.</i>	54
<i>Petrinij fragmentum Tragurianum, ac de eo crisis. 119. explicatum, ibid.</i>	
<i>Petri Possinij S. D. laus.</i>	72. 79
<i>P. Fabri reiecta coniectura.</i>	46
<i>Philosophi sedentes. 113. & seqq. promptæ icones.</i>	ibid.
<i>Πίσσα, & Πίσσα.</i>	27
<i>Pilas patrio casu. Gr. more. 27. sic Vias, Perfas, &c.</i>	ib.
<i>Pisana Respub. Pisana Ciuitas.</i>	228
<i>Pisana tabula marmorea quâsinis presij de Parentalibus Caij, & Lucij Aug.</i>	
<i>Nepotum. 11. 21. 24. Pisani sepulchri magnificentia.</i>	21
<i>Pisani Coloni Iulieneses. 23. in Augustum obsequentes.</i>	25
<i>Pisa Colonia, & municipium. 23. Colonia Iulia.</i>	ibid.
<i>Pisarum claritudo, & antiquitas.</i>	2. 228
<i>Pisis exedra disputantium professorum, ac retenti moris singulare experi-</i>	
<i>mentum.</i>	112
<i>Piscium venditoribus sedere vetitum.</i>	124
<i>Pistorium in Etr. IIII Viri regebant.</i>	11
<i>Planæ. panche, e banche.</i>	93
<i>Plutei lectorum.</i>	161
<i>Podagrica sella apud Veteres queritur.</i>	133
<i>Podius. 76. Ad Podium. Appoggiare.</i>	ibid.
<i>Pollux restitutus, atq; explicatus. 142. eadem reddita vera interpretatio.</i>	
<i>pag.</i>	117
<i>Potestas pro Magistratu. 10. Podestà Ital. Podesteria Μαροτασὰς. πο-</i>	
<i>τασὰτος.</i>	ibid.
<i>Præfetti Duumviri. 11. Præfetti Iuridicundo.</i>	ibid.
<i>Præfectus Aerario Pisanus. 22. Præfectus Pisis Linio alius.</i>	25
<i>Præfectus ararij militaris.</i>	26
<i>Præsidere προσιδία.</i>	42. 63
<i>Præsidere. Præfidatus. προσιδία. προτοξαβιδία.</i>	177
<i>Præsidebant Imp.</i>	ibid.
<i>P. R. II. Præfetti Duumviri, magis quàm Prætores Duumviri notati.</i>	9
<i>Prætor quandoque pro Duumviro σπαρτυός.</i>	ibid.
<i>Prætoria subsellia. 97. Prætores quomodo in subsellijs, non in Curuli?</i>	
<i>plene examinatum.</i>	ibid. & seqq.
	Pre-

<i>Predelle. eorum etymon. nouo sensu apud Danthem Poetam: illius Scholastes notatus.</i>	159
<i>Princeps nonnunquam sede vulgari, aut in subsellio apud Senatum.</i>	101
<i>Principum custodia, innocentia. 76. tutiores cum minus tuti.</i>	ibid.
<i>Principales. Principalitas. Protoſtasia. Prototypia. Curia Primarij Curiarum. Principes Decurionum. Primates. 197. Proceres.</i>	ibid.
<i>Priores. Priores ſodalitatum. Principes Colonia.</i>	198
<i>Proedria, ſive dignior ſeſſio quibus data. 178. & ſeq. In ſpectaculis, in conuiuijs, ib. Viſtus de publico coniuinctus.</i>	ibid.
<i>Proexedra.</i>	113
<i>Processus. Proceſſiones. Ob ſpem Proceſſus.</i>	211
<i>Proſeda. Proſtibula.</i>	121
<i>Pro Tribunali. Pro Roſtris.</i>	59
<i>Pueri, ſaxima, ſerui ſedentes veſcebantur.</i>	158
<i>Puluinus. Puluillus. Puluinar. πέλινον. πελειάριον. 146. Pul- norum tomenta. 147. & ſeq. Pulnullus honoris cauſa ſedentibus ſuppo- ſitus. 149. 151. 152. Pelles pro puluino.</i>	ibid.
<i>Puluinus equeſtris. 151. Puluinus quo tempore ſubditus Senatoribus, ibid.</i>	
<i>Puluini, & ſella ſocietas.</i>	152
<i>Puteal. 67. Puteal Libonis, ibid. propriè putei operimentum, ib. Item Tri- bunal, vel ara. 68. Phreatium.</i>	ibid.

Q

<i>Quæſtor ad Aerarium. Quæſtor ab Aerario.</i>	22
<i>Quadratum. pars ſedis, quam ſede premimus.</i>	118
<i>Quadrigæ. Quadrigatum curros. honor ſummis viris habitus. 218. & ſeq.</i>	
<i>Quatuordecim: pro equeſtri ordine. Equeſtria. Sedere in quatuor- decim.</i>	188
<i>Quatuoruiui. 11. IIII Viralis.</i>	ibid.
<i>Quinquennales. Quinquennialitij.</i>	192
<i>Quinqueprimi. Quinquæſummates. Pentaproti.</i>	197

R

<i>R. literam amisisse Scomma Florentia in temulentos.</i>	23
<i>Reinesius laudatus. 6. 7. 11. ab eo diffusum.</i>	12
<i>Robertus Keuchensis.</i>	206. 207
<i>Rota melitenfis. 150. Sedere, potare, dormire in rosa, ib. Rosa Al-</i>	
<i>bum. Rosa Calyx.</i>	151
<i>Rostra. In ijs Curules.</i>	60

S

<i>Sagum. Tomentum. gnaphalium. 147. Sagum. vestis. Saio. Saia, ib.</i>	
<i>Scabellum. Scamillum, scamnum sub pedibus.</i>	154
<i>Scabilla. Scamilla. Scamella. Symphonicorum. 159. Vet. Inscr. examinata. Ciceroni lux. Salmasius, Casaubonus, Vossius collati.</i>	160
<i>Scamnum. Scabellum.</i>	93. 155
<i>Scanfilia. Subsellia. Cathedraria.</i>	157
<i>Scimpodia, aut lecti docentium.</i>	71. & 135
<i>Scipionis Africani exilium in agro Linternino.</i>	1
<i>Scranna, Sedere à scranna.</i>	137
<i>Σελῶσιον.</i>	25
<i>Secretaria. 80. Indicum. Pratoris. Senatus.</i>	ib.
<i>Secundum dignitatem Coloniz, &c. αἰῶνος ἡ πόλιος.</i>	201
<i>Sedda. Subleddia.</i>	30
<i>Sedebant recitantes, stabant dicentes.</i>	119
<i>Sedendi regula ex Albi ordine.</i>	98
<i>Sedendi ambitiosa leges. 32. 35. 45. honor.</i>	193
<i>Sedere; Descortis. 122. Sellariæ. Sella deducere. Sellariola popina.</i>	
<i>pag.</i>	123
<i>Sedere in rosis, ac floribus.</i>	149
<i>Sedere in quatuordecim.</i>	187
<i>Sedes Regia, & Sedes Regni. 50. Sedes Herilis, Regalis. Sedile Re-</i>	
<i>gium.</i>	ibid.
<i>Sedes stercoraria. 89. una tantum, ac perperam confusa cum Pontificia.</i>	
<i>pag.</i>	90
	3c-

<i>Sedes vulgaris?</i>	93. 99
<i>Sedes Theſſalica.</i>	139. & ſeq.
<i>Sedes Velatæ. linteatæ.</i>	169
<i>Sedes præcellentiffima. Sedes magnifica, &c.</i>	139
<i>Sedile pars ſella, quam inſidemus. 86. Sedilia.</i>	101
<i>Sedilia Rhetorica. 107. Anabathra. Subſellia.</i>	ibid.
<i>Sedilia exquiſita. Capitolino.</i>	143
<i>Seliqualſtrum, & Siliquaſtrum.</i>	36
<i>Sella aurea Caſaris. 51. aliorum</i>	55
<i>Sella δλόχρυσος ex auro tota. 58. Sella braſteata.</i>	ibid.
<i>Sella arquata. 115. Sella ruſticana, ibid. Sella tripus, ibid. muliebris.</i>	119
<i>pag. Sella aperta κατὰ στυγος δίφρος. Seggiola nobis. 120. eā uſa mulieres, infirmi, etiam Conſules, ac Principes.</i>	ibid.
<i>Sella procurata. Calio Aureliano lux.</i>	124. 125
<i>Sella nuptialis. νυμφικὴ.</i>	132
<i>Sella compactilis inter donaria Minervæ.</i>	138
<i>Sella tonſoria.</i>	163
<i>Sella laxior, eadem dignior.</i>	32
<i>Sella curulis quibus permiſſa, quo ordine, loco, ac tempore. 45. & ſeqq. Domi, foris, in caſtris; curruſi impoſita, aut throno. 48. De Sellis Veſt. pleniorẽ commentarium promittit auct̃or.</i>	45
<i>Sella Caſtrenſis. 49. δίφρος βαſιλικός, ibid. ἀνὰ κλιτος. cum anaclyterio. 142. 161. 162. Sacra Sedes. & ἐν πνεποικιλμένος.</i>	80. & ſeqq.
<i>Sella Imperatoria, ἀρχικὸς. ἡγεμονικὸς.</i>	49
<i>Sella Curulis: Thuſcorum inuentum. 37. non à curru, ſed à Curibus dicta. 38. ὑπατικὸς θρόνος: δίφρος βαſιλικὸς: ἡγεμονικὸς, ἀρχικὸς, ἐλτιφάντιος θρόνος, ib. Sella ἀρμάτιος, non eadem ac curulis, ib. Fburnea, Eborata, Curripes, ἀγκυλόπυς. 39. Prolata illius imagines, ibid. ex æminata forma, ibid. corona de ſuper, alia, circum, & pedes. 40. 56. 174. Peruerſè collocata. 40. Sella auerſa, ib. Faldſtorio epiſcoporum non abſimilis, ib. data maioribus Magiſtratibus. 41. 42. Sacerdotibus, ibid. Ludorum editoribus. 42. Virum Veſtalibus? ibid. Num cuiq; Senatori? 43. Berneggeri expenſa opinatio affirmantis, ib. & 45. 46. à quo diſceditur.</i>	44
<i>Sella in honorem poſita defunctis, & abſentibus. 55. cum Imaginibus, &</i>	Sta

- Statuis. 56. apud eas habita consultationes, ibid. & 57. Oblata pecunia.*
Victima case. *ibid.*
Sella balneares. 128. pertusa. Vaporaria. *129*
Sella Medica. 133. Scamnum Hippocratis. *ibid.*
Sella puerperæ, siue Obstetricariæ λοχαῖοι. Artemidorus, ac Suidas
animaduersi. 131. 132. Rota figuli olim assimilabant. *ibid.*
Sella Familiaricæ. Patroclianæ. *134*
Sella plicatiles πλαδίας. Synesius examinatus. *135*
Sella δυσοχοῖς. Pollux castigatus. *138. & seq.*
Sellam Principis nefas occupare. 52. capitol apud Persas. *53*
Sellarum ornatus, & parerga, earumq; prompta specimina. *51. & 52*
Sellas circumferebant mima, & circulatrices. *123*
Sellis duabus sedere. prouerbiali forma: explicatur, illustratur. *ib.*
Sellisternium σιδῆστερσις. habere Sellisternium quid? 170. & seq.
Sollisternium. Festus expensus, ib. Sellisternia etiam hominibus, non
tantum Djs curata. *172*
Sellisternium pro sella, ut Lectisternium pro lecto. *173*
Senatus etiam in Municipijs, & Colonijs. *197*
Seniores. Signori. *ibid.*
Sesopia, aut Esopia. Sedilium genus. *143*
Sessibulum. Sediculum. Sedile. Sedecula. *118*
Seuir gratis in Petron. fragm. Traguriano. *210*
Sidonius Apollinaris explicatus aduersus Sauaromem. *103*
Siege roullant. Rotilellium. Currilellium. Harmocathedrium. *144*
Sigma Balneorum. *129*
Σύμβολα. Insignia. Ornamenta. *175*
Sistere fana. *171*
Sodales, quod unâ sedeant. *31*
Solaria Babylonica. 74. Soliorum sublimitas, & apparatus, ib. forma. 75.
Solia Defunctorum. 77. Solia balneorum. *129*
Solaria. Tegimenta subelliorum, ib. Sedularia. Cathedraria. 166.
expedita l. 4. D. De sup. leg. Turnebus submotus. *ibid.*
Solida sella. Solida sedes. *76*
Solla. Solia. 71. & seqq. Sola, h. e. Solia. 73. Solcarius, ib. Solea. σω-
λέας. *72*
Spectacula: de locis ad spectandum. *105. 221.*

Stallus.	81
<i>Statuarum honor.</i>	218
Stibadia. lecti lucubratorij. <i>Scimpodia</i> . 135. <i>Stibadia pro sellis</i> . 136	
Stragulum. Seragula. Instratum. <i>Stragula vestis</i> <i>σρώματα</i> . <i>παρασρώματα</i> , &c.	165
Stroppi.	165
Subsellia <i>συβέλλια</i> . 93 & seq. <i>Subsellia Senatoria</i> .	44
<i>Subsellium Iudicum</i> . <i>Accusatorum</i> . <i>Reorum</i> . <i>Testium</i> . 101. & seqq. <i>pro</i> <i>subsellij mercis soluta</i> , <i>ib.</i> <i>Subsellia metaphor. pro iudicij a Casaubono</i> , & <i>Marcello Donato dissensum</i> .	102
<i>Subsellia simpliciter de equestribus</i> . 104. <i>in Theatris</i> .	105
Summates. <i>πρωτοπολίται</i> .	197
Summotor aditus.	66
Suppedanea. Suppediteanea <i>ὑποπόδια</i> . <i>Hypopodia</i> <i>συνπείδια</i> . <i>παραπείδια</i> . 153. <i>producta illorum icones</i> . 156. <i>In honorem prebita</i> . <i>ib.</i>	
<i>Synthroni</i> . <i>Consentes</i> .	68
Synodaticum. <i>as Curionium</i> .	82

T

<i>Tacitus animaduversus, aliter ac Lipsio visum</i> .	126. & seqq.
<i>Templum Augusti ponere in Italia vetitum</i> .	25
<i>Theodora Imperatrix Iena</i> .	123
<i>Theffalica sedes</i> . 139. <i>Theffalicus color</i> , <i>ib.</i> <i>Theffalicus pileus</i> .	<i>ib.</i>
Throcum. Thracum. Thocum. <i>Sella genus</i> . <i>Pomponius Festus explanatus</i> .	144
Thronus. Solium. Tribunal. 61. <i>in Tribunali ius dictum</i> , <i>ib.</i> <i>Medij</i> <i>Principes illic sedentes</i> . 62. <i>quandoq; mistim, aut minus digno loco</i> . 63. <i>Tribunal in castris</i> . 65. <i>caespitium sapè</i> . 66. <i>in Theatris, aut spectaculis</i> .	<i>ibid.</i>
Thronus. <i>De patriarchatu dictus</i> .	82
<i>Tomenta</i> . 147. <i>Tomentum Circense</i> .	151
<i>Tonforiæ Sellæ</i> . 130. <i>Cælius Aurelianus enodatus</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Toralia</i> . <i>Mantelia</i> : <i>illa toris</i> : <i>hac mensis iniecta</i> .	167
<i>Θράνιον</i> . <i>θρήνιον</i> . <i>Scabellum</i> . <i>Suppedaneum</i> .	155
<i>Treliuri</i> . 11. <i>Bonillis in lapide inedito</i> .	<i>ibid.</i>
Tri-	

I N D E X.

259

<i>Tribu moueri, aut carere ignominiosum. 6. Tribus rustica urbanis antehabita apud Rom. ib. Tribules. Ex tribu gentes, aut familia cognita, ib. Tribuum origo, ib. Tribus Fabia, & Scaptia, ib. Urbes, ac populi vniuersi tribum proficiebantur.</i>	7
<i>Tribunal in castris.</i>	49
<i>Tribunal. Suggestus. Bema.</i>	58
<i>Tribunal Antistitum. 78. Tribunal. Tholus, &c. ib. Trullus. Synodus in Trullo.</i>	ibid.
<i>Tribunalium descriptio, & forma.</i>	61
<i>Tribunitia subsellia.</i>	100
<i>Tripetia. Trespolo. 115. 117. Tripodes. ταπεινά διφρία. Itemq; Σράνια, & σχολύθρια, potius quam σκέλυθρα. 117. & 155.</i>	157
<i>Θρόνος πολιτικός. 108. Thronus, Cathedra eminens.</i>	44
<i>Tullius explicatus.</i>	

V

<i>Vacatio munerum cum proedria.</i>	178
<i>Vas difomum.</i>	77
<i>Velo leuato.</i>	70
<i>Venale velum.</i>	71
<i>Venationes qui exhibuerint. 202. Venatio plena.</i>	ibid.
<i>Vestēs σημειωταί. clauata.</i>	175
<i>Vett. lapides Suesfanus & Atellanus notati, atq; expensi De Honore Bisellij. pag. 189. & seqq. & 212</i>	35
<i>Vincentius Viuianus insignis Mathematicus.</i>	186. 187
<i>Vitis pro Centurionatu. Vitis honor.</i>	14
<i>Vizzani eruditus liber de Mandatis Principum.</i>	ibid.
<i>Vlpianus illustratus l. 25. D. ad Municipali.</i>	

X

<i>Xerxis sella αργυρόπῆς, quae & αἰχμάλωτος.</i>	54
---	----

F I N I S.

Kk 2

***D. Inuentius Tortus Cler. Reg. S. Pauli, Pæniten-
tarius in Metropolit. Bonon. pro Eminentissimo,
& Reuerendiss. D. D. Hieronymo Boncompagno
Card. & Archiepsc. Bonon. ac Principe.***

***Vidit pro Reuerendiss. P. Inquisit. Bonon. D. Theo-
dosius Sanutus Pellicanus Bononiensis, Canonicus
Reg. Lateran. Sac. Theol. Doct. Colleg.***

Imprimatur.

***F. Paulus Hieronymus Giacconus de Garrexio Sacra
Theologia Magister Ordinis Prædicatorum Vic.
Generalis S. Officij Bononia.***

Ad Serenifs.

COSMVM III.

ETR. PRINCIPEM.

De Muscis odoris Pisanis.

Perstinacem, si vnquam aliàs, hoc anno hyemem experti sumus, cuius pomœria in ipsum vsque Maij limen irruerunt. Penè obriguimus, cum vetere adhuc hærente, nouo superlapsæ niuis operimento proximi ad boream colles nuper albicarunt. Cœlum vidimus fuscum, & immite; aerem sensimus acutum, & pruinosum, de hyberni sideris asperitate nequidquam remittentem. Quid enim Aprilis moriens adulto Ianuario diuerteret vix agnoscebamus, si vna arctata noctis linea non demonstrasset. Et Pisanum tamen loquor tractum, qui clementi Iouè, & placida Iunone vti solet. Id igitur in causa, cur hoc ipso anno muscæ suaueolentes tardius prodierint, earumq; venatio non ante instituta sit. Iucundum planè, & nouum insecti genus, quod vnicè sub Pisano Cœlo (quantum hactenus vel apud veteres, vel apud recentes nouerim) gigni, aut saltem apparere creditum est. Historica proinde animaduersione dignum, & quod aliquam Tibi, SERENISS. PRINCEPS, post maiores cogitationes industriam cupiditatis excitet; qui cum cæteras bonas artes, tum præcipuè rariora naturæ cimelia simillimus Inclyto Parenti Filius consecrari non refugis. Vbi primum itaq; exilientes è latebris odoras muscas speculari licuit, Tibi describo

namq; tu solebas
Meas esse aliquid putare muscas.

Cas.
Carm. I.

Non

Non vno in loco intra urbem Pisanam nificantes deprehenduntur hæ Muscæ. Sed notiora cubilia in ambulacris, aut peristylijs cœnobiorum D. Catharinæ, ac D. Francisci: alibi, & alibi per meos *ἱστοράδας* comperi eas metari etiam sub dio, ubi antea ignorabatur; pleraque reperiri nullus ambigo earumdem lustra hactenus inobservata; & mutare subinde coloniam, novasq. sibi latebras prospicere: ubicunq. tandem par sit loci ingenium, cœliq. *διόθωις*, ac per floreas mentas cibi, &imenti apparatus idem se explicet, tum intra urbem, tum in agro Pisano; quod nuper exploratissimum habui. Ac postquam hæ scripta, & Romam perlata sunt, ibi quoque de quæsitis, & prope Monasterium Cisterciense ad Aquas Salvias, hodie Tres Fontanas, repertis idem genus muscellis me monuit Abbas Octavius Falconerius: consimili nempe Romani, Pisanique aeris temperie. Sed Pisana cubilia à peritis cognovimus illarum vestigatoribus: à pueris potissimum vagis, ac petulantibus, qui Imperatorem Romanum æmulantes sedulo captant odoratas muscellas. Et quidem foeminis sepfassant impensius colentibus pecuniolas emungunt, prædam venditantes. Cauernulis quippe ex insidijs imminentes, petalo, aut limbeolo decutiunt, vel caua manu vivas assequuntur. E foraminibus illæ prodeunt plurimum manifestis, quomodo fornicarum videmus, lutofo circum aggerculo; aliquando nullo emiculo pulvere, qui cauernam indicet: prout nempe vel aridior, vel humidior terra ira ruat, aut existat; maiorue, aut minor copia sit egerenda ad ostiolum perforandum. Vbi verò solum vel laterculis, vel tabulis lapideis intratum est, è commissuris sese exerunt. Non lentè, aut remissè volant, sed cum impetu, ac celeritate, ceu transfugas dixeris; aut operi potius, ac labori intentas, non sicuti cæteræ vulgares, quæ alienis victitant sudoribus, quomodo Muscæ encomiastes scripsit de ea Lucianus *τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων ποιέμενα καρπῦται*. At volatus illarum intercisus, & abruptus per quasdam subinde iaculationes nunc dextrâ, nunc læuâ. Non gregatim, sed solitariæ, & *ἀνὰ μίαν* feruntur; quæque prius sibi sedula, aut ne paruo (quod inter homines accidit) sociorum *κοινῶν* tempus *οἰοῦνται* sternerant, & ad

ad deficiam corrumpantur. Anxiæ namq., ac festinæ ad pastum egrediuntur, quem etiam quandoq. deferunt alendæ familiæ. Nihil mirum, si racitæ, ac nullo strepitu redeant, quoniam præda onerata. Alias namque

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Jun.

sat. 10.

Non tamen ab omni *Σιγφ*, aut bombo abstinere, præsertim clausæ, & captivæ: ceu alarum trepidatione, aut querimonia magis, quàm tinnitu: sicut cæteræ faciunt muscæ cassibus irritæ, ac sub lanienam araneorum lamentabundæ. Exeunt manè, ubi Sol illuxerit, si tuda est dies: si nubila, paulo tardius, & pauciores. Fortè enim aer humectus, præsertim cauernulas incolentibus, pigras, & flaccidas reddit alas, corpusq. minus agile: quod in cæteris quoq. insectis observare est. Solent autem cum tepido aere ad blandos Zephyrorum flatus prodire, & quod Vates ait varum Princeps

— ubi pulsam hyemem Sol aureus egit

Sub terras, Cælumq; æstiva luce reclusit.

Georg.

4.

Tunc equidem i rimùm circa arcolas liliorum conuallium (sive quæ nobis mughetti) tanquam in suo foro cupedinario cupidè versantur. Sed & chamæmyrthinem depascunt, sine myrthum pumilam, apud quam assidue apparent: ac tenellis fortasse olentium plantarum folijs non abstinere. Aurantiorum deinceps, ut maximè, & citrorum, aliarumue arborum Medicarum flores libant: imò ad earum radices per foramina uspiam egredi visuntur, & regredi. Meherclè non sine providentiæ laude meritis castris, ubi in proximo sit pabulum.

Sed earum talis est habitus, aut figura. Tenue, & longum corpusculum, magis quàm vulgaribus muscis: capitellum breve, ac nigrum, & omnino muscinum, nullis tamen maculis: thorax acutior, alius gracilior, & quæ hæc in ipso procinctu iungitur, subtile admodum ligamentum. Zonæ interim, aut lineæ, vel segmenta transversa corpus ambiunt, quasi annuli per intervalla. Si ultimum numeramus, quo alui cacumen tingitur, quatuor erunt coloris citrosi, aut lutei infernè; at pressioris, & nigricantis superius: cætera ferrugineæ, ac rutilæ. Etsi cum quodam discrimine magis glabras, aut contra asperas

adno-

adnotarum, colore itidem luteo, nunc pressio, nunc diluto, prout apricas magis incolunt, & calori magis obuias cauernulas. Sic minus adultæ, ac iuniores magis nigricant, ac splendent crusta leuiori; ætate autem, ac senio magis colorantur, atque hirsutiam induunt densam, crassamq;. Sed hæc in cæteris quoque animalibus deprehenduntur integris, ac perfectis; nedum in minutis, atque ἐν ὀλίγοις. Cæterum color ille subflauus segmentorum, & crurum, verè sunt pili ita colorati, & spisso ordine isthic conserti. Alæ illis quatuor (hoc differunt ab alijs muscis, quibus duæ) venulis rufo illitis ἐμμένοντες, cartilagineæ, ac splendidæ, in lacinia magis conspicuæ: duæ breuiiores, ac subnexæ, & quasi latentes. Ob hanc alarum angustiam (opinor) nullus volantium sonus. Seni pedes pilis asperi, atque internodijs crassioribus, quàm vulgò muscarum. quatuor posteriores diuicari, duo antici rectiores, & breuiusculi, quibus ceu manibus sese emungunt, ac purgant. atque hæc crucula ad luteum colorem vergunt. Cirri, siue cornua, vel antennæ duo in summo vertice camuræ pro oculis habent, si eisdem Luciano fides ὀφθαλμοὶ δὲ προπαγεῖς πολὺ τὸ κέρατος ἔχοντες. Oculi autem prominentes cornuum similitudine. Non deest aculeus, sed breuis, & internus: alui potius cuspidem, quàm telum dixeris. Feriunt, & vlciscuntur ὡς σφήκη καὶ μέλιττα quomodo idem loquitur; sed leui noxa, quasi vrticæ admotæ feruore; pustulæ tamen inde, & psudracia nonnunquam follicant. Promuscis illis bifulca, & fistulosa, ad exugendum: seu veriùs forceps ad capiendos cibos, deferendosq;. Et rorulentis quidem sese onerant succis, quos illa pilorum serie stipatos retinent, ne dilabantur: quippe

In En-
comio
Musca.

4. Georg.
53.

———— Saltus, Sylvasque peragant,
Purpureos metunt flores.

Siue vt amoenissimi Claudiani huc traham carmina.

2. Rapt.
Prof.

Prætorum spoliatur honos, hæc lilia fuscis,
Intexis violis, hanc mollis amaracus ornat,
Hæc graditur stellata rosis, hæc alba lignastris.

Vulgaris musca Luciano prædicatur, quoniam σύντροφος ἀνθρώποις ἐπ' ἀρχαῖα, καὶ ὁμοδίαςτος, καὶ ὁμοπράπιος, conuictu, cibo,

cibo, mensaq; utitur hominum. At nostræ vitant familiaritatem, caltæque, & ideo suaucolentes: nec sordidis, putidisque insident cibis, conuenitq. quod Varro scripsit, *Non ut musca liguriunt, quod nemo has videt, ut illas in carie, aut sanguine, aut adipe*. 3. R.
R. 16.

Palmari sub terram profunditate plus minus lutosas illarum caueas reperire est, oblongas, & rectas, & in acutum infernè desinentes, nullo sinu, aut ambage. Suum cuique supernè foramen, aut ostiolum vnicum; nullo aditu vnus nidamenti in alterum, etsi multa simul adstructa, & contexta iungantur; nullæ ceruminis reliquiæ; nihil conditaneum; nullum tandem operis, aut laboris vestigium. Illic tamen foetificent oportet, aut semina saltem relinquant; quæ primo vere in vermiculos animantur, mox coalitis alis in muscas auolent. Puto enim, quod penitus intereant adolescente autumnno; hîc Pisis saltem euanescent: siue aliorum emigrent, siue formicino ritu per hybernales ferias condantur. Quod autem effolsâ altius terrâ in area D. Febroniz obseruatum est ante duos nunc annos, in ijs nidamenti, aut cunabulis nulli foetus muscarum apparebant; sed myrmecia quædam, & succenturiatæ vermiculorum penè in formium cohortes, grumis immixtæ, cænoque implicitæ sine certis loculamentis. quanquam & quædam illic rudimenta calularum agnoscebantur per cavitates, & alueos luto impressos: cæque muscillæ aliquantum olebant. nec deerat mistim inspersa materies illa, aut succus subflau coloris, quem muscæ parentes in alimentum, & lac deuexerant paruularum. Sed hoc experimentum præcipite iam augusto factum: per hæc namq. veris initia nondum comperimus deprædatos florum liquores à muscis in suas caueas adsportari: quasi minus natâ, aut non indigâ nutrimenti familiâ.

Odor tandem ipsarum inter Moschum, & Zibethum, & quidem fragrans, validus, perdurans; seu viuas, seu mortuas naribus exploremus. Sic lintea, vestes, arculas suo halitu afficiunt. loquar Plinij sermone, *Vestibus interponi eas gratissimum*, quod ille protulit de herba Saliunca. Attritis autem solemus manus illinere, suavi illinc spiritu, ac per biduum, & amplius pertinaci. Dicam cum Lucretio Caro, gemmis contra non caro. 21. 7.

L1

quod

— — — quòd fracta magis redolere videntur
Omnia, quòd contrita, quòd igni contabefacta.

4. 497.

21. 7. siue Plinij verbis, *defracta, & ex attritu olent*. Coeterum hic odor primò iucundior, & pinguior hoc mensē; dein calore sese intendente acumen, & grauitatem induit. Sed impulsā, & ruente ætate, remissior fit; donec primo frigoris tentamento ignauissimus reddatur, tandemque euaneſcat, nec ipsæ muscæ amplius vilantur, vt diximus. Hoc autem anno (quantum licuit hactenus obseruare) obtusioſiorem emittunt fragrantiam: siue aeris frigidiusculi peruicacia: siue florum penuria ob insignem cladem, & plusquam Cannensem, quæ malos citreos tantum non stirpitus deleuit. Lacrymabile est, vt hyemis inclementia tabidæ, ac proteruæ squaleant; sine frondium crinibus, sine germinum succo, sine surculorum lacertis; tanquam corpora sceleta; quibus sola extant ossa truncorum arentia; solæ stipitum, ac ramalium desertæ, ac miserandæ horreant reliquæ. Verè enim suus cibus est flos nostris animalculis, aut temella, & odorata frondium cacumina: ex cibo odor tum viuus, tum extinctis; quòd halitus ille floræ dapis ingestus egeratur, quin etiam in melius calore, & decoctu reformetur. Non funus conditum, non medicati cadaueris antiqua sanies escam illis præbent; quod nonnulli parum consulte eò sibi persuaserunt, quoniam è cryptarum, ac cœmeteriorum foraminibus (utpote magis vulgata ea laribula) muscas exilire vidissent. Hinc necatis, & extritis (in suam quippe fragrant perniciem) florem nescioquid exhalans deprehendimus; præsertim si crudius adhuc pabulum intra pusilla intestina subsideat. Atque hic ferme capientium, & seruantium mos est, intra pyxidiculas, aut ampullas vnâ cum floribus pro diario, & opsonatu includere; perforato ostiolo carceris ad expirationem, & noui subinde aeris recursum. Sed hæc enucleatiùs, ac fusiùs in commentariolo, quem meditamur de hisdem muscis, earumque generatione, atque ortu; vbi complura alia in vniuersum de odorum natura, viribus, vſu, è philologicis, quin etiam physiologicis fontibus deducimus. Non desperamus interim nobis symbolam aliquam ab acutissimo, cultissimoque Laurentio Magalottio,

lottio, cuius ore Etruscas Musas locutas fuisse gratulor, cum philosophari nuper voluerint. Exercitationem quoque physicam ab eo texti audio de Odoribus: nihil publicum, aut turmale redolebit: ut omnia mihi selecta spondet rarissimi ingenij sublimitas. Interim haud perirent penitus negotiosi Tui otij subseciua, PRINCEPS SAPIENTISSIME, quoties post curas grauiore leuidentibus hisce auocandum animum demiseris. Si quid namque ad cultum pertinent lauioris fortunæ, viro- rumq. Principum deliciosis penetralibus quasitiora odora- menta conueniunt; quis vetabit eorundem ingenia odorarij meditationibus iucundè affici? Certè Te decet auctoritate, fauore, opibus auream ceu clauem ministrare ad scrinia naturæ referenda: quibus tenuiores homines tum cognitionibus re- rum ditescant, tum pietate excitentur ad Deum summum arti- ficem collaudandum. Sed iamdiu studia hæc fouere, atque im- pellere Serenissimæ Tux Gentis ingenerata laus est.

Quòd autem vnguentaria hæc animalcula muscas appellem, sequor vulgi nomenclationem; potius namque ad vesparum, aut apicularum ordinem me iudice accedunt. Aculeus, alæ, figura, color, cibus, nidificium à muscis non paulò discriminant. Sed veterum quoque vñu, doctorumq., & eruditorum ad proba- tione *musca* Musca appellatur quoduis paruum, ac volans inse- ctum. Multa Muscarum genera me docet sacer Codex Exod. 8. *Ecce ego immittam in te, & in seruos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus muscarum, & implebuntur domus Aegy- ptiorum muscis diuersi generis.* Fortean inter eas nostræ quoq. odoratæ? Quamquam nobis voluptati sunt, & blandimento: at Aegyptijs in poenam, & flagellum diuinitus immissæ. Nostras quoque respexisse videbitur Ecclesiastes cap. 10. *Musca mor- rientes perdit suauitatem vnguenti.* eoque allusit indubitanter, ac digitum veluti intendit D. Hieronym. epist. 20. ad Marcel- lam: *Musca moritura oleum suauitatis exterminant,* ut saniores præferunt Codices inani glossemate expuncto. Sed Muscæ hic de apibus meritò sunt exponendæ; ut contra apum nomen mu- scis inditum reperio apud Lamprid. c. 26. vbi de Heliogabbalo: *Clandebat in cuscumedi vasis insitum muscarum, apes mansuetas*

eas appellans. Atqui eo muscarum verbo apes quandoque indicari, atque alia minuta insecta in sacris paginis haud semel monuit V. Cl. Samuel Bochartus Hierozoo, siue absolutissimo, & stupendæ eruditionis opere de Animalibus Sacræ Scripturæ. Placuit tandem lucubrationem hanc nostram addita fabella nonnihil exhilarare; Sed fundus apologi Pausanias lib. 5. siue Eliacor. prior. Narrat enim de Muscis à Ioue in exilium pulsas per ludos Olympicos, ne conuenis crucem figerent impudentiâ, ac voracitate. ac de Ioue muscarum depulfore, & abigeo, Deoque ἀπομύσσει, siue Myiagro, aut Myiode, extat etiam apud Plinium 29. 6. & 28. 10. eundem Pausaniam lib. 8. Omnium accuratissimè Salmasius ad Solinum pag. 12. qui tum veteres, tum citeriores ad examen vocat. Ego autem fabulor tristis exilij denunciatione perculsas muscas Iouem exorasse, sibi ut liceret saltem Pisas Etruscas migrare, & apud populum Elide oriundum, cognatumq. diuersari; thymiana odoratissimum pollicentes, quod ad ripas colligant Arni, mox ad aram Iouis sistant post ludos exactos. Hinc etiam hodie ex longo traduce muscas odoriferas sub Pisano Cœlo durare, quæ antiqui memores instituti in opere odorario desudant, atque elaborant. Mirè profectò consentiunt omnia ad fidem faciendam mythologiæ nostræ. Vtrobique nomen Pisæ, tum in Elide, tum in Etruria. Illic muscarum concursus, & abactor Iupiter, aut alius Deus: hic noua illarum soboles sese prodit: & quidem eoque tempore, quo ludi celebrabantur in Elide ad æstiuum solstitium. Tunc enim quoq. Pisanz Muscæ suo videntur labore defunctæ, quasi Eucharisticum mox reddituræ confecti odori operis, quod Ioui placando vouerant. Hoc solum namq. postremum comminiscimur; cætera testimonijs nituntur non vatum, sed historicorum, Pausaniæ, Plinij, Aeliani, Solini, aliorum. Adiungere itaq. & mittere audeo expressum carmine ludibundæ muscæ commentum.

Quà sacer Alpheus Stymphali è vertice raptus
 Pisæos populos claro mox, gurgite lambit,
 Ad virides illic ripas, camposque patentes
 Quartus ubi Sol nunc brumam, nunc reddidit æstus,
 In

*In ludos effusa ruit sudore caruli
 Septenis n. etiam spatij obitura inuentus.
 Incensis latè fibris altaria strident,
 Mille caduntque Ioui votivo sanguine dona.
 Grex ibi muscarum petulans tunc sistere circum
 Sacrificos, pecudes, lances, liba, ora precantum;
 Ire, redire simul, cæsusque agitare voraces.
 Cum Divum Rex (sacra columi hunc iurgia cursus)
 Talia profudit commoto è pectore verba.
 Muscarum hinc migret populus, nec Olympica tecta
 Infesto dum festa manent examine turbent.
 Hac ubi dicta dedit, subito percussa dolore
 Vix stetit agra cohors, damnisq; cohorrui altis,
 Hac, illac mæste volitans, trepidèque pererrans.
 At uni aligeras inter crescebat in ore
 Et decor, & seniam, & procero in corpore virtus:
 Guttare seu lato, seu motis exit ab alis,
 Dum volat, hinc maior sonitus, grauiorque susurrus,
 Quo toties depulsa petis, repetitque fugantem.
 Firmior est thorax, succosor albicat alvus,
 Et bifido vertex cirro cristatus inhorret.
 Densa pitæ series dorsum, pectusque, latusque
 Obtegit, & nodis benè constant crura repanda.
 Sic animosa volat, bibula sic cuspide fugit
 Nunc fluidos artus, semesaque viscera tabo,
 Marcentes putore cibos, cariemque relictam,
 Nunc corium plagis linens, & pondere duro
 Attritas costas non aqua mentis aselli,
 Qui longas nequicquam aures, caudaque flagellum
 Quassavit lassus morsum depellat ut acrem.
 Tot donis natam imperio, sceptrique capacem
 Hanc musca exorant tristi succurrere sorti.
 Qua exilium miserans, indignaque fasa suarum,
 Sic pudibunda Iovem lacrymis affatur obortis.
 Ergo sacris, ò Summe Pater, velut impia turba
 Pellimur, & nostris profuga decedimus armis?*

Si

*Si quid vota valent, si quid suspiria nostra,
 Et misera vocas exaudi Rector Olympi.
 Per volucrum dominam, gerulas & fulminis ungues,
 Quo Cælum quassas ruptum, terramq; rogamus.
 Alis nos vehimur quoq; nos quoque fundimus astram;
 Et nos pugnacis frontis mucro datus obarmas.
 Maceratas piget ararum sic linquere carnes,
 Totque dapum in ludis cumulos, mensasque cruentas.
 Sed postquam migrare iubes, longèque perire,
 Non patrj Cæli rorem, non dulcia poma
 Sugere permissis, tandem permissis, quod oro,
 O liceat saltem gentiles querere terras
 Quamquam non vno submotas gurgite Ponti,
 Et quondam Eliaco de sanguine visere cresos
 Aonidum genus antiquum, Pelopisque nepotes,
 Arnas ubi dæus Tyrrhenis conditur undis.
 Frugiferos inter campos, & pingua culta
 Marte ferox Pisatis stat domus alta colonis
 Sæta maxi late discretas vincere gentes,
 Nomen adhuc retinens nostrum, & cum nomine famam.
 Excipiat saltem muscas hæc una fugatas;
 Dum rapidi certant axes, dum sacra adolentur:
 Exilij hæc remanent nostri solatia nobis
 Cognatos populos, Græciam diuertere ad urbem.
 Spondemus (quid parua potest tibi reddere magnum
 Musca?) at spondemus tamen hand ignobile munus,
 Etruscam si quando dabis contingere terram.
 Ad tepidos flatus, ad mollia sydera Cæli
 Pullulas o qualis passim quasi vere perenni
 Matutina cohors florum sub lumine primo,
 Citrea quos profert malus, quos arbor ab auro
 Nomen habens latis illie tutissima ramis!
 Cerpere præcipuam hos cura est, prædamq; tenellam;
 Nunc onerare pedes, nunc dorsum implere, sinumq;
 Germine fragranti, & raptos serbere liquores;
 Quos talis ingenio recognens, atque arte magistra.*

Da-

*Dadaleum componit opus, tam suave redundans,
 Quantum non Syria valles, non rura Sabaa,
 Non thus, non costum, non casum reddit amomum.
 Hoc thymianum tuum reduces p. nemus ad aram:
 Quas prohibes, musca sacris donaria sistens.
 Annuit Omnipotens non torva fronte rogatus,
 Atque animum mulcens, pœnam lenius acerbam.
 Tunc Regina migrat densis comitata catervis:
 Qua procul regressa longis secessibus errant
 Dum teneant Arni ripas, sedemque capitam.
 Muscarum hinc proles duras de semine prisco
 Thascos Alphea campos benè sedula libans,
 Qua ventre artifices exhalantia dona reformat,
 Et nova de florum succia myrothecia condit.*

Sed quando Pisani huius insecti rarum prorsus odoramen-
 huc nostravit, repetamus licet cum Plinio, *Rerum natura nun-* 11. 2.
quam magis, quam in minimis tota est. quòd si idem naturæ con- 2. 103.
 sultus in admiratione posuit, ut Pisanorum aquis calidis tan-
 innalescerentur, ego inter rariora, & magis insolentia suaues
 istas, & Arabiam spirantes muscellas libentius repono. Vixit
 du Sosper, Poelix, Sapiens.

Biss 10. Kal. Iun. 1655.

Serenis. Tuæ Celsitudinis

Famulus in perpetuum obsequium pronissimus

Valerius Chimentellius.

Quadam errata sic corrige.

Pag. 12. lin. 12. Antoninus. 14. 8. Apuleio. In fragmento. 16. 11. loquutus. 21. 24. Cælareis. 27. 32. deprehenduntur. 43. 26. καθέζου. 49. 19. declarare. 57. 31. ὀλόχρουσαι. 58. 15. tacitum. 59. 27. S. Contulti. 42. 9. ἐκ προέδρας. 61. 21. eiulitavit. 62. 23. εὐν ὑπὸ τῶν. 64. 18. γώρα. 65. 2. diarrhæam. 68. 4. & 7. Marcilius. 72. 4. tollisterium, & 16. ἀντίστοιχον, & 24. Meurs, & 26. editus, & 30. Hellenismum. 82. 31. Nilus. 88. vlt. Leggio. 92. 26. Vertigo. 96. 21. Tribunitia subsellia. A subtellics. 117. 16. σκέλυθρα. 132. 12. puerperam, & 18. plicatilem, & 24. capse. 135. 33. qui de diuitum luxu, & 35. καθέζου. 138. vlt. enumerauerit. 141. 25. acutiùs. 144. 22. Chiramaxium. 148. 32. deseruerunt. 153. 11. scabella. 156. 2. subiuncta. 162. 30. Citharistriam. 163. 31. literæ L. 168. 8. memorant. 177. 11. quid si ipsi. 190. lin. 24. post illa verba *Nine* pro *Neue*. Dum hæc autem sub excusoris manu premuntur, contingit me doceri cuiuspiam alteri in mentem venisse non *Bis illi*, sed *Biselli* legere in Sueffano lapide: quo pacto eum produxit Abb. Vghellius tom. 6. lt. Sacra in episcop. Sueff. Felicem lubidinem agnosco, cum alioquin litera E in Biselli voce se surripuerit vetustioribus Smerio, Augustino, Gratero, qui Bis illi legerunt. reliquis contra partibus sanam illi dederunt; Vghellius corruptissimam videtur accepisse. 218. 18. Colosseæ. 230. 17. lætabatur.

